

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
AKDENİZ UYGARLIKLARI ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ

DERSAADET TİCARET ODASI GAZETESİ'NE GÖRE YUNANİSTAN'IN
TİCARİ VE İKTİSADİ DURUMU (1885-1900)

Nilay SARİMEHMETOĞLU

DANIŞMAN

Dr. Öğr. Üyesi Nimet Ayşe AKSOY

Akdeniz Yeni ve Yakınçağ Araştırmaları Anabilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Antalya,2023

AKADEMİK BEYAN

T.C

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ

AKDENİZ UYGARLIKLARI ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ;

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Dersaadet Ticaret Odası Gazetesi’ne Göre Yunanistan’ın Ticari ve İktisadi Durumu (1885-1900)” adlı çalışmanın, Akademik kural ve etik değerlere uygun bir biçimde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım bütün eserlerin kaynakçada gösterildiğini ve çalışma içerisinde bu eserlere atıf yapıldığını beyan ederim.

(İmza)

Nilay Sarımeahmetoğlu

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	i
ŞEKİLLER VE TABLOLAR LİSTESİ.....	ii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT	v
ÖNSÖZ.....	vi
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

DERSAADET TİCARET ODASI GAZETESİNİN KİMLİK BİLGİLERİ VE GENEL ÖZELLİKLERİ

1.1.GAZETENİN KİMLİK BİLGİLERİ	3
1.2.GAZETENİN İÇERİĞİ	13
1.2.1.İCMAL-İ AHVÂL	15
1.2.2.MÜTENEVVİA	16
1.2.3.UMUR-I NAFIA VE UMUR-I MALİYE	17
1.2.4.“İSTİHBARAT-I DÂHİLİYYE VE ECNEBİYYE”	18
1.2.5.TİCARET.....	19

İKİNCİ BÖLÜM

DERSAADET TİCARET ODASI GAZETESİ'NE GÖRE YUNANİSTAN'IN İKTİSADİ DURUMU

2.1. YUNANİSTAN'IN MALİ DURUMU VE BORÇLAR MESELESİ.....	20
2.2. GELİR- GİDER DENGESİ	33
2.3. TİCARİ İŞLEMLER.....	45

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DERSAADET TİCARET ODASI GAZETESİ'NE GÖRE ŞEHBENDER RAPORLARINDA TİCARİ FAALİYETLER

1.KORFU ADASI.....	66
2.KEFALONYA ADASI	75
3.PATRAS.....	88
4.ŞİRA ADASI.....	115
5.ZENTA ADASI.....	117

DEĞERLENDİRME	127
---------------------	-----

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

DERSAADET TİCARET ODASI GAZETESİ'NE GÖRE YUNANİSTAN'IN

DEVLETLERLE YAPTIĞI TİCARET ANLAŞMALARI

1.YUNANİSTAN- FRANSA.....	130
2.YUNANİSTAN- MISIR	135
3.YUNANİSTAN-İTALYA	139
4.YUNANİSTAN-BELÇİKA	139
5.YUNANİSTAN İNGİLTERE VE AVUSTURYA.....	140
6.YUNANİSTAN- RUSYA.....	141
7.YUNANİSTAN- OSMANLI	142
8.YUNANİSTAN- İSVİÇRE.....	145
DEĞERLENDİRME.....	146
SONUÇ	147
KAYNAKÇA	149
EKLER.....	152

ŞEKİLLER VE TABLOLAR LİSTESİ

Grafikler

Grafik 1: 1888-1894 ticaret miktarları	60
---	----

Tablolar

Tablo 1: Dersaadet Ticaret Odası Gazetesi'nin Fiyat Listesi (1885).	7
Tablo 2: Yunanistan'ın bütçe miktarı (1888).	34
Tablo 3: Yunanistan'ın mahsul üzerinden tahsilleri (1893).	38
Tablo 4: Yunanistan'ın ödemeleri (1893).	39
Tablo 5: Yunanistan'ın bazı masrafları (1894).	40
Tablo 6: Yunanistan'ın harcamaları (1896-1897).	41
Tablo 7: Gelir- Gider kıyaslanması (1896-1897)	42
Tablo 8: 1896- 1897 mayıs ayında giderlerin miktarı ise şu şekildedir:	42
Tablo 9: Bütçe açığının kapatılması için gösterilen kalemler ve miktarlar (1897).	44
Tablo 10: Yunanistan'dan ithal edilen emtialar (1887-1888)	47
Tablo 11: Yunanistan'dan ihraç edilen mallar (1887-1888).	49
Tablo 12: Yunanistan'a ithal edilen ürünler ve değerleri (1893-1894).	56
Tablo 13: Yunanistan'ın ihraç ettiği ürünler ve değerleri (1893-1894).	57
Tablo 14: Yunanistan'ın ithalat-ihracat miktarları (1845-1893).	58
Tablo 15: Yunanistan'a giriş yapan gemi miktarları (1865-1892).	59
Tablo 16: 1893-1894 senelerinde Yunanistan'ın ithalat ve ihracat noktasında devletlerle olan işlemler.	60
Tablo 17: İthalat malları miktarları (1894-1895).	61
Tablo 18: 1894-1895 senelerinde Yunanistan'ın ihracat ürünleri ve miktarları.	62
Tablo 19 : İthalat ve ihracat miktarları 1896-1899.	63
Tablo 20: 1886 senesinde Kefalonya adasından alınan üzümün cins ve miktarları.	77
Tablo 21 : Kefalonya Adasına ithal edilen tahılların çeşitleri ve fiyatları.	79
Tablo 22: Yunanistan'dan yabancı vapurlarla ihraç edilen korint üzüm miktarları (1886). ...	80
Tablo 23: Adaya ithal edilen tahıl fiyatları (1887).	81
Tablo 24: Kuru üzüm nakliye ücreti (1886)	82
Tablo 25: Kefalonya'dan İhraç olunan Korint üzümü (1891).	84
Tablo 26: Patras'ta Korint üzümü cins ve fiyatlandırması.	90

Tablo 27: 1886-1887 yıllarında üzüm mahsulünün gönderildiği ülkelerin karşılaştırmalı tablosu.	91
Tablo 28: 1888 Haziran ayının başına kadar olan üzüm sevkiyat miktarı.	95
Tablo 29: Nakliye masrafları (1888).	95
Tablo 30: Patras'tan sevk edilen üzüm miktarı (1888-1889).	97
Tablo 31: Patras'ta üzümün satış fiyatı (1889).	97
Tablo 32: Patras'ın ithalat değeri ve miktarı (1881-1890).	99
Tablo 33: Patras'tan sevk edilen üzüm miktarı ve ülkeler (1889-1890).	100
Tablo 34: Patras'tan İhraç edilen üzüm miktarı (1891).	100
Tablo 35: Patras'ın ithalatı (1880-1890).	103
Tablo 36: Patras'ta Korint üzümünün ihracatı (1892-1893).	112
Tablo 37: Osmanlı limanlarından Zenta'ya 1891 senesinde taşınan malların ismi, değeri ve fiyatı.	121
Tablo 38: Zenta limanından Osmanlı limanlarına 1891 senesinde ihraç edilen malların cetveli.	122
Tablo 39: Zenta limanlarına getirilen malların tahmini miktarı (1891).	123
Tablo 40: Zenta adasıyla alveriş yapan devletlerin isimleri ve emtiaların toplam değeri....	123
Tablo 41: Zenta adasından ülkelere ithal edilen malların miktarı.	125
Tablo 42: Zenta'ya 1892 senesinde ihraç edilen malların toplam miktarı.	125

Haritalar

Harita 1: Korfu Adası'nın konumu.....	67
Harita 2: Kefalonya Adası'nın konumu.....	76
Harita 3: Patras'ın konumu.....	89
Harita 4: Şıra/Syros konumu.....	115
Harita 5: Zenta Adası konumu.....	117

Kısaltmalar Listesi

A.DVN.MKL	Sadaret Mukavelenameler
A.DVNSSHB	Bâb-1 Asafî Şehbenderlik Defteri
bkz.	Bakınız
C.	Cilt
Çev.	Çeviren
DH. MKT	Dâhiliye Mektubi Kalemî
DTOG	Dersaadet Ticaret Odası Gazetesi
Ed.	Editör
HR.TH	Hariciye Nezareti Tahrirat
İ..DH	İrade Dahiliye
İ..MTZ.(05).	İrade Mısır
M.	Miladi
R.	Rumi
ss.	Sayfa sayısı

ÖZET

Tez başlığını “Dersaadet Ticaret Odası Gazetesi’ne göre Yunanistan’ın iktisadi ve Ticari Durumu (1885-1900)” oluşturmaktadır. 5 Ocak 1885’te yayınlanmaya başlayan Dersaadet Ticaret Odası Gazetesi’nde yer alan haberler, raporlar ve yabancı ülkelerle yapılan antlaşmalar tezin çerçevesini meydana çıkarmaktadır. 20. yüzyıla girerken Yunanistan’ın iktisadi ve ticari yönlerinin araştırılması ve analiz sentezinin yapılarak yorumlanması tezin esas amacını oluşturmaktadır. XIX. yüzyılın sonlarına doğru Yunanistan’ın ekonomisini şekillendirecek olaylar ve ticaretini etkileyecek problemler gündeme getirilmektedir. Çalışmada ağırlıklı olarak XIX. yüzyılın son dönemlerine yer verilse de Yunanistan’ın devlet haline geldiği 1830’lara da değinilmektedir. Yunanistan, siyasi hedeflerinin sonucunda ülkenin uğradığı zararlara çözüm aranmaktadır. Tezin Giriş bölümünde Yunanistan’ın bir devlet haline gelmeden önce Osmanlı hakimiyetindeki durumları ele alınmıştır. Tezin ilk ve esas bölümünde birçok ülke gibi Yunanistan’ın son dönemlerine ışık olan 1885 senesinde yayım hayatına başlayan Dersaadet Ticaret Odası Gazetesi incelenmiştir. İkinci bölüm Yunanistan’ın mali durumuna bağlı olarak devletlerle olan ekonomik ilişkilerine ve devletlere karşı borçlanmalarına dair bilgiler verilmiştir. Üçüncü bölümde Yunanistan’ın, borçlanmalarının sona ereceği düşüncesiyle ve gelir artırmak amacıyla gerçekleştirdiği ticareti değerlendirilmiştir. Ancak bu ticaretin durumu şebhender raporları sayesinde meydana çıkarılmıştır. Yunanistan limanlarında yapılan ticaretin getirisi ve yüzyılın son dönemlerindeki durgunluk sebeplerinin bir gazete üslubundan yansıtılmasına sahne olacaktır. Dördüncü bölüm ticaret vasıtasıyla devletlerle anlaşma sağlanması ve ticarete “mütekabiliyet” ilişkisi ele alınmaktadır.

Yunanistan’ın 1885-1900 tarihlerine ilişkin makaleleri tümevarım yöntemi kullanılarak meydana çıkarılmıştır.

Anahtar kelimeler: Osmanlı Devleti, Yunanistan, Dersaadet Ticaret Odası, Şebhender raporları, Zante, Kefalonya, Şıra, Patras, Korfu,

ABSTRACT

The thesis title is “*The economic and Commercial Situation of Greece According To The Dersaadet Chamber of Commerce Newspaper (1885-1900)*” The news, reports and agreements with foreign countries in the Dersaadet Chamber of Commercial Newspaper, which began to be published on January 5.1885, reveal the thesis framework. The thesis aims to examine Greece’s economic and commercial aspects as it enters the 20th century and interpret them through analysis and synthesis. Toward the end of the 19th century, the events that shaped the economy of Greece and the problems affecting its trade were brought to the agenda. The study mainly focuses on the last period of the 19th century but also mentions the 1830s when greece was a state. Greece seeks a solution to the losses suffered by the country due to its political goals.

In the introduction part of the thesis, the situtation of Greece under Ottoman rule before Greece became a state is discussed. İn the first and main part of the dissertation, the Newspaper of the Dersaadeet Chamber of commerce, which begam its publication life in 1885, which like many countries, is a light on the recent periods of Greece, was examined, İn the second part, information is given about the economic relations of Greece with the states and its debts to the states depending on the financial situtation. İn the third part, the trade of Greece, with the thought that its borrowings will come to an end and to increase, is evaluated. However, the status of this trade has been revealed thanks to the Şehbender’s reports. It will be the scene, of the return of trade in greek ports and the reasons fort he last period of the century to be reflected in a newspaper style. The fourh chapter deals with reaching an agreement with state through trade and the relationship of “reciprocity” to trade.

The articles of Greece related to the dates 1885-1900 have been revealed using the inductive method.

Keywords: Ottoman Empire, Greece, Dersaadet Chamber of Commerce, Şehbender’s reports, Zante, Kefalonia, Şira , Patras, Corfu

ÖNSÖZ

Tezin amacı, XIX. Yüzyılın son dönemlerinde yayın hayatına başlamış olan Dersaadet Ticaret Odası Gazetesi'ne göre Yunanistan'ın ticari ve iktisadi durumunu tetkik etmektir. Bu amaç için birincil kaynak gazetenin sayıları olmuştur. Ayrıca farklı yardımcı kaynaklardan da yararlanılmıştır. Yunanistan'ın XIX. Yüzyılın son 15 senesindeki ticari ve iktisadi tarihi için aydınlatıcı bilgilere gazete sayesinde ulaşılmış oldu. Çeviri ve sentezle oluşturulan nicel araştırmayla XIX. yüzyılın son dönemi Yunanistan'ın iktisat tarihine ışık tutulmaya çalışılmıştır.

Tezin ilk bölümünü 1885 senesinde yayın hayatına başlayan Dersaadet Ticaret Odası Gazetesi'nin tanıtımı oluşturmaktadır. İkinci bölümünde Dersaadet Ticaret Odası Gazetesi'ne göre Yunanistan'ın iktisadi durumu ve Üçüncü bölümde ise Gazeteye göre Yunanistan'ın ticari faaliyetleri yer almaktadır. Son ve dördüncü bölümdeyse Yunanistan'ın çeşitli devletlerle olan ticari münasebetleri değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Bu tezin ortaya çıkmasında büyük destekler görüldü. En başta çalışılan gazetenin bir haberinde söylediği üzere “... İnsan bilmediğini bilenlerden sual edip hıfzına aldıkça mütelevviz olmaktadır.” sözüne atf olarak öğrettiği her bir kelime için minnettar olduğum; soru ve sorunlarıma samimiyetle yaklaşan ve tezin her aşamasında destek olup yoluma ışık olan, bir tek tarih araştırmaları ile ilgili değil, birçok noktada cesaretlenmemi sağlayan, değerli bilgilerini benden esirgemeyen, fikirlerine ve söylediği her sözüne önem verdiğim ve örnek aldığım sayın danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Nimet Ayşe Aksoy'a tüm sabrı ve teşvikleri için sonsuz teşekkür ederim.

Gazetenin çevirileri esnasında, gazetenin sayılarına ulaşmaya dair yaşadığım birtakım problemler sonucu belirli aralıklarla irtibatta bulunduğum ve kısa sürelerde problemleri çözüme kavuşturarak yardımcı olan İTO Kütüphane çalışanlarına ilgileri için teşekkür ederim.

Yazma aşaması başta olmak üzere, Yüksek Lisans süresince, “Sen gerisini düşünme, biz hallederiz” diyerek işlerimi kolaylaştıran, yorulduğum her an dinlenmeme vesile olan her daim yanımda hissettiğim, lisans eğitim hayatımdan itibaren hayatımda olan değerli arkadaşlarım M. Taha Bayraktar'ın, Ebru Arslan'ın ve Elif Arısan'ın haklarını ödeyemem.

Hayatım boyunca attığım her adımda maddi-manevi desteklerini eksik etmeyen, en büyük şansım ailem; Annem Birgül Sarımeahmetoğlu, Babam Metin Sarımeahmetoğlu, Ablam Nilge Sarımeahmetoğlu ve Abim Oğuz Sarımeahmetoğlu'na teşekkür ederim.

GİRİŞ

Yunanlılar, XV. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Osmanlı hakimiyeti altına girmişlerdir. Osmanlı hakimiyeti altında yaşamak, Yunan tarih yazımında “*esaret altına girişi ve Turkokratia (Türk Egemenliği) başlangıç tarihi*” (Hacısalıhoğlu, 2013:586) olarak nitelendirilmektedir. Yunan topraklarının Osmanlı Devleti’ne dahil olması İstanbul’un alınmasından (1453) sonraki senelerde, yani 1456 veya 1458 senelerinde, önce Atina sonraysa Mora’nın alınmasıyla gerçekleşmiştir (Uzunçarşılı,2015:493). Osmanlı Devleti, millet sistemini uyguladığı için İstanbul’un alınmasıyla birlikte bir “Rum Milleti” de sınırlara dahil olmuştur. Rumların, Osmanlı sınırlarında diğer azınlıklar gibi ticaret, sanayi, iktisadi işlerde Türklere yararlı olabilecekleri görülmüştür (Sonyel,2014:30). Rumlar, başta dini haklara sahip olmuşlar ve Osmanlı Devleti’nde yaşayan birçok millete göre daha ayrıcalıklı yaşamışlardır (Seyitdanlıoğlu,2004:50; Armaoğlu, 1997:167). Dini özgürlüklerini Osmanlı Devleti çatısında yaşayan Rumlar, XVI- XVII. Yüzyıllarda ilerde özgür bir yaşam sürdüreceklerine inanmaktaydı (Bayrak,1999:19). XVIII. Yüzyıldan itibaren Rumlar, Osmanlı Devleti’ne karşı isyanlarda bulunmaya başlamışlardır (Clogg,2018:31). Osmanlı Devleti’nde yönetim, ekonomi, bürokratik işleyişlerin bozulmaya başlaması Rumların da olumsuz etkilenmesine sebep olmuştur (Akyay,2010:6).

XVIII. Yüzyılın sonlarında Rumların isyanını tetikleyecek, Osmanlı Devleti’ne karşı destekleyecek bir güç Yunan topraklarında varlık göstermiştir. Ruslar, Osmanlı Devleti ile gerçekleşen 1768-1774 savaşı sonrasında, Ortodokslar üzerinde imtiyaz iddia etmişlerdir (Armaoğlu,1997:5; Clogg, 2018:31). Osmanlı Devleti’ne karşı Rumların, Yunan topraklarına gelen Ruslar tarafından kışkırtılmasıyla yeni bir dönem başlamıştır.

Fransız ihtilali, Rumların isteklerine “*sarı saçlı ırk*” (Clogg,2018:31) diyerek beklenen Rusların yeteri kadar destek vermemesi sonucunda daha etkin olmuştur. Osmanlı Devleti topraklarında birçok milletle bir arada yaşayan Rumlar, Fransız Devriminin getirdiği milliyetçilik fikriyle de ayrılıkçı düşüncelere sahip olmuşlardır. Fransız devrimiyle Rumlar arasında “*köken*” tartışılmaya başlanmıştır (Millas, 1994:54). Fransız devriminin getirdiği fikirler isyan hareketlerinin devamını ve Osmanlı Devleti’nden ayrılıp bağımsız bir devlet kurma işlemlerinde etkilidir. Yunan bağımsızlığı için atılan en önemli adımlardan biri cemiyetlerin kurulmasıdır. 1814 senesinde Filik-i Eteryia adıyla Yunan ayaklanmasını destekleyen gizli bir örgüt kurulmuştur (Bayrak,1999:46).

1820’li senelerin başında isyan başlamışsa sonlarında ise bağımsızlıkla sonuçlanmıştır. Osmanlı Devleti’nin kurulduğu dönemlerden itibaren sahip olduğu topraklar ve beraberlik içinde yaşadığı millet XIX. yüzyılın başlarında bağımsız olarak bir ilke sebep olmuştur. 1829-1830 senelerinde kurulan Yunanistan elde ettiği topraklarla yetinmeyerek Helenizm için çaba gösterecektir.

Yunanistan, Osmanlı Devleti’ne karşı giriştiği isyan sırasında olduğu gibi bağımsız olduktan sonra da büyük devletlerden borç almaya devam etmiştir. Bağımsızlığı sonrasında da güçlü bir ekonomik yapıya hemen sahip olamayan Yunanistan Osmanlı Devleti’ne karşı giriştiği isyan hareketinde ilk dış borcu İngiltere’den almıştır. 26 Ocak 1824’te Yunanlı Orlandos ve Louriottes ile Hamilton Brown bir araya gelerek görüşme yapmıştır (Demirhan, 2012:54; Bartle,1962 :66). Görüşme sonucunda ise 800.000 sterlinlik borç verildiği görülmektedir (Bartle, 1962:66). İsyen başlarında Yunanlılara maddi desteğin birçoğu Avrupa’da kurulmuş olan *Helenistik komiteler* tarafından sağlanmaktadır (Demirhan,2013:220).

Yunanistan batılı devletlerin ekonomik desteğini alarak bağımsızlık hareketlerine girişmiştir. Devletlerin Yunanistan’a olan destekleri 1830’larda, bağımsızlık sonrasında da devam etmiştir. Yunanistan’ın büyük devletlerin desteğine ihtiyaç duyma nedeni bağımsızlığın hemen sonrasında elde ettiği coğrafyayı iktisadi açıdan kalkındırabilecek imkânının bulunmamasından kaynaklanmaktadır. Tarım alanlarının kısıtlı olmasıyla birlikte önemli ticaret limanlarının Osmanlı Devleti sınırlarında kalması ekonomik olarak gelişmenin önündeki engellerdir. Dolayısıyla Yunanistan’ın gelecekteki durumunu iktisadi şartları belirleyecektir. Yunanlıları tek bayrak altında toplamak amacı bulunan Panhelenizmin iktisadi şartlardan meydana geldiğini söylemek mümkündür (Ortaylı, 1986:164). Yunanistan bu ideolojiyle iktisadi açıdan gelişmeye çabalasa da XIX. yüzyılda büyük devletlerin desteğine mecbur kalmıştır.

XIX. yüzyılda Yunanistan’ın giriştiği modernleşme çabaları, savaşlar için yapılan harcamalar devletin iktisadi olarak gelişmesini yavaşlatmıştır. İktisadi açıdan zaten zorluklarla geçen onyılların ardından Yunanistan, XX. yüzyıla girmeden hemen önce ciddi ekonomik krizle karşı karşıya kalmıştır. Büyük devletlerin ise Yunanistan üzerinde borç vermekten ziyade borçlarını temin etmek yoluna gittiğini söylemek mümkündür.

BİRİNCİ BÖLÜM

DERSAADET TİCARET ODASI GAZETESİNİN KİMLİK BİLGİLERİ VE GENEL ÖZELLİKLERİ

1.1.Gazetenin Kimlik Bilgileri

Çalışmaya konu olan gazetenin ismi Dersaadet Ticaret Odası Gazetesi'dir. Basım dili Türkçe olan gazete bu adla yayınlanmıştır. “*Le Journal de la Chambre de Commerce de Constantinople*” adlı gazete ise aynı zamanda odanın Fransızca olarak yayınlanan ekidir. İncelenen 1885-1900 yılları arasında gazete aynı adla yayınına devam etmiştir.

XVIII. yüzyıldan itibaren Osmanlı Devleti diğer ülkelerle olan farkın kapatılması için bir dizi uygulama gerçekleştirdi. Ekonomik alanda ticaretin artırılması veya ticarete dair sorunların çözülebilmesi için atılan en önemli adımlardan biri ticaret odalarıydı. Sultan Abdülaziz (1861-1875) döneminin sonlarında, kurulmasına dair girişimlerde bulunulan ticaret odasının 1882 senesinde oluşturulması (Toprak,1990:1-2) yaklaşık üç yıl sonra bir gazeteyi de beraberinde getirdi. Kurulan Ticaret Odasında yapılan faaliyetleri duyurmak için dönemin iletişim aracı olan gazetelerin kullanılması önemliydi. Gazetenin geniş kitlelere ulaşabilmesi, farklı topluluklara hitap edebilmesi ve günlük yaşamdaki birçok bilgiye kolayca erişilebilmesi nedeniyle bu araç oldukça değerlidir.

XIX. Yüzyılın ilk yarısından itibaren yayına başlayan Türkçe gazete Takvim-i Vekayi'den sonra Osmanlı Devleti'nde pek çok gazete yayın hayatına başladı. XIX. Yüzyıla ait birçok Türkçe gazetede her alana hitap eden eğitici bölümler vardı (Ortaylı,2017:224). Ancak ticaretin durumu hakkında meraklılarının ulaşabileceği bir kaynağa da ihtiyaç duyulmaktaydı. 1882 senesinde Dersaadet Ticaret Odası'nın kurulmasından sonra oluşturulacak, ticaretin yararına tüccar ve halkı bilgilendirmek için kapsamlı bir gazete olan Dersaadet Ticaret Odası Gazetesi yayın süresi ve kuruluş amacı itibarıyla önemli bir açığı kapatmıştır. Ayrıca bir kuruma bağlı olarak ticaretle ilgili birinci kaynaktan hem halka hem de tüccara bilgi verilmesini sağlayan Dersaadet Ticaret Odası Gazetesi'dir.

Gazetenin kurulması ile ilgili Dersaadet Ticaret Odası dâhilî nizamnamesinin 25. Maddesinde sekizinci sırada belirtilen “*umur-ı ticarete dair gazeteler neşretmek*” şeklinde ortaya konan madde adının atılmasında etkili bir husus olmuştur (BOA.A.DVN.MKL.,20/31). 8 Eylül 1884'te gazetenin yayımlanması için Ticaret Nazırı Suphi Paşa, ticaret odasıyla görüşmeler sağlayarak gazetenin çıkarılması gerektiğini belirten bir tezkere gönderdi, bu tezkerede Ticaret Nezareti'nin yardım edebileceğini belirtiyordu (Nezihi 1932:100;

Çavdar,2008:4). Ticaret odası tarafından cevap 6 Kasım 1884 tarihine aittir. Ticaret Odası, verdiği yanıtta gazetenin yayınlanması için yardım istemek amacıyla oda ve nezaretlere başvurmuştur. (Zeytinoğlu-Pur,1992:34; Gülsoy-Nazır,2009:62). Aynı cevapta Dersaadet Ticaret Odası Gazetesi'nin, odanın kurulmasından üç sene sonra yayınlanmasının sebebi olarak ekonomik gerekçeler gösterilmiştir (Nezihi:1932:100).

Dersaadet Ticaret Odası Gazetesi'nin ilk yayınından itibaren nezaretlerden destek alınarak yayınlandığını gazete sayfalarından görmekteyiz. Özellikle basımının ikinci yılına başlandığı Ocak 1886 tarihine ait bir haberde hem resmi daireler hem de Ticaret Nezareti'nin desteğini aldıklarını gösteren bir kısa yazıyı 1885 senesinin ekonomisinin anlatıldığı makalenin son paragrafında görüyoruz. Makalenin son paragrafında, gazeteyi yayınlayanlar Ticaret Nezaret Celilesi ve Ticaret Müdüriyet Umumiyesi gibi resmi dairelerden aldığı kabul ve teşvik desteği sayesinde cesaretlenerek, ticaret ve sanayinin artırılması ile birlikte halkı her zaman bilgilendirmeyi sürdüreceklerini belirtmişlerdir (DTOG,1886:1).

Gazetenin ilk sayısı Hicri 18 Rebiulevvel 1302- Rumi 24 Kânunuevvel 1300 tarihinde (M. 5 Ocak 1885) yayımlanmıştır. Dersaadet Ticaret Odası Gazetesi'nin 1885 senesinde başlayan yayın hayatı 1923 tarihine kadar devam etmiştir. Dersaadet Ticaret Odası tarafından uzun süre yayınlanan ve oda tarafından yayınlanan ilk ticaret gazetesi olan bu gazete, Dersaadet Ticaret Odası'nın kuruluş amacını gerçekleştirmede kullandığı en etkili araçtı.

Gazetenin yayınlanmasıyla birlikte XIX. yüzyıl sonu ve XX. Yüzyılın ilk çeyreğinde hem Osmanlı Devleti'nin hem de diğer devletlerin ticaret ve iktisadına dair çeşitli bilgilere ve gelişmelere bu gazete sayesinde ulaşılmaktadır. Ticaret Odası Gazetesinin ismi, yayınlanmasının amacını ortaya koyan en önemli araç olmuştur. Ticaretin gelişimi için çabalanması gereken birbiriyle bağlantılı olan ekonomi, tarım, sanayi, bayındırlık işleri de gazetenin en önemli içeriklerindendir. Ticaret Odasının aldığı resmi kararlar da gazetede yayımlanmıştır. Dersaadet Ticaret Odası'na ait bir gazetenin varlığı, kuruma bağlı olması, dönem hakkında bilgiler elde edilmesi için önemliydi. Gazetede çeşitli üretim alanlarına ait verilen haberler sayesinde tüccarların takip ettiği mühim bir kaynak olmuştur.

Dersaadet Ticaret Odası Gazetesi müdürünün ismine ilk kez gazetenin yedinci sayısında “*Ticaret Odasında kiraatolunan layihadan mâbad*” başlığının son sütununda rastlıyoruz. “*İdaresi şehrimiz muteberan tüccarından Şirinyan Mihran Efendiye ihale ve tefviz kılınmış olan işbu gazete...*”(DTOG,1885:7) şeklinde gazete müdürünün ismi zikredilmektedir. Dersaadet Ticaret Odası Başkâtibi İspiraki Efendi bir toplantı esnasında, Şirinyan Mihran Efendi'ye gazetenin gelişmesinde gösterdiği ve devam ettirdiği çaba ve çalışmalar için teşekkür etmiştir (DTOG,1886:11). Ticaret heyetini rağbet ve teşvik etmek amacıyla verilen nişanlardan biri sarf

ettiği mesai için gazete genel müdürü Şirinyan Mihran Efendiye rütbe-i salise olarak tevcih edilmiştir. (DTOG,1887:118). Oda başkâtibi İspiraki, Oda Gazetesinin üçüncü senesine ulaşmış olmasında Şirinyan Mihran Efendinin etkisi olduğunu rapor etmiştir. Şirinyan Mihran Efendi için başkâtip İspiraki şu sözleri sarf etmiştir:

“Tesisinin üçüncü senesine kadem-i nihade olan oda gazetesinin hin-i tesisinde tarafınızdan izhar olunan ümit hâsıl olmakta olup elyevm matbuat-ı mahalliye miyanında mühim bir mevki tutmuş ve müdafaası ve vezaifi cümlesinden bulunan ticaret ve sanayi-i mahalliye pek çok hizmet ibrazına muvaffak olmuş ve bundan sonra dahi muvaffak olacağı muntazır bulunmuş idiğünün ve bu ise oda âliyyelerinin teşekkür kur`asıyla takdir buyurmuş olduğunuz müdür-i umûru ref`etli Mihran Şirinyan Efendinin sa'y ve gayreti semeresinden olduğunun arz ve beyanını dahi vazifeden ad ederim olbabda” (DTOG, 1887:119).

1898 senesinin ocak ayında oda başkâtibi olan İspiraki Aleksandridi Efendinin vefatından sonra gazetede yer alan bir haberde İspiraki Efendi için “*Dersaadet Ticaret Odası başkâtibi ve gazetemizin müdürü*” olarak tanıtılmıştır (DTOG,1898:678). Ancak İspiraki Efendinin gazete müdürlüğüne ne zaman getirildiği hakkında bir bilgiye rastlanmamıştır.

Gazetenin basım yeri ve matbaası ile ilgili bir kısım değişiklik yapılmıştır. Gazetenin çeşitli sayılarında bu değişiklik okuyuculara bildirilmektedir. Ticaret odası gazetesinde her sayıda sayfanın alt köşelerinde gazetenin basıldığı matbaa ismi görülmektedir. Dersaadet Ticaret Odası Gazetesi ilk basımından 29-30 Ekim 1887 tarihine kadar Levant Herald Matbaasında basılmaktaydı (DTOG 1885:1-DTOG 1887:148). Ağustos 1887 tarihinin “mütenevvia” kısmında Dersaadet Ticaret Odası Matbaasının Mehmet Ali Paşa Hanı 20 numaralı yerde tesis olunduğunu ve on beş gün içinde işlemlerine başlayacağı haber verilmiştir (DTOG,1887:138). 6 Kasım 1887 tarihli gazeteden itibaren ise Dersaadet Ticaret Odasının aynı isimli matbaasında gazete basılmaktaydı (DTOG,1887:149). Gazetenin Kasım 1887 tarihli iki nüshasında matbaa değişikliği ile ilgili İhtâr-ı Mahsus başlığında şu bahis geçmektedir:

“Gazeteler ile evvelce dahi ilan olunduğu vechle gelecek teşrin-i saninin üçüncü gününden itibaren (Dersaadet Ticaret Odası Gazetesi) doğrudan doğruya oda tarafından idare olunacağından heyet-i tahririye ve idarenin dahi Mehmed Ali Paşa Hanında 20 numaroda kâin oda matbaasındaki daire-i mahsusasına nakl olunduğu abonelerimize ilan olunur.” (DTOG,1887:150-151).

Dersaadet Ticaret Odası Gazetesi, matbaasının kullanılmaya başlamasını şu şekilde neşretmiştir:

“... Memalik-i Mahruse-i Şahane erbâb-ı ticaret ve sanayiyle bankerlerine mümkün olduğu derecede “Dersaadet Ticaret Odası”nın dahi vâsıtâ-ı neşr-i efkârı olan gazetesini işbu arzuya mebni umûmun hizmet ve itimadına mazhar olacak bir hale vaz` eylemek için her güne fedakârlıktan geri durmadığı emsaliyle müsbettir.

Maksadın daha mükemmel surette hayyiz-i irae husûl olması için oda tarafından ba-irade-i seniyye bir matbaa tesis ve küşad olunmuş ve mezkûr gazetenin idaresince ıslahat icra olunduğu gibi yeni bir heyet-i tahririye dahi intihâb ve tayin edilmiştir” (DTOG,1887:152).

Gazetenin ilerleyen sayılarında haberlerin gönderileceği yer ve daire gazetede vurgulanmıştır. Gazete adına gönderilecek çeşitli haberlerin Galata’da Mehmet Ali Paşa Hanında 1 numaralı dairede bulunan Dersaadet Ticaret Odası riyaseti ya da baş kitabeti adına gönderilmesi istenmekteydi (DTOG, 1887:153).

Oda toplantıları sırasında gazete hakkında mutlaka birkaç söz eden başkâtip İspiraki Dersaadet Ticaret Odası Matbaası’nın etkilerinden de bahsetmiştir. Buna göre matbaanın kurulması için çaba ve mesai harcandığı, sonuç olarak gazetenin adına ve maksadına uygun yayınların yapıldığı belirtilirken, matbaa sayesinde içeriği daha da genişleyen gazete için çeşitli yerli ve yabancı basın ile çoğu abonelerin tebriklerini ilettiklerini, bu ilginin gazete idaresindekileri teşvik ettiğini söyleyerek raporu sonlandırmıştır (DTOG,1888:170).

Gazetenin idarehanesi zaman içerisinde sık sık değişiklik göstermiştir. Gazetenin ilk sayısında belirtilen idarehane Galata’da Aleksiya Hanında 15 numarada bulunurken (DTOG,1885:1) 2 Şubat 1885-22 Mart 1885 tarihleri aralığında ise Aleksiya Han- 20 numara olarak belirtilmektedir. (DTOG, 1885:3-DTOG 1886: 12). Bu tarihlerden sonra ise 29 Mart 1886-12 Temmuz 1886 tarihlerinde idarehane İzzet Paşa Hanında 5 numaraya taşınmıştır (DTOG,1886:13- DTOG,1886: 28). 19 Temmuz 1886- 20 Kasım 1887 tarih aralığında ise idarehane İzzet Paşa Hanında 6 numara olarak gösterilmektedir. (DTOG, 1886: 29-DTOG,1887:151).

Gazeteden anlaşıldığı üzere idarede uzun süre bulunanlardan biri Y. Şirinyan Efendi’dir. Gazeteye dair *“tebligât ve ilanât ve neşriyât-ı saire”* için Dersaadet Ticaret Odası’na veya idarehanede Y. Şirinyan Efendiye müracaat olunmaktadır (DTOG:1-151). Y. Şirinyan Efendi’nin bulunduğu görevden dolayı ödüllendirildiği de görülmüştür. Ticaret Odası Gazetesinin muharrirlerinden olan Y. Şirinyan Efendiye dördüncü rütbeden mecidiye nişanı verilmiştir (BOA.İ. DH..1033/81395) bu ödüllendirmeye dair belirtilen padişah emri, aynı tarihlerde Dersaadet Ticaret Odası Gazetesi’nde de Y. Şirinyan Efendi’nin ilgili haberinde *“mütenevvia”* başlığında şu şekilde bahsedilmektedir: *“Dersaadet Ticaret Odası Gazetesi idare memuru tüccardan Y. Şirinyan Efendi’ye dördüncü rütbeden bir kıt’a mecidi nişan zîşanı ihsan buyrulmuştur.”* (DTOG,1887:131).

Dersaadet Ticaret Odası Gazetesi’nin gelir kaynakları, gazetenin satışından elde edilen kâr ve ilanlar olarak belirlenmiştir. Gazetenin fiyat listesi, yayınlanan sayıların ilk sayfasının en üst kısmında yer almaktadır. Gazetenin fiyat listesi bölümünün hemen altında ve orta

kısımında ise "nüshası 5 kuruştur" ibaresi ile nüsha fiyatı belirtilmektedir. Gazetenin ilk sayısından Dersaadet Ticaret Odası Matbaası'nın kullanılmaya başlandığı 6 Kasım 1887 tarihine kadar, abonelik bilgileri, ücretleri ve ilan fiyatları, nüsha fiyatı ile birlikte gazetede yer almıştır.

Dersaadet Ticaret Odası Gazetesi'nin abonelik fiyatları belirli dönemlerde değişiklik göstermiştir. Gazetenin Dersaadet ve çevresi için altı aylık veya senelik abonelik bedelleri ile vilayet-i şahane ve memalik-i ecnebiye için posta ücretleri aylık ve yıllık olarak belirlenmiştir. Bu durum, gazetenin okuyucu kitlesinin sadece Dersaadet ve çevresiyle sınırlı kalmadığını göstermektedir. Gazete sayılarının ilk sayfasında ve en üstünde bulunan fiyatlandırmanın ilk senesi aşağıdaki gibidir:¹

Tablo 1: Dersaadet Ticaret Odası Gazetesi'nin Fiyat Listesi (1885).

Abone ücreti	Lira	Kuruş
<i>Dersaadet ve havalisi için fiyat cetveli dâhil olarak bir seneliği</i>	2	--
<i>Dersaadet ve havalisi için fiyat cetveli dâhil olarak altı aylığı</i>	1	25
<i>Vilâyet-i şahane ve memalik-i ecnebiye ma'a posta ücreti (yıllık)</i>	1	25
<i>Vilayet-i şahane ve memalik-i ecnebiye ma'a posta ücreti aylığı</i>	1	50
İlanlar		
<i>Türkçe veya Fransızca muharrer ilanâtın satırı</i>	--	10
<i>İki lisan üzere muharrer ilanâtın satırı</i>		15

Kaynak: (DTOG,1885:1-23).

Gazete ücretlendirme tablosunun, gazete sayfalarından kaldırılması 26 Kasım 1887 tarihinden sonraya aittir. Gazetenin "ihtâr-ı mahsûs" başlığının son paragrafında ücretlendirme için şu sözler sarfedilmiştir: "Gelecek kanun-i sani ibtidasından itibaren münderecâtının tezyidi ve formasının tebdili ve islahat-ı saire ve bazı islahat icrası mutasavvur ise de abone fiyatı ile ilan ücreti sabkı misüllü kalacaktır" (DTOG,1887:152).

Ücretlendirme için gazetenin bir sayısında aboneler için bir hatırlatma yer almaktadır: "Gazetemizi vakt u zamanıyla alamayanların idarehaneye malûmat vermeleri ve vilayet-i şahane ile memalik-i ecnebiyyede bulunan abonelerimizden müddet-i münkazıyye olanlar abonelerini tecdide rağbet buyurdıkları halde bedelini idarehanemize irsal buyurmaları müstercadır."(DTOG,1888:163). Bu bilgidan anlaşıldığı üzere, gazetenin dağıtımında ve abonelik yönetiminde zaman zaman sorunlar yaşanmıştır. Dersaadet dışındaki abonelerin

¹ 05 Ocak 1885-09 Kasım 1885 tarih aralıkları.

abonelik sürelerinin bitmesiyle birlikte yenileme yapmaları ve bedellerini ödemeleri istenmiştir.

Diğer bir gelir kaynağı ise gazetenin sütunlarında yayımlanan ilanlardan sağlanmaktadır. Gazetelerin yayınlanmasıyla birlikte farklı konuları içeren ilan ya da ilanlar başlığı gazetelerde yer almaya başlamıştır. Ticaret Odası Gazetesinde de diğer gazeteler gibi ilanlara yer verilmiş, süreç içinde ilanlara ayrılan alan genişletilmiştir.

Dersaadet Ticaret Odası Gazetesi'nde "ilanat" başlığı, 1885 senesinin dördüncü sayısından itibaren görülmektedir. Yayınlanan ilk ilan Ticaret Nezaretine aittir. İlk sayılarda küçük puntuyla ilan başlığı yayınlanmışsa da takip eden sayılarda başlık puntosu artırılmış ve ilana dair haberler bu başlık altında toplanmıştır. Gazete sayfa sayılarının farklılıkları dolayısıyla ilanların bulunduğu sayfalar değişiklik gösterse de genellikle 12 sayfalık gazete sayılarında sekizinci sayfada yer almaktadır.

Gazetenin 1885-1900 seneleri arasında ilanlar başlığı altında Ticaret Nezareti, Evkaf-ı Hümayun, Hazine-i Hassa, Bab-ı seraskeri, Daire-i Umur-ı Sıhhiye Şirket-i Hayriye, Maliye Nezaret-i Celilesi, Duyun-ı Umumiye-i Osmaniye İdaresi gibi kurumların ilanlarına sıklıkla tesadüf etmek mümkündür.

İlanlar için belirlenen fiyat basım diline ve nüshasına göre değişmektedir. Gazetenin fiyat tablosunda belirtildiği üzere ilan fiyatları için Türkçe veya Fransızca yazılmış olanların satırı 10 kuruş olarak belirtilirken hem Türkçe hem Fransızcanın olduğu iki dil ile yazılmış ilan satırı 15 kuruş olarak belirlenmiştir. Abone ücretleri zamanla değişmiş olsa da ilan fiyatları gazetenin ilk sayılarından itibaren 10-15 kuruş olarak görülmektedir.

Dersaadet Ticaret Odası Gazetesi'nin uzun süreli bir yayın hayatı olduğundan yukarıda bahsedilmişti. Bu uzun süreç içinde gazetenin yayınlandığı günlerde değişiklikler yapılmıştır. Başlangıçta yayın günleri değişiklik göstermiştir. Gazete 24 kanun-i evvel 1300 (1885) tarihli birinci sayısından 26 kanun-i evvel 1302 (1887) yani 110. sayıya kadar pazartesi günleri yayınlanırken, bir sonraki sayıdan itibaren bu çalışmanın kapsamı olan 16 kanun-i evvel 1316 (1900) tarihine kadar cumartesi günleri yayınlanarak gazete okuyucu ile buluşmuştur. Dersaadet Ticaret Odası Gazetesi ilk sene on beş günde bir yayınlanırken 1886 senesinden itibaren haftada bir yayınlanmaya başlamıştır. Gazetenin ilk sene sayısı bu sebepten dolayı 26 sayıdan oluşurken, ikinci seneden itibaren senelik 52 sayı yayınlanmaktadır. Ayrıca hem gazetenin ilk senesinin son sayısında hem de ikinci senesi olan 1886 senesinin ilk sayısında bulunan "*ihâtâr-ı mahsûs*" kısımlarında gazetenin haftalık çıkacağına dair beyanlar yer almaktadır (DTOG,1885: 26/DTOG 1886:1).

Gazetenin son sayfalarını oluşturan ve gazete için önemli olan fiyat cetvelinin yayın aralığını da göz ardı etmeden ele almak gerekir. Buna göre Ticaret Odası Gazetesi ilk sene ayda iki yayın yapsa da gazeteye ait fiyat cetveli haftada bir yayınlanmıştır. Gazetenin ikinci senesinde ise ticaret gazetesi haftada bir yayın yapmaya başlamış, fiyat cetveli ise ayda 2 kere yayınlanmıştır. Ticaret odası gazetesinin 1-10 sayıları aralığında pazartesi günleri yayınlandığı görülmektedir. Bir sonraki sayıdan itibaren cumartesi günlerinde liste yayını devam etmektedir. Üçüncü sene her sayıda yer alan liste 105-110 sayıları arasında cumartesi günleri ve sonrasında beşinci sene 230. sayıya kadar cuma günleri yayınlanmaktadır. Fiyat cetveli gazetenin 231. sayısından itibaren ayrı bir gün gösterilmeden gazeteyle birlikte İcmal-i Ahval başlığıyla bir arada yayınlanmaya devam etmiştir.

Gazete ilk sene 26 defa çıkmıştır. 1886 tarihine baktığımızda sayı tekrar ilk sayıdan başlatılmış ve haftada bir yayımla 52. sayısında ikinci senesini bitirmiştir. Üçüncü senesi olan 1887’de gazetenin 105 sayısından devam edildiği görülmüştür.² İkinci senenin sonu ve üçüncü senenin başında sayıların arasında farklılık olmasına rağmen tarih olarak bakıldığında gazete yayınlanma nizamına uygundur.³ Bazı sayılarda hatalı basımından dolayı eksiklikler görülür. Gazetede yer almayan sayılar ise 306, 358, 618, 690 numaralıdır. Gazetede 305. sayı üst üste yayınlandığından 306. Sayı yer almamaktadır.

Gazetenin ilk sayfasının üst kısmında Hicri ve Rumi takvimlere göre tarih atılmıştır. Tarihlerin arasında ise “*Dersaadet Ticaret Odası Gazetesi*” adı yer almaktadır. Gazete adının üstünde sağ, orta ve sol kısımlar olmak üzere gazete sayısı, yayınlandığı gün ve gazetenin senesi yazmaktadır. 19 Kasım 1887 tarihine kadar gazetede abonelik bilgi ve ücretleri kısmı yer alsa da bu tarihten sonra kısım kaldırılmıştır (DTOG,1887:152).

Dersaadet Ticaret Odası Gazetesi 1885-1900 tarihlerinde genellikle 12 sayfa olmak üzere 4-12 sayfa sayısı aralığında değişiklik göstermiştir. Bu sayfa sayılarında son sayfa fiyat cetvellerine ayrılmıştır. Gazetenin her bir sayfasında haberler üç sütun olarak neşredilmiş ve bu şekilde devam etmiştir. İstisna olarak tabloların büyüklüğüne göre sütun çizimlerinde değişiklikler yapılmıştır. Haberler birbirinden değişik çizgi veya çizimlerle ayrılmıştır, bir diğer habere geçildiği bu şekillerin varlığı ile anlaşılmaktaydı. Haber başlıkları ile gazetenin bütünlüğü sağlanmıştır. Bazı haber başlıklarının altında sayıların bulunması haberlerin devamının olduğunu gösterir. Bunu da “*mâ-bad’ı var*” şeklinde bir önceki sayılarında belirtir.

²Üçüncü seneye 105. Sayıdan başlanma sebebine Tuba Çavdar’ın İTO Nadir Eserler Kataloğunun açıklamalar kısmında rastlıyoruz: “2. *Senede yayınlanan Fiyat Listesi de sayılararak (52 gazete + 52 Fiyat Listesi = 104) üçüncü Seneye 105 numaradan başlanmış*” (Çavdar,2003:125).

³DTOG: 52. Numara (15 kanun-i evvel 1302), DTOG: 105. Numara (22 kanun-i evvel 1302).

İkinci senesinden itibaren haber başlıklarında kalın punto kullanılarak başlığın haberden ayrılması sağlanmıştır. Başlığın haberden ayrılması puntonun büyüklüğüyle sağlanmıştır. Bazı haberler, başlıklardan bağımsız olarak gazete içerisinde yer almıştır. Her kesimden okuyucusu olduğu için sade bir dil kullanılmıştır. Sadece padişaha yazılan doğum günleri ve teşekkür yazılarında süslü ve ağır bir dil tercih edilmiştir. Ayrıca ticaret gazetesinde bulunan haberlerde yazıyı yazan kişinin ismi ya da unvanına rastlanmamaktadır. Haberlerin bazılarında vilayetlerdeki muhabirlerin haberleri bildirdiğinden bahsetmektedir. Gazetenin haber içeriğini zenginleştirecek olan abonelerden alınan mektuplara da yer verilmiştir.

Dersaadet Ticaret Odası Gazetesi'nde fotoğraf kullanılmamaktadır. Resim ise sınırlı kullanılmış, gazetede görülen bazı şirket haberleri logoları ile yer almıştır. Haberlerin bütünlüğünü sağlayan tablolara sıkça yer verilmektedir. Gazete sayfalarına yapıştırılmış çeşitli pullara rastlanmaktadır.

18 Şubat 1875 tarihinde Resm-i Damga Nizamnamesinin⁴ yürürlüğe girmesiyle gazetelerde pul kullanılmaya başlanmıştır. Dersaadet Ticaret Odası Gazetesi'nin 1886 tarihli 31. sayısında gazetelerdeki pullar hakkında senelik miktara yönelik Pul başlığında “... *Dersaadet gazetelerinin senevî 4,300 lira miktarı pul sarf eylemekte oldukları tahmin olunmaktadır*” (DTOG,1886:31) ifadesi yer almaktadır.

Gazete içerisinde, “*obje üstüne mühür veya kâğıt üstüne uygulanmış her türlü damga resmi ve harç...*” (Alp, 350: 2019) olarak tanımlanan fiskal pullar kullanılmıştır. Aşağıda resimleri gösterilen üç farklı pul 1885-1900 tarihleri aralığında çoğunlukla gazetenin orta sayfalarına basılmıştır. Gazete sayfalarının ilk sayfasında gazete başlığıyla birlikte kullanıldığı da görülmektedir. Ticaret odası gazetesinde kullanılan üç pulda da üzerinde ay-yıldız bulunmaktadır. Gazetede kullanılan bu pullar nizamnamede de belirtildiği üzere iki kuruşluk pullardır. Resim 1 (a)'da belirtilen “*Gazeteye mahsus pul*” ticaret gazetesinin ilk sayılarında yer almaktadır. 1886-1891 senelerinde kullanılan Resim 1 (b)'de belirtilen pulun üzerinde “*Gazeteye ve ilana mahsus pul*” yazılıdır. En uzun süre gazetede bu pul kullanılmıştır. Bu tarihten 1900'a kadar ise üzerinde II. Abdülhamid'in tuğrası bulunan Resim 1 (c)'deki pul yer almaktadır.

⁴Bu nizamnameye göre gazetelerde damga resmi uygulanacaktır. Nizamnamenin birinci fasıl 1. Maddesinde belirtildiği üzere “*Devlet-i Âliyye'de li-eclil-ihticac ibraz olunabilecek kâffe-i senedât ile gazeteler damga resmine tabî olacaktır.*” (Düstur 1/3: 302) maddesiyle gazetelerin vergiye tabî olacağı belirtilmiştir. Aynı nizamnamenin 11. Maddesinde “*gazetelere dahi tarife-i mahsusasında münderic olan resm-i maktû alınarak onlara mahsus damga vurulacaktır.*” (Düstur 1/3: 305) denilerek gazetelere uygulanacak tarife resmleştirilmiştir. Aynı zamanda Nizamname resmi ilanında “*...Dersaadet ve memalik-i mahruse-i şahanede tab' ve ihrac olunan gazetelerin beher nüshasında ikişer para kıymetinde bunlara mahsus bir şekilde pul yapıştırılacaktır...*” (Düstur 1/3:317) denilerek tarife bedeli belirlenmiştir.

Gazetelerde 1875’te kullanılmaya başlanan pul uygulaması Eylül 1900 tarihine kadar devam etmiştir. Dersaadet Ticaret Odası Gazetesi’nde ise pul uygulamasına Kasım 1900’e kadar devam etmiştir. Bazı sayıları hariç konumuz kapsamında incelenen nüshalarda oda gazetesinin nizamnameye uygun olarak pul uygulamasını sürdürdüğünü söylemek mümkündür.

Resim 1. 1885-1900 Dersaadet Ticaret Odası Gazetesi pulları

Dersaadet Ticaret Odası Gazetesi hakkında çeşitli olumlu tepkilerle karşılaşılmıştır. Yayınlanan ikinci sayısının başlangıcına eklenen “*Gazetemizin ilk nüshasının intişârı üzerine matbu`at-ı mahalliye canibinden mütâla`ât-ı mültefit-âne hüsn-i kabûl nevâziş baîs-i mahzûziyet ve mefharat görülmekle bundan dolayı rüfekây-ı kiramımıza beyân-ı memnuniyet ve şükrâniyyet ederiz.*” (DTOG,1885:2;Erken, 2010:14-15) diyerek gazetenin bu memnuniyete karşılık verdiği görülmektedir. Dönem gazetelerinin, Ticaret Odası Gazetesi hakkında belirttikleri ve oda gazetesini hakkında fikir sahibi olmamızda etkili olan olumlu dönüşlerine, yine Ticaret Odası Gazetesinin cevap niteliğinde memnuniyet bildiren kısımlarından öğrenmekteyiz. 1887 yılında 154. sayının “Mütenevvia” başlığı altında, Tarik gazetesi için yazılan kısa yazı buna önemli bir örnektir. Tarik Gazetesi, hacminin genişlemesi ve içeriğini artırmasından dolayı ticaret odası gazetesine ilişkin memnuniyetini belirtmiş, Ticaret Odası gazetesi de bir memnuniyet yazısı yayınlarak Tarik gazetesine teşekkür etmiştir (DTOG:1887: 154). Bu şekilde alınan olumlu tepkileri gazetenin başarısının kanıtı olarak gösterebiliriz.

Dersaadet Ticaret Odası toplantılarında başkâtip İspiraki Efendi'nin yaptığı konuşmalarda gazetenin elde ettiği olumlu sonuçlardan söz edilmektedir. Toplantı raporları gazetede yayınlanmaktadır. Ticaret odası toplantılarında gazete hakkında çeşitli senelerde söylenen bu sözleri gazetede yayınlanan toplantı raporlarından öğreniyoruz. Buna göre öncelikle 1885 senesi işlemlerine dair yapılan toplantı raporunda başkâtip şunları söylemiştir:

“Geçen sene ibtidalarında tesis edilen ticaret odası gazetesini gerek Osmanlı ve gerek ecnebi he`yet-i ticariyesi tarafından teveccüh-i fevka`l-âdeye mazhar olduğu gibi devâir-i hükümetten ve bâ-husûs ticaret ve ziraat nezaret celilesinden ale`l-tevali ibzâl buyrulan himâyet ve sahâbet sayesinde matbuat-ı dâhiliye miyanında birinciler sırasına geçerek ziraat ve ticaret ve sanâyi`n kâffe-i şu`abâtına müte`allik her nev` mesail tedkikine ve hukuk ve menafi`-i ticariyemize bi-hakkın muhafazaya gayret etmekte bulunduğunu arz ile kesb-i mefharet eylerim” (DTOG,1886:11).

Gazete, ilgili kişilerin ticaret, sanayi ve ziraat hakkında fikir sahibi olmalarında etkiliydi. 1889 senesi işlemlerine dair konuşmasında “Efendiler” diye başlattığı oda toplantısında başkâtip İspiraki “*Oda gazetesini ve ziraat mecmuası vasıtasıyla sanayi ve ziraat ve Umur-ı Nafiaya müteallik en cedîd malumatı memalik-i şahanenin her tarafına neşr ve tamime sarf-ı mesai etmekte bulunmuş ve tüccara dahi ticarete ve umur-ı maliyeye dair malumat-ı müfide ita eylemiştir.*” (DTOG,1890:283) diyerek gazetenin etkisinden söz etmiştir. Ve yine 1891 senesi oda toplantısında ise şu sözleri sarf etmektedir:

“Ma`rûzât-ı âcizâneme hitâm vermezden evvel odanın mu`âvenet ve himâyetiyle neşr olunmakta olan ticaret odası gazetesini ziraat mecmuasının nef ve faydası her taraftan takdir ve teslim ve münderecâtı gerek Memalik-i Osmaniyyede ve gerek Memalik-i Ecnebiyyede ziyadesiyle mazhar-ı rağbet olduğu cihetle matbû`ât miyanında gayetle şerefli bir mevki ihraz etmiş olmakla beraber odanın muamelat-ı cariyesince mücib-i teshilât olmakta bulunduğunun ilaveten beyân ve ifadesi dahi vazifeden âd olunmuştur” (DTOG,1891:352).

Gazete dâhilinde temelde üstünde durulan bahis memleketin doğal kaynaklarını en iyi biçimde kullanmaktır. Buna binaen “*Menabi-i tabiiimizin hüsn-i idaresiyle terakkisi esas ittihaz edilmek daha ziyade muvaffak-ı maslahat gibi görünüyor.*” (DTOG,1887:125) sözüyle de aslında eksik noktaların nasıl tamamlanacağını vurgular.

Dersaadet Ticaret Odası Gazetesi'nin basıldığı dönemlerde, gazete ve dergilere dair sansür uygulaması bulunmaktaydı. 1878 yılında başlayan bu uygulamayla birlikte gazete ve dergilerde çeşitli anlamlar çağrıştırdığı düşüncesiyle gazetelerdeki bazı yazılar kelime veya paragraflar sansür uygulaması için oluşturulan heyet tarafından çıkartılıp sonra gazeteye gönderiyorlardı (Topuz: 1973: 58-59). Sansür dönemlerinde birçok gazete bu uygulamayla karşılaşmıştır. Ticaret odasına ait bu gazetede sansür dönemleri için diğer gazetelerde olduğu gibi bir ara verildiği görülmemektedir. 1885-1900 tarihleri aralığında bir sansüre rastlanmamıştır. Devlete bağlı kurumlarla haberlerin sağlandığı ve Dersaadet Ticaret Odası

Gazetesi'nde görüldüğü gibi dönemin padişahı II. Abdülhamid'i destekleyen haberlerin varlığı göz önünde bulundurulduğunda gazetenin sansür uygulamasına dikkat edeceği malumdur. Fakat buna rağmen 27 Mart 1894 tarihinde Matbuat Müdürlüğü tarafından bazı kelime ve tabirlerle karşılaşıldığından dolayı gazeteye uyarılarda bulunulmuş ve “*tekrarına meydan verilmemesi*” gerektiği ve tekrarı hususunda diğer gazeteler gibi sansür edileceği belirtilmiştir (BOA, DH. MKT:223-32).

1.2. Gazetenin İçeriği

Ticaret Odası Gazetesinin incelenen 15 senelik geniş sürecinde içeriğinin oldukça kapsamlı olduğunu söyleyebilmek mümkündür. Yayınlandığı ilk tarihten itibaren Osmanlı iktisadi hayatının hemen her yönüne ilişkin zengin veriye gazeteden ulaşılabilmektedir. Öncelikle ticaretin geliştirilmesi için çaba gösterilmesi, ithalat ve ihracat dengesi hakkında detaylı bilgilere bu gazete sayesinde ulaşabilmek mümkündür. Ticaret Odası gazetesinin yayımladığı haberlerde görüldüğü üzere diğer devletlerin ekonomik gelişimi takip edilerek Osmanlı topraklarında da bu gelişmeye ayak uydurulmaya çalışılmaktadır.

Gazetenin Ticaret Nezareti ve diğer kurumların desteğiyle başladığı yayın hayatında bu kurumların haberleri ilk sayılardan itibaren gazete sütunlarında yerini almış, ilerleyen sayılarda çeşitli belgeler ve raporların sureti gazete kapsamına dahil edilmiştir. Gazete'nin ilk sayısı “*Mukaddime*” başlığında uzun bir yazı ile başlamaktadır (DTOG,1885:1). Taşradaki ticaret odalarının gazetede yayınlanmasını istedikleri haberler ticaret odası vasıtasıyla oda gazetesinde yerini almıştır (Gülsoy-Nazır,2009:90). 1886 senesi ile haftalık yayınına ve ikinci senesine başlamış olan gazete, senenin ilk sayısına “*1886 sene-i miladiyyesine dâhil olmazdan evvel geriye doğru bir nazar atfederek imrâr ettiğimiz sene zarfında vukua gelen ahvâl-ı tasarrufiyye ve ticariyyeyi hülasa etmemize müsâ`ade buyurulmalıdır.*” (DTOG,1886:1) şeklinde 1885 senesi özetlenerek başlanmıştır.

Gazetenin ilk sütununda bir çeşit içindekiler bölümü sayılabilecek “*mevadd-ı münderecât*” kısmı bulunur. Bu kısımda, o sayıda yer verilen haber ve başlıkların neler olduğu kısaca ancak sayfa numarası verilmeden yazılır. Gazetenin, 1887 senesinin 152. sayısından itibaren içeriğini başlıklar halinde görülebilecek

“*Mevadd-ı Münderecât*” kısmı eklendikten sonra gazetenin içeriği hakkında daha kolay fikir sahibi olunması kolaylaştırılmıştır. Bu düzenlemeye rağmen zaman zaman *Mevadd-ı Münderecat* kısmında belirtilen başlıklarla gazete içindeki başlıkların tam olarak örtüşmediği görülebilmektedir.

Dersaadet Ticaret Odası Gazetesi'nde bulunan haberlerin arasında çeşitli bilgilendirmeler bulunmaktadır. Şirketlerin kurulması ve iflas etmeleri gazete sayfalarında yer alan bilgilendirmelerden bazılarıdır.

Gazetenin bilgi kaynakları arasında yerli ve yabancı gazeteler de bulunmaktaydı ve bu gazetelerin ekonomi haberlerinden de faydalanılmaktaydı. Bu durum, Ticaret Odası Gazetesi'nin ekonomi alanındaki güncel gelişmeleri takip etmek ve bu konuda bilgi sahibi olmak için çeşitli kaynaklardan yararlandığını göstermektedir.

Ticaret gazetesinde yazılan haberlere, diğer gazetelerin atıfta bulunduğu da tesadüf edilmektedir. Ticaret gazetesi de bu cevaplar hakkında düşüncelerini paylaşmıştır. Öyle ki “*‘Anadolu Demir Yolları’ unvanıyla geçen haftaki nüshamızda münderic makale-i mahsusaya “Saadet” gazetesinin vermiş olduğu cevap hakkındaki mütalaatımızı gelecek hafta yazacağız*” (DTOG,1888:173) diye belirtilen kısmı örnek gösterebiliriz.

Gazetenin sıkça ele aldığı konulardan biri ticaretin gelişmesini engelleyen durumların tetkiki için komisyonlar kurulması gerekliliğidir. Tarım ve ziraat alanında karşı karşıya kalınan sorunlardan bazıları mahsulâtta ve hayvanlarda görülen çeşitli hastalıklardır. Gazetenin gündemine aldığı konular halk arasında değerlendirilmekteydi. Tarım, ticaret gibi faaliyetleri engelleyecek sorunlara karşı sürekli çareler arandığı ve tavsiyeler verildiğine dair içerik gazetede mevcuttur. Gazetede havanın aşırı sıcak veya aşırı soğuk olmasıyla ya da sel, taşkın, kuraklık gibi doğal afetlerin oluşmasıyla karşılaşılan zorluklardan bahsedilerek bu durumların hem tarım hem de ticaret alanında Yarattığı zararlardan bahsedilmiştir. Belirli aralıklarla bazı metallerde ithalat ve ihracatın yasaklandığına dair hükümler yer almaktadır. Sabun, afyon, şarap gibi ticari mallarda ise hileli ürünlerin nasıl elde edildiğini, ülkeler arasındaki ticari rekabetin ne safhada olduğu ve etkileri incelenmektedir. Ekonomik alanların yanı sıra sağlık alanında da yapılan haberler dikkat çekmektedir. Veba, kolera gibi hastalıklar ele alınmaktadır. Hastalıkların yayılımını önlemek maksadıyla oluşturulan karantinalar hakkında bilgiler verilmiştir. Tarımı ve sonraki aşamada ticareti de etkileyecek olan bitki hastalıkları da sıkça gazete sütunlarında yer bulmaktadır. Gazete, bahsedilen bütün bu durumlara karşı tedbirlerin alınması için hükümetin dikkatini çekmektedir. Gazete bunun gibi birçok yönden Osmanlı hükümetini tedbir almaya davet etmekte ve uyarmaktadır.

Oda gazetesinde ticaret, ziraat ve sanayinin birbiriyle birleştirilerek temelde, Osmanlı Devleti'nin ekonomik gelişmesinin sağlanması yolları aranmaktadır. Bunun için önce topraktan istifade edilmesi gerekli görülmektedir. Zenginliğin artması için bu kaynaktan yararlanmak gerekmektedir. Yapılacak ıslahlarla birlikte sanayi alanından da yararlanılabileceği ve her üç alanda gelişmenin sağlanmasıyla birlikte Avrupa sanayisiyle yarışabilecektir. Bu sebeple

gazete için ayrı başlıklar halinde ziraat, ticaret gibi sanatlarının inceleneceği belirtilmektedir (DTOG,1888:161-162).

Dersaadet Ticaret Odası'nın 11 Mart 1889 (27 Şubat 1304) tarihinde Ticaret ve Ziraat ve Nafia nazırı Zihni Paşa'nın padişah iradesine göre ticaret ve ziraat ve sanayi odalarının tek bir çatı altında toplanması gerektiğine ilişkin tezkiresi ticaret odasına gönderilmişti. (DTOG,1889:220). “*Dersaadet Ticaret ve Ziraat ve Sanayi Odası*” (Gülsoy-Nazır,2009:204) adını alan oda bu faaliyetlerin artmasına hizmet etmek için birleştirilmiştir. Bununla birlikte gazetede de belirttiği gibi ticaret ve ziraat ve sanayi odalarının birleşmesinden önce de hem oda faaliyetlerinde hem de gazetede ticaret yararına raporlar paylaşılmaktaydı (DTOG,1889:224). Odanın ismi değişmesine rağmen gazete isminde değişiklik olmamıştır. Gazeteye yansıyan değişiklikler yeni haber başlıklarının oluşturulmasıydı. Mayıs 1889 tarihli 229. sayıdan itibaren “Ziraat” başlığı, Mayıs 231. sayıdan itibaren de “Sanayi” başlığı gazetede her sayıda olmamakla beraber yer almaya başlamıştır.

Gazete içerisinde hükümet tarafından tarımın desteklenmesine yönelik alınan kararlara yer verilmiştir. Buna bir örnek çiftçilere zaman zaman tanınan vergi muafiyetlerine ilişkin gazetede yer alan haberlerdir. Tarımın desteklendiğinin en önemli kanıtlarından biri çiftçinin zaman zaman vergilerden muafiyetinin sağlanmasıdır. Ticaret Odası gazetesinde en çok ipek, ipek böcekçiliği, dokuma, tütün, şarapçılık detaylı bir şekilde üzerinde durulan sanatlardan bazılarıdır. Bunun yanı sıra sanayi alanında fabrikalarda çalıştırılan işçilerin görevleri ve sayıları da bazı nüshalarda yer almaktadır.⁵

Oda Gazetesinin içerisinde sıkça karşılaşılan hususlar: “Dersaadet Borsası”, “Havadis-i Vilayat”, “Şehbender Raporları”, “İstatistik”, “Kısm-ı Resmi”, “Nizamnameler”, “Navlun, “Hastalıklar”, “Kuraklık”, “Ticaret Odalarının Kurulması”, “Ziraat Bankası”, “Sergi Haberleri”, “Ticaret Müzeleri”, “Ziraat”, “Sanayi”, “Ticaret” gibi çeşitli başlık ve içeriklere sahiptir. Osmanlı Devleti’nde etkisini zamanla artıran Duyun-ı Umumiye’nin faaliyetleri de yer almaktadır. Gazete içeriklerinden en önemli birkaçını şu şekilde gösterebiliriz;

1.2.1. İcmal-i Ahval

Dersaadet Ticaret Odası Gazetesi’nin içeriğinde ilk sayıdan itibaren var olan kısımlardan biri İcmal-i Ahval’dır. 1885 senesine baktığımızda “Ahval-i Ticaret”, İcmal-i Ahval-i Ticariye ve Maliye” isimleri olsa da 18. sayısından itibaren “İcmal-i Ahval” ismiyle yer almaktadır. Gazetenin gündeme taşıdığı haftalık konular piyasanın durumundan

⁵ Bkz. Suriye’de İpekçilik (DTOG,1888:162), İzmir’de İncir Ticareti (DTOG,1888:192), Yunanistan’da Sabun İmali (DTOG,1897:633).

oluşmaktadır. İlk sene dâhil gazetenin ilk sütununda yer alan İcmal-i Ahval kısmı 1889 senesine gelindiğinde, 231. sayısından itibaren, gazetenin son sayfalarında yer almıştır. Gazete okuyucularına, gazetenin aynı sayısı ve ilk sayfasında “İcmal-i Ahval 261. numaralı sayfadadır” (DTOG,1889:231) şeklinde belirterek bu kısmın taşındığı sayfayı göstermiştir. Belirtilen durumun sebebini, gazetenin yayınlandığı tarihten itibaren yer değiştirmeden ilk sayfada yer alması dolayısıyla, bu kısmın okuyucuları için bilhassa belirtildiğini söylemek mümkündür. Ayrıca bu kısmın fiyat cetveli ile bir arada yayınlanmaya başlaması da gazetenin daimî iki başlığının birleşmiş olması dikkat çekicidir. İcmal-i Ahval kısmının bir noktada fiyat cetveline benzerliğiyle iki başlık arasında bütünlük sağlandığı ve gazete okuyucuları için kolaylık amaçlandığını söylemek mümkündür.

Dersaadet Ticaret Odası Gazetesi için ilk senesinde İcmal-i Ahvalde 15 gün boyunca ülke sınırları içinde dâhilindeki ekonomik durumla ilgili genel bir bilgi verilmektedir. (Erken,2010:9). Ancak ikinci senesinden itibaren gazetenin haftalık haberler yayınlaması sebebiyle bu kısımla ilgili bilgiler de haftalık sunulmaya başlanmıştır. İcmal-i ahvalin içeriği genel olarak “*vilâyât-ı şahaneden alınan haberlere nazaran*” şeklinde ifade edilmiştir. Bununla beraber mevsim şartlarının mahsulâta etkisi, mahsulâtın durumu ve mahsulün ahvali hakkında tahminler, ithalat ve ihracat piyasalarının Anadolu ve Rumeli vilayetlerindeki hali, piyasaların kıyaslanması, esham-ı umumiye fiyatı ve kambiyo fiyatlarındaki artma ya da azalma, çeşitli ülkelerin ekonomisine dair kısa bilgiler yer alır. Tiftik, kaliçe, yün vb. satışları da Dersaadet Ticaret Odası Gazetesi’nin İcmal-i Ahval başlığı altında sıkça yer alan konularından olmuştur.

Haberlerin haftalık yayınlanmasından dolayı bazı sayılarda “*geçen haftadan beri piyasanın ahvâl-i umûmiyesini tebdil edecek hiçbir hareket müşahede olunmamış...*” veya “*bu hafta piyasamızda olmiktar muamelat müşahede olunmamıştır.*” (DTOG,1888:205) şeklinde notlar düşülse de İcmal-i Ahval kısmı her hafta yayınlanmaya ekonomi ya da ticarete dayalı bilgiler vermeye devam edilmiştir.

1.2.2. Mütenevvia

Dersaadet Ticaret Odası Gazetesi’nin en kapsamlı bölümü “*mütenevvia*” başlığı altında toplanmıştır. Gazetenin ilk sayılarından itibaren bu başlığa yer verildiği anlaşılmaktadır. Bu başlıkta gazete, amacına uygun kısa ve mühim haberler bulundurmaktadır. Kısa çizgilerle birbirinden ayrılan Mütenevvia haberleri; ticaret, ekonomi başta olmak üzere bürokrasideki çeşitli değişiklikler, rütbelerin verilmesi, şehbender ve konsolos tayinleri, hava durumları, doğal afetler, kara ve deniz ticareti, demiryolu ve liman inşaatlarının ahvali, dönem gazetelerinden alınan alıntılar, ülkelerin yaptığı ticaret anlaşmalar ve nizamnamelerin içeriği,

açılacak sergi ve panayırkların duyuruları, çeşitli kongrelerin yapılması gibi bilgilendirici haberler ile her sayıda yerini alan başlıklardan biri haline gelmiştir.

Hastalıkların varlığı ya da hileli ürünler nedeniyle ithalat ve ihracatın yasaklandığı emtia kararı bu başlıkta belirtilen diğer haberlerdendir. Aynı şekilde hava durumları ve doğal afetlerin sebep olduğu durumlar ve bunlara çareler kısaca ele alınmaktadır. Mahsullerin aylara göre hâsılatındaki artış ya da azalışı zaman zaman mütenevvia içerisinde yer almaktadır.

Gazetenin Mütenevvia kısmında yer alan haberlere aşağıdaki gibi örnekler verilebilir;

- “Devlet-i aliye ile Fransa miyanında yeni bir ticaret muahedesi akdi zımnında lazım gelen müzakeratta bulunmak üzere Fransa hükümeti tarafından icab eden murahhaslar tayin edilmiştir.” (DTOG,1888:167).

- “Yunanistan hükümeti biraz vakitten beri Yunanistan’da gül fidanı yetiştirmekle iştigâl ediyor. Yunanistan’da gül yağı çıkarmak sanatına herkesde bir hâhiş görülmektedir.” (DTOG,1888:190)

- “İspanya hükümeti sanayi suretiyle şarap imalini kat’iyyen taht-ı memnuiyyete almıştır.” (DTOG,1892:379).

1.2.3. Umur-ı Nafia ve Umur-ı Maliye

Oda gazetesi liman, demir yol, göllerin kurutulması, aydınlatma, kanal, tünel ve köprü gibi memleketleri geliştiren çeşitli çalışmaları Umur-ı Nafia başlığı altında toplamıştır. Gazetede imar faaliyetlerine dayalı birçok haber bulunsa da “Umur-ı Nafia” kısmı gazetenin beşinci senesinde, 233. sayıdan itibaren genel bir bölüm haline getirilmiştir. Bu şekilde gazete içerisinde hem çeşitli ülkelerde hem de Osmanlı topraklarındaki bayındırlık gelişmelerinin ilerlemesi tek bir çerçevede toplamıştır. Umur-ı Nafia içeriğine bakıldığında ülkelerin, dönem şartlarında en ulaşılabilir teknolojiye sahip olma ve dolayısıyla bu teknolojiyi takip ederek gelişme sağlamaya çalıştığı söylenebilir. Örneğin ulaşım alanında yapılan bayındırlık faaliyetleri hem zamandan tasarrufu sağlamış hem de ticari anlamda olumlu etki yaratmıştır.

Umur-ı Nafia’da ele alınan konuların en büyük etkisi ülkelerdeki gelişmelerden gazete okuyucularının haberdar edilmesidir. Bayındırlık işlerinin ticaret için ne denli gerekli olduğunu söylemeye gerek yoktur. Liman, iskele ve demiryollarının tamamlanmasıyla ticaret için kolaylık amaçlanmaktadır. Gazetenin bu kısma önem vermesi ülkelerin ulaşımında gelişmeleri sonrası, ticarete ulaştıkları neticenin farkında olunmasından kaynaklanmaktadır. Umur-ı Nafia kısmında ülkelerin menfaatine olan gelişmeler değerlendirilirken zaman zaman gazete içerisinde Osmanlı topraklarında ulaşım alanındaki eksikliklere değinilmiş ve diğer ülkelerle kıyaslama cihetine gidilmiştir.

Bu çeşit haberlere ilişkin örnekler aşağıda belirtilmiştir;

“Yunanistan’da Umur-ı Nafia” başlığından örnekler vererek şu şekilde aktarabiliriz:

- “*Patras limanının seddi inşaatı ilerlemekte olup sekiz yüz metreden ibaret bulunan sedd-i mezkûrun nisfina karîb miktarı sudan çıkmıştır*” (DÖG,1888:171).
- “*Şira limanı yakında elektrik ziyasıyla tenvir olunacaktır. Sahilde inşa olunan müteaddid fenerler gece vakti gemicilere irae-i tarîk etmektedir*” (DÖG,1888:171).

Yunanistan’a dair “Umur-ı Nafia” kısmının içerisinde bulunacak en kapsamlı gelişmelerden birisi Korint Kanalı’na aittir. Yukarıda belirtilen 171. sayıda belirtilen “... *Fakat üç cesim teşebbüs bugünkü günde ikmal edilmek üzeredir. Bunlar ise Korint berzahının küşadı...*” (DÖG,1888:171) denilerek ilerleyen sayılarda sıkça Korint Kanalına ilişkin bilgiler bu kısımda yer verilmiştir. (DÖG,1892:377)

Oda Gazetesinin pek çok sayısında günümüzde hala önemli olan ulaşım noktalarından birçok yerin yapımına dair detaylı bilgilere Umur-ı Nafia kısmından ulaşılmaktadır. İmar faaliyetlerine sonu gelmez bir rekabet alanı olarak bakıldığında devletlerin kendi topraklarına yaptıkları yatırımın iktisadi olarak gelişmenin yolunu açtığını söylemek mümkündür.

Umur-ı Maliye kısmı da Umur-ı Nafia gibi gazetenin beşinci senesinde ancak 231. sayısından itibaren görülmektedir. Umur-ı Maliye kısmı, Mevadd-ı Münderecât’ta 231 ve 316 sayıları arasında “*Umur-ı Maliye: İstihbarat-ı Muhtelif*” şeklinde yer almaktadır. Gazetenin 317. sayısından itibaren “Umur-ı Maliye” olarak geçmektedir. Ancak gazete içindeki bu başlık daima “*Umur-ı Maliye*” olarak değişmeden kullanılmıştır. Gazete içerisinde Umur-ı Maliye genel olarak Umur-ı Nafia başlığıyla art arda yer almaktadır. Umur-ı Maliye içeriğine bakıldığında temelde başlığından da belli olduğu üzere maliyeye ilişkin çeşitli haberler yer alır.

Diğer kısımlar gibi ekonomi haberleri de oda gazetesinde bir başlık altında toplanmaya çalışılmıştır. Haber içerikleri alt başlıklarla detaylandırılmakta ve kısa çizgilerle birbirinden ayrılmaktadır. Detaylı incelendiğinde Umur-ı Maliye’de; Duyun-ı Umumiye İdaresi ve Duyun-ı Mısıriye İdaresi, çeşitli ülkelerin bütçeleri ve maliyeleri ve bankaları, gelir-gider cetvelleri, emniyet sandıkları, Osmanlı Bankasına ait cetveller, demiryolları ya da kanalların yapımına dair mali haberler, borçlanma ve tahvilat, meskûkât, iskonto, ekonomik kriz gibi Osmanlı Devleti ve diğer ülkelere dair pek çok ekonomi haberi yer almaktadır.

1.2.4. “İstihbârât-ı Dâhiliye ve Ecnebiye”

“İstihbarat-ı Dâhiliye ve Ecnebiye”, Dersaadet Ticaret Odası Gazetesi’nin üçüncü senesinde başlangıçta “Muhaberat-ı Ticaret-i Ecnebiye” başlığıyla yayınlanmıştır. (DÖG,1887: 105-151). Haftalık yayınlanan gazetede, iki haftada bir yer alan bu kısım 152.

sayıyla birlikte içeriği değişmemiş, hatta genişletilmiş, ancak isim ve yayın sıklığı değişerek 230. sayıdan itibaren İstihbarat-ı Dâhiliye ve Ecnebiye ismini alarak her sayıya eklenmiştir.

Bu başlık altında ülkelerin durumuna dair kent ve devletlerin piyasası ve bütçeler, borçlanmalar hakkında bilgiler verip aynı zamanda daha önceki senelerle de karşılaştırmalar yapılmıştır. Devletlerin mahsulât ve mamulâtının durumunu açıklayan, bilgilendiren haberler bu başlık altında toplanmıştır. Devletler arasında gerçekleştirilen ticaret anlaşmalarına ilişkin haberler de bu kısımda yer almaktadır.

İstihbarat-ı Dâhiliye ve Ecnebiye haberlerine şu örnekleri verebilmek mümkündür;

“Patras ahalisinden Mösyö V. üzümleri kurutmak için bir alet ihtira etmiştir...” (DTOG,1888:192).

- *“Yunanistan’da kuru üzüm mahsulünün geçen seneden 37 milyon litre fazla olacağı rivayet olunuyor.”* (DTOG,1888:194).

1.2.5 Ticaret

Dersaadet Ticaret Odası Gazetesi’nin yayınlanmasına vesile olan nedenlerden en önemlisi ticaretti. Dersaadet Ticaret Odası’nda yapılan değişikliklerle ziraat ve sanayi faaliyetlerinin odaya ve gazeteye dâhil edilmesinden sonra ticaretle birlikte üç sanat gazetede ayrı başlıklarda incelenmiştir. Gazetede, 1889 senesinin, 231. sayısında “Mevadd-ı Münderecât” kısmında, bir başlık olarak “Ticaret” ilk kez görülmektedir. Gazetenin, yayın hayatına başlanmasından itibaren, geniş bir alanını kapsayan ticaret 231. sayıyla birlikte tek başlık altında toplanarak konuya yönelik çeşitli haberleri bünyesinde barındırmaya başlamıştır. Diğer kısımlarda olduğu gibi, yapılan ticari işlemleri ayrı bir başlık altında toplayarak yeni ve daha dikkat çeken bir bölüm haline getirilmiştir.

Gazetede, “Ticaret” kısmı iki ya da üçüncü haber başlığı olarak yerini almaktadır. Bu kısımda özellikle Osmanlı Devleti’nin çeşitli liman kentleri ve devletlerle olan ticari ilişkisi yer almaktadır. Bunun yanında ülkelerin birbirleriyle yaptıkları ticaret, senelik ihracat ve ithalat miktarlarının kıyaslanması bu başlık altında yer alır. Bahsi geçen ticaret sadece ülkeler arasında yapılanlarla sınırlı kalmamış, metaların ticareti de kısa başlıklarla ele alınmıştır. Bu içerik dâhilinde tütün, sünger ticareti, kuru üzüm, pamuk, şarap, kahve gibi ürünlerin ticaretine ilişkin haberlere yer verilmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

DERSAADET TİCARET ODASI GAZETESİ'NE GÖRE YUNANİSTAN'IN İKTİSADİ DURUMU

Rumlar, XIX. yüzyıla gelene kadar Osmanlı topraklarında ticari alanda zengin bir yaşam sürdürmüşlerdir (Özkaya, 1986:114). Ancak bağımsız olma yolunda gerçekleştirdikleri hareketleri “*varlıklı ve girişimci tüccarlar*” (Clogg,2018:35) başlatsa da ilerleyen aşamalarda maddi kaynağa ihtiyaç duymuşlardır. İhtiyaç duydukları maddi kaynaklar için yaptıkları borçlanma bağımsız bir Yunanistan'ın teşekkülünden sonra onları iktisadi açıdan zorlu bir süreçle karşı karşıya bırakmıştır (Jelavich, 2016:287). Bu açıdan Yunanistan'ın Osmanlı Devleti'nden ayrılıp bağımsız bir ülke haline geldiği 1830'lu yıllarda iktisadi açıdan güçlü bir yapılanmaya sahip olduğunu söylemek oldukça zordur.

Kurulduğu yıllardan itibaren uzun müddet ekonomik açıdan zor durumda olan Yunanistan, dış borçlarla durumunu düzeltme yahut toparlamaya çalışmıştır. Ekonomik açmazlarının gölgesinde toprak genişletme politikasını ısrarlı bir biçimde sürdüren Yunanistan, bu konuda Avrupalı güçler tarafından mali ve siyasi bakımdan destek görmüştür.

Toprak genişletme hedeflerine yönelik mali desteğin sağlanacağı fikriyle hareket eden Yunanistan buna rağmen ekonomik açıdan sürekli gerileyecek ve iflasla yüzleşmek zorunda kalacaktır. Özellikle XIX. yüzyılın ikinci yarısı Yunanistan'ın mali sıkıntılarının yükselişe geçtiği bir dönemdir. En büyük gelir kaynağı ticaret olan Yunanistan ticari potansiyelini artırabilmek için girişimlerde bulunmuştur.

DTOG, dış ticaret, bütçe, uygulama sahasında bulunan vergiler, borçlanmalar, dış ilişkilere varıncaya kadar Yunanistan'ın ekonomik durumunu anlamaya yardımcı olacak pek çok haberi ve istatistiki bilgiyi okuyucularına aktarmıştır.

2.1 Yunanistan'ın Mali Durumu ve Borçlar Meselesi

XIX. yüzyılın ilk yarısında yeni kurulan bir devlet olan Yunanistan'ın, mali durumu iyi değildir. XIX. yüzyılın her döneminde ise Yunanistan için topraklarını genişletmek isteği hakimdir. Ekonomisi iyi durumda olmayan Yunanistan hem bağımsızlık öncesi isyan yıllarında hem de bağımsızlık sonrasında büyük devletlerden maddi destek sağlamıştır. Büyük devletlerden sağladığı borçlarla ekonomik dengesini sağlamaya çalışan Yunanistan'ın bu konuda ciddi manada dışa bağımlı olduğunu belirtmek mümkündür. XIX. Yüzyılın ikinci

yarısında büyük devletler tarafından sağlanan maddi desteğin oranı artmaktaydı. Bu artış karşısında Yunanistan'ın sınırlı bütçeye sahip olması bir noktada büyük devletleri de endişeye düşürmektaydı (Başak,2021:69). Hem büyük devletler hem de Yunanistan kendi içinde tedbirler ve çareler aramaktaydı. Çünkü Yunanistan'a maddi destek veren devletlerden biri olan İngiltere, diğer ülkelere verilen bu borçların kârları (Yelisseyeva,2019:229) ile zenginleşmeyi önemsiyordu. Yunanistan'ın iflas etme ihtimali İngiltere ve diğer destekçi devletleri bu borçlu devlete karşı harekete geçirmektedir.

Devletin gelirlerinin azalması ve giderlerinin artması borçlanmaya sebebiyet vermektedir. Bu durum Yunanistan'ın mali yükünü artırmaktaydı. XIX. yüzyılın son dönemlerinde Yunanistan'ın mali durumunu aydınlatmaya yönelik Dersaadet Ticaret Odası Gazetesi'nin R. 5 Kanunievvel 1303/ M. 18 Aralık 1887 tarihinde ve 155. sayısında mühim bir haber yer almaktadır. Gazetenin sütunlarında yer alan makalede 1880'den 1887 senesine kadar Yunan hükümetinin genel borçlarına ilişkin bilgiler bulunmaktadır.

1880-1887 yedi senelik süreç içerisinde artan borç miktarı karşılaştırılmakta, aynı zamanda harcamaların yapıldığı idareler de gösterilmektedir. Yunanistan hükümetinin 1880 senesinde borç miktarı 135,322,750 drahmiden ibarettir. 1887 senesine gelindiğinde ise belirtilen miktar 375,565,000 drahmiye ulaşmaktadır. Verilen bu miktara göre 7 senelik süreç içinde Yunanistan'ın borçları neredeyse üç katına çıkmıştır. İlgili süreçte Yunanistan hükümeti yaklaşık 100 milyon drahmiyi Yunan ordusunun iki defa seferber hale getirmekte kullanmıştır. Bunun yanı sıra bütçenin çeşitli açıklarının kapatılması için 200 milyon drahmi harcanırken, ülkenin bayındırlık işlemleri için 20 milyon, demir yolları için de 10 milyon drahmi kadar harcama yapılmıştır. Yunan devletinin bütçesi senelik 41-95 milyon drahmi civarındadır. Anlaşılan o ki Yunanistan bütçe açıklarının kapatılmasından sonra en fazla harcamayı ordusuna yapmıştır. Ülkenin bayındırlık ve yol yapım faaliyetlerine yönelik yatırımları oldukça cüz'idir. Yunanistan'ın mali durumu Londra'nın ekonomi gazetelerine de yansımıştır (DTOG,1887:155).

Dersaadet Ticaret Odası Gazetesi'nin R. 12 Kanun-i evvel 1303/ M. 24 Aralık 1887 tarihli ve 156. sayısında bu ekonomi gazetesine atıfta bulunulmuştur. 1880 senesinde Yunanistan'ın durumu hakkında Mösyö S. tarafından "Ekonomist" adlı gazetede yayımlanan habere göre 1880 senesinin genel borcunun 200,493,900 drahmiden fazla olduğu bildirilmiştir. 1880 senesinden beri milli yollar için 50 milyon, bayındırlık işlemleri için 5 milyon, demir yolları için ise 11 milyon drahmi harcama yapıldığı belirtilirken kamunun ihtiyaçlarına ilişkin meseleler için harcanan miktar 66 milyon drahmi olarak beyan edilmiştir (DTOG,1887:156).

1880 ile 1887 seneleri arasındaki borçlanma miktarları 100-200 milyon drahmi aralığındadır. Halbuki Yunanistan'ın Osmanlı Devleti'nden ayrılma sürecinde çok daha az miktarda borçlanma yapılmıştır. Kamusal harcamaların yanına askeri harcamaların eklenmesi ihtiyaç duyulan borç miktarının önemli ölçüde artmasına neden olmuştur. Artan borçlanmanın dizginlenmesinin formülü olarak kamusal alandaki harcamalarda tasarruf edilmesi tercihine binaen çok çeşitli tedbirler alınmıştır. Bu tedbirlerden biri Dersaadet Ticaret Odası Gazetesi'nin R. 11 Mart 1305/ M. 23 Mart 1889 tarihli 221. sayısında yer almaktadır. Buna göre, Yunan Mebusan Meclisinde, genel borçların birleştirilmesi kabul edilmiş ve konu hakkında Yunanistan hükümeti yetkilendirilmiştir. Yunan tahvilleri için yıllık ödenen %6 ila % 7'lik faiz Yunan maliyesinin zarar görmesine sebep olmaktadır. Bu zararın giderilmesine yönelik Yunan hükümetine uygun görülecek miktarda borçların birleştirilmesi hususunda yetki verilmiştir. Yeni istikraz faizi %5 ve $\frac{3}{4}$ 'ü geçmeyecektir. Yeni tedbirle birleştirme düşüncesi uygulanmak amacıyla Londra'nın Hambros Bankası'ndan 30 milyon frank tutarında borç alınarak uygulamaya konulmuştur. Faizin miktarı ise %5-6 öşürdür. Birleştirilecek olan borçlar iki tanedir. Borcun Yunan isyancılarının 1824-1825 senesinde aldığı 16 milyon franklık "*istiklal istikrazı*" ile %6 faizli 55 milyon drahmilik borçtur (DTOG,1889:221). Söz konusu 55 milyon drahmilik borcun ödenmesi yahut dönüştürülmesi için Yunan hükümetiyle Milli Banka ve Dersaadet Bankası ile bir borçlanma sözleşmesi imzalandığına ilişkin bir haber de aynı gazetenin 258. Sayısında okuyuculara aktarılmıştır. Gazetenin 258. sayısında yani Aralık 1889 senesine denk gelen tarihte 1824-1825 borçlanmalarının ödenmesi ya da dönüştürülmesi için Yunan hükümetiyle Milli Banka ve Dersaadet Bankası arasında 600,000 liralık bir borçlanma sözleşmesi imzalandığı belirtilmiştir (DTOG,1889:258).

1824-1825 senelerinde ilk borçlanmayı yapan Yunanlılar belirli dönemlerde büyük devletlerden borç almaya devam etmiştir. Gazetenin Nisan 1890 tarihli 275. sayısından 1824 ve 1825 senelerinin borçlanma miktarlarını öğrenebilmek mümkündür. 1824 senesinde alınan borçlanmanın miktarı 30 milyon ve 1825 senesinde ise 60 milyona yakındır. Büyük devletlerin Atina kabinesiyle anlaşmasına göre bu borcun senelik ödemesi 90,200 frank olarak belirlenmiştir. 1863 senesine kadar 1824-1825 senelerinin borçlanmalarından başka bir borçlanma olmamıştır. 1879 senesine kadar ise Yunanistan borçlanmaları 130 milyonu aşmıştır. 1879 senesi için borçların miktarı 192 milyondur. 1880 senesinde 312 milyon, 1884 senesinde 312 milyon ve 1889 senesinde 760 milyona kadar borçlanılmıştır (DTOG,1890: 275).

DTOG'un 248 ve 250. Sayısında Yunanistan borçlanmasına ilişkin ilginç bir haber yer almaktadır. Bu habere göre 1879 yılına ilişkin 60 milyon franklık borçlanma tedavüle

ıkarılmıştır. Hemen ardından çıkarılan tahvillerin sahteliği konusunda ş p e ortaya çıkmış, bu şüphenin giderilmesine yönelik yapılan alışmalar Dersaadet Ticaret Odası Gazetesi s t nlarına yansımıştır. Tahvillerin bir memur vasıtasıyla araştırılmasına yönelik girişimin ardından görevli memur aynı numaralara sahip olan ve zamanında bedelleri ödenen tahvilleri hükümet sandığında bulmuştur. Tahvil sahtekarlığına yönelik incelemelerde bulunulması için polis gücünden de yararlanılmıştır. Sahte tahvillerin anlaşılması için bir komisyonun kurulduğu bilgisine de yer veren gazeteden anlaşıldığı üzere tahvil sahtekarlarının kullandıkları k ğidin rengi farklı olduğu gibi tedavül sırasında Yunanistan'ın Maliye Bakanı olan Mösyö Deliyanni'nin imzası da başarısız bir şekilde taklit edilmiştir (DТОG,1889:248; DТОG,1889:250).

Yunanistan'ı mali açıdan zor duruma düşüren borçlanmalar 1879'dan sonra yapılanlardır. DТОG'da buna ilişkin çıkan habere göre 1881,1884,1887 yıllarında Yunanistan 3 defa borçlanma cihetine gitmiştir. 1879'dan sonra yapılan borçlanmalardır. XIX. yüzyılın ikinci yarısında imzalanan 3 borçtan bahsedilmektedir. Bunlar 1881, 1884,1887 senelerinde imzalanmış olan borçlanmalardır. 3 borçtan 2'si %5 faizli bir tanesi ise %4 faize sahiptir. Büyük devletlerle imzalanmış olan 3 borç ř  şekilde gösterilmektedir: *"1881 senesinde akd olunmuş olan %5 faizli 120 milyon frank veyahud drahmilik istikrazdır ki 1881-1921 yani 40 sene zarfında başa baş te'diye olunmak üzere beheri 373 frank kıymetinde 240,000 hisse sened ti olarak meyd n-ı ted v le vaz'olunmuştur."* Vergiden muaf olan bu borçlanma için tütün vergisi, arazi hisselerinin senelik kiraları teminat olarak gösterilmiştir. Bir diğer borçlanma ise 1884 senesine aittir. Bu ise yine %5 faizli olarak 170 milyon franklık bir borçlanmadır. 1881 senesinde olduğu gibi teminat gösterilmiştir. Gösterilen teminat gümrük vergisi fazlası, pul, arazi gibi vergi gelirleridir. 1884 senesi borcu Dersaadet Bankası'nın mali heyeti idaresindedir. Bu borcun ödeme aralığı 37,5 sene kadardır. Tedavüle konulan her biri 500 frank kıymetinde olan 340,000 hisse senedinden oluşmaktadır. 1887 senesine ait borcun imzalanması sonrasında 1884 senesine ait olan 340,000 hisse senetlerinin 140,000 adedi piyasadan satın alınarak iptal edilmiştir.

1887 senesinde imzalanan sözleşmenin faizi 1881 ve 1884 sözleşmeleriyle farklılık arz etmektedir. Borçlanma faizi %4 olarak belirlenmiştir. 1887 senesinde imzalanan sözleşme 135 milyon franktan ibaret olup *"inhisarlar"* adını almaktadır. İnhisarlar borçlanması Paris'in Kontuar Deskont Bankasına bırakılmıştır. Borçlanma 270,000 adet hisse senedinden oluşmaktadır. Senetlerin 97,849 adedi Fransa -Yunanistan ve diğer memleketler için korunmuş olarak 95,000 adedi İngiltere piyasalarında tedavüle çıkarılmıştır. Yunanistan'dan doğrudan doğruya ödenmesi için 77,171 adedi alıkonulmuştur. Bu borçlanmaya gösterilen teminatlar ise

Tuz, gaz, oyun kağıdı, kibrit, sigara kağıdı ve Naksos zımpara madeninin gelirleridir. (DTOG, 1897:640). Ayrıca “*inhisarlar*” adlı borçlanmaya Yunanistan hükümeti tarafından teminat olarak gösterilen gelirlerin daha verimli alınması için aynı sene bir şirket kurulmuştur (DTOG,1891:320).

Yunanistan hükümeti, 1889 senesine kadar teminat göstermek suretiyle borçlanma cihetine gitmiştir. Mesela karşılık gösterilerek borç elde edilebilecek gelirlerden biri Yunan gümrük gelirleriydi. 1889 senesinden sonra Yunanistan, borçlanmaları elde etmek için bir teminat göstermesine gerek kalmamıştır. Yunanistan’ın artık bir itibara sahip olduğundan sadece yeni borçlanmalar konusunda değil; eski borçları tahvil işlemlerinde de teminat göstermemesi kararlaştırılmıştır. Ancak bu kısa süreli bir durum olacaktır. Yunanistan gelirleri eski borçları ödeyebilmek için yeterli değildir. Borçları ödeyebilmek için ise her sene yeni bir borçlanma sözleşmesine mecbur kalmaktadır. Bu sözleşmeler her sene alınan borçların açığını artırmaktadır. Bu sebepten Yunan Mebusan Meclisi tarafından imzalanacak yeni borçlanmalar ya da tahvil olunacak borçlanmalar için amortismanlı olmamaları hakkında Yunan hükümeti tarafından alınan teklif kabul edilmiştir (DTOG,1889:221).

Yunanistan’ın yaptığı diğer bir borçlanmaya ilişkin haber, DTOG’un 279. Sayısında yer almaktadır. Habere göre Yunanistan’ın alacağı yeni borçlara ilişkin görüşmeler Londra’da yapılmıştır. Ödeme müddeti 99 yıl ile sınırlandırılan yeni borçlanmanın miktarı 80 milyon Drahmi olup faizi % 3 olarak belirlenmiştir. Yunanistan bu borcu Yenişehir demiryolu inşasını finanse edebilmek için almıştır.

Yunan hükümetine yönelik önemli kararlar Mösyö Trikopi tarafından verilmektedir. Trikopi, 1875 ile 1895 seneleri arasında başbakanlık görevine 7 kez getirilmiş ve ekonomiyi güçlendirmek istemiştir (Koyuncu,2017:492). Mösyö Trikopi kabinesi programının önemli kısmını oluşturan bir konu bulunmaktadır. Gazetenin R. 29 Ağustos 1308/ M. 10 Eylül 1892 tarihinde ve 402. sayısında bu konuya yer verilmiştir. Kâğıt paranın indirimli miktarı için düşünülen borçlanma sözleşmesinden Yunanistan’ın durumu göz önüne alınarak vazgeçildiği dile getirilmektedir. Yunan başbakanı hususi olarak görüşmeler yapmakta bu görüşmeler ertelenmektedir. Ertelemelerin sebebi kesin olarak bilinmemekle birlikte Avrupa’daki bazı devletlerin güvensizlik nedeniyle Yunanistan’a para vermeyeceği zannedilmektedir. Avrupalı devletlerin Yunanistan’a para vermeyeceği Atina’da memnuniyetsizlikle karşılanmıştır. 1892 yılında Yunan hükümeti, Avrupalı devletlerin Yunanistan’a yönelik güvensizliklerini ortadan kaldırmak için çareler arama cihetine gitmiştir. En nihayetinde mevcut güvensizliğin bertaraf edilmesi için Ekim 1892 kuponlarının ödenmesi gündeme gelmiş yapılan araştırmalardan sonra bahse konu kuponların karşılığı bulunmuştur. Yunan hükümeti mevcut borçlarını ödeyebilmek

için 1893 yılı bütçesinde de bir dizi önlem ve tedbire başvurmuştur. Bu önlem ve tedbirler kamu gelirlerinin artırılması ve kamu harcamalarının kısılmasıdır (DTOG,1892: 402). Bütçede yapılan düzenlemelerin haricinde 1892 yılı kuponlarının finanse edilebilmesi için Epir ve Teselya Bankalarıyla görüşülmüştür. Yunan Maliye Bakanlığı aracılığıyla bahse konu bankalarla sözleşme yapan Yunan hükümeti bu şekilde Nisan 1892’de ödenmesi gereken kuponların tahviline gerek kalmaması amaçlanmıştır. Yine aynı yılın temmuz ayına ilişkin kuponların ödenmesine çalışılmaktadır (DTOG, 27 Mart 1308: 380).

Dersaadet Ticaret Odası Gazetesi’nin R. 19 Kanunievvel 1308/ M. 31 Aralık 1892 ve 418 sayısında da bankalarla olan işlemde bahsedilmektedir. Atina’dan bildirilmekte olan haberde Yunan hükümetine Osmanlı bankasıyla Yunan bankası tarafından martta ödenmek üzere hazine tahvillerine karşılık altın akçe olarak 8.000.000 ödenmiştir. Ödenen miktar inhisar kazançlarının gelecek kanun-i sâni kuponlarını ödemeye yeteceği Atina’dan bildirilmektedir (DTOG,1892:418). Bu ödemenin gazetenin 415. Sayısında bildirildiği de görülmüştür. Mösyö Trikopi konuşmasında borçlanmadan bahsetmiştir. Bu borçlanmanın altınla yapılacağı belirtilmiştir. Bunlardan başka aralık ayının kupon ödemeleri için gereken paranın hazır olduğu ve ekonomik buhrana sebep olan madeni para sorununun çözülmekte olduğunu bildirmiştir.

Gazetenin 640. sayısında belirttiği üzere Yunanistan 1893 senesine kadar borçlanmanın şartlarını bir şekilde yerine getirmektedir. Ancak Yunanistan’da ekonomik buhran sebebiyle mali durum iyi değildir. Ekonomik buhranın boyutu artık faizleri düşürülmüş borçların dahi ödenmesinin mümkün olmadığı bir safhaya ulaşmıştır. Yunan maliye bakanı ülkedeki durumdan dolayı gelirlerin tamamını ülke çıkarları için kullanılacağını beyan etmiştir. Bunun yanı sıra Trikopi, dış ödemelerini ertelemek “*zorunda*” kalmıştır (Clogg,2018:272). Borçlanmaların düzenlendiği ve kupon ödemelerinin altın akçe ile %30’a düşürüldüğü, anapara ödemelerinin durdurulduğu ve teminat olarak gösterilen gelirlerin tümünün 1893 senesi Teşrin-i Evvel ayının başından itibaren hazinece alınması kararlaştırılmıştır. 1893 senesinde Yunanistan’da *13 Kanun-i Evvel kanunu* aslında iflasın ilanıdır.

Büyük devletler de Yunanistan’ın ekonomik durumunu yakından takip etmektedir. Alman, İngiliz, Fransız alacaklıları bir heyet oluşturarak meydana gelen durumu Protesto ettikleri gibi her biri kendi hükümetini siyasi müdahaleye davet etmiştir. Hükümetlerin delegeleri Atina’ya giderek faizlerin ileride kurtarılması için müzakere talep etmişlerse de müzakere Yunan hükümeti tarafından birçok kez ertelenmiştir. (DTOG,1897:640).

Dersaadet Ticaret Odası Gazetesi’nin R. 10 Nisan 1309/ M. 22 Nisan 1893 tarihli ve 433. sayısında Yunanistan’ın mali durumuna ilişkin İngiltere’den gelen maliye delegesinin raporu bulunmaktadır. İngiliz Maliye memuru Mösyö Edward Fitzgerald Law, Yunanistan için

bir borçlanma sözleşmesi gerekliliğini vurgulamaktadır. Mösyö Law, Yunan hükümetinin gözetiminde düzenlediği raporda borçlanma sözleşmesinin uygulamaya konulması için 5 milyon İngiliz lirası teklif etmektedir. Aynı zamanda Mösyö Lav gümüş işlemlerinin düzenlenmesi için 60 milyon drahminin gerektiğini düşünmektedir. Haricinde ise 1892 senesinde bankalardan alınan geçici borçlanmalar da ödenmelidir (DТОG,1893:434).

1893 senesinin buhranlı ekonomisi içinde Yunanistan hükümetinin durumuna etki edecek bir olay gerçekleşmiştir. Yunanistan hükümetinde aynı yıl bir kabine buhranı yaşanmaktadır. Yaşanan kabine buhranının sebebi Yunan kralı (I. Georgios) ile Başbakan Trikopi arasındaki anlaşmazlıktır (BOA.Y..A...HUS..273-137). Mösyö Trikopi istifasından sonra yerine gelecek yeni kabine için görüşmeler yapılmaktadır. Yunan kralı yeni kabine kurmak için Mösyö Soturopulos ile bizzat görüşmüştür (BOA.Y..A..HUS..273-162).

Dersaadet Ticaret Odası Gazetesi'nin R. 21 Ağustos 1309/ M. 2 Eylül 1893 tarihinde ve 453 sayısında Mösyö Trikopi'nin istifası ve Mösyö Soturopulos kabinesinin kurulması esnasında alınan mali tedbirler hakkındaki bilgiler Le Messenger d'Athènes gazetesinden alıntılanmıştır. Buna göre; Kabine değişikliği sırasında Yunanistan'ın ekonomisinin aksamaması ve ödemelerin durmaması için tedbir alınması mecburidir. Yunanistan'da kurulan yeni heyet ekonomik zorlukların çözümü için oldukça çaba sarf etmiştir. Yeni heyete ödemelerin durdurulması ve alacaklılara faiz borcunun 1/3'ü ya da yarısının düşürülmesi için ödeme teklifi tavsiye edilmiştir. Heyet bu tedbirin uygulanmasına cesaret edememiştir. Çünkü bu tedbir sonucu bilinmemekle birlikte bir yabancı teftişinin kurulmasına sebep olması mümkün olan bir tedbirdir. Borç verenleri üç sene her türlü teminatı içeren yeni borçlanma tahvilleri almaya mecburiyet kararlaştırılmıştır. Atina hükümeti tarafından idare edilmek üzere özel sandık oluşturulmuştur. Bu borçlanmanın ödemesine ilk on milyonun tedavüle çıkmasından birkaç gün sonra başlanacaktır. İşbu yeni borçlanmaya karşılık olarak gösterilen kalemlerden en önemlisi kuru üzüm ihracatı vergisidir. Kuru üzüm ihracatına Eylül ayının ilk onbeş gününde başlanacağından Milli Banka'ya bırakılmış olan 375,000 franktan fazla altın akçe geri istenmiş ve birkaç gün içinde Milli Banka faizler için lazım olan parayı elde edebilmiştir. Bu düzenleme ile senelik yaklaşık sekiz milyondan fazla altın değerinde bir gelir getiren kuru üzüm vergisi hazineye kalacaktır. Hazine ise hükümetin ihtiyaçları için poliçe almak zorunda kalmayacaktır. Hem bu sebep hem de kuru üzüm mahsulünün bol olmasından dolayı yakın zamanda poliçenin tenzil olacağı düşünülmektedir. Külliyyetli miktarda Korint üzümü ile zeytin yağı ihracatı ülkeye fazlasıyla altın getireceği öngörülmektedir. Ayrıntılı olarak anlatılan bu mali planlama ile birlikte Yunanistan'da haydutluğun azalmasından dolayı 1894'teki bütçede denklik sağlanabilecektir. (DТОG,1893:453).

Yunanistan’da kuru üzüm vergisinin teminat olarak verilmesi ile ödeme zorluklarının önüne geçilmeye çalışılmıştır. Buna dair Dersaadet Ticaret Odası Gazetesi’nin R. 4 Eylül 1309/M. 16 Eylül 1893 tarihinde ve 455 sayısında Yunanistan’ın teminat olarak gösterdiği kuru üzüm vergisine dair bilgiler detaylandırılmıştır. Yunanistan hükümeti borçlanmalar karşılığında bazı teminatlar göstermiştir. Bu teminatlardan en önemlileri kuru üzüm, incir gibi ürünlerden meydana gelmektedir. Teminat olarak gösterilen ürünlerden alınan vergi altın olarak alınmaktadır. Kuru üzüm ve incir gibi ürünlerden alınan vergi “*foding*”⁶ adıyla imzalanmış olan borçlanmaya karşılık olarak gösterilmiştir (DTOG,1893:455).

1893 senesinde Yunanistan’daki ekonomik krizden ve altın olarak ödemelerden halk etkilenmiştir. Şöyle ki ödemeler Yunan halkına yüksek oranda vergi olarak yansıdığından bu vergilerin ödenmesi halk için zor olmuştur. Üstelik Yunanistan’da üzüm ihracatının azalması da halkın durumunu daha da güçleştirmiştir. (DTOG,1894:479). Bunun üzerine Yunan kabinesi borçlanmaların teminatı olan kuru üzüm ya da incir gibi vergilerin ödenmesine dair bir karar almıştır. Alınan karar gereğince altın olarak ödenen verginin kâğıt para ile ödenmesinin önü açılmıştır. Ödemenin kâğıt para ile sağlanması oldukça kolaylık sağlayacaktır. Borcun tedavüle konulan hisse senetleri için gerekli olan 400,000 frank hazine de bulunmaktadır. Yunanistan ahalisinin de bu alınan tedbire görüşü olumludur. Bu tedbirin bir başka sonucu daha doğuracağı düşünülmektedir. Bu da kambiyonun artmasıdır (DTOG,1893:455).

Yunanistan’da borçlanmalara dair çareler aranırken 1893 senesinde meydana gelen ekonomik krizden mali alanda her daim etken olan devletler de paylarına düşeni almıştır. Dersaadet Ticaret Odası Gazetesi’nin R. 25 Kanunievvel 1309/ M. 6 Ocak 1894 tarihli ve 471. sayısında büyük devletlerin Yunanistan’ın ekonomik durumuna dair aradığı çareden bahsedilmiştir. Aralık 1893 tarihli Mösyö Trikopî’nin konuşması da devletlerin etkilenmesinde önemli olmuştur. Fransa, İngiltere ve Almanya daha kötü sonuçlar almadan ciddi girişimlerde bulunmak istemişlerdir. Fransa ve Almanya hükümetleri duruma dair daha önceleri Yunan hükümetiyle resmi görüşmelerde bulunmuşlardır. Buna yönelik olarak Alman başbakanı Mösyö Caprivi de önemli bir beyanda bulunarak İngiltere hamilleriyle anlaşıp Yunanistan için verilen resmi bilgilendirmelerde İngiltere’nin devamlılık sağlaması gerektiğini açıklamıştır. Dolayısıyla büyük devletlerin Yunanistan’ın durumu için birlikte hareket etmeye çalıştıklarını söylemek mümkündür (DTOG,1894:471).

Yunanistan’ın 1824 senesinden itibaren borçlandığı miktarlar yukarıda belirtilmiştir. Ancak toplam borç miktarına bakılırsa devletlerin Yunanistan için çare aramalarının nedeni

⁶ “فودينغ”

daha iyi anlaşılacaktır. Buna yönelik olarak Dersaadet Ticaret Odası Gazetesi'nin 548. Sayısında Yunanistan'ın toplam borçlarına ulaşılmaktadır. Yunanistan mebusan meclisi tarafından verilmiş bir rapordan edinilmiş olan bilgilerde Yunanistan krallığının kurulduğundan beri borçlanma sözleşmelerinin toplam sermayesi 963,554,197,84 frank olarak belirtilmiştir. Borçların tedavüle konulmasının fiyatı yüzdelik dilimde değişiklik göstermektedir. Bu değişiklik %65-100'e denk gelmektedir. 1884 senesinde imzalanan borçlanma sözleşmesi kâğıt para fiyatının mecburi tedavülünü ortadan kaldırmak için imzalanmıştır.

Yunanistan hazinesinin borç sözleşmelerinden aldığı para değeri 754.209.755.55 franktır. Haricinde ise geride kalan 10.858.381.10 franktır. Ayrıntılı olarak şu şekilde gösterilmiştir: 1879 senesinde imzalanan borçlanma 60 milyondur. Bu değerden geriye kalan 1.731.528.85 franktır. 1881 tarihinde imzalanmış olan sözleşme miktarı 120 milyondur. Bu borçlanmadan geride kalan 3.357.441.90 franktır. Vovari adlı borçlanmadan 807.989.10 frank, Patriyotik adlı borçlanmadan 13.973.69 frank, Mili- Kalamata demiryolu borçlanmalarından 4.735.329.56 frank, Mesolongi- Agrinio borçlanmalarından kalan ise 212.115 franktır. Gazetenin 158. Sayısında Mesolongi- Agrinio demiryolu hattına dair borçlanma miktarını 44 kilometrenin her biri için 85,380 franka inşa olunacağını belirtmektedir.

1879 ile 1890 tarihleri aralığında ise borçlar 630 milyon frank kadardır (Jelavich, 2017:42). Borçlardan ödenen miktar 102.075.387.33 frank, tahvil için bırakılan miktar 156.108.927.39 franktır. Kupon yokluğundan dolayı Yunanistan hazinesinin elde ettiği miktar 2.473.81 frank olmuştur. Buna göre borçlanmaların toplamı olan 963,554,197,84 franktan ödenen toplam değer 258.176.788.53 franktır. Tedavüle çıkarılan borçlanma senetleri toplamda 705.367.409.31 franktır. Bunun 624,577,167,71 frankı altın ve 80.790.241.60 drahmisi kâğıt olarak ödenecektir. Gazetede de belirtildiği gibi Yunanistan'ın hazinesine giren toplam miktardan ödenmiş olan miktar düşürüldüğünde Yunan hükümetinin Aralık 1894 senesinde kalmış olan borç miktarı 500 milyondan daha az olacaktır (DTOG,1895:548).

Yunanistan'ın borçlarının ödenebilmesi için büyük devletlerin görüşmeler düzenlediği görülmektedir. Gazetenin 558. Sayısına göre Genel Borçlar Meclis İdaresi'nin ilk icraatından bahsedilmektedir. Meclis ilk defa toplantı gerçekleştirmiştir. Gerçekleştirilen bu toplantıda maliye nazırı meclis reisi, divan-ı muhasebat reisi haricinde tedavülü gerçekleştiren 3 bankanın memurları hazır bulunmuştur. Bu 3 banka ise Milli Banka, Epir- Teselya Bankası, İonian Bankasıdır. Meclis idaresinin yetkisi sınırlıdır. Yetkileri 10 Aralık (Rumi) 1893 kanununa göre borçlanmaların düşürülmüş olan faizlerinin ödenmesi, müddeti sona ermiş avansların verilmesi ya da yenilenmesi ile sınırlı kalmıştır. Yunan hükümeti tarafından Paris ve Berlin'e gönderilen

elçiler aracılığıyla Yunan tahvil hamilleri ile yeniden görüşmeler sağlanmış, sonucunda ise bir sözleşme imzalanacağı umulmuştur (DTOG,1995:558).

Gazetenin R. 9 Kanunuevvel 1311/ M. 21 Aralık 1895 tarihinde ve 573. Sayısında dış borç işlemlerinin kesin olarak ödenmesine dair bir görüşme yapılmıştır. Bu konuya dair görüşmeler Londra, Berlin ve Barselona'da gerçekleşmiştir. Ancak görüşmeler durdurulmuştur. Yunanistan ekonomisi diğer ülkelerin gazeteleri tarafından da takip edilmektedir. Frankfurt Zeitung gazetesinde Yunanistan bütçesinin yüksekliğinden bahsedilmiş, Yunanistan'ın alacaklıları için teftiş meselesinin önemli olduğu beyan edilmiştir. Bu durumun Yunan tahvilatının yüksek fiyatından daha önemli bir konu olduğu vurgulanmıştır. Aynı zamanda Yunanlılardan oluşan komisyonun iç borçlanmayı, dış borçlanmadan daha iyi uyguladığından teftiş komisyonunun kurulmasının gerekli olduğu savunulmaktadır. Sonuç olarak Frankfurt Gazetesine göre Yunanistan, faizden %70 düşürmek ve inhisar borçlanmalarını kaldırmak gibi sorun çıkarabilecek zarar verebilecek usullere müracaat etmeyeceğini temin etmelidir. Buna müracaat etmedikçe kendi itibarını koruyamayacağı dile getirilmiştir (DTOG,1895:573).

Yunanistan'ın borçlarının teftişi için Genel Borçlar İdaresi kurulacaktır. Buna ilişkin haber gazetenin 580. Sayısında yer almaktadır. Habere göre 22 Aralık 1895 tarihli kral emirnamesi ile borçlar idaresinin 45 maddelik bir nizamnamesi ilan edilmiştir. Buna göre borçlar idaresinde beş şube bulunacaktır. Bunlardan birinci şube 1896 senesine kadar genel borçlara ayrılmış olan gelirlerin incelenmesinden; ikinci şube genel borçlara ayrılmış olan gelirlerin idaresinden; üçüncü şube de sermaye işlemlerinden sorumlu olacaktır. Üçüncü şube bu görevinin dışında ayrıca geçmişteki her bir borçlanmanın tedavüle çıkarılmasından 1896'ya kadar geçen süreçte yapılmış ödemelerin teftiş edilmesi sorumluluğunu da üstlenmiştir. Borçlar idaresinin bünyesinde olan diğer iki şube ise irsâlat ve hazinedir. Borçlar İdaresinin alacak olduğu tedbirlerde Yunanistan ve alacaklıların çıkarlarına uygun olarak hareket edilmesi için tedbirler alındığı belirtilmiştir. Alınacak tedbirler için iki yol bulunmaktadır. Bunlardan biri Genel Borçlar Meclisi 22 Aralık 1895 tarihli geçici kanunun tamamına göre ya da Yunan hükümetinin delegeleri ile Yunan tahvilleri hamillerinin 3 delegesi arasında Paris'te düzenlenmek üzere bir sözleşmeyle yürütülecektir. Geçici kanuna göre hareket edilirse Yunan hükümeti borçların faizlerine gereken ödeme miktarını borçlar meclisine verecektir. Ters durumda ise borçlar meclisinin emrinde olarak veznedarlar görevli olacak ve özel gelirleri bir bankaya bırakacaktır. Bankada tutulan miktara dair her 10 günde bir kere borçlar meclisine bir pusula verilmesi mecbur kılınacaktır (DTOG,1895:580). Paris'te düzenlenecek görüşmeler için girişimlerde bulunulmuştur. XIX. yüzyılın başlarından itibaren giderek artan borçlanmalar sebebiyle büyük devletler Yunanistan üzerindeki mevcut nüfuz alanlarını geliştirmekteydiler.

Hem aldığı borçlar hem de bu borçlara işleyen faiz Yunanistan'ın mali yapısını oldukça olumsuz etkilemekteydi.

Yunanistan'ın dış borçlarına ilişkin Paris'teki görüşme mevcut borçların yeniden yapılandırılması ve ödeme koşullarının belirlenmesi amacına hizmet etmekteydi. Bu toplantıda Yunanistan'ın finansal durumu değerlendirilerek borçların vadesi, faiz oranları ve geri ödeme planı gibi meseleler karara bağlanacaktı. Dersaadet Ticaret Odası Gazetesi'nin sütunlarında bu görüşmeye dair bir yazı yer almaktadır. Bu yazının yer aldığı ilgili gazetenin 583 sayısında Yunanistan dış borçlarının faizi için tarafların görüşmesine ilişkin ayrıntılar verilmiştir. Söz konusu görüşmede taraflar Paris Yunan Sefiri ile Yunan tahvil hamilleri olan İngiliz, Fransız, Alman delegelerinden oluşmaktadır. 1896 senesinde yapılan bu görüşme, delegelerin yeni talimatlar almaları için durdurulmuştur. Bu görüşmenin durdurulduğu Mösyö Deliyani tarafından Yunan meclisine bildirilmiştir. Tarafların alacağı yeni talimatlara göre yeniden bir görüşme sağlanacaktır. İngiliz, Fransız, Alman delegeleri Yunan hükümetinin tekliflerini kabul ederse sözleşme imzalanacaktır. Aksi takdirde ise görüşmelerin devamı sağlanacaktır. Sonuç olarak DTOG'de bildirildiğine göre Atina'dan bildirildiğine göre Yunan hükümeti ve Yunan tahvil hamillerinin vekilleri arasında anlaşma sağlanmıştır (DTOG,1895:586).

Oda gazetesi tarafından Yunan hükümeti ile İngiliz, Fransız, Alman delegeleri arasında imzalanacak olan sözleşmenin durumu sıkı takip edilmektedir. Gazetenin M. 9 Mayıs 1896 tarihinde ve 593 sayısında Yunanistan'ın büyük devletlerle olan borçlanma meselesinin çözülmesinin Yunanistan hükümetinin menfaatine olacağı dile getirilmektedir. Haber çok ayrıntılı bilgiler içermese de Yunanistan'ın alacaklı devletlerle Paris'te sözleşmeyi imzaladığı takdirde sözleşme onaylanması için Yunan Mebusan Meclisinde bir toplantı gerçekleştirileceğini okuyucularına aktarmaktadır. (DTOG,1895:593).

Atina gazetelerinde Yunanistan'ın dış borçlarının faiz ve anaparalarının kesin surette tesviye edilmesi konusu büyük bir tartışmaya neden olmuştur. Bazı gazeteler Yunanistan hükümetini alacaklıların tekliflerini kayıtsız şartsız kabul etmekte bazılarıysa bu isnadı katiyen reddetmekteydi. Oda gazetesinin 595. sayısında bu konu etraflıca değerlendirilmiştir.

Esasında Yunanistan hükümeti alacaklıların tekliflerini kabul etmekle birlikte milli menfaatlerine muhalif bir hareket tarzı belirlemiş olacaktır. Bu şekilde kendisine oy veren kitleye verdiği beyanları da unutmış olacaktır. Bununla birlikte Yunanistan tahvillerinin sahipleri ve bunların içinde özellikle Almanlar, tekel tahvillerine sahip olmalarına rağmen teftiş için ısrarcıdır. Bilindiği üzere tekel tahvilleri yatırımcılar için güvenli ve istikrarlıdır. Alacaklıların beyanlarından Yunan hükümetince tahsis edilen gelirler yeterli gelmezse faizlerin düşürülmesi gerekliliği kabul edilmiş ise de ileride yaşayabilecekleri olası gelir kayıplarına

karşı bir teminat istedikleri de anlaşılmaktadır. Kendilerine sunulmuş mevcut teminat, alacaklıların menfaatlerini korumaya yetmediği için Yunanistan'ın Borçlar İdaresi'ne de iştirak etmeği teklif eden alacaklıların bu teklifleri her ne kadar işleyişe uygun olsa da Yunanistan hükümeti tarafından kabul edilmesi mümkün değildir. Yunanistan'ın borç faizlerini indirmesi kötü niyetinden ileri gelmeyip gelirlerinin yetersizliğinden kaynaklanmaktadır. Yunanistan'ın alacaklıları, muhtelif parti ve halkın düşüncelerini bildikleri gibi Yunanistan hükümetinin de yabancı teftişini kabul etmeyeceğini gayet iyi bilmektedirler. Bununla birlikte alacaklıların bu konudaki ısrarı, temettü ve tahvillerin kıymetlerinin artırılması suretiyle faydalanma fikrinden ileri gelmektedir.

Bazı özel kaynaklardan edinilen bilgiye göre Yunanistan'dan alacaklılar %5 faizli istikraz ile %4 faizli arazi tahvillerinin asıl faizlerini %32'den %34'e ve % 4 faizli istikraz tahvilleri için verilen %40 asıl faizin % 45'e çıkarılması konusunda Yunanistan'dan müsaade almışlardır.

Ancak bu meselede asıl anlaşmazlık noktası faiz meselesinden değildir. Müzakerelerdeki sorun teminat olarak tahsis edilen gelirler, bu gelirlerin idaresi ve gelir fazlalığının nasıl taksim edileceği konusudur. Yunan hükümeti bu gelirlerin sadece faizine yetecek kısmını vermeyi kabul ederken alacaklılar gelirlerin mümkün olduğu kadar büyük kısmını talep etmekteydi (DTOG,1895:595).

Müzakerelerin devam ettiğine ilişkin bir haber de gazetenin Ağustos 1896 ayında ve 607. sayısında ele alınmıştır. (DTOG,1896:607).

Yunan hükümeti ile ikinci kez görüşme sağlayan alacaklılar heyetinin son durumu gazetenin 623. Sayısında yer almıştır. Bu habere göre borçların idaresinde sayısız hizmetlerini sürdüren Genel Borçlar Merkez İdaresi muamelatının değiştirileceği, bundan başka Deliyanni hükümetinin sunduğu teklifler ile alacaklı heyetinin teklifleri arasında farklar bulunduğu dile getirilmektedir. Paris'te yürütülmekte olan ikinci müzakereye ait bilgiler içeren habere göre Yunanistan hükümetinin Paris'te bulunan Yunan sefirine alacaklıların tekliflerinin kabulüne ilişkin talimat verildiği anlaşılmaktadır. (DTOG,1896:623).

1 Haziran 1896 tarihlerinde Paris'te toplanan Yunanistan ile İngiliz, Fransız, Alman delege heyetlerinin aldığı 9 maddelik karara Dersaadet Ticaret Odası Gazetesi sayesinde ulaşılmaktadır. Gazetenin 668. sayısında tercümesi yapılmış olarak taraflar arasında kararlaştırılmış 9 maddelik tekliflere rastlanmaktadır. Buna göre;

- Birinci madde: Dış borca ait faizler için asgari olarak ayrılacak miktar senelik 15.750.000 drahmi olacak ve Yunan Hükümeti bu miktarın altın akçe ile en aşağı 9 milyon frank tutmasını sağlayacaktır.

- İkinci Madde: Borç veren taraflar karşılık olarak inhisarlar, tütün ve pul vergisini alacaktır.
- Üçüncü madde: Asgari $15\frac{3}{4}$ milyon drahmi (altın akçe ile 9 milyon frank) ile İnhisarlar borçlanmalarının kuponları %43 benzerleri borçlanmaların kuponları %32 civarında ödenecektir.
- Dördüncü madde: ikinci maddede beyan edilen inhisarlar, tütün ve pul vergi gelirleri alacaklılar tarafından idare olunacaktır. Gelirlerinin 15.750.000 drahmiye kadar olan miktarı alacaklılara verilecektir. 28 milyon drahmiden fazlası ise Yunan Hükümetine ait olacaktır. Kazanç bunlardan fazla olursa kalan miktardan %40 Yunan Hükümetine, %30 faizlerin tadilatına ve %30 borçlanmaların tadiline ayrılacaktır.
- Beşinci madde: İkinci maddede belirtilen gelirlerin idaresi inhisarlar idaresine bırakılacaktır ve bu idarede münavebe usulü ile İngiliz, Fransız ve Alman alacaklılarından birer kişi bulunacaktır. İnhisarlar idaresi drahmi olan kazancı altına dönüştürüp zamanında ödeme merkezlerine yollayacaktır.
- Altıncı madde: Tebdil piyasası 175'ten aşağı düşerse yani 15.750.000 drahmiden (altın akçe ile 9 milyon frank) çok olursa fazlası alacaklılara ait olacak ve borçlanmaların faiz ve anaparanın düzenlenmesine ayrılacaktır.
- Yedinci madde: 1893 senesinde inhisarlar idaresi kasasından alınan para miktarı 5 sene içinde çeşitli taksitler ile inhisarlar idaresi kasasına verilecektir.
- Sekizinci madde: 10 Kanun-ı evvel 1893 tarihli kanunun duyurulmasından önce süresi bitmiş olan tahvillerin kıymeti %75 ile ödenecektir.
- Dokuzuncu madde: %70 için tasdiknamelerin kıymetlerinin %10'u birkaç taksit ile ödenecektir (DTOG,1897:668).

Yunanistan, devletlerle borçlanmalar yüzünden karşı karşıya kalırken bir yandan da Osmanlı Devleti'yle 1897 savaşına yol açacak etkenler meydana gelmiştir. 1897 savaşının getirdiği olumsuz etki Yunanistan için oldukça ağır bir sonuca neden olmuştur. Ekonomik olarak Yunanistan, büyük güçlerin tahakkümüne mecbur kalmıştır. Henüz savaş öncesindeki mevcut borçların ödenmesinde türlü sıkıntılarla uğraşan Yunanistan, savaş sonrasında da savaş tazminatı ödemek zorunda kalınca mali açıdan çok daha kötü bir tabloyla yüzleşmek zorunda kalmıştır. Yunanistan ekonomisi bir komisyonla yönetilecektir. Buna bağlı olarak “*Uluslararası Maliye Komisyon’a*” yetkiler verilerek mali denetim sağlanmıştır (Jelavich,2017:44).

1897 savaşından sonra kurulan Uluslararası komisyona dair Dersaadet Ticaret Odası Gazetesi'nin 681. Sayısında bilgilere ulaşılmaktadır. Komisyon İngiltere, Fransa, Almanya,

Avusturya, Rusya ve İtalya'nın bulunduğu 6 büyük gücün delegelerinden oluşmuştur. Merkezi ise Atina olarak belirlenmiştir. Bu komisyonun Yunan maliye bakanıyla aralarında oluşturduğu bir tasarı bulunmaktadır.

Tasarıda yukarıda belirtilen devletlerin murahhaslarından oluşacak maliye komisyonunun merkezi Atina'da olacaktır. Komisyon, ilgili kanun layihasının oylanarak kabul edilmesinden altı ay sonra görevine başlayacaktır. Genel borçlara tahsis edilen gelirleri Atina'da kurulan ve Yunan kanunlarına tabi olan bir Yunan şirketi tarafından idare edilecektir. Maliye komisyonu işe başladığında şirket de tahsilata başlayacaktır. Şirketin muameleatı ve durumu da yine oluşturulan bu Maliye Komisyonu tarafından kontrole tabi tutulacaktır. Yunan şirketi tarafından tahsil edilen meblağ her hafta Maliye Komisyonu'nun veznesine teslim edilecektir. Yunan şirketinin çalışmaları tatil edilir veyahut şirket feshedilirse Maliye Komisyonu ile Yunan Hükümeti'nin istişareleri sonucunda yeni bir şirket kurulacak ya da başka bir çözüm üretilecektir. Hükümetle Maliye Komisyonunun arasındaki olası anlaşmazlıklar için ihtilafın giderilebilmesi için bir hüküm heyeti teşkil edilecektir.

Yunanistan'ın borçlarını ödeyemeyecek durumda olması sonucunda gelirleri uluslararası denetime bağlı hale gelmiştir. Bu da ekonomik anlamda Yunanistan için bir ekonomik bağımsızlığın olmayışı demektir.

Yunan denetim komisyon azası tarafından 1898 senesi için yeni bir borçlanmayı tedavüle koyma zamanı kararlaştırılacaktır. Bunun için Paris'te toplandığı bildirilmiştir. Gazetenin 695. sayısında verilen bu bilgiye göre yeni borçlanmanın 1898 Mayısının ilk 15 günü içerisinde tedavüle konulması kararlaştırılmıştır. İngiliz delegesi Mösyö Law'ın tekliflerine göre tahviller $2\frac{1}{2}$ faiz olacaktır. Aynı zamanda savaş tazminatı olarak verilecek 4 milyonun hazır olduğu ve Osmanlı Devleti'ne de bildirildiği beyan edilmektedir. Zarar için ödenecek tutarlar yani 4 milyonun üstünü Osmanlı Bankası'nın Paris şubesi temin edecektir (DTOG,1897: 695).

2.2 Gelir- Gider Dengesi

Yunanistan'ın, topraklarını genişletmesi için belirli bir bütçeye sahip olması gerekmektedir. Ancak Yunanistan, refah seviyesini artırmak için yeterli maddi imkâna da sahip değildi. Harcama alanları arttıkça ülkenin elinde bulunan maddi imkânın darlığı gelir-gider dengesini sağlamakta güçlüğüne neden olmaktaydı. Yunanistan bütçesi hem destekçi devletlerin borçlarını kapatmaya hem de askeri alandaki harcamalara kullanılmaktaydı (Clogg, Ekim 2018: 61). Yunanistan, dış ülkelere sağladığı para akışını ülke içinde gelir-gider dengesini sağlamak, ihtiyaçlarını karşılamak ve ülkenin gelişmesi için ayırmaktaydı. Bu sebepten alınan dış borçlar bütçeyi en çok sarsan masraflardan biridir. Yunanistan'ın bağımsızlık için giriştiği

isyan sonrasında toprak kazanımına yönelik politikalarının gerektirdiği masraflar da ekonomik olarak ülkeyi olumsuz etkilemektedir. Yunanistan bütçeyi dengede tutmak için oldukça fazla çaba sarf etmiştir. XIX. yüzyıl sonlarında Yunanistan bütçesi hakkında ülkede yedi kez başbakanlığa seçilmiş olan Mösyö Trikopî'nin dikkate değer etkisi olmuştur. Ülkeyi bayındırlık açısından güçlendirmeyi amaç edinen Trikopî'nin bu planını hayata geçirmesi için ihtiyaç duyulan maddi kaynak vergi artırımına gidilmesini gerektirmiş. Bu durum da halka olumsuz yansımıştır.

Bu çalışmanın kapsamındaki zaman diliminde Yunanistan'ın gelir ve gider dengesi incelendiğinde giderlerin gelir miktarlarını aştığını ifade etmek gerekir. Bu da Yunanistan'ın maliyesinin durumundaki kötü gidişatı kanıtlamaktadır (Jelavich, 2016:286). Üstelik 1890'larda kamu hizmetleri için devlet kredilerinden kaynaklanan gelirler kullanılmaktaydı (Chatziioannou, 2019:40).

Dersaadet Ticaret Odası Gazetesi'nde de Yunanistan'ın bütçe durumlarına dair makalelere yer verilmektedir. Yunanistan'ın bütçede yaşadığı zorluklar ve bütçeden borçların karşılanmasına yönelik alınan tedbirlere ilişkin haberler gazetede sıklıkla yer almıştır. Ayrıca XIX. yüzyılın son döneminde Yunanistan'ın bütçesini artırmak için tedbir arayışları da gazetenin sütunlarında yer bulmuştur. Buna bağlı olarak öncelikle Yunanistan'ın 1888 senesindeki bütçe miktarları ele alınmalıdır.

Gazetenin R. 9 Kanunisani 1303/ 21 Ocak 1888 tarihinde ve 160. sayısında yer alan haberde Yunanistan'ın gelirlerinin ve giderlerinin kalemleri gösterilmiştir. Buna göre Yunanistan vergiler, kamu kurumları, araziler vb. alanlardan gelir elde etmektedir. Harcamalar ise borçların faizleri, krallık için ayrılan bütçe, idarî masraflardan oluşmaktadır. 1888 senesine ait olan bu gelir- giderlerin miktarlarını gösteren bir tablo da habere eklenmiştir.

Tablo 2: Yunanistan'ın bütçe miktarı (1888).

Gelirler	Drahmi	Giderler	Drahmi
Doğrudan doğruya alınan vergiler	21,788,700	Genel borçlar faizi	41,739,673
Gümrük vergisi	48,842,500	Krallık için ayrılan	1,212,500
Kamu kurumları	2,307,000	Mebusan Meclisi	401,658
Devlet arazileri	4,834,016	Genel Masraflar	36,458,930
Çeşitli gelirler	8,125,150	İdare masrafı	7,913,820
Dini kurumlar arazisi	521,000	Çeşitli ödemeler	4,951,004
1887 senesi gelirleri	3,000,000		
Yenilenen borç gelirleri	110,000		

Toplam	95,306,231	Toplam	92,677,585
--------	------------	--------	------------

Kaynak: (DТОG,1888:160).

Yukarıdaki tablodan da anlaşılacağı üzere 1888 senesinin en çok gelir getiren kalemi gümrük vergileridir. Giderlerin %44'e yakını sadece mevcut borçların faizlerinin ödenmesine ayrılmıştır. 1888 senesine ait gelir miktarlarının gider miktarından fazla olmasını sağlayan 1887 senesi bütçesinden devreden miktardır. Gelir-gider miktarları arasında 2,628,646 drahmi kadar gelirler lehine fark bulunmaktadır. Yunanistan'ın ekonomik anlamda güçlü olması için gelir miktarlarını artırması gereklidir. Ancak borçların anapara ve faizleri bunun önündeki en büyük engellerdir.

XIX. yüzyılın son 20 yılında Yunanistan'ın iktisadi hayatını şekillendirecek iki devlet adamı bulunmaktadır. Bunlardan ilki Mösyö Trikopı diğeri ise Mösyö Deliyani'dir. İktisadi alanda ve gazetenin 1885-1900 senelerindeki içeriğinde Trikopı ismi daha etkindir. Trikopı'nın Yunan iktidarında olduğu dönem ikiye ayrılmaktadır. İlk dönemi Mart 1882- Nisan 1885; ikinci dönemi ise Mayıs 1886- Kasım 1890 tarihleri arasındadır (Jelavich,2017:42). Trikopı iktidarda olduğu dönemde iktisadi açıdan güçlenmek için ülke içindeki eksiklikleri gidermeye yönelmiştir. Ulaşım, kamu ihtiyaçları ya da ordu eksikliklerine bu dönemlerde öncelik verilmek istenmiştir. Yunan mebusan meclisinde bu ihtiyaçlara yönelik kararlar alınmıştır.

Dersaadet Ticaret Odası Gazetesi'nin 12 Teşrinisani 1304/ M. 24 Kasım 1888 tarihinde ve 204. sayısında Trikopı'nın mebusan meclisine Yunan bütçesini sunması hakkında bilgi verilmiştir. Mösyö Trikopı tarafından mebusan meclisine verilen bütçeye göre gelir 96,419,000 drahmiden ibaretken, gider 96,410,000 drahmi olarak gösterilmiştir. Trikopı'nın ülke adına bazı vaatleri bulunmaktadır. Mecburi tedavülü 4 sene içinde kaldıracağını, genel borçları azaltacağını dile getirmiştir. Bunun yanı sıra Teselya bataklıklarının kurutulması ve Atina-Larissa (Yenişehir) demiryolunun yapımı için çok yakın zamanda imtiyazın verileceğini belirtmiştir (DТОG,1888:204). Trikopı hem ülke ekonomisinin gelişmesi adına bayındırlık işlerine önem vermiş hem de mali dengenin korunması için borç miktarlarını azaltmayı amaç edinmiştir. Trikopı'nın ülke içinde uygulamaya çalıştığı politikalar için kaynak sağlamaya yönelik planlarından biri yabancılardan ve yurtdışında yaşayan Yunanlılardan yatırımlara kaynak bulmaktır (Clogg, 2018:272).

Gazetenin 221. Sayısında Yunanistan meclisine sunulan tekliflerden biri olarak Teselya bataklıklarının kurutulması işlemine başlanacağına ilişkin habere yer verilmiştir. Haberde verilen bilgilere göre Teselya bataklıklarının kurutulabilmesi için bütçeden 30 milyon drahmi ayrılmıştır (DТОG,1888:221).

Gelir-gider dengesini anlamak için senelik bütçe listeleri önemlidir. Yeni bir senenin bütçe planını yapabilmek içinse bir önceki senenin göz önünde bulundurulması gereklidir. Bunun için 1890 senesinin gelir- gider dengesini düzenlemek amacıyla 1889 senesinin durumunu görmek gereklidir. 1889 senesine ait Yunanistan mebusan meclisine verilen bir bütçe tasarı yer almaktadır.

1890 senesi için verilen bu bütçe tasarısına gazetenin 256. sayısında yer verilmiştir. Bütçe tasarısında 1889 senesinde gelir ve giderlerin düşük miktarda kaydedildiği belirtilmektedir. Şöyle ki, bütçe tasarısında 1889 senesinin 95,306,000 drahmi olduğu halde 93,967,000 drahmi olarak belirtilmiştir. Giderler de 92,677,000 drahmi olmasına rağmen 91,081,000 drahmi olarak gösterilmiştir. Gazetenin belirttiğine göre Mebusan meclisinin sunduğu yazıda 1889 senesinde gelir 1,339,000 drahmi ve gider 1,596,000 drahmi eksik yazılmıştır. Mebusan meclisinin bütçe yazısına göre gelir miktarı giderden 2,886,000 drahmi fazladır. Meclise verilen bütçe tasarısının değişikliğinin sebebi bilinmemektedir (DTOG,1889:256). 1892 senesine ait olan bütçe gelirleri 98,400,000 drahmidir. Bu gelir miktarı 1891 senesine göre 18 milyon fazladır. Buna göre 1891 senesinin de bütçe geliri 80,400,000 drahmidir.

Oda Gazetesinin 362. sayısında 1891-1892 senelerine ait bütçe ayrıntısında giderlerin miktarı da görülmektedir. Buna göre 1892 senesinde giderler 98,500,000 drahmi olarak belirtilmiştir. 1891 senesinde 19 milyon eksik olarak giderlerin miktarı 79,500,000 drahmidir. Bütçe miktarları arasında açıkların olma sebebi savaş masraflarının artmasıdır. Savaş masrafları 22,000 drahmilik bir artış göstermiştir. Ancak bunun yanında bütçenin her alanında tasarruf da sağlanmaya çalışılmaktadır (DTOG,1891:362).

Bütçe açıklarının kapatılması için tedbirlere ihtiyaç vardır. Dersaadet Ticaret Odası Gazetesi'nin R. 4 Temmuz 1308/ M. 16 Temmuz 1892 tarihli ve 394 sayısında bütçe tasarrufuna dair alınan tedbirlerden bahsedilmiştir. Bütçe tasarrufu için alınan tedbirler Yunan başbakanı ve Maliye bakanı olan Mösyö Trikopî'nin mebusan meclisine sunduğu yazıdan anlaşılmaktadır. Mösyö Trikopî bütçenin en çok harcama yapılan alanlarına dair tedbirler almış ve tasarrufu bu tedbirlerle sağlamaya çalışmıştır. Yunanistan'ın en çok harcama yapılan kalemi Harbiye Nezareti'dir. Dolayısıyla tedbirler de bu nezarete yönelik yapılacaktır. Ancak alınacak tedbirlerin güvenliği tehlikeye atacak noktalarda olmayacağı askeri alanda bir zarar oluşturmayacağı da aşîkârdır. Aynı zamanda tasarrufların uygulanması askerlerin idare ve bakanlıklarına zarar vermeyecektir.

Temmuz 1892 senesinde meclise sunulan yazıda ve Harbiye Nezareti için sunulan tasarruf hususunda alınan tedbir mevcut asker sayısına yöneliktir. Buna göre asker mevcudu

5.000 kişiye düşürülmüştür. Askeri alanda yapılan bu düzenlemenin yanı sıra askerler için senede dört aylık olan izin süreleri kaldırılmıştır. Bunun yanı sıra hizmetten ihraç olunmuş olan askerler düzenlenmekte bulunan askeri polis hizmetinde yer alacaktır. Bu askeri düzenlemeyle bütçede tasarrufun sağlanacağı beklenmektedir.

Askeri alanlar dışında tasarruf tedbirleri alınabilecek başka bir alan vardır. Bu da bayındırlık işlerinde görülmektedir. Bütçeyi zarara uğrattığı düşünülen bazı işlerden vazgeçilmiştir. Hükümet şirketlere nakdi yardımda bulunmuş ve bu durum bütçeyi zarara uğratmıştır. Bu noktada Yunan Hükümeti Şıra Denizyolu Şirketi'ne nakdi yardımı kesmiştir. Nakdi yardımın kesilmesi tedbiriyle Yunanistan bütçesine ve hazineye 600 bin drahmi kâr sağlanacağı hesaplanmıştır.

Yunanistan'ın bütçede tasarruf tedbirleri maaşlara da yansımıştır. Bunlardan ilki elçiliklerle ilgilidir. Elçiliklere yönelik bazı masraflar düşürülmüştür. Bir diğeri temyiz mahkemesi üyelerinin alacakları maaş zamlarının durdurulmasına yönelik alınan karardır. Burada amaçlanan bir yandan tasarruf yapmak diğer yandan da temyiz mahkemesi dışında görev yapan hakimlerle maaşların eşitlenmesi hususuna dikkat etmektir. Ayrıca bir kısım gereksiz addedilen memurlukların da ilga edilmesine karar verilmiştir.

Gazetenin aynı sayısında Mösyö Trikopi'nin mebusan meclisine sunduğu tasarıya yönelik eleştiride bulunulmuştur. Bu da Mösyö Trikopi'nin askeri, idari, bayındırlık alanlarında tedbirler almış ancak kâğıt paranın mecburi satış bedelinin gecikmesi hakkında bir şey belirtmemiş olmasıdır. Bütçe tasarruflarının sağlanması için tedbirler alınmıştır. Ancak bununla birlikte vergi zamları da yapılmıştır. Öncelikle zam konusunda Mösyö Trikopi, şeker ve petrol gazları üzerine yaptığı zamlarla ve bu mallarda ithalatın 4,500,000 ulaşması üzerine Mösyö Deliyani bakanlıklarını takdir etmiştir. Petrol ve şeker için yapılan zammı uygun bulmuştur. Mösyö Trikopi'nin yaptığı zamlardan bir tanesi askerlik bedeli içindir. Zam yapılmadan önce 100 drahmi olan vergi 150 drahmiye çıkarılmıştır. Eğitim alanında üniversite öğrencilerine senelik 100 drahmi, cimnaz (ortaokul) mektebinin öğrencilerine senelik 50 drahmi ve diğer okulların öğrencilerine 25 drahmi kadar zam uygulanılması talep edilmiştir.

Yunanistan bütçesini zora sokacak olan bütün noktalarda tedbirler alınmıştır. Uygulama alanına konulan bu tasarruf tedbirlerinin Yunanistan bütçesi için oldukça mühim bir kazanç sağlayacağı umulmuştur. Mösyö Trikopi yapılan bütün vergi zamları ya da indirimlerle sağlanacak bütçeyi belirlemiştir. Tasarrufların meydana getireceği değer miktarı toplamda 9,700,000 drahmi olarak hesaplanmıştır. Buna göre masraflar 97,637,576 drahmi olarak hesaplanırken kâr 100,399,592 drahmiye ulaşacaktır. Böylelikle alınan tedbirlerle Yunanistan bütçesi 100 milyonu aşmış olacaktır (DTOG,1892:394).

Dersaadet Ticaret Odası Gazetesi'nin R. 22 Ağustos 1308 /M. 3 Eylül 1892 ve 401 sayısında 1893 senesinin Yunanistan bütçesinin tahmini miktarına yer verilmiştir. Bu miktar resmî gazetede yayınlanmıştır. 1893 senesinin tahmini bütçe miktarı gelir kısmında 103,550,792 drahmi ve gider ise 99,986,128 drahmidir. 1893 senesinde tahmin edilen gelir ve gider miktarları arasında gelir fazlası 3,564,664 drahmi kadardır. Verilen miktara göre şunu söylemek mümkündür ki Yunanistan 1892 senesindeki gelirin giderden az olduğu ve bütçe açığının olduğu noktada yaklaşık bir sene sonra alınan tedbirlerle gelirin miktarı artırılmıştır (DTOG,1892:401).

1893 senesinde meclise sunulan bütçe, gazetenin 415. sayısında yer almaktadır. Mösyö Trikopi, 1893 senesinde mebusan meclisindeki konuşmasında bütçeden, tasarruflardan, borçlanmalardan ve ödemelerden bahsetmiştir. Buna göre bütçede gelirin 110,491,453 drahmiye ve masrafların ise 104,491,453 drahmiye ulaştığını belirtmiştir. Verilen bütçe miktarına göre gelir fazlası 6,000,000 franktan ibarettir. Mösyö Trikopi askeri ve bayındırlık işlemlerinde tedbirler alırken bunlar dışında iki noktada daha tasarruf yapmıştır. Bunlardan ilki kuru üzüm vergisi ikincisi ise telgraf haberleşmelerindedir (DTOG,1892:415). Yunanistan mebusan meclisine Mösyö Trikopi kabinesi tarafından verilen mali konulara dair bütün kanun tasarıları yılbaşı yortularından önce incelenip onaylamıştır. Tasarıların çoğu vergiler üzerinedir. En önemlileri gümrük vergilerinin düzenlenmesinden oluşmaktadır. Diğerleri ise korint üzümü ve diğer mahsullerden alınan verginin altın ile alınması ile ilgilidir (DTOG,1892:422).

Gazetenin 476. sayısında Yunanistan'ın 1893 senesinin Kanun-i Sani'sinden itibaren ekim ayının sonuna kadar elde ettiği tahsil miktarlarını mahsuller üzerinden gösteren bir tabloya yer verilmektedir. Buna göre;

Tablo 3: Yunanistan'ın mahsul üzerinden tahsilleri (1893).

Kuşlar	Vergisi	2,168,543 drahmi
Yağlar	Vergisi	969,135 drahmi
Şarap	Vergisi	18,991,170 drahmi
Kuru üzüm	Vergisi	4,054,386 drahmi
Hayvanlar	Vergisi	2,234,086 drahmi
Patates	Vergisi	2,239,609 drahmi
İnşaat	Vergisi	2,150,180 drahmi
İthalat	Vergisi	26,758,169 drahmi
Tütün tekeli		4,295,446 drahmi
Alkol maddeleri	Vergisi	222,370 drahmi
Damga vergisi		9,374,387 drahmi
Okul	Vergisi	786,310 drahmi

Posta pulu ve açık kartpostal		1,374,604 drahmi
Telgraf		788,125 drahmi
Kaçak para cezası		149,349 drahmi

Kaynak: (DTOG,1894:476).

Yukarıda gösterilen tablonun toplam kazancı tahmini olarak 103,550,792 drahmidir. Tahsil edilen ise 113,939,939 drahmidir. Yine tabloya göre 1893 senesinin en çok gelir getiren kalemi ithalattan sağlanmıştır. İkinci sırada ise şarap en çok gelir sağlayan ürün olmuştur. Para cezaları Yunanistan bütçesine daha sınırlı etki etmiştir. 1893 senesinin aynı tarihler aralığında, yani 1893 Kanun-i Sâni- Teşrin-i Sâni aralığında, ödemeleri ise şu şekilde gösterilmektedir:

Tablo 4: Yunanistan'ın ödemeleri (1893).

Genel borçlar	35,739,876 drahmi
Emekliler	4,611,427 drahmi
Kral tahsisi	1,325,000 drahmi
Mebusan meclisi	756,866 drahmi
Bakanlar	43,560,380 drahmi
İdare masrafları	7,931,154 drahmi
Diğer masraflar	3,303,550 drahmi
Olağanüstü harcamalar	10,338,757 drahmi

Kaynak:(DTOG,1894:476).

Toplamda 106,679,604 drahmi olarak ödeme gerçekleştirilmiştir. En çok ödemenin yapıldığı alanlardan biri borçlardır. Yunanistan Hükümeti'nin idare alanında bakanlarına da oldukça fazla bütçe ayrıldığı görülmektedir. Tablodan anlaşıldığına göre en düşük ödeme meclise yapılmaktadır. Gazetenin aynı sayısında 1894 senesi bütçe rakamları da verilmiştir. Buna göre gelirler 87,134,000 drahmi iken giderler 86,370,000 drahmidir. Gelir-gider arasındaki açık 764,000 drahmidir.

1893 senesinde Mösyö Trikopî'nin istifası sonrası Soturopolus heyeti bütçe için tedbirler almıştır. Gazetenin 453. sayısında bu bütçe kararlarına yer verilmiştir. Heyet bütçenin ve kanunların düzenlenmesiyle uğraşmaktadır. 1894 senesi bütçesi için denge sağlanacağı umulmaktadır. Aynı zamanda hükümetin bir takım görünmeyen masrafları için de belirli bir akçeye sahip olacağı umulmaktadır. 1894 senesinin bütçesini 1892 senesine göre düzenleme gerekliliği doğmuştur. Buna göre;

- 1894 senesi 1892 senesi ile tutarlıdır. 1892 senesinin gelirleri haziran ayının sonunda 88,000,000 drahmiye ulaşmıştır. İşlem senesi sonunda 92 milyonu geçmiştir.
- 1893 senesinde vergiler artırılmıştır. 1894 senesinde uygulanması tavsiye edilen değişiklikler sayesinde vergilerde hissedilecek kadar fazla görüleceği umulmaktadır.
- Kanunlar incelenecektir. Sebebi ise verginin daha uygun dağıtımı ve ödemelerin daha az masrafla yürütülmesidir.

Bu düzenlemelerle 1894 senesinin nakdi gelirleri 100,000,000 drahmi olarak gösterilmiştir.

- Bütçe masraflarında da bir takım tasarruf uygulamaları yapılacaktır. Krallığın ödeneği ile nezaretlerin masrafları 50 milyon drahmiyi geçmeyecektir.

1894 senesinin nakdi gelirleri en aşağı 100,000,000 drahmi, masraflarında da krallık ödemeleri ve nezaretlerin, idarelerin masrafları 50 milyon drahmi olarak hesaplanmıştır (DTOG,1893:453). 1893 senesinde gazetenin 476. sayıda verilen tabloda krallık ve idare masraflarının toplam miktarı hesaplandığında 53,500,000 kadar bir ödemenin gerçekleştirildiği görülmektedir. Buna göre alınan kararlar yaklaşık 3,500,000'luk kâr elde edilmektedir (DTOG,1893:476). Geriye kalan harcamalar maaş ödemeleri, bankaya olan borcun hem kâğıt para hem de altın olarak ödenmesi ve yeni borçlanmalar olarak belirlenmiştir. Buna göre krallık ve nezaretler haricindeki harcamaların miktarı şu şekilde gösterilmektedir:

Tablo 5: Yunanistan'ın bazı masrafları (1894).

Maaşlar	5,000,000 drahmi
Bankaya kâğıt para olarak ödenecek borç	2,000,000 drahmi
Bankaya altın olarak ödenecek borç	8,200,000 drahmi
Yeni borçlanmalar	1,200,000 drahmi

Kaynak: (DTOG,1893:453).

1894 senesinin harcamalarına bakıldığında toplam olarak 66,200,000 drahmidir. Gelirin 100,000,000 drahmi olmasıyla elde kalacak olan fazla 33,800,000 drahmidir.⁷ 21,800,000 drahmi Pire-Yenişehir demiryolu inşası ve kambiyonun farkına ayrılmıştır. Böylelikle nakdi gelirlerin öncelikli kısımları ödenmiş ve bayındırlık işlemlerine de bütçe ayrılabilmiştir. Bunun yanı sıra demiryollarının yapımı bir şirkete bırakılır ve diğer masrafları da ödenmesi ve 3 seneden önce ödemelerin altın akçe ile ödenmesi umulmuştur (DTOG,1893:453).

1895 senesinde gelir ve gider arasındaki fark daha da azalmıştır. Şöyle ki gelirler 93,461,348 drahmi iken giderler 93,335, 647 drahmi olarak gösterilmiştir. Aralarındaki fark 425, 699 drahmi kadardır. Ancak buna rağmen 1895 senesinin bütçe fazlasının 2 milyon drahmi olacağı da umulmaktadır. Gazetenin 558. Sayısında yer alan bu makalede fazlanın artmasının sebebinin tahsilâtta fazlalıkların bulunması bunun devamının geleceğinin umulmasıdır (DTOG,1893:558).

Gazetenin 623. sayısında gösterilen gelir-gider dengesiyle beraber harcama yapılan kısımlar vurgulanmıştır. 1896 senesinin sonunda gösterilen gelir miktarı gider miktarından

⁷ DTOG'de harcama miktarı “*yekûn 66,200,000*” olarak ve “*fazla 33,800,000 drahmi*” olarak hesaplanmıştır. Ancak işlemin doğruluğu, bütün harcamalar toplandığında 66,400,000 drahmiye denk gelirken fazla da buna göre 33,600,000 drahmi olacaktır.

fazladır. Gelir miktarı 95,343,939 drahmi, harcamalar ise 93,752,569 drahmi kadar görülmektedir. 1896 senesi için Harbiye Nezareti, Bahriye Nezareti, Dahiliye Nezareti, Maarif Nezaretlerine bütçe ayrılmıştır. Harbiye Nezareti'ne ayrılan ödenek 345,725 drahmidir. Bahriye Nezaretine ayrılan bütçe ise 1,360,000, Dahiliye Nezaretine de 1,036,191 drahmi ayrılmıştır. 1896 senesi Maarif ve Hariciye Nezaretlerine ayrılan bütçe belirtilmemişse de bu iki nezarete ayrılan bütçenin düşürülmüştür.

1897 senesi Yunanistan'ın bütçesi oldukça sorunludur. XIX. Yüzyıl boyunca birçok kez karşı karşıya kalınan Osmanlı Devleti ile yüzyıl sonunda da mühim bir mücadele yaşanmıştır. Ekonomik anlamda Yunanistan bu savaşa hazır durumda değildir. Ancak topraklarını genişletmek isteğiyle askeri girişimlerde bulunmuştur. Yunanistan maddi anlamda zararlı çıkmıştır. Savaş sonunda Osmanlı Devleti'ne tazminat ödemek zorunda kalmıştır. Tazminatın miktarı 4,000,000 sterlindir (Sonyel,2011:82). Bununla birlikte halka verilen zarar için de ödeme yapılması kararlaştırılmıştır (Uçarol,2015:444). Ekonomik olarak iyi durumda olmayan Yunanistan savaş sonrasında artan maddi yükü oldukça sıkıntılı bir dönem yaşamıştır. Yunanistan'ın savaş öncesindeki yıllarda da maddi durumu iyi olmamakla beraber 1896 senesiyle kıyaslandığında meydana gelen fark durumu açıklık getirmek için yeterlidir. Bu noktada Dersaadet Ticaret Odası Gazetesi'nin 650. sayısında 1896-1897 senelerinde Yunanistan'ın bütçe miktarları ve harcama kalemleri görülmüştür. Buna göre 1896 senesinde gelir miktarı 95,262,196 frank ve 1897 senesinin gelir miktarlarını ise 95,343,939 frank olarak gösterilmiştir. 1896 ve 1897 senesi gelirinde mühim bir değişiklik yaşandığı söylenemez. Ancak 1897 senesinde dahiliye, bahriye ve harbiye nezaretlerine ayrılan pay aşağıdaki tabloda dikkat edileceği üzere ciddi oranda artış kaydetmiştir.

Tablo 6: Yunanistan'ın harcamaları (1896-1897).

	1896/Frank	1897/Frank
Devlet hissesi	200,000	200,000
Ödenek	130,000	130,00
Emekli maaşları	5,361,700	5,412,600
Hazine-i hassa	1,325,000	1,325,000
Genel borçlar	21,692,058	21,692,058
Hariciye Nezareti	2,203,680	2,289,868
Adliye Nezareti	5,394,110	5,491,599
Dahiliye Nezareti	1,289,740	14,292,871
Maarif nezareti	5,083,405	5,174,517
Harbiye nezareti	15,999,585	38,415,849
Bahriye nezareti	5,640,476	12,552,182

Vergilerin tahsil masrafları	9,292,957	8,980,160
Maliye nezareti	1,496,247	2,186,917
Diğer küçük giderlerin masrafı	2,346,368	4,203,240

Kaynak: (DTOG, 1897:650).

Yukarıdaki tabloya göre 1896 senesinin giderleri 90,923,536 franktır. 1897 senesine gelindiğinde harcama 122,936,013 franka ulaşmıştır. İki sene arasındaki gider miktarları 32,012,477 frank olmuştur. Bu farkın olmasındaki sebep Harbiye Nezareti'ne olan harcamanın 1897 senesinde artması olmuştur. Gazetede belirtilene göre 1897 senesinde Harbiye Nezaretine ödenen değer 38,415,849 franktır. 1896 senesine göre 22,416,264 frank fazla harcama yapılmıştır. Buna kanıt olarak savaşın vahameti gösterilmektedir. Yukarıdaki sayılar ele alınacak olursa 1897 senesindeki bütçe açığı yaklaşık 30 milyondur. Yunanistan'ın bu açığı kapatması kolay olmayacaktır (DTOG,1897:650).

Gazetenin 657. Sayısında 1896-1897 senesinin kıyaslamasının belirli dönem aralığında yapıldığı görülmektedir. Yunanistan'ın gelir ve giderleri ele alındığında, kanun-i sâni 1896 ile 1897 senesinin mayıs sonuna kadarki gelir miktarı 95,631,982,06 drahmidir. Giderlerin belirtilen tarihler arasında miktarı ise 85,243,523,53 drahmidir. Gelir ve gider arasındaki fazla 10,388,457,53 drahmi kadardır. 1897 senesinin ilk 5 ayı yani kanun-i sani ve Mayıs tarihlerinde gelir miktarı 25,048,638,06 drahmidir. Giderlerin miktarı ise 37, 243, 816, 98 drahmidir. Gelir ve gider arasında açık vardır. Açığın miktarı 12,195,178,92 drahmidir. Gazetenin ilgili haberinde 1896 ve 1897 senelerinin mayıs ayının gelir ve giderlerinin durumu incelenmiştir. Buna göre;

Tablo 7: Gelir- Gider kıyaslanması (1896-1897)

Gelir miktarı		
1897	5,472,516,71	Drahmi
1896	598,308,24	Drahmi
Toplam	6,070,824,95	Drahmi

Kaynak: (DTOG,1897:657).

Tablo 8: 1896- 1897 mayıs ayında giderlerin miktarı ise şu şekildedir:

Gider miktarı		
1897	13,839,844,72	Drahmi
1896	635,268,96	Drahmi
Toplam	14,575,113,68	Drahmi

Kaynak: (DTOG,1897:657).

Mayıs ayının gelir- gider arasındaki farkı $8\frac{1}{2}$ milyon drahmi olarak tahmin edilmiştir. Buna bağlı olarak İnhisarlar idaresinin Haziran 1896 senesindeki geliri 592,125 drahmi iken Haziran 1897 senesinde 552,590 drahmiye düştüğü belirtilmiştir. Bu yaklaşık %6,67'lik bir

düşüştür. 1897 senesinin ilk 6 ayında gelir 4,206,779 drahmi olarak tahmin edilmektedir. 1896 senesinde ise geliri daha fazladır.

Tütün vergisi Mayıs 1896 senesinde 575,076 drahmi kadardır. 1897 Mayıs'ında ise bu miktar çok az düşerek 572,788 drahmi olmuştur. Tütünün kazancı 1896 ile 1897 senelerinin ilk 6 ayında şu şekilde değişiklik göstermektedir: 1897 senesi 2,564,812 drahmiye ulaşmıştır. 1896 senesinin geliri ise 2,745,314 drahmidir. Eksik olan miktar 180,502 drahmidir. Bu yüzdelik hesaba göre %6 azalma anlamına gelmektedir. Gazeteye göre sonuç memnun etmektedir. Sebebi ise 1896 ve 1897 senelerinin mayıs aylarında büyük bir fark görülmemektedir.

1897 senesinin mayıs ayı ithalatı, 1896 senesinin mayıs ayı ithalatından 1,565,588 frank noksandır. İhracatta ise durum farklı olarak 35,137 frank fazla vardır. 1895, 1896, 1897 senelerinin kanun-i sani- mayıs aylarına kadar ticaret işlemlerinde değişiklikler yaşanmıştır. 1895 senesinde 31,528,612 frank, 1896 senesinde 46,733,494 frank ve 1897 senesinde 36,129,707 franklık işlemler yapılmıştır. 1897 senesinde, 1896 senesine göre ticari işlemler azalsa da 1895 senesine göre yüksek işlemler yapılmıştır. 3 seneden alınan ithalat vergisi 1895 senesinde 8,692,504 frank, 1896 senesinde 11,137,582 frank ve 1897 senesinde 7,836,282 frank olarak gösterilmiştir (DTOG, 1897:657).

Gazetenin Aralık 1897 tarihli ve 674. sayısında Yunanistan'ın bütçesine dair tespitler bulunmaktadır. 1897 senesinde gelir ve gider arasındaki fark 63,000,000 gibi büyük bir miktardır. Bütçeden 11 milyon akçe Teselya mültecilerinin iadesi için ayrılmıştır. Bununla birlikte 8 milyon İngiliz lirası olan genel borcun görüşmede 41 milyon İngiliz lirasına çıkacağı bildirilmiştir. Bütçedeki açık için Yunanistan nüfusu ele alındığında 2 milyondan bir miktar fazla ve her nüfusa 500 franktan fazla denk geldiği belirtilmiştir. Yapılan hesaplamalar haricinde gelir ve giderlerin fazla olmayacağı ele alınmıştır. Bütçede bulunan kredilerin tamamı kullanılmadığından 1897 senesinin sonuna kadar masraf miktarı 155,000,000 drahmi olarak beyan edilmiştir. Teselya'nın 1897 yılının dokuz ayı süresince işgal altında olması ve savaş sebebiyle gelirlerin düşeceği ve masrafların 85 milyondan çok olmayacağı tahmin edilmiştir. Buna göre bütçede açık 70,000,000 drahmi olarak gösterilmiştir. Bu açığın önceki senelerden kalan fazlalarla ve hazineye dayalı bazı gelirlerle kapatılması düşünülmüştür. Bu miktarlar 1893 senesinde 3 milyon, 1894'te 18 milyon, 1895 senesinde 3 milyon ve 1896 senesinde 6 milyondur. 1893'ten 1896 senesine kadar olan toplam fazla 30 milyon drahmilik fazla ile işlem gerçekleştirilmek istenmiştir. Haricinde ise açık için ödenecek noktalar gazete sütunlarına şu şekilde yansımıştır:

Tablo 9: Bütçe açığının kapatılması için gösterilen kalemler ve miktarlar (1897).

Yeniden tedavüle konulan hazine tahvilleri	7,000,000 drahmi
Yardım	3,000,000 drahmi
Altın akçe ile tedavüle konulan hazine tahvilleri ile yardım akçesinin farkı	3,000,000 drahmi
Yeniden tedavüle konulan 2 drahmilik hazine tahvilleri	6,000,000 drahmi

Kaynak: (DТОG,1897:674)

1897 senesinin açıklarının kapatılması için 4 senenin toplam fazlası ile tabloda gösterilen miktarların toplamı 49,000,000 drahmiden oluşmaktadır. Ancak bu miktar açığın ödenmesi için yeterli olmamıştır. “Revue de l’Orient” gazetesinin beyanına göre bütçenin kapatılması için elde edilen 49 milyonun hiçbir şekilde 45 milyondan aşağı düşmeyeceği ama bütçenin açık olan 70 milyon için de miktarın önemli olduğu belirtilmiştir (DТОG,1897:674).

Dersaadet Ticaret Odası Gazetesi’nin 677. sayısında Yunan ekonomisinin uluslararası denetime bağlı olduğu tahmini gelir 30 milyon drahmi olmuştur. Haricinde aracısız olarak doğrudan hükümetin idare edeceği tahmini gelir 65 milyon drahmidir. Hükümetin gelirleri masraflar için yeterli olmamıştır. Gelirin kamu işlemlerinin yeniden düzenlenmesi, ülkenin savunma sebeplerinin düzenlenmesi, bayındırlık işlemlerinin yapılabilmesi için gelirin artması şart bulunmuştur. Ekonomist de laorient (L’Economist D’Orient) gazetesine göre vergilerin birkaç yıla kadar artırılması mümkün görünmemektedir. Eğer yeni vergiler ihdas edilirse halkın şikayet edeceği ve hazinenin de bundan yakın zamanda istifade edemeyeceği düşünülmektedir. Gelir-gider arasında büyük bir fark olmadan vergi ıslahına gidilmesi mümkün değildir. Bu da ancak vergi usulünün iyileştirilmesi, özellikle kaçakçılığın ortadan kaldırılarak önlenmesi, bakayanın yani önceki yıldan ödenmesi gerekip ödenmemiş vergilerde indirimle gidilmesi ile mümkün olabilir. Malların birçoğunun ithalat sırasında alınan oldukça ağır vergilerden ötürü bunların kaçak yolla ülkeye sokulması herkes tarafından bilinen bir gerçektir. Örneğin Yunanistan’da tüketilen şeker bunlardan bir tanesidir. Yunanistan’da her sene tüketilen şeker miktarı en aşağı 10 milyon kıyyedir. Ancak gümrüklerden geçen bu miktarın ancak yarısına tekabül etmektedir. Senelik 6-9 milyon drahmilik bakaya da mevcuttur. Bu bakayanın güzellikle yarıya indirilmesi mümkündür.

Bunun önüne geçmek için teftiş gerekliliği çare olarak görülmüştür. Alınacak tedbirler sonucunda kaçakçılığın bir noktada engellenmesi amaçlanmıştır. Buna yönelik en mühim tedbir kamu muhasebesinin iyi bir durumda olması gerekliliğidir. Bu muhasebenin daha ciddi ve düzenli hareket etmesi noktası da göz önüne alınmıştır. Dolayısıyla muhasebe bir kanun

hükmüyle var olmalıdır. Bunu sağlayacak bir muhasebe meclisi kurulmalıdır. Ayrıca görevini dikkatli ve etkin bir halde kullanacak müfettişlere de ihtiyaç duyulmaktadır. Muhasebe Meclisi'nde kanun hükmüyle yürütülmesi dışında teftişleri kolaylaştırmak için ıslahat yapılması gerekmektedir. Genel borçlara ayrılan vergiyi teftiş edecek uluslararası komisyona benzer bir teftişin yapılmasıdır. Muhasebe meclislerinde görevli olacak maliye müfettişlerinin de uygulaması gerekenler bulunmaktadır. Müfettişler gümrükleri teftiş etmelidirler. Bunun yanı sıra mal sandıkları da en iyi şekilde teftiş edilmelidir. Vergilerin uygun bir şekilde düzenlenmesi ve kaçakçılığın önlenmesi gelirlerin artmasında etkili olacak tedbirler olarak sunulmuştur. Kaçakçılık noktasında tedbirler daha ciddi uygulanmalıdır. Bu ciddiyetin sağlanmasının da kanunla sağlanacağı umulmaktadır (DTOG,1897:657).

2.3 Ticari İşlemler

Yunanistan'a dair mali durum ve bütçesine ilişkin Dersaadet Ticaret Odası Gazetesi'nde yer verilen bilgilere değindikten sonra yine aynı gazetede yer alan ticari işlemlere ilişkin haberlerden de bahsetmek gerekmektedir.

Yunanistan'ın ticareti topraklarında yetişen ve ihtiyaç duyduğu ürünlere bağlıdır. Tüccar devletler tarafından her daim talep edilebilir özellikte olan Akdeniz ürünleri bu bölgede yetişmektedir. XIX. yüzyılın son dönemlerine bakıldığında Yunanistan ticaretindeki artış ve azalış tarımsal faaliyetlerin kapasitesine bağlıdır.

Yunanistan'ın XIX. yüzyılın sonlarında dış ticaret işlemlerini görmek için Dersaadet Ticaret Odası Gazetesi mühim bir kaynaktır. Yunanistan'ın ticaret dengelerinden bahsedilirken bir yandan da ticari durumun değişmesine sebep olan olaylar bu başlık altında yer bulacaktır.

Gazetenin 1887 tarihli ve 121. sayısında ticaret işlemlerine dair Yunan kabinesinin gümrük vergilerinin düzenlenmesine dair bir kararı bulunmaktadır. Kabine ithalat vergisinin artırılmasına yönelik karar almıştır. Ancak bu artışla beraber verginin nakdi olarak verilmesi de verilen kararlardan biri olmuştur. Verginin ödemesi kâğıt para ile gerçekleşirse alınacak olan tutarın %15 kadar fazla olacağı görülmüştür (DTOG,1887:121).

Yunanistan'ın vergilerini artırmasının gümrük gelirleri açısından sonuçlarını gazetenin 167. sayısında görmekteyiz. Buna göre 1886 gümrük gelirinin kârı 25,598,113 drahmi olarak hesaplanırken 1887 senesinde ise bu miktar 34,481,176 drahmidir. Buna göre 8 milyon küsur kadar bir fazla meydana gelmiştir (DTOG,1888:167).

1887 senesinin ithalat değeri 144,721,806 franktır. Yunan hükümetinin tekel idareleri hesabına ithal ettiği bazı emtialar bulunmaktadır. Bunlar petrol, kibrit ve oyun kağıdıdır. Bunların sene içinde kârı ayrı ayrı bakıldığında petrol 801,378 franklık, kibrit 155,500 franklık

ve oyun kâğıdı 56,955 franklık kadar ithal edilmiştir. Buna göre inhisar idarelerine ithal olunan emtiaların toplam miktarı 1,013,333 franktır. İhracat miktarı, ithalata göre daha sınırlı olarak 109,390,649 frank olarak kalmıştır. Haricinde Yunanistan'ın diğer ülkelerle gerçekleşen denizcilik işlemlerinde giriş-çıkış yapan vapur ve gemiler ele alınmaktadır. 1887 senesinde 4,825,216 tonilato hacminde 12,749 vapur ve yelken gemisi işlem görmüştür. Bunlardan Yunan sancağını taşıyan gemiler $15 \frac{11}{13}$ civarındadır (DTOG,1888:173).

Yunanistan'ın dış ticaretine ait veriler senenin bütün zamanlarını kapsamaktadır. Gazetenin bazı sayılarında ise bu miktarlar sene olarak değil belirli aylara göre dağılımı ele alınmaktadır. Dersaadet Ticaret Odası Gazetesi'nin 174. sayısında gümrük gelirlerinin dağılımı senelere ve belirli bir aya göre yapılmıştır. 1886, 1887, 1888 senelerinin şubat ayına ait gümrük gelirleri gösterilmiştir. 1886'nın Şubat ayına bakıldığında gümrük gelirlerinin miktarı 1,380,011 drahmidir. 1887 senesinin şubat ayındaki gümrük geliri ise 2,422,324 drahmidir. Buna göre 1886 senesine göre, 1887 senesinin başından itibaren %75,53 oranında gümrük gelirlerinde bir artış kaydedilmiştir. Bunlar dışında 1888 senesinin şubat ayındaki miktara da ulaşılmaktadır. 1886 senesine göre fazla ve 1887 senesinden eksik olarak 2,232,099 drahmidir. 1886 senesinin fazlası 856,087,30 drahmi olarak gösterilmiştir (DTOG,1888:174).

Oda Gazetesinde Yunanistan'ın gümrük gelirlerinin miktarları belirtildiği gibi dış ticaret hacmine ilişkin rakamsal veri de bulunmaktadır. Dış ticaret işlemleri “genel ticaret” ve “özel ticaret” isimleri altında incelenmiştir. Özel ticaret olarak değerlendirilen rakamlar ithalatta ülkeye giriş yapan her türlü ithal emtiayı, ihracatta ise hem yerli mahsulü hem de gümrük vergisi ödendikten sonra yerli mahsulü hükmünü aldıktan sonra ihracatı yapılan her türlü emtiayı kapsamaktadır. 1888 senesinde genel ve özel ticarete bakıldığında ithalat noktasında genel ticaret 124,288,595 frank özel ticaret ise 109,149,182 franktır. 1888 senesi toplam ithalat değeri 233,537,777 frank olmuştur. İhracatta ise 1888 senesinin genel ticareti 103,142,901 frank ve özel ticarete ise 102,796,642 frank olmak üzere toplamda 198,796,642 franktan meydana gelmektedir.

Miktarlar 1887 senesi ile kıyaslandığında genel ticaret ithalatta 144,721,806 frankken özel ticarete 131,849,325 frank olmak üzere toplamda 276,571,325 franktır. 1887 senesinin özel ve genel ticaret dağılımında ise genel ticaret 109,390,649 frank ve özel ticaret 95,653,741 franktır. Toplam değer ise 212,043,136 franktır. (DTOG,1889:218).

1888 senesi ticaretindeki daralmayı görmek için dış ticaret işlemlerinin aylık verilerine değinmek gereklidir. Bunun için Dersaadet Ticaret Odası Gazetesi'nin bazı sayılarında bunu görmek mümkündür. Gazetenin 231. sayısında senenin ilk iki ayının ithalat ve ihracatı

görülmektedir. Belirtilen aylarda ithalat miktarı 16,100,744 drahmidir. İhracat ise 14,733,237 drahmidir. Aynı zamanda 1888 senesinin ilk dört ayında gümrük idaresinin gelirleri 9,112,182 drahmidir (DTOG,1889:231).

Gazetenin 205. sayısında Yunanistan'ın dış ticaretine ilişkin başka veriler bulmak mümkündür. 1888 senesinin Eylül ayına ait veride ithalatta genel ticaret ve özel ticaretin toplamı 23,953,306 frank ve ihracatın genel ve özel ticaret miktarları ise eylül ayında 35,919,040 franktır. 1888 senesinin tamamında ihracat miktarı az olsa da eylül ayının ihracat miktarı, ithalattan yaklaşık 12 milyon daha fazladır (DTOG,1888:205). 1888 senesi ekim ayına dair verilere de gazetenin 213. sayısında rastlanmıştır. Buna göre ise 1888 ekim ayında ithalatta genel ticaret ve özel ticaret değeri toplamda 21,596,828 franktır. Genel ve özel ticaretteki dağılımına bakıldığında genel ticarete payı 11,109,213 frank ve özel ticarete 10,487,615 franktır. Ekim ayının ihracatının genel ve özel ticarete toplamı 19,368,537 frank olmuştur. İhracatın özel ve genel ticarete dağılımı şu şekildedir: özel ticarete 9,411,867 frank ve genel ticaret 9,956,670 franktır.

1887 senesinde özel ve genel ticaretin değerlerine bakıldığında ise genel ticaret ithalatta 13,558,540 frank ve özel ticarete 12,296,748 frank, toplamda 25,855,288 franktır. İhracatta ise genel ticaret 13,564,739 ve özel ticaret 13,088,841 franktan toplam 26,653,580 franktır (DTOG,1888:213).

1888 senesinde eylül ayından sonra ihracatta hızlı bir azalma ile karşılaşmıştır. Bu azalma gazeteye göre özel ticarettedir. 1888 eylül ayı ihracatta özel ticaret 17,690,495 frankken, ekim ayında 9,411,867 franka düşmüştür. 1887 senesinde de ihracatta azalma yaşanmıştır. Genel ve özel ticaret noktasında ithalat ve ihracatta eylül ve ekim aylarında 1887 eylül ayında ihracat 1887 eylülünde 36,898,623 frank ekim ayında ise 26,653,580 franktır.

1887 ile 1888 senelerinin ticaret işlemlerini ithal ve ihraç edilen emtialar konusunda detaylandırmak gerekirse yine gazetenin 218. sayısı emtiaların miktarı ve iki sene arasındaki farkları meydana çıkaracaktır.

Tablo 10: Yunanistan'dan ithal edilen emtialar (1887-1888)

İthalat	1887	1888
Tahıl	50,193,204 frank	30,803,926 frank
Çeşitli dokumalar	23,094,184	22,347,412 frank
Bina kerestesi	392,919 frank	5,858,092 frank
Ham maden	6,156,538 frank	5,536,121 frank
İşlenmiş maden	2,260,997 frank	3,624,932 frank
Hazır balık	3,880,444 frank	3,755,639 frank
Şeker	3,495,201 frank	3,473,964 frank

Ham deri	3,401,271 frank	3,311,773 frank
Kahve	3,089,518 frank	3,040,962 frank
Pirinç	2,487,690 frank	2,083,150 frank
Hayvanlar	2,482,331 frank	1,910,617 frank
Tel	1,876,231 frank	1,818,545 frank
Maden	1,685,273 frank	1,716,523 frank
Deri işlenmiş kemik	1,235,410 frank	1,504,359 frank
Züccaciye	1,442,382 frank	1,433,231 frank
Pamuk, yün kendir	969,295 frank	1,394,374 frank
Kağıt	1,444,187 frank	1,137,417 frank
Kimyevi maddeler	857,419 frank	1,061,289 frank
Ziynet eşyası	783,893 frank	1,014,067 frank
Halat vs.	822,751 frank	872,656 frank
Fıçı tahtası	399,128 frank	798,578 frank
Şapka	888,314 frank	732,839 frank
Makine	362,919 frank	726,81 frank
Ham kereste	758,698 frank	662,698 frank
Ecza	930,264 frank	616,392 frank
Kırmızı-beyaz havyar	885,227 frank	559,861 frank
Alkollü içecekler	348,189 frank	361,716 frank
Kantariye	434,385 frank	327,561 frank
Yağ	431,396 frank	316,214 frank
Peynir	627,784 frank	288,410 frank
Maden işlenmiş	615,158 frank	284,414 frank
Adi yağ	201,923 frank	235,824 frank
Lamba vs.	160,360 frank	185,575 frank
Şemsiye	225,926 frank	177,350 frank
?	186,624 frank	171,425 frank
Çeşitli	9,169,864 frank	5,304,164 frank

Kaynak: (DTOG,1889:218).

Yukarıdaki veriye göre Yunanistan’a iki senede de ithal edilen en mühim mahsul tahıl olmuştur. Tahıl ihtiyacı büyük oranda dış ülkelere sağlandığını söylemek mümkündür. Ancak 1888 senesinde ithal edilen tahıl miktarının azaldığı görülmektedir. Tahıl ihtiyacı dışında ülkeye getirilen en mühim ithal mal dokuma malzemeleri olmuştur. Büyük çoğunlukla listede sıralama ithal miktarlarına göre düzenlenmiştir. Ancak tahıl ve dokuma tablodaki geri kalan emtialardan açık ara daha fazladır. Geri kalan emtiaların ithal miktarları neredeyse aynıdır. Emtiaların tamamına bakıldığında Yunanistan beslenme, barınma, sağlık vs. gibi hususlarda dış ülkelere yönelmektedir. Yukarıda belirtilen ithal edilen emtiaların toplam değeri

1887 senesinde 131,849,325 franka ulaşmıştır. Bu ithal mallarla elde edilen ithalat vergisi 26,675,302 franktır. 1888 senesinde ise ithalat değeri 109,149,182 franktır. Aynı senenin ithalat vergisi ise 25,470,811 frank olarak hesaplanmıştır. 1887-1888 senesinin ithalat kısmı incelendiği gibi ihracata da bakmak gereklidir. İki senede de ihracat, ithalata oranla daha az yapılmış olsa da Yunanistan'ın hem tarım alanında hem de ticaret alanında etkisini görmek için önemlidir. Buna göre ihraç edilen mahsuller şu şekildedir:

Tablo 11: Yunanistan'dan ihraç edilen mallar (1887-1888).

İhracat	1887	1888
Kuru üzüm	58,057,840 frank	53,250,637 frank
Kurşun madeni	21,954,796 frank	20,691,206 frank
Şarap	5,062,599 frank	4,414,871 frank
İncir	2,076,872 frank	2,659,231 frank
Tütün	2,317,837 frank	2,510,784 frank
Zeytinyağı	3,535,821 frank	2,296,982 frank
Sünger	2,073,823 frank	1,939,737 frank
Palamut	1,319,067 frank	1,416,157 frank
Ham deri	723,691 frank	735,761 frank
Zeytin	1,055,914 frank	711,621 frank
Zımpara	370,749 frank	686,720 frank
Taninlenmiş deri	602,757 frank	523,089 frank
Koza	342,823 frank	515,463 frank
İpek	573,019 frank	328,540 frank
Peynir	216,483 frank	278,302 frank
Kuru ve yaş meyve	380,974 frank	271,938 frank
Sabun	352,642 frank	243,962 frank
Çeşitli	1,636,279 frank	2,279,876 frank

Kaynak: (DTOG,1889:218).

1887 ve 1888 senelerinin ihracatı yapılan en önemli mahsul kuru üzümdür. İthalatta olduğu gibi 1888 senesinde en çok ihraç edilen malın miktarı azalmıştır. Yukarıdaki veriye bakılarak Yunanistan topraklarında en çok yetişen mahsul üzümdür. En çok kazancı da bu mahsulden sağlamaktadır. İkinci sırada ise kurşun madeni bulunmaktadır. Haricinde ihraç edilen malların çoğunluğu yiyecek üzerinedir. 1887 senesinin ihracat işlemleri toplamda 102,652,487 franktır. 1887 senesine ait ihraç edilen malların ihracat vergisi 7,404,992 franktır. 1888 senesinde ise ihraç edilen malların değeri 95,653,731 franktır. Bu senenin ihracat vergisi ise 7,327,145 franktır (DTOG,1889:218). İhracat tablosunda yer alan tütüne dair gazetenin 219. sayısında mühim makale yer almaktadır. 1888 kânunusanide Yunan hükümetinin fabrikalarına

ithal edilen tütünden dışarıya ihraç edilen miktar 129,440 kıyyedir. Yunanistan'da tüketilen tütün miktarı ise 928,500 kıyyedir. Tütünden Yunan devlet hazinesinin aldığı vergi miktarı 4,604,464 drahmi olarak gösterilmiştir (DTOG,1888:219).

Yunanistan'ın 1888 senesinde denizcilik işlemlerine ilişkin olarak limanlardaki gemi ve vapur sayılarının yansıması ticaretin ve limanların etkisini gösterecektir. 1888 senesinde Yunanistan limanlarına giriş yapan ticaret gemilerinden büyük çoğunluğu Yunan gemileridir. Yunan gemileri 343,677 tonilato hacminde ve sayısı 2,518'dir. Limana gelen yabancı gemilerin tonilatosu 3,429 hacmindedir. Ancak gemilerin sayısı belirtilmemiştir. Aynı şekilde Yunanistan limanlarından ayrılan Yunan gemilerinin sayısı 354,814 tonilato hacminde ve 2,162 tanedir. Yabancılar a ait gemilerin tonilato miktarı 2,043,295 olarak belirtilirken limandan ayrılan yabancı gemi sayısı 3,332 tanedir (DTOG,1889:218).

Yunanistan'da 1889 senesinin ticari işlemleri ilk ayları verilen bir istatistikten anlaşılmıştır. Gazetenin 231. sayısında gösterilen bu istatistikte 1889 senesinin ilk aylarında ithalat miktarı 14,733,237 drahmidir. İhracat ise 13,960,744 drahmidir. 1887 senesinden itibaren ticari işlemlerde belirli aralıklarla azalma vardır. 1888 senesine göre azalan miktarlara göre 1889 senesinde ithalatta %9,3 açık vardır. Bu durum ihracatta tersi olarak fazla bulunmaktadır (DTOG,1889:231).

Gazetenin 237. sayısında ilk dört aylık gümrük idaresinin gelirine yer verilmiştir. 1889 senesinin gümrük vergileri 8,655,644 drahmiye ulaşmıştır. 1888 senesiyle kıyaslandığında bu miktar eksiktir. Çünkü 1888 senesi gümrük idaresi gelirleri 9,112,182 drahmidir. 244 sayılı gazetede 1888 senesinin temmuz ayının ithalat-ihracat miktarlarında ithalat 7,715,011 drahmi ve ihracat 3,438,855 drahmidir (DTOG,1889:237).

Gazetenin 264. sayısında 1888'de Yunanistan'ın 10 aylık ticari verileri yer almaktadır. Buna göre ithalat ve ihracat miktarları toplamda 100,129,485 drahmi olarak gösterilmiştir. 1888 senesinin aynı dönemlerinde elde edilen gümrük gelirleri de 21,925,812 drahmiye ulaşmıştır. Senenin tamamı ticaret işlemlerinde ithalatın değeri 109,149,182 frankken ihracat ise 95,653,741 franktır. Yani 1888 senesinin dış ticareti toplamda 204,802,923 franktır (DTOG,1890:264).

Yunanistan'da ticaret gelirlerinin az olmasının bazı sebepleri bulunmaktadır. 1887 senesinden itibaren Yunanistan ticaretinde bir durgunluk görülmüştür. Yunanistan'da meydana gelen bu durgunluk gazetenin 237. sayısında incelenmiştir. Yunanistan'ın ticarete bu kadar önem vermesi ancak bunun sonucunda yine ticarete azalma yaşanması şaşkınlıkla karşılanmıştır. Ancak bu azalmanın sebepleri meydana çıkarılınca sorun çözülmüştür. Sorunun başlıca sebebi Yunanistan topraklarına ithal edilen tahıl olarak görülmüştür. Yunanistan'ın en

çok ithal ettiği mal olan tahıl Osmanlı Devleti, Rusya, Romanya topraklarından getirilmekteydi. Yunanistan'ın 1887-1888 senelerindeki bu 3 devletten ithal ettiği tahıl miktarlarına bakılırsa ithaldeki azalma daha iyi anlaşılacaktır. 1887 senesinde 131,000,000 frank olan ithalatın tahıla ayrılan payı Osmanlı Devleti için 12 milyon frank, Rusya için 31 milyon frank ve Romanya için 7 milyon franktır. Yunanistan'a en az Romanya'dan tahıl ithal edilmiştir. Toplamda Yunanistan'a ithal edilen 50 milyon frank tahıl bulunmaktadır. Bu miktar 1888 senesinde azalmış; Osmanlı Devleti 7 milyon frank, Rusya 23 milyon frank ve Romanya 500 bin frank değerinde tahıl göndermiştir. Toplamda 30,500,000 franklık tahıl ithalatı yapılmıştır. Gazete bu azalma için şu yorumu yapmıştır: *“Yunanistan'ın 1888 senesinde 1887 senesinden 20,000,000 frank noksan hububat ithal etmesi ahalisinin ekmek yemek âdetinden ferâgat etmiş ve yahud ekmek yerine patates ve yahud diğer bir mahsul ikâme etmeği daha rahat bulmuş olmasından ileri gelmemiştir.”* Yunanistan'da artan mahsul bu azalmanın sebebi olmuştur (DTOG,1889:237).

Teselya kıtasında birkaç sene boyunca mahsul iyi durumda olmamıştır. Dersaadet Ticaret Odası Gazetesi bunun sebebini Temmuz 1887 senesinin 133. Sayısında bir haber içeriğinde belirtir. Teselya kıtasından 60 bin Müslümanın göç etmesi sonucu ziraat azalmış, halkın ihtiyacı karşılanamamıştır (DTOG,1887:133). Ancak 1888 senesinden itibaren mahsul miktarı artmaya başlamıştır. Mahsulün çokluğundan halkın ihtiyacı karşılandıkça Yunanistan'ın diğer piyasalarına dahi bu mahsuller gönderilebilir duruma gelmiştir. Bu mahsul çokluğunu alınan tedbirlerin sonucu olarak da söylemek mümkündür. Tahıl ziraatının ıslah edilmiş olması gibi tedbirlerin alınmasıyla dış ülkelere tahıl ithalinin daha da azalacağına dair beklenti oluşmuştur. Sonuç olarak tahıl ticaretinde dışarıya bağlı kalınmamak amaçlanmıştır. 1887 ve 1888 seneleri için tahıla ayrılan bütçenin bu sayede Yunanistan'a kalacağı düşünülmektedir (DTOG,1889:237). Gazetenin Ağustos 1889 senesine denk gelen 240. sayısında Teselya'daki mahsulün daha da arttığı hatta miktar olarak 1888 senesine göre %50 daha fazla olacağı görülmüştür. Tahıl haricinde; mısır, susam, tütün ziraatına dair gelişmeler de yaşanmıştır. Bu durumun bölgenin hem ziraatına hem de ekonomisine etki edeceği açıktır (DTOG,1889:240).

İthalatın azalmasının yanı sıra ihracata da bakmak gereklidir. 1888 senesinde ihracatta azalmalar yaşanmaktadır. 1888 senesinde önceki seneye göre ihracat 6,998,846 frank eksikle gerçekleşmiştir. Eksikliğin sebebi Yunanistan'ın ihraç ürünlerinden olan korint üzümü ve şaraba olan talebin azlığıdır. Fransa, 1888 senesinde 5,300,000 franklık üzüm ve 600,000 franklık şarabı 1887'ye oranla eksik almıştır. İngiltere'ye ise 700,000 frank eksik üzüm

gönderilmiştir. Fransa ve İngiltere'nin 1888 senesinde Yunanistan'dan talep ettiği üzüm ve şarap miktarları azalmıştır.

Korint üzümü, birçok yere ihraç olunmaktadır. Korint üzümünün her 1000 litresi 200 frank civarındadır. Tahmini olarak ise 300,000,000 Venedik litresinden ibaret olmuştur. İhraç olunan korint üzümleri sayesinde Yunan çiftçiler neredeyse her sene 60,000,000 frank altın kazanmaktadırlar. Korint üzümlerine Yunanistan'da önem verilmiştir. Fransa ve İngiltere'nin Yunanistan'dan mahsulleri az talep etmesinden dolayı 1888'de ihracat 6,000,000 frank civarında azalmıştır. Son mahsul fiyatı başlarda 200- 250 franklık daha sonra ise 75 frank hatta daha aşağı olarak 50 franka kadar düşmüştür.

Avrupa memleketlerine ve Birleşik Devletlerin neredeyse tamamına gönderilen üzümünden edinilen kârla Yunan çiftçileri oldukça kazanç sağlamaktadır. Ancak mahsullerin seneden seneye ihracatının azalması çiftçileri zarara uğratacaktır. Yunan hükümetinin bu zarara karşı ülkenin kaynaklarını korumaya yönelik tedbirler alması gerekmektedir. Çünkü 1889 senesine gelindiğinde dahi mahsulün çokluğu ve talebin azlığı mahsul fiyatlarını da düşürecektir (DTOG,1889:237). Gazetenin 241. sayısında 1889 senesinde üzüm mahsulünün %15-20 civarında eksik olacağı tahmin edilmektedir (DTOG,1889:241).

İthalat vergisinin her 100 yeni kıyyesi 6 franktan 20 franka çıkmıştır. Korint üzümleri için taleplerinin azalması sonucunda Fransa piyasası yerine başka bir yer bulunması gereklidir (DTOG,1889:237). Gazete sayılarında geriye dönüldüğünde İngiltere ve Fransa'nın Yunanistan'dan ithal ettiği ürünlerin azalmasının sebebi anlaşılmaktadır. Gazetenin 131. sayısında belirtildiği üzere İngiltere'de meyvenin çokluğu ve Amerika'dan yaş meyvenin getirilmesi azalma sebebi olarak gösterilmiştir. Fransa'nın ise Yunanistan haricinde Osmanlı Devleti, Dalmaçya, İtalya, İspanya, Adalar gibi Akdeniz'in çeşitli yerlerinden şarap ithal etmesi azalma sebeplerini meydana çıkarmıştır (DTOG,1887:131).

Gazetenin 240. Sayısında verilen 1889 senesinde gelindiğinde Yunanistan'ın yabancı devletlerle olan ticaretinde ithalat değerleri haziran ayında toplam 9,562,199 franktır. Bu değer in ihracata yansıyan kısmı ise 8,873,474 franka ulaştığı görülmektedir (DTOG,1889:240). 1889 senesi temmuz ayı ticari işlemleri ele alınmıştır. İthal olunan miktar temmuz ayında 9,580,599 drahmi olmuştur. İhraç olunan malların kıymeti 5,540,641 drahmidir. 1889 senesinin ilk 6 ayında ithalat miktarları 51,887,182 drahmi ve ihracat miktarları ise 43,155,724 drahmidir (DTOG,1889:240).

Ağustos ayına bakıldığında da gümrük gelirleri 8,465,356 drahmi olmuştur. İthalat ve ihracat olarak ayrı bakılırsa 2,030,511 drahmi ithalat ve 299,565 drahmisi ihracattan kaynaklanmaktadır. Geri kalan kısmı emlak vergisi, transit ve mağaza vergileri, kaçaklardan

alınan para cezaları vb. gelirlerden sağlanmıştır. Bunlar arasında en fazla da 2,101,000 drahmiyle emlak vergisinden sağlanmaktadır. Ağustos ayındaki gelir miktarı ise azdır. 1889 senesindeki gelir 1888 senesine göre de düşüktür. Çünkü yukarıda 1888 mahsullerinin verildiği tablodan da anlaşılacağı üzere kahve, ziynet eşyaları, porselen, şeker ve pirinç gibi emtialarında daha az tüketilmesinden kaynaklandığını söylemek mümkündür (DTOG,1889:255)

Yunanistan'da 1889 senesinin Ocak-Eylül aylarını kapsayan dönemde ithalat 92,843,205 drahmidir. İhracat ise 62,426,890 drahmi hesaplanmıştır. 1888 senesinin aynı dönemine göre 1889 senesinin 12 milyon küsur fazlalık bulunmaktadır. Gümrük vergisi ise 16,254,214 drahmidir (DTOG1889:259). 1889 senesinin 10 aylık sürecinde ithalat ve ihracat miktarları 119,032,505 franktır. İthalat miktarı 106,725,008 drahmiyken ihracat miktarı 12,307,497 drahmidir. Gümrük vergisi miktarı toplamda 20,026,993 drahmi olarak gösterilmiştir. İthalat vergisi payı 18,914,505 drahmi ve ihracat payı ise 1,112,488 drahmidir (DTOG,1890:264). Gazetenin 280. Sayısına göre ithalat 132,653,248 frank ve ihracat 107,777,808 frank olmak üzere toplamda 240,431,056 frank dış ticaret gerçekleşmiştir (DTOG,1890:280).

1889 senesinin ticaret miktarlarının Atina İstatistik kalemi tarafından toplanıp Yunan Maliye Nezareti tarafından aktarılan miktarları ele alınmıştır. Gazetenin 302. Sayısında yer alan bu makalede Yunanistan'ın ticaret miktarlarının toplamı 278,097,118 frank olarak tahmin edilmiştir. Buna göre ithalata ayrılan pay 162,122,869 franktır. Yine 1889 senesinde özel ve genel ticaret noktasında ele alındığında ithalat ve ihracat değerleri 240,431,056 frank olmuştur. 1889 senesinin ilk 6 ayında genel ticaret değeri toplamda 95,042,906 frank olarak gerçekleşmiştir. Hükümetin ithal ettiği, Yunan hükümetinin tekelinde olan bazı emtialar getirilmiştir. Bunlar gaz, kibrit, oyun kâğıdı, sigara kâğıdı, damga kâğıdıdır. Bunların toplam ithalat kısmında gösterilen değeri 1,537,447 franktır. Ayrıca ithal olunan altın ve gümüş meskûkât 766 franktır. İhraç edilenler ise 5,157,158 franktır. Bu noktada değişimlerin yaşandığı ülkeler İngiltere, Rusya, Osmanlı Devleti, Avusturya- Macaristan, Fransa, İtalya, Almanya, Birleşik Devletler, Belçika ve Felemenk'tir.

1889 senesinde Yunanistan'ın Osmanlı Devleti'yle özel ve genel ticaret ele alındığında Yunanistan'a genel ticaretin ithalat kısmında 30,653,228 frank işlem gerçekleştirilmiştir. Özel ticaret ithalatında ise bu değer 25,014,024 franktır. Bu işlem 1888 senesinde daha sınırlı olarak genel ticaret kısmında 14,241,794 frank ve özel ticarete 12,856,504 franklık işlem yapılmıştır. Osmanlı Devleti'ne Yunanistan tarafından ihraç edilen kısımda ise genel ticaret 16,872,732

franklık ve özel ticaret 9,908,907 franklıktır. Yine 1888'de ise genel ticaret ihracat kısmında 11,007,068 franka ulaşmışken özel ticaret 4,062,695 frank kıymetindedir.

Yunanistan'ın limanlarına gelen veya ayrılan gemi sayıları meydana çıkarıldığında 1889 senesinin ticaret işlemleri daha iyi görülecektir. Buna göre 1889 senesinde limana yüklü gemiler geldiği gibi boş gemilerde uğramaktadır. Limanlara uğrayan gemiler Yunan ve yabancı gemileridir. 1889 senesinde 323,767 tonilato hacminde 2,448 Yunan gemisi ve 2,116,452 tonilato hacminde 3,554 yabancı gemisi uğramıştır. 1889 senesinin başında Yunan tüccar gemileri 223,158 tonilatodan ibaret 5,809 yelken gemisi ve 40,589 tonilato hacminde 82 vapurdan oluşmaktadır. 1890 senesine gelindiğinde ticaret değerlerin daha da düştüğü görülmektedir. Senenin ilk yarısı için genel ticaretin değeri 83,018,239 franktır. İthalat 1890 senesinde 44,801,121 franka ve ihracatta da 38,217,118 franka ulaşmıştır. Belirtilen cetvele göre 1889 senesine göre genel ticaretin ithalat kısmı azalmıştır. 1889 senesinde 51,887,182 olan ithalat aynı dönemlerde 1890 senesi için 44,801,121 frank olarak gösterilmiştir (DTOG,1890:302).

Gazetenin 311. sayısında ağustos ayı ticaret işlemleri görülmektedir. Atina sefiri olan Mahmud Nedim Bey'in Yunanistan'ın 1889 senesinin ağustos ayına dair yabancı devletlerle olan özel ticaretini, ithalat ve ihracata dair olan hariciye nezaretine takdim ettiği bilgiler bulunmaktadır. İthalat 11,009,723 franka ulaşmıştır. Aynı şekilde ihracatta da artış görülmektedir. İhracatta değer 8,661,255 franka yükselmiştir (DTOG,1890:311).

Mahmud Nedim Bey'in verdiği bilgilere göre 1890 senesinin ağustos ayına dair gerçekleşen ticaret işlemlerinde ithalat 12,581,215 franktır. İhracatta ise bu değer 10,149,138 franka ulaşmıştır. Ağustos ayında Yunanistan limanlarına gelen deniz araçları sayısı 645 ve 248,511 tonilatodan oluşmaktadır. Limandan ayrılanların sayısı ise daha az olarak 244,294 tonilato hacminde ve 544 adetten meydana gelmektedir (DTOG,1890:311).

1890 senesinin Eylül ayına ait ticaret değerlerini ve limana uğrayan gemileri Dersaadet Ticaret Odası Gazetesi'nin 313. sayısında görmekteyiz. 1890 senesi eylül ayında ithalat değeri 14,052,335 frankken, ihracat 17,312,994 franktır. Eylül ayına ait iki önemli ihracat malı bulunmaktadır. Bunlardan bir tanesi 12,881,784 franklık korint üzümü ve bir diğeri ise 1,386,482 franklık madendir.

Yunanistan limanlarına Kanun-ı sani başından eylül nihayetine kadar 235,959 tonilato hacminde 597 adet gemi ve vapur gelmiştir. Bu gemilerden Yunan sancaklı olanlar 244 tane ve 23,115 tonilato hacmindedir. Aynı dönemde Yunan ticaret atölyeleri tarafından denize indirilen vasıtalar bulunmaktadır. Bunların sayısı 42 adettir. Denize indirilen 42 gemi arasında 1,493 tonilato hacminde Prenses Sofi, 1,499 tonilato hacminde Konstantinos Statonos gibi vapurlar

bulunmaktadır. Vapurların bazıları Pire ve İthaki limanlarında yer almaktadır (DTOG,1890:313).

Gazetenin 332. Sayısında 1890 senesinin aralık ayına dair Yunanistan ticari işlemlerinde ithalat 9,468,441 frank, ihracat ise 5,194,624 franka ulaşmıştır. 1890 senesinde Yunanistan limanlarına gelen gemi sayıları ise toplamda 2,476,862 tonilato olmak üzere 6,117 adet gemi gelmiştir. Limandan ayrılan gemilerin sayısı ise 2,410,081 tonilato hacminde 5,330 adetten oluşmaktadır. Gemi sayılarının, 1890 senesinin aralık ayına dair bilgilendiren cetvelde bunların yanı sıra Yunanistan'dan ihraç ve ithal edilen emtialar gösterilmiştir. İhraç olunan mallar arasında Korint üzümü, ayna, zeytinyağı, şarap, tütün, sünger, incir, zeytin, sabun, koza, ipek, deri, peynir, mermer, meyve, hayvanlar, tereyağı, tuzlu balık, halı vardır. İthal edilenler ise en çok olarak tahıl, iplik, dokuma malzemeleri, işlenmiş maden, kahve, pirinç, mobilya, kağıt, sebze, şapka ve şemsiyedir (DTOG,332:332).

Yunanistan'da 1891 senesinin 6 ayı için ithalat 53,777,690 franktır. İhracat kısmında ise 37,322,247 franktır. Bu değerler 1890 senesine göre ithalatta artmış, İhracatta büyük bir değişiklik görülmemiştir. Ancak 1890 ve 1891 senelerinin ilk yarısında ticari işlemleri arasındaki fark ithalatta %20 fazla ve ihracatta ise %2,4 eksikten meydana gelmektedir. 1891 senesinin gümrük gelirlerinden değerler ele alındığında ise ithalat 10,097,635 frank ve ihracat ise 411,521 franka ulaşmıştır (DTOG, 1891:360).

Gazetenin 455. sayısına göre 1892 senesinin ilk 6 ayında ise Yunanistan Krallığı'nın ticaret işlemleri ele alınmıştır. Buna göre değer 74,505,636 franka ulaşmıştır. Bunun ithalata ayrılan kısmı 46,580,636 franktır. İhracat ise 27,924,965 frank olarak gösterilmiştir (DTOG,1893:455). Bu sene alınan gümrük vergisi miktarı gazetenin 455. sayısına göre ithalatta 10,429,882 franktan ibaretken ihracat miktarları 457,886 franktan oluşmaktadır. Buna göre senenin ilk yarısında Yunanistan'ın dış ticaretten elde ettiği gümrük vergisi 10,897,868 franktır (DTOG,1892:455). 1892 senesinin mart ayına bakıldığında ise ithal edilen malların miktarı 9,238,458 drahmidir. Sadece bu ayda alınan gümrük vergisi miktarı 1,973,161 drahmidir. İhracatta ise mart ayında 4,818,745 drahmidir. İhracattan alınan gümrük vergisi ise 108,960 drahmiye ulaşmıştır

1893 senesinin ticaret işlemlerine gazetenin çeşitli sayılarında ulaşılmaktadır. Senenin ilk üç ayında yapılan ticaretin toplamı 36,237,499 drahmidir. İthalat payı 21,935,748 drahmiken, ihracat 14,301,751 drahmidir. Bu belirtilen dönemde elde edilen vergi 5,640,748 drahmidir. 1892 senesiyle karşılaştırıldığında hem ithalat ve ihracatta hem de gümrük vergilerinde azalma bulunmaktadır (DTOG,1892:449).

1893 senesinin ilk 6 ayında ticaret değerlerinin toplamı 76,842,789 franktır. 1893 senesinin 6 aylık sürecinde ihracat 30,526,814 frank ihracat vergisi 645,981 Franktır. İthalatta ise toplam 46,315,975 franklık işlem yapılmıştır. Gümrük vergisi ise 10,740,556 franklıktır Gümrük vergisinin miktarı ise 11,386,536 franktır. Gazetenin 455. sayısında da belirttiği üzere 1892 -1893 senesinin ilk 6 ayının kıyaslaması yapılmaktadır. İthalat miktarlarında 264,696 franklık eksik bulunmaktadır. Bu da %6 demektir. İhracat 201,849 franklık yani %9,3 fazladır. (DTOG,1893:455).

Gazetenin 483. Sayısı 1882 ve 1893 senelerindeki ticaretin durumuna dair çıkarımlarda bulunmuştur. 1892 senesinde toplam 201,567,471 drahmilik ticari işlem ve 1893 senesinde 179,518,898 drahmilik işlem yapılmıştır. İki sene arasındaki fark ithalattan kaynaklanmaktadır. Manifatura ve lif sanayisinin ithalinin az olması gümrük gelirlerinin de 4,465,936 drahmi eksik olmasına sebep olmuştur. 1893 senesinde Yunanistan'da görülen ekonomik buhran ticareti de etkilemiştir. İhracat mallarından biri olan üzüm fiyatının azlığı ve ihracatın azalması da Yunanistan için iyi olmamıştır. Buna rağmen kuru üzüm Yunanistan'da oldukça fazla olarak 1892 senesinde 40,749,306 drahmi ihraç edilmiştir. Bu miktar 1893 senesinde 46,274,650 drahmiye ulaşmıştır. Yunanistan'da üzüm çokluğuna karşın ihracatın azalmasına çare bulunması için çabalanmıştır (DTOG,1894:483).

1893 ile 1894 senesinin 6 ayına dair ithal ve ihraç edilen emtiaların isimleri ve değerleri Dersaadet Ticaret Odası Gazetesi'nin 507. sayısında belirtilmektedir.

Tablo 12: Yunanistan'a ithal edilen ürünler ve değerleri (1893-1894).

	1893	1894
Tahıl	14,545,245 frank	13,149,946 frank
Pamuklu dokuma	4,974,574 frank	6,660,053 frank
İşlenmiş maden	1,732,247 frank	2,000,368 frank
Ham maden	5,199,632 frank	6,821,875 frank
Kereste	2,632,597 frank	2,052,902 frank
Kimya mahsulleri, ispençiyari	3,098,156 frank	3,073,489 frank
İşlenmiş deri	1,890,872 frank	1,845,462 frank
Şeker	1,384,718 frank	1,459,024 frank
Hayvanlar	1,153,471 frank	687,458 frank
Kahve	1,110,471 frank	1,112,774 frank
Cam ve kristal	477,392 frank	505,654 frank
Pirinç	721,121 frank	940,791 frank
Kağıt vs.	475,470 frank	825,287 frank
İşlenmiş deri	487,169 frank	294,306 frank
Mobilya	41,365 frank	17,896 frank

Balık ve havyar	1,648,461 frank	1,535,602 frank
Tereyağı	254,391 frank	202,625 frank
Peynir	28,813 frank	49,176 frank
Deri eldiven	9,216 frank	5,363 frank
Şarap vs.	133,161 frank	158,472 frank
Sebze	130,027 frank	131,770 frank
Şapka	110,256 frank	119,290 frank
Şemsiye	83,784 frank	76,264 frank
Çeşitli emtialar	4,010,556 frank	4,638,781 frank

Kaynak: (DTOG,1894: 507).

Yukarıdaki tabloya göre 1893-1894 seneleri içinde çeşitli emtia Yunanistan'a getirilmiştir. İthalatı en fazla yapılan ise kuşkusuz tahıldır. Yunanistan'ın en çok ihtiyaç duyduğu tahıl daha önceki senelere göre oldukça azalmıştır. Belirtilen iki senenin ilk 6 ayında dahi talepte düşüş görülmektedir. Pamuklu dokuma ürünlerinde ve maden işlerinde az da olsa bir artış görülmektedir. Yunanistan'ın tabloda gösterilen ithal mallarının 1893 senesindeki toplam değeri 46,315,975 franktır. Bu değer 1894 senesinde 48,474,808 franka ulaşmıştır. Toplamda ise 6 aylık ticaret işlemleri 94,790,783 franktır. 1893 ile 1894 senesinin belirtilen süresinde 2,158,833 frank fazla bulunmaktadır.

Gazetenin 1893-1894 senesinin ihracat kısmına da değinilmiştir. Senelerin altı aylık ticaret işlemlerini gösteren tablo şu şekildedir:

Tablo 13: Yunanistan'ın ihraç ettiği ürünler ve değerleri (1893-1894).

	1893	1894
Korint üzümü	8,887 frank	13,303,140 frank
Külçe Maden	8,445,744 frank	10,554,744 frank
Zeytinyağı	1,287,121 frank	4,792,434 frank
Şarap	2,688,935 frank	3,190,268 frank
Tütün	991,812 frank	1,056,981 frank
Sünger	1,174,000 frank	1,131,020 frank
Palamut	826,991 frank	419,100 frank
İncir	171,464 frank	315,328 frank
Zeytin	217,852 frank	652,292 frank
Sabun	243,952 frank	287,684 frank
Koza	33,782 frank	40,315 frank
İpek	226,685 frank	86,030 frank
İşlenmiş deri	337,089 frank	232,718 frank
Peynir	48,512 frank	119,396 frank
Zımpara	147,952 frank	165,924 frank

Ham mermer	3,770 frank	9,620 frank
Meyve	87,427 frank	117,097 frank
Hayvanlar	25,068 frank	53,860 frank
Basılmış kitaplar	345 frank	-
İşlenmiş mermer	2,500 frank	-
Un	4,812 frank	3,594 frank
Tuzlu balık	64,340 frank	4,242 frank
Tereyağı	6,758 frank	360 frank
Çeşitli emtialar	4,602,307 frank	3,721,260 frank

Kaynak: (DТОG,1894:507).

Yukarıdaki tabloda Yunanistan'ın 1893-1894 senesinde en çok ihraç ettiği ürün Korint üzümüdür. İthal edilen tahıl ürünleri gibi ihraç edilen korint üzümünde de azalma vardır. Ancak tabloda verilen senelere bakıldığında 1893 senesinde azalan üzüm ihracatı 1894 senesinde artış kaydetmiştir. Bunun yanı sıra 1893 senesindeki ekonomik buhranının üzüme olan etkisi hissedilir derecede artmıştır.

Tabloya göre Yunanistan'dan ihraç edilen külçe maden, zeytinyağı ve şarap miktarları artmıştır. Tabloda en çok dikkat çeken ihraç ürünler ipek, işlenmiş mermer ve tuzlu balıktır. Bu emtianın 1894 senesinde 1893'e göre ihracı oldukça azalmış ya da ihraç gerçekleşmemiştir. Tablodaki ürünlerin 1893 senesi 6 ayındaki toplam ihraç miktarı 30,526,814 franktır. 1894 senesinde bu miktar 10,451,103 franklık bir artışla 40,977,917 franka ulaşmıştır. İki senenin ticaret işlemi dahi 71,504,731 franktır (DТОG,1894:507).

Gazetenin 517. sayısında 1894 senesi için gümrük gelirlerinin durumunda bahsedilmiştir. 1894 senesinin ocak ayından ağustos sonuna kadar Yunanistan'ın elde ettiği gümrük vergisi 15,696,758 drahmidir. Ağustos ayına denk gelen miktarı 2,381,786 drahmidir. Gümrük vergisindeki bu artış ithalattan kaynaklanmıştır. Yunanistan'da kambiyo fiyatı düşüktür ve gazeteye göre tüccar elinde kalmayan emtiayı ithal etmeye mecbur hissetmiştir (DТОG,1894:517).

Yunanistan'ın ticaretinin durumunu gazeteye bağlı olarak 1886 senesinden itibaren görmekteyiz. 1886 senesinden beri Yunanistan'ın ticaret işlemleri ve buna bağlı olarak gelirleri azalmaktadır. Gazetenin 556. sayısında Yunanistan'ın ticari işlemleri belirli senelere göre tablo halinde verilmiştir. 1845'ten başlayan ticaret işlemlerinin durumu 1893 senesine kadar getirilmektedir. Buna göre ithalat ve ihracat miktarları şu şekilde gösterilmektedir:

Tablo 14: Yunanistan'ın ithalat-ihracat miktarları (1845-1893).

Sene	İthalat	İhracat
1845	22,300,000 frank	11,000,000 frank

1852	24,982,151 frank	18,402,213 frank
1860	53,989,899 frank	26,931,413 frank
1865	90,250,000 frank	51,670,000 frank
1871	108,537,000 frank	76,383,000 frank
1875	145,506,000 frank	88,972,000 frank
1879	101,733,000 frank	44,801,000 frank
1883	136,337,000 frank	92,857,000 frank
1887	131,749,325 frank	102,652,477 frank
1889	132,653,248 frank	107,777,808 frank
1890	120,785,604 frank	95,791,684 frank
1891	140,359,674 frank	107,489,713 frank
1892	119,306,007 frank	82,261,464 frank
1893	91,484,936 frank	88,033,862 frank

Kaynak: (DTOG, 1895:556).

Yunanistan’da ithalat, ihracattan daima fazla olmuştur. Tablonun ithalat kısmına bakıldığında en az ithalatın yapıldığı sene Yunanistan’ın bağımsızlık döneminden 15 sene sonra olan 1845 senesidir. İthalatın en fazla gerçekleştiği sene ise 1875 senesidir. Buna yakın olarak Yunanistan, en fazla ithalatı 1891 senesinde gerçekleştirmiştir. Tablodaki verilere göre 1871 senesinden itibaren Yunanistan’da 100 milyonun üstünde ithalat yapılmaktadır. İlk kez olarak 1893 Yunanistan’da ekonomik buhranın yaşandığı dönemde 100 milyonun altına düşmüştür. İhracata bakıldığında ise en az ihracatın gerçekleştiği 1845, en fazla gerçekleştiği sene 1889 senesidir. Bununla birlikte ticarete bağlı olarak Yunanistan’a giriş yapan gemi sayıları da gazetenin aynı sayısında gösterilmektedir.

Tablo 15: Yunanistan’a giriş yapan gemi miktarları (1865-1892).

Sene	Giriş yapan gemiler	Tonilato
1865	6,848	807,108
1870	7,379	1,282,482
1875	10,089	1,783,180
1883	6,872	2,061,682
1887	6,878	2,337,366
1890	6,017	2,466,862
1891	5,627	2,515,427
1892	6,582	2,788,815

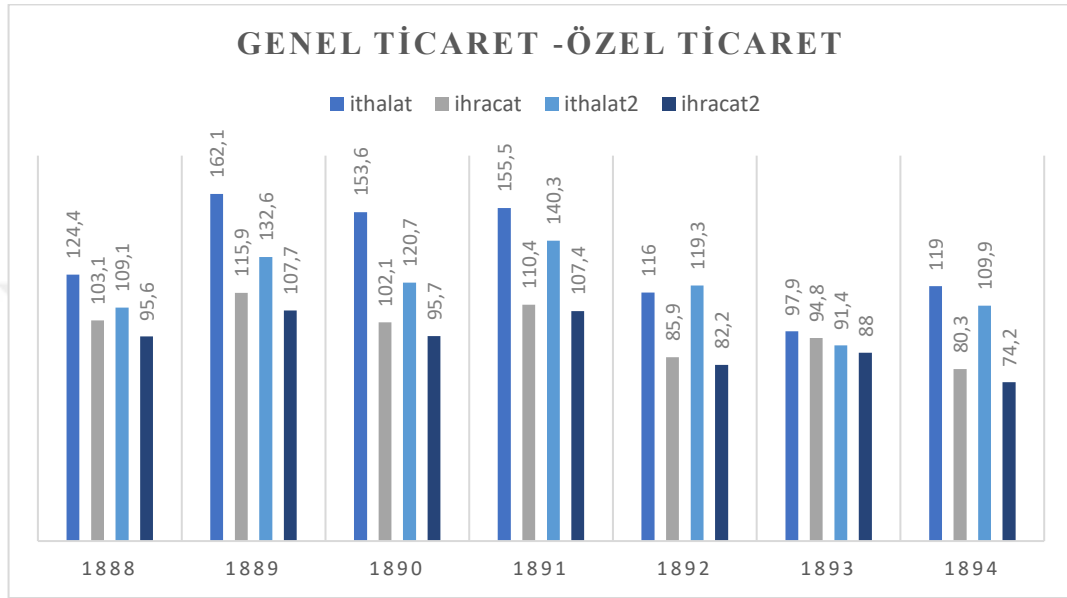
Kaynak: (DTOG,1895:556).

Tabloda gösterilen senelerden en fazla geminin geldiği sene, ithalatın en fazla yapıldığı 1875 senesidir. Yunanistan’a 1883 senesinden itibaren gelen gemi sayılarında çok büyük

değişikler yaşanmamıştır. Ancak gemi tonilatolarının artmasının gemi sayısını düşürdüğünü söylemek de mümkündür (DТОG,1895:556).

Gazetenin 586. sayısında Yunanistan'ın 1888 senesinden 1894 senesine kadar olan özel ve genel ticarete dair ithalat ve ihracat miktarlarından bahsetmiştir. 1888 senesinden itibaren 1894'e kadar Yunanistan'ın özel ve genel ticaretini görmek açısından önemlidir. Buna göre;

Grafik 1: 1888-1894 ticaret miktarları

Kaynak: (DТОG,1896:586).

1888 senesinden 1894'e gösterilen özel ticaret ve genel ticarete dair verilen grafikte mühim bir değişiklik olmasa da genel ticaretin ithalat kısmında 1892-1893 senelerinde en net görülen bir azalma yaşanmış olmasıdır. Gazetede bu grafiğe bağlı olarak 1892 senesindeki azalmanın Yunanistan'daki ekonomik buhrandan kaynaklandığı belirtilirken Yunanistan'daki toprak mahsullerinin azalmasını da ticaretteki azalmalara sebep olarak göstermiştir.

Yunanistan'ın genel ticaretinde emtia ithal ve ihraç ettiği ülkeler bulunmaktadır. Osmanlı Devleti, İngiltere, Rusya, Avusturya- Macaristan, Almanya Fransa vs. devletler bunlardan bazılarıdır.

Tablo 16: 1893-1894 senelerinde Yunanistan'ın ithalat ve ihracat noktasında devletlerle olan işlemler.

Ülkeler	İthalat		İhracat	
	1893	1894	1893	1894
Osmanlı Devleti	18,052,521 frank	14,353,036 frank	10,158,910 frank	15,094,649 frank
İngiltere	26,466,274 frank	33,685,184 frank	35,743,403 frank	22,157,542 frank
Rusya	17,342,847 frank	28,855,163 frank	2,352,310 frank	5,166,877 frank
Avusturya- Mac.	12,967,590 frank	14,074,546 frank	7,677,169 frank	7,686,225 frank
Almanya	8,790,119 frank	9,357,879 frank	5,819,161 frank	2,122,023 frank

Fransa	6,633,181 frank	8,808,746 frank	13,747,292 frank	9,549,730 frank
Birleşik Devletler	2,663,244 frank	3,262,836 frank	5,612,943 frank	2,104,508 frank
İtalya	2,463,339 frank	3,056,145 frank	2,234,805 frank	4,831,862 frank
Belçika	1,713,066 frank	1,394,139 frank	5,605,405 frank	7,572,586 frank
Felemenk	211,897 frank	868,717 frank	5,239,286 frank	2,696,172 frank
Romanya	69,280 frank	256,532 frank	412,094 frank	1,330,009 frank
İsviçre	117,189 frank	174,405 frank	63,085 frank	-
Danimarka	49,610 frank	11,153 frank	-	-
Çeşitli devletler	97,943,369 frank	119,087,607 frank	183,085	213,907 frank

Kaynak: (DTOG, 1896:586)

Yukarıdaki tabloya göre Yunanistan'ın 1893 ve 1894 senesinde en çok İngiltere ile ithalat ve ihracat işlemleri gerçekleştirmiştir. İngiltere'den sonra ikinci sırayı Rusya ve üçüncü sırayı ise Osmanlı Devleti almaktadır. İthalat kısmında ise İngiltere'den sonra Osmanlı Devleti yer almaktadır. Yunanistan'ın 1894'te diğer devletlerle olan ithalatı artarken Osmanlı Devleti'yle olan ithalat işlemleri azalmıştır. 1893 senesinde Rusya ile Osmanlı Devleti'nin ithalat değerleri arasında büyük bir fark olmasa da 1894 senesinde bu fark büyümüştür. 1894 senesinde Avusturya-Macaristan ile aynı değerde ithalat gerçekleşmiştir. 1893 senesinde yapılan ithalatın toplam değeri 97,943,369 franktır. Bu değer 1894 senesinde 119,087,607 franktır. İhracatta ise 1893 senesinin toplam değeri 80,334,990 frank ve 1894 senesinde ise 94,848,887 franka ulaşmıştır. Gazetede de belirttiği gibi Avusturya-Macaristan ticareti artmaktayken ihracat noktasında Almanya, Felemenk, Birleşik Devletler'e olan ihracat azdır (DTOG,1896:586).

1895 senesinin ilk yarısı ithalat değeri 43,076,207 drahmi olarak göstermektedir. İhracat değerleri ise aynı sene 28,853,381 drahmidir (DTOG:1896:610).

1894- 1895 senelerinin ithal ve ihraç edilen mallarını gösterir cetvele rastlanmıştır. Buna göre ithalat işlemleri şu şekildedir:

Tablo 17: İthalat malları miktarları (1894-1895).

	1894	1895
Tahıl	27,580,915 frank	30,528,821 frank
İplik ve dokuma ürünleri	20,330,824 frank	19,543,287 frank
İşlenmiş maden	3,631,301 frank	4,487,092 frank
Ham maden	13,001,678 frank	11,776,565 frank
Kereste vs.	4,634,610 frank	5,319,941 frank
Kimyevi maddeler	6,913,523 frank	6,564,643 frank
Ham deri	2,964,649 frank	4,134,874 frank
Şeker	2,908,811 frank	3,056,784 frank

Hayvanlar	2,278,743 frank	2,298,756 frank
Kahve	2,288,930 frank	2,387,224 frank
Cam ve benzerleri	1,230,744 frank	1,363,504 frank
Pirinç	2,100,533 frank	1,977,208 frank
Kağıt	2,522,006 frank	2,054,206 frank
Deri ve kemik	81,794 frank	885,990 frank
Mobilya	61,360 frank	48,310 frank
Balık ve havyar	4,154,315 frank	3,348,611 frank
Tereyağı	547,697 frank	515,593 frank
Peynir	106,954 frank	117,811 frank
Eldiven ve deri	24,485 frank	27,997 frank
Şarap, ispiro	160,485 frank	261,146 frank
Sebze	257,562 frank	211,483 frank
Şapka	269,248 frank	267,702 frank
Şemsiye vs.	226,362 frank	302,157 frank
Diğer mallar	7,796,882 frank	8,579,221 frank

Kaynak: (DÖG,1896:586).

Tabloya göre Yunanistan’a gönderilen tahıl 1895 senesinde artmıştır. Çeşitli ülkelerden gelen ürünlerin miktarı 1894 senesinde toplamda 106,822,032 franktır. Yunanistan’a ithal edilen mallar hem ziraat hem de sanayi ürünlerindendir. Gazetenin 659. sayısına göre ithalat emtiası olan kerestenin 1895 senesinde İzmir’den 160,000 franklık getirildiği belirtilmiştir.

Tablo 18: 1894-1895 senelerinde Yunanistan’ın ihracat ürünleri ve miktarları.

	1893	1894
Korint üzümü	21,806,609 frank	22,548,800 frank
Maden	18,626,916 frank	13,360,830 frank
Zeytinyağı	3,182,784 frank	6,924,280 frank
Şarap	4,475,940 frank	4,970,971 frank
Tütün	2,010,939 frank	2,216,174 frank
Sünger	1,524,660 frank	1,810,440 frank
Palamut	2,346,102 frank	1,239,491 frank
İncir	2,884,140 frank	2,858,796 frank
Zeytin	1,391,054 frank	1,293,927 frank
Sabun	641,989 frank	602,024 frank
Koza	886,016 frank	633,784 frank
İpek	803,705 frank	399,775 frank
İşlenmiş deri	316,891 frank	471,522 frank
Peynir	439,187 frank	303,695 frank
Zımpara	138,372 frank	380,039 frank

Ham mermer	107,160 frank	16,640 frank
Meyve	952,064 frank	360,680 frank
Hayvanlar	24,784 frank	88,290 frank
Basılmış kitaplar	-	7,000 frank
Un	43,390 frank	50,995 frank
Tuzlu balık	5,980 frank	6,570 frank
Tereyağı	915 frank	360 frank
Konyak	1,272,618 frank	1,762,290 frank
Çeşitli emtialar	7,177,024 frank	11,875,002 frank

Kaynak: (DТОG,1896:586).

Yunanistan'ın ihraç ettiği emtia 1893 ve 1894 senesinde Korint üzümü ihracında büyük bir değişiklik yaşanmasa da maden miktarları azalmıştır. Daha önceki senelere göre tabloda değişiklik arzeden emtia konyak olmuştur. 1893 ve 1894 senelerinde birçok emtiadan daha fazla olarak ihraç edilmiştir. Tablodaki emtia için 1893 senesinde toplam ihracat 71,156,262 franktır. 1894 senesindeki ihracat ise 74,290,906 franktır. 1894 senesi için ihracatın arttığı görülmektedir (DТОG,1896:586). Gazetenin 610. sayısında dahi 1896 senesindeki ilk 6 aylık ithalat 53,976,679 franktır. İhracat ise 31,340,960 franktır. Toplamda ise 1896 senesinin 6 aylık sürecinde 85.317.639 franktır (DТОG,1896:610). Osmanlı-Yunan savaşının yaşandığı 1897 senesinde ağustos ayına dair 671. sayıda bir dış ticaret haberi görülmüştür. Yunanistan'ın bu dönemde ithalat miktarı 1,933,219 franktır. Senenin ilk 8 ayında ithalat miktarı 11,779,008 frank eksik görülmüştür. Gümrük vergisi 1897 senesinin ağustos ayında 341,413 drahmidir (DТОG,1896:671).

Dersaadet Ticaret Odası Gazetesi'nin R. 22 Temmuz 1316/ 4 Ağustos 1900 tarihli ve 813 sayısında Yunanistan'ın 1899 senesindeki ithalat-ihracat değerlerinin önceki senelerle kıyaslanmasına ve 1899 senesinde ithal ve ihracatı yapılan emtianın değerine ait nicel verilere ulaşılmaktadır. Yunan maliye nezareti tarafından verilen bu cetvele göre hem ithalat işlemlerinde hem de ihracatta artış yaşanmıştır. 1898 senesinde diğer senelere göre ithalat artış oranı daha fazladır.

Tablo 19 : İthalat ve ihracat miktarları 1896-1899.

	İthalat	İhracat
1896	113,60615 frank	72,860,431 frank
1897	114,761,525 frank	80,734,074 frank
1898	152,083,634 frank	98,438,100 frank
1899	128,000,000 frank	94,665,611 frank

Kaynak: (DТОG,1900:813).

Yunanistan'ın borçları, gelir-gider dengesi ve buna bağılı olarak ticaret işlemlerinde daima sıkıntılar yaşamıştır. XIX. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Yunanistan'ın yaşadığı ekonomik sıkıntılar bir buhrana evrilmiştir. Yunanistan, XIX. yüzyılın sonlarında borçlarını ödemek ve bütçesini dengede tutabilmek için yeniden borçlanmaya girişmek zorunda kalmıştır. Aslında XIX. yüzyılda Yunanistan'ın borcu başka bir borçla kapattığını söylemek mümkündür. Borçların ödenebilmesi için gelirlere ihtiyaç duyulduğundan bu hususta tedbirler alınmaya çalışılmıştır. Ticarete gümrük vergilerinin gelirleri Yunanistan'ın bütçesi için oldukça mühim bir gelir kalemdir. Ülke içinde gelişmek adına atılan adımlara da maddi destek gerekliydi. Ziraat, ticaret ve sanayinin gelişmesi için de çaba gösterilmiştir.

Yunanistan kurulduğu dönemlerde güçlü bir devlet haline gelmeyi amaçlamıştır. Ticari anlamda gelirinin büyük çoğunluğu Korint üzümüne dayanmaktadır. Yunanistan topraklarında yetişen mahsulün dış ülkelere satışının sağlanması maddi anlamda gereklidir. Ekonomik alanların tamamında dışa bağımlı olan Yunanistan'ın tarımsal anlamda bir gelişme sağlanırsa ticaret, ticaretin gelişmesiyle de ekonominin düzeleceğini umduğunu belirtmek gereklidir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DERSAADET TİCARET ODASI GAZETESİ'NE GÖRE ŞEHBENDER RAPORLARINDA TİCARİ FAALİYETLER

Yunanistan; bulunduğu coğrafi konum, sahip olduğu limanlar, topraklarında yetişen mahsuller bakımından zengin bir ülkedir. Yunanistan'ın sahip olduğu zenginlikler ticari açıdan oldukça değerlidir. İç tüketimde halkının ihtiyaçlarını karşılaması Yunanistan'ın temel görevlerinden biri sayılmaktadır (Millas,2020:71). Bu temel görevi yerine getirebilmek için ülke içinden temin edilemeyen emtianın ithalatının gerçekleştirilebilmesi, başka devletlerle kurulacak ticari ilişkilere bağlıdır.

Yunanistan'ın, XIX. yüzyılın başlarında Osmanlı Devleti'nden ayrılarak kurduğu yeni devletin sınırları ticareti etkilemiştir. Bağımsızlık sonrasında Yunanistan için önemli ticaret şehirleri (İzmir, Selanik, İstanbul) yeni devletin sınırlarına dahil edilmemiştir (Clogg,2018:58). Ancak XIX. yüzyılın ikinci yarısında elde ettiği topraklar Yunanistan'ın ticarete yönelik faaliyetlerini artırmıştır. 1864 senesinde İngiltere'nin Yedi Ada'yı Yunanistan'a bırakması önemli bir toprak kazancı olmuştur (Uçarol,2015:270). Adaların Yunanistan'a dahil edilmesiyle ticaret, nüfus ve gelir bakımından olumlu gelişmeler yaşanmıştır. Yunanistan'ın 1864 senesinde elde ettiği toprağın büyüklüğü 1.813 mil², nüfus sayısı 236,000 ve yıllık geliri ise 4,600,000 drahmiye ulaşmıştır (Akyay, 2010:244).

Osmanlı Devleti adaların durumuna dair bilgileri şebenderler yoluyla almıştır (Armaoğlu,1997:279; Örenç,2013:387). Şebender, kelime kökeni bakımından Farsça bir kelimedir. Temelde “*şeh*” kelimesi ile “*bender*” kelimesinin birleşiminden meydana gelmektedir. “*Şeh*” ya da “*Şah*” olarak belirtilen kelime “*hükümdar*” (Kamûs-ı Türkî,2015:239) kelimesiyle karşılanırken “*bender*” ise “*ticaret-gâh*” (Kamûs-ı Türkî,2015:600) yani ticaret yapılan yer şeklinde belirtilmektedir. İki kelimenin birleşmesiyle oluşan “*şebender*”i bir kişinin ticaret için başka bir yerde bulunması ya da görevlendirilmesi olarak nitelendirmek mümkündür. Kelimenin sözlük anlamına bakıldığında ise “*bir devlet tarafından diğer bir devletin ticaret merkezi olan bir şehir veya iskelesinde kendi vatandaşlarının hukukunu savunmak, işlerine ve ticari ilişkilerine bakmak üzere tayin edilmiş memur*” (Kamus-ı Türkî, 2015:618; Erol,2014:6) olarak aktarılmıştır. Pakalın, şebenderlik unvanını Ticaret Nezareti kurulması öncesinde ticaret işlerine bakmak ve tüccarlar arasındaki anlaşmazlıkları halletmekle görevlendirilen memur olarak belirtmiştir (Pakalın, 1993:316).

Osmanlı Devleti'nde şebenderlik kurumu XVIII. yüzyılda oluşturulmuştur. 1718 senesinde Avusturya ile imzalanan Pasarofça Antlaşmasının maddelerinde Osmanlı Devleti'nin Avusturya'da şebenderlik açabileceği ve buna dair hakları bildirilmiştir (Muâhedât

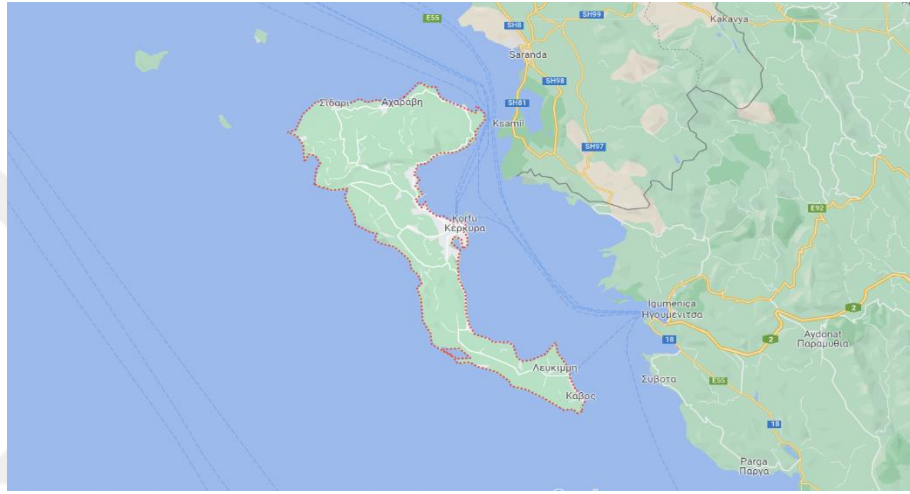
Mecmuası,2018:115-117; Özcan,2007:180). Şehbenderlik için bir kişi görevlendirilmiştir. XIX. yüzyılın başlarına kadar şehbenderlik için başka girişimler olsa da kapsamlı bir düzenleme yapılmamıştır (Akpınar,2001:21; Erol, 2014:26). XIX. yüzyılın ilk padişahı III. Selim (1789-1807) döneminde dış politikaya oldukça önem verilmiştir. Avrupa'nın önemli noktalarında şehbenderlikler açılmıştır (Beydilli,2010:57). Buna bağlı olarak Osmanlı Devleti Avrupalı devletlerle ticari anlamda iyi ilişkiler kurmayı amaçlamıştır. Şehbenderlik göreviyle Napoli'ye, Facetin adında Kefalonya adası beyzadelerinden olan bir gayrimüslim gönderilmiştir (BOA.A.DVNSŞHB.d.1:1). Bu sayede şehbenderlik faaliyetleri 1802 senesinde başlamıştır. 1821 senesine kadar farklı tarihlerde şehbenderler değişik noktalara görevlendirilmişlerdir (Akpınar,2001:21).

Osmanlı Devleti'nin Yunanistan'la XIX. yüzyılın başından itibaren yaşadığı sorunlar diplomatik alanda iki devletin bir araya gelmesini engellemiştir. XIX. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Osmanlı Devleti, Yunanistan'la ticari ilişkilerini bu devletin farklı yerlerinde kurduğu şehbenderlikler vasıtasıyla şekillendirmiştir. Osmanlı şehbenderlikleri Yunanistan'ın Korfu, Kefalonya, Zenta, Patras, Şıra ve Atina gibi önemli ticaret limanlarında açılmıştır. Bu yerler Yunanistan'ın ticari anlamda zengin kaynaklara sahip olduğu kentlerdir. Aynı zamanda tüccar devletlerin uğrak noktalarıdır. Yunanistan'ın liman kentlerinde bulunan şehbenderler Osmanlı Devleti'nin merkezine bulundukları yerlerle ilgili bilgiler sunmaktadır. Tüccarlara yardım edilmesi, tarım ve ticaret mallarının durumu, denizcilik işlemleriyle ilgili bilgiler yani ticarete yönelik her türlü alanla ilgili veriler toplanmaktadır (Türk Hukuk Lügâtı,1991:204). Şehbenderlerin görevli bulundukları yerlerdeki bu gibi verilere Osmanlı Devleti'nin ticaretini geliştirmeye yönelik önerilerini de eklemek suretiyle raporlar hazırladıkları bilinmektedir. Şehbenderlerin hazırladıkları bu raporlar Hariciye Nezareti'ne gönderilmekteydi. Bahse konu şehbender raporlarının bir kısmı Dersaadet Ticaret Odası Gazetesi'nde de yayımlanmıştır. Bu çalışma konusunu ilgilendiren Yunanistan'da bulunan Şehbenderliklere ait raporlar da aynı gazetede yer bulmuştur. Şehbender raporlarının Dersaadet Ticaret Odası Gazetesi'nde yayınlanması Ticaret Nezareti aracılığı ile sağlanmıştır. Gazetenin Osmanlı Devleti kurumlarıyla birebir ilişkili olması elbette resmî belgelere ulaşmasını kolaylaştırıcı bir etkiye sahiptir. Gazetede yayımlanan şehbender raporlarında Yunanistan için 5 farklı yer ele alınmıştır. Bu yerler Korfu, Kefalonya, Zenta, Patras ve Şıra'dır. Gazete vasıtasıyla verilen 5 ticaret kentinin şehbenderlik raporlarında verilen bilgilerden hareketle hem Yunanistan'ın iç ticareti hem de diğer devletlerle olan ticari rekabeti aydınlatılacaktır. Yunanistan'ın gelir gider dengesinde ticaretin yerini görmek raporlar sayesinde kolaylaşacaktır.

1. Korfu Adası

Korfu, Yunanistan topraklarının batısında yer alan bir adadır. Adanın ismi Grekçe’de “*tepeler*” anlamına gelmektedir (Bostan,2002:201). Korfu, batıda İtalya toprakları, doğuda ise Epir kıyıları arasında bulunmaktadır. Korfu adası 63 km. uzunluğu ile İyon Adalarının en kuzeyinde yer alan büyük bir adadır (Büyük Lügat Ansiklopedisi, 1992: 483). Yedi Adadan biri olan Korfu adası, tarihsel süreçte birçok devletin hakimiyeti altına girmiştir. Adanın coğrafi konumu oldukça önemlidir. Abulafia’nın belirttiği gibi “*Korfu’nun konumu, yüzyıllar boyunca Adriyatik’e girişin denetimini elinde tutmak isteyenlerin iştahını kabartmayı sürdürdü*” (Abulafia, 2012:26). Ada, 1864 tarihinde Yunanistan topraklarına dahil edildi.

Harita 1: Korfu Adası’nın konumu

Kaynak: Google Haritalar. Yunanistan/ Korfu Erişim Adresi:

<https://www.google.com/maps/place/Korfu> (10.04.2023).

Korfu’da yapılan tarımsal faaliyet oldukça çeşitlidir. Korfu’da yapılan tarımsal faaliyet sonucunda elde edilen mahsullerin bolluğu birçok Akdeniz devletiyle ticaretin gelişimine katkı sunmaktadır. Bahse konu devletlerin Korfu’yla yürüttükleri ticarete Osmanlı şehbenderleri tarafından hazırlanan raporlarına yansımıştır. Bu raporlarda Korfu’daki salt ticari faaliyetler değil ziraat, denizcilik, ada sanayisine yönelik sektörlere ilişkin kıymetli bilgiler de bulunmaktadır.

Dersaadet Ticaret Odası Gazetesi’nin incelenen yayım aralığında (1885-1900) Korfu Adası’ndan gönderilen şehbender raporlarının tanzim ve Osmanlı merkezine gönderilmesi işi baş şehbenderlik makamında olan kişiler tarafından yapılmaktadır. Osmanlı Devleti’nin XIX. yüzyılın son yıllarında Korfu’da görevlendirdiği şehbenderlerden biri Maksim Efendi’dir. Maksim Efendi 1890’da Korfu Baş şehbenderliğine tayin edilmiştir. BOA.HR.TH..100/99). Maksim Efendi Baş şehbenderlik vazifesini üç yıl boyunca sürdürmüştür. (Kayaoğlu,2013:230). Korfu’da görev yapan bir diğer baş şehbender rütbe-i salise unvanına

sahip Azaryan Efendi'dir (Devlet Salnamesi, 1885:489; Devlet Salnamesi,1886:418). İncelenen gazetede Korfu Adasına dair makalelerin ve şehbender raporlarının sayısı 17'dir. Gazetede şehbender raporlarına yönelik yorumlara da yer verilmiştir.

Korfu adasına konumu sebebiyle birçok devlet uğramaktadır. Adaya uğrayan devletler Almanya, Amerika, İngiltere, Fransa, İtalya, Avusturya, Romanya ve Osmanlı Devleti'dir. Korfu Adası'na, Almanya'dan şarap üretimi için ispiroto alınmaktadır. Paris malları, Korfu adasına Almanya kıtası taraflarından getirilmektedir. Adanın gaz ve kuru Morina ihtiyacını Amerika karşılamaktadır. Yunan Hükümeti, Amerika'dan gazı tekel olarak satın almaktadır (DTOG,1892:382).

Maden kömürü, pamuk ve pamuklu dokuma, kahve, şeker gibi ürünler İngiltere'den, Korfu adasına getirilmektedir. Demir, gemilerde kullanılmak üzere ithal edilmektedir. Bunların yanında tuzlu balık, konserve, bıçak ithal edilmektedir. Keresteyi, Korfu'ya gemilerde kullanılmak üzere Avusturya tedarik etmektedir. Fransa'dan getirilen mallar daha sınırlıdır. Çünkü Fransa'dan gelen mallar Trieste yoluyla transit olarak adaya gelmektedir. Fransa'dan gelen malzemeler giyim alanına aittir. Haricinde ise Korfu'ya ithal edilenler konyak, maden suyu ve tıbbi malzemelerdir. Korfu'ya sınır olarak yakın olan İtalya, diğer devletler gibi adaya mal göndermektedir. İtalya'dan Korfu'ya getirilenler pirinç, adi kumaş, mutfak aletleridir. Tahıl ve hayvan ithalleri Romanya, Osmanlı Devleti ve Rusya'dan gerçekleştirilmektedir. Ada mahsullerinden ürünler, karşılıklı ticaret yapılarak ülkelere gönderilmektedir (DTOG,1892:382). Ülkelerden gelen malzemeler sayesinde Korfu topraklarının ihtiyaçları karşılanabilmektedir.

Korfu adasında bulunan ürünler zeytinyağı, şarap, limon, portakal, az da olsa tahıl ürünleri, palamut, tütündür. Adada sebze ve meyve sınırlıdır. Çoğu mahsul sadece halkın ihtiyacına yetecek kadardır. Tarımın artırılması için adada bazı ıslahlar gerekmektedir. Ada halkının yavaşlığı, tarım alanında geri kalmaya sebep olmaktadır. Halk, tarımın gelişmemesinin sebeplerindendir.

1884 senesinde Korfu Adası ile yapılan ticari işlemler gümrük vergilerindeki eşitsizlik sebebiyle azalmıştır. Yunanistan'a ithal olunan yabancı malların tamamı için düzenli olarak vergi verilmemektedir. Ada'ya getirilen her mal için özel bir tarife ile vergi uygulanmaktadır. Vergi miktarları sürekli olarak değişmektedir. Emtianın değerine göre alınan vergi genel olarak %30-50 civarında değişiklik göstermektedir. Bazı emtialardan ise %15,5-60 aralığında vergi alınmaktadır. Vergiler normal şartlarda %8 kadardır. Vergi miktarları aynı kalmamış, sürekli artmıştır. Sonuç olarak da vergi önce %10'a, daha sonra ise %21'e çıkmıştır.

1884 senesi haziran ayında alınan bir karar Yunanistan'a yapılan ithalat miktarlarını düşürmüştür. Yunanistan'ın kararı, iç sanayiye korumak ve sanayiye teşvik amacıyla alınmıştır. Bazı emtialara fazla vergi alınan karar sonucunda eklenmiştir. Süs ve ziynet eşyalarına çok fazla vergi eklenmiştir. Eklenen vergiler yüzünden değerli emtiaların Yunanistan'a ithali olanaksız hale gelmiştir. Emtiaların ithali azalınca gümrük gelirleri epey düşmüştür. Ada halkı, yalnızca zorunlu ihtiyaçları için pahalı vergiler vermeye gerek duymuştur. Sanayinin gelişmesini vergi miktarlarının artmasına bağlamışlardır.

Korfu'da sanayinin teşviki ya da vergilerin artması dışında ticaretin azalmasına sebep olacak başka bir durum daha bulunmaktadır. Korfu, Yunanistan'ın batısında bulunan serbest limanlardan birisidir. Doğudaki kentlerin birçoğu Korfu'dan ihtiyaçlarını karşılamaktaydı. Korfu'dan ihtiyaçlarını karşılayan kentlerden bazıları Yanya, Dalmaçya, Tırhala, İzmir, İskenderiye, Girit, Kuzey Arnavutluk'tur. Yunanistan topraklarına Tırhala dahil olduktan sonra Arnavutluk halkının tamamı Korfu'ya daha az uğramışlardır. Çoğu büyük şehirler Şira ve Golos aracılığıyla alışveriş yapmaktaydılar. Bu durum Korfu'nun ticaretinin azalmasına sebep olmaktaydı. Korfu gibi serbest liman olan Patras ve Şira, Yunanistan'ın batısında kalan kentin ticaretinin büyük kısmını almışlardır. İskenderiye ve Girit ticaretleri gelişmiştir. Bu ticaret kentleri, Korfu'yla olan ticaretlerini gelişmiş olmaları sebebiyle azaltmışlardır. Bu limanların ticaretlerinin gelişmesi, doğrudan doğruya acenteleri vasıtasıyla ticareti gerçekleştirmeleri anlamına gelmektedir. Bunun sonucu olarak İskenderiye ve Girit İngiltere'den direkt olarak ticaret işlemlerini yapmaktaydılar. (DTOG, 1886:17).

Korfu'da hem vergi hem de ticaret kentlerinin gelişmesi sebebiyle ticaret azalmıştır. Yunanistan'ın ülkeyi geliştirmek için bir yerlerden taviz vermesi gerekmiştir. Yunanistan Hükümeti, Korfu limanının vergi düzenlemesi yapmadan önceki haline gelmesi için çabalamıştır. Ancak Korfu limanı devletlerin sık sık uğradığı eski durumuna gelmemiştir. Gemi ve vapurlar daha çok adanın temel ihtiyaçları için uğramaktadır.

Osmanlı Devleti, Korfu Adasının ticaret yaptığı devletlerden bir tanesidir. Osmanlı Devleti'nden Korfu'ya getirilen mallar, çoğunlukla Yanya vilayetindeki iskelelerden getirilmektedir. 1886 senesinde Korfu limanlarına gelen Osmanlı gemilerinin miktarı 4987 tonilato kadardır. Korfu'ya, Osmanlı Devleti'nden 1,873,092 kuruşluk emtia getirilmiştir. Karşılıklılık esasına dayalı olarak Korfu'yla Osmanlı Devleti arasında yapılan bir ticaret ağı bulunmaktadır. Osmanlı Devleti'ne ise Korfu Adasından 1,164,392 kuruşluk mal gönderilmektedir. Hayvanlar, Osmanlı Devleti'nden Korfu'ya ithal edilenlerin başında gelmektedir. Korfu'ya gönderilen hayvanlar çoğunlukla Preveze, Ayasaranda, Kervansaray'dan gönderilmektedir. Palamut ağacının yakmaya yarayan parçaları Korfu'ya

gönderilmektedir. Ada'ya gönderilen palamut ağaçlarının parçaları ise Parga ve Morto'dan getirilmektedir. Ağaç parçalarının tamamı adada tüketilmeyerek Korfu'dan Trieste'ye gönderilmektedir. Korfu ile Osmanlı Devleti'nin arasında yapılan ticaret hayvan ve yakacak parçalarından ibaret değildir. Osmanlı gemileriyle Korfu'ya lif, boş fıçı, tereyağı, odun, peynir, buğday, arpa, mısır, zeytinyağı, tütün gibi ürünler getirilmektedir. Korfu'dan Osmanlı gemilerine şeker, kahve, gaz, tıbbi maddeler, kiremit, bez, sabun, pirinç, kalay, tuzlu balık gibi ürünler yüklenmektedir (DTOG, 1887:153). Karşılıklı ticaret Korfu'yla Osmanlı Devleti'nin gerekli ihtiyaçların karşılanması sonucunda doğmuştur. Korfu halkı ihtiyaç duyulan malların bir kısmını Osmanlı Devleti'nden karşılamaktadır. Genel olarak Osmanlı Devleti'nin Korfu'ya gönderdiği emtiaların öneminin birinci dereceden gerekli mallardan olduğunu söylemek mümkündür. Ayrıca Korfu ile Yanya sahillerinin yakın olması iki yerin ticaretini önemli derecede etkilemektedir. Yanya limanlarının XIX. yüzyıl sonlarındaki değişimi ve gelişiminde Korfu'nun etkisinin olduğunu söylemek mümkündür.⁸

1888 senesinde Korfu adasının nüfusu 80,000'dir. Ada halkı ziraatla uğraşmaktadır. Korfu'dan zeytin, zeytinyağı ve şarap gibi ürünler ihraç olmaktadır. 1888 senesinde Korfu adasında zeytini içeren her türlü mahsulün değerinin 4,500,000 frankı geçeceği tahmin edilmektedir. Şarap mahsulünün ihracıysa 2 milyon frank civarında olacaktır. Korfu'da zeytin, zeytinyağı, şarap dışında ihraç edilen bir başka ürün sabundur. Sabun Korfu adasından Arnavutluk'a gönderilmektedir. 1887 senesinde Arnavutluk'a ada üzerinden gönderilen sabun değeri 256,729 franktır (DTOG, 1889:236)

Korfu adası sakinlerinin ihtiyaçlarının karşılanması için her sene satın alınması gereken mahsuller vardır. Halkın ihtiyaçlarının karşılanacağı toprak mahsullerinin senelik miktarı 3 milyon frank kadardır. Osmanlı Devleti tarafından getirilen 500,000 franklık miktarı tahıl, hayvan, tuzlu balık ve yakılacak emtialardır. Gazetede ele alındığı üzere şehbender raporunda bir ithalat vergisi meselesi bulunmaktadır. Vergi Yanya bölgesinden tahıl ithalatını yasaklamaktadır. Rusya'dan büyükbaş hayvanlarının (öküz) ithal edilmesini teşvik etmektedir. Bu konuda şehbender tarafından merkezin dikkati çekilmek istenmiştir. Büyükbaş hayvanın her birinden 40 frank ithalat vergisi alınmakta olduğu dile getirilmiştir. Rusya ve Osmanlı devleti arasında Korfu'ya gönderilecek hayvanlar için bir rekabet olduğunu söylemek mümkündür.

⁸ Yanya vilayetinin XIX. yy. ikinci yarısındaki durumuna dair detaylı bilgi için Ortaylı'nın "Yanya Vilayetinin Limanı Olarak 19. Asrın İkinci Yarısında Preveze" adlı makalesine başvurulmalıdır. (Ortaylı,1998:137-146).

1889 senesinde Osmanlı Devleti ile Korfu adası arasında ithalat ve ihracat gerçekleşmiştir. 1889 senesinde Korfu adasına yapılan ithalat miktarı 7,105,609 drahmidir. Adanın ihracat miktarı ise 6,040,632 drahmiye ulaşmıştır. Bu durumda adaya yapılan ithalat ihracattan fazladır. Osmanlı Devleti, Korfu adasına ithal mal getiren devletler arasında 4. Sıradadır. 1889 senesinde ithal edilen hayvan ve tahıl miktarı 689,564 drahmiden ibaret olmuştur. Hayvanlar ve tahılın yanı sıra kuru ve taze balıklar da adaya gönderilmektedir. Adaya gönderilen ürünler genel tarifeye bağlıdır. Gazeteye göre, Korfu şebenderi Yunanistan'la yapılacak ticaret antlaşmaları sırasında ülkeye dışardan getirilen mahsuller için uygun bir tarife için çabalanması gerekliliğini ispatlamıştır. Korfu'dan ihraç olunan ürünlerin en önemlilerinden biri sabundur. Arnavutluk, 1889 senesinde adadan sabun talep etmektedir. Sabundan başka zeytinyağı da adadan ihraç edilen mahsuldür. Korfu'dan sabun ve zeytinyağı ihracı yapılması sonucunda Arnavutluk'ta bir sabunhane açılması gerekliliği savunulmaktadır (DTOG,1890:276). 1889 senesinde Osmanlı Devleti'nin Korfu'ya ihracatının azalması Rusya ürünlerinin adada tercih edilmesidir. Satın alınan sabun miktarının artması sonucunda Arnavutluk için tedbir almaya çalışılmaktadır.

Osmanlı Devleti'nin 1889 senesinde Korfu Adasına gerçekleştirdiği ithalat miktarı yukarda da belirtildiği üzere 7,105,609 drahmidir. Korfu limanına, 1889 senesinde 43,231 taifeyi içeren 829,614 tonilatoluk 3,105 adet deniz vasıtaları gelmiştir. Limana gelen gemilerden Osmanlı sancağına sahip olanların sayısı 429 adettir. Gemiler 3,038 tayfalı ve 40,774 tonilatoluktur. Osmanlı Devleti sancağına sahip olan vasıtalar 1889 senesinde belirtilen rakamlara göre Korfu limanına en çok gelenlerdir. (DTOG,1890:283).

Devletler, Korfu adasına farklı noktalardan gelmektedir. Osmanlı Devleti, Korfu adasına gelen devletler arasında 4. Sırada yer almaktadır. Korfu adasında bulunan şebenderler ticaretin artırılması için çabalamaktadır. Korfu şebenderi Maksim Efendi, idaresinde bulunan yerle ticareti artırmak için Osmanlı tebaasından olan tüccarlarla sözleşme için görüşmüştür. Şebender efendi ile tüccarlar arasında yeni yolların açılması ile ilgili konular görüşülmüştür. Buna göre Arnavutluk'ta yeni yollar açılması gereklidir. Yolların Selanik gibi ticaret merkezlerine birleştirilmesi gereklidir. Böylelikle Korfu ve Osmanlı Devleti için önemli bir girişim olacağı düşünülmüştür (DTOG,1890:281). Coğrafi konum bakımından birbirine yakın iki noktada ticaretin gelişmesi için şebender tarafından adım atılmıştır. Şebender, ticaretin gelişmesi, ulaşım ve kazanç bakımından oldukça avantaj sağlayacak bir görüşme sağlamıştır.

Osmanlı Devleti şebenderi girişimlerde bulunmuştur. Ancak bunun yanında Korfu Adasının önemli bir ticaret yeri olması beraberinde çeşitli gelişmeleri de getirecektir. Ticaret ağlarını genişletecek ya da mal akışlarını sağlayacak yollara girişilecektir.

Korfu adasının gelişmesi için atılan adımlara da değinmek gereklidir. Adanın gelişmesi için atılan adımlardan ilki liman inşaatıdır. Liman inşaatı en az bedel karşılığında ihale edilecektir. Bir diğeri ise Korfu’da bir Fransız şirketinin şehrin yakınlarında bulunan bir arsayı değerlendirmek istemesidir. Fransız şirketi arsada otel, tiyatro, spor salonları vb. alanlar tesis etmek arzusundadır. Bu alanlar aydınlatılacaktır. Korfu belediyesine teklif edilen bu istekler kabul edilmiştir. Yapımı şirkete devredilen bu alanların 29 sene sonra Korfu’ya devredilmesi kararlaştırılmıştır (DTOG,1889:241).

Tüccar devletler, Korfu adasına 1890 senesinde 8,662,597 frank mal ithal etmiştir. Adanın 1890 senesinin durumunu meydana çıkaran şehbender raporlarının yanı sıra Avusturya Konsolos raporuna da yer verilmiştir. Rapora göre Korfu adasının 1890 senesinde ithalat miktarı 7,734,224 drahmi ve ihracat ise 2,650,195 drahmidir. 1890 senesinde adaya ithal edilen mal, ihraç edilen maldan daha fazladır. 1891 senesinde ihracat miktarı artarak durum değişecektir. 1891 senesinde ithalat 8,578,127 drahmi iken ihracat 11,384,748 drahmi olmuştur. 1890 senesine göre 1891 senesinde ithalat ve ihracat miktarları artmıştır. Ancak 1891 senesinde ihracattaki fark dikkat çekmektedir. 1891 senesinde ihracattaki bu fark zeytinyağından kaynaklanmaktadır. Adada elde edilen zeytinyağının değeri 5 buçuk milyon drahmi civarında olmuştur. Avusturya konsolosu ticaretteki bu farkı yerliler ile Museviler arasındaki karışıklıktan kaynaklandığını belirtmektedir.

Adaya mahsul gönderen dört devletin sıralaması bu raporda belirtilmiştir. Rusya, Korfu adasının ticaret işlemlerinde tahıl ithali sebebiyle ilk sırada bulunmuştur. Demir, dokuma ürünleri ve maden kömürü ithaliyle İngiltere ikinci sırada ve hayvanlar ve toprak mahsulleri gönderilmesi sebebiyle Osmanlı Devleti üçüncü sırada yer almıştır. Kâğıt, şeker, kahve vs. gibi ürünler gönderen Avusturya ise dördüncü sırada yer almaktadır. Bu sıralama Korfu adasının ihtiyaçlarıyla doğru orantılıdır denilebilir.

Eldeki verilere göre, 1891 yılında Korfu limanına toplam 964 adet vapur ve 39,421 tonilatoya kadar yelken gemisi yanaşmıştır. Bu vapurların toplam tonilatosu ise 813,167 olarak kaydedilmiştir ve bu vapurlardan sadece biri Osmanlı sancağı taşımaktadır. Yelken gemilerinin tayfa sayısı 12,171, adet sayısı ise 3,700 olup, bunların toplam tonilatosu 5,239’dur ve bunların içerisinde de Osmanlı sancağı taşıyanlar 749 adet ve 5,239 tonilato’dur. Sonuç olarak, Korfu adasına 1891 yılında yelken gemileri ve vapurların toplam tonilatosu 852,588’dir. (DTOG,1892:385).

Korfu baş şehbenderi Maksim Efendi’nin Hariciye Nezareti’ne gönderdiği bir raporun tercümesi Dersaadet Ticaret Odası Gazetesi’nin 1892 tarih ve 383. Nolu sayısında yayınlanmıştır. Bu rapora göre, 1892 yılında Korfu adası ile Osmanlı Devleti arasında önemli

bir ticaret gerçekleştiği anlaşılmaktadır. Korfu'dan Osmanlı Devleti'ne ihraç edilen malların değeri toplam 1,055,865 kuruştur. Adaya Osmanlı Devleti'nden yapılan ihracatın değeri ise 3,441,560 kuruştur. İki meblağ arasındaki fark 2,385,695 kuruştur. Korfu ile Osmanlı Devleti arasında cereyan eden ticarete Osmanlı Devleti'nin ihracatının, bu adadan yaptığı ithalattan fazla olduğu anlaşılmaktadır. Osmanlı Devleti, Yanya vilayetleri başta olmak üzere çeşitli bölgelerinden getirdiği mahsulleri Korfu adasına ihraç etmiştir. Osmanlı Devleti'nin Korfu'dan yaptığı ithalatın çoğu İngiltere ve Trieste'den gelen şeker, kahve, demir, balık, pirinç gibi hammadde ve temel gıda maddelerinden oluşmaktadır. Raporda ayrıca, Korfu'dan ithal edilen emtianın Osmanlı gemileriyle çoğunlukla Yanya ve İşkodra vilayetlerine sevk edildiği belirtilmektedir.

Adanın ihracatında yulaf, zeytinyağı, boş fiçı, adi sabun, kuru incir, kuru deri ve tuğlanın dışında bahse konu edilecek mahiyette önem taşıyan bir emtia bulunmamaktadır.

Bu rapor adanın ihracat ve ithalatı hakkında bilgi verdiği gibi yerel sanayi hakkında da bilgi edinmeye imkân tanımaktadır. Buna göre adada eldiven, şemsiye, sabun ve mum üreten fabrikaların yanı sıra  değirmen ve bir oyun ve sigara kağıdı fabrikası bulunmaktadır. Bu oyun kağıdı fabrikası Yunanistan hükümeti tarafından inhisar altına alındığından ve oyun kağıdı ithalatı da yasaklanmış vaziyettedir. Bu fabrikaların kapasiteleri ihracata yönelik değildir. Dolayısıyla rnler de ancak i tüketime yetmektedir.

Adaya ithal edilen emtianın en önemlisi büyük ve küçük baş hayvanlardır. Bunların büyük kısmı Yanya vilayetlerinden temin edilmektedir. Yanya yerine Rusya'dan ithalat denemesi de yapılmıştır. Lakin nakliye ücretinin yüksek oluşu Korfu tüccarını tekrar Yanya vilayeti ile ticaret yapmaya mecbur bırakmıştır. Bunun dışında adaya Preveze ve Vivari gl civarından her gün taze balık ithal edilmektedir. Avusturyalı Lloyd ile İtalyan Florio Rubatino kumpanyaları vasıtasıyla Korfu'dan Trieste yoluyla hem Avusturya'ya hem de İtalya'ya gönderilen ağaç kavunu ve palamut adanın ihracatında önemli yer tutar.

Yunan ve Osmanlı gemileriyle getirilen yulaf, kuru deri, defne yaprağı, sünger, buğday ve arpa, fasulye, peynir, balık, mısır, porselen toprağı, yn, keten tohumu gibi mahsuller Korfu adasına ulaştırılmaktadır. Bunlar oğunlukla Akdeniz adalarıyla Yanya ve İşkodra iskelelerinden nakl edilmektedir. Anlaşıldığı üzere Yanya vilayeti bu ticari ilişkilerin sağlanması önemli bir rol oynamaktadır. Osmanlı yelken gemileri de bölgedeki ticareti sağlamak için Porto, Palermo, Santi Karanta, Vivari, Parga, Preveze gibi yerlerde nakliyat yapmaktadır. Bazı gemiler ise Narda körfezine giderek odun ve kömür getirmektedir.

Raporun hazırlandığı 1892 yılında Yunanistan'da meydana gelen ekonomik buhran Korfu adasının ticaretini etkilemiştir. Korfu adasına gelen yabancı devletlerin ve Osmanlı

Devleti'nin gemi ve vapurlarında azalma olmuştur. Bu durum tüccarlar olduğu kadar gemi sahipleri de olumsuz etkilenmişlerdir. Ancak Yunan hükümeti bu buhran karşısında gerekli tedbirleri almış vaziyettedir. Bu nedenle Osmanlı şehbenderi Maksim Efendi, Korfu'nun eski ticari canlılığına kısa sürede kavuşabileceğini belirtmiştir.

Şehbender raporunda Korfu adasına ilişkin dikkati çeken bir başka bilgi de Osmanlı gemilerinde her yıl düzenli bir artış kaydedilmekteyken 1892 yılında yaşanan gerilemedir. Bu durum İdare-i Mahsusa vapurlarının Korfu'ya da uğrayan Dersaadet-Trieste arasındaki hattını durdurmasından kaynaklanmıştır. (DTOG, 1893:438). 1892 senesinde adaya gelen deniz vasıtalarının miktarı 5,641 tonilato hacminde ve 729 adettir. İdare-i Mahsusa'nın durdurduğu vapurlar haricinde ise Korfu'daki Osmanlı vilayetleri arasındaki ticaret yelken gemileriyle sürdürülmüştür.

1893 senesine ilişkin Korfu şehbenderinin hazırladığı başka bir rapor gazetenin 505. Sayısında ele alınmaktadır. Adanın önemli ihracat ürünlerinden olan zeytinyağı ve şarap miktar ve değer bakımından azalmıştır. Şöyle ki 1892 senesinde zeytinyağının her bir varili 80 frank değerindeyken 1893'te 65,75 franka düşmüştür. Şarap mahsulünde de benzer bir düşüş yaşanmıştır. Zeytinyağındaki kaybın nedeni kuraklık iken şaraptaki kaybın nedeni Fransa'da yürürlüğe giren yeni gümrük tarifesiyle sikke buhranıdır.

1893 senesinde diğer senelere göre denizcilik faaliyetlerine ilişkin bilgiler bu 1893 şehbender raporunda da mevcuttur. Buna göre Korfu limanına giriş-çıkış yapan 4,054 tonilatuluk 577 gemi bulunmaktadır. Bu yıl da diğer yıllarda olduğu gibi çoğunluğu Yanya iskeleleri ile bu liman arasında yapılan ithalat ve ihracat değerleri şehbender raporuna derç edilmiştir. Buna göre Korfu adasından Yanya limanlarına gönderilen emtianın değeri 565,060 kuruşken Korfu adasına bu limanlardan gönderilen emtianın değeri 2,519,774 kuruştur. Tahıl ve hayvanlar haricinde Korfu, sebze, kömür, odun ve buna benzer emtialar ithal etmiştir. Adanın ihracatı ise adi bez, kahve, şeker, sabun ve benzeri ürünlerden müteşekkildir.

Korfu'ya ait 1894 senesine ait şehbender raporundan bir alıntı gazetenin 542. Sayısında yer bulmuştur. Bu haberde bir önceki yıla nazaran Korfu adasına gelen vapur ve yelken gemilerinin sayısındaki azalma dikkat çekmektedir. Limana gelen vapur sayıları 352 adetten oluşmaktadır. Bu gemilerin toplam tonilatosu 2,680'dir. Adaya getirilen hayvanat, mısır, yulaf, palamut zeytin, zeytinyağı vesair emtianın kıymeti 1,621,080 kuruştur. Adadan Osmanlı limanlarına gönderilen kahve, şeker, demir, tuzlu balık, deri ve bezin toplam kıymeti 443,500 kuruştur.

Dersaadet Ticaret Odası Gazetesi'nin 585. Sayısında, yine şehbender raporundan alınan bilgiler verilmiş, bu defa Korfu'ya Yanya ve İşkodra'dan gelen gemi adet ve tonilato miktarı

verilmiştir. Korfu'ya tavuk, yağ, hububat vesair emtianın kıymeti 105,490 kuruştur. Bu emtiayı Korfu'ya getiren yelkenli gemiler Korfu'dan un, şeker, kahve, sirke, sabun, kuru deri vesairden oluşan 105,490 kuruşluk değerdeki emtiayı Yanya ve İşkodra limanlarına götürmüşlerdir.

1896 senesine ait Korfu şehbenderinden gelen rapor gazetenin 647. Sayısında yayınlanmıştır. Bu raporda geçmiş yıllara nazaran Korfu ile Osmanlı Devleti arasında yapılan ticaretin hacim ve değerinde azalma görüldüğü kaydedilmiştir. Buna göre Korfu adasına ithal edilen malların değeri 794,820 kuruştur. İhraç edilen ise 387,150 kuruştur. Adaya toplamda 171 gemi gelmiştir. Korfu'dan ihraç edilen sabun, şeker kahve haricinde patates, kiremit ve kuru incirdir. Korfu'nun ithalatı ise Yanya ve İşkodra'dan getirilen hayvanat, palamut, kömür, kuru deri, kümes hayvanı, yulaf, buğday, zeytin, odun, ağaç kavunu, tereyağı, fasulye, zeytin yağı, arpa, mısır, taze ve tuzlanmış balık gibi emtiadan müteşekkildir. Korfu'nun bu yıla ait Osmanlı Devleti'ne yaptığı ihracat ise adi sabun, şeker, kahve, un, mısır, kiremit, bez, demir, patates, kuru incir ve deriden ibarettir.

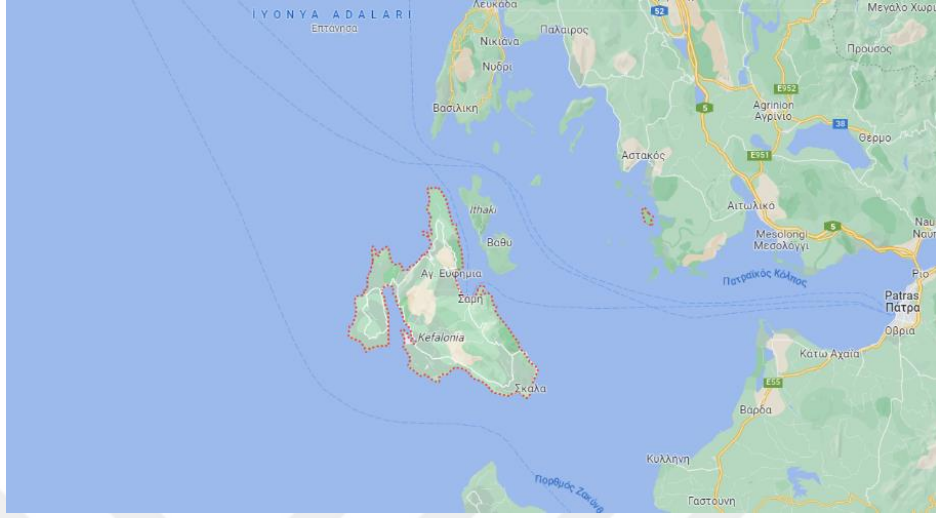
Dersaadet Ticaret Odası Gazetesi'nde Korfu adasıyla ilgili raporlar incelendiğinde, genel olarak adanın Osmanlı Devleti ile olan ticari münasebetlerinin ele alındığı tespit edilmiştir. 1884 yılından itibaren adanın ticari işlemlerinin azaldığı ve uluslararası ticaretteki serbest liman rolünü kaybetmeye başladığı görülmektedir. Adanın Osmanlı Devleti ile ticari bağlantısında Yanya, Korfu'ya yakınlığı hasebiyle önemli bir yer işgal etmektedir. Raporlardan çıkarılan bir diğer sonuç 1884 yılından itibaren bir yandan vergi miktarlarının artırılması diğer yandan çok çeşitli sebeplerin eklenmesiyle bozulan ada ticaretinin dengesinin düzeltilmesinin mümkün olmadığıdır. Farklı devletlerin gemilerinin adaya uğraması da önemli bir kazanç sağlamamıştır.

Dersaadet Ticaret Odası Gazetesi'nden, Korfu adasının ithalat-ihracat miktarları, deniz ticareti, limana uğrayan gemi sayıları gibi ticari verilere çalışmanın kapsamında 1897'ye kadar ulaşılabilmektedir. Bu tarihten itibaren adaya dair bir rapora rastlanmamıştır.

2. Kefalonya Adası

Kefalonya, İyon Denizi'nde bulunan yedi adadan biridir. Ada, Mora Yarımadası ve Yunanistan anakarasının batısında yer almaktadır. Patras'ın körfezinde bulunan verimli ovalara sahip ada, 737 km² uzunluğundadır (Büyük Lügat Ansiklopedisi, 1992:134). Doğusunda Yunanistan, batısında İtalya bulunan ada coğrafi konumu sebebiyle işgale açık olmuştur. Tarihsel süreçte birçok devlet adada hakimiyet kurmuştur. Kefalonya'nın Yunanistan topraklarına dahil olduğu tarih 1864'tür.

Harita 2: Kefalonya Adası'nın konumu

Kaynak: Google Haritalar. Yunanistan/Kefalonya Erişim Adresi:

<https://www.google.com.tr/maps/place/Kefalonya,+Yunanistan>. (Erişim tarihi: 12.04.2023).

Kefalonya Adası, tarihi boyunca ticaretin önemli bir merkezi olmuştur. XIX. yüzyılın sonlarına doğru da tüccar devletlerin uğradığı limanlardan biri olarak önemini korumuştur. Dersaadet Ticaret Odası Gazetesi'nin Kefalonya ile ilgili makaleleri, 1886 yılından itibaren yayınlanmaya başlamıştır. 1886-1892 tarihleri arasında gazetede yayınlanan şehbender raporları, adanın ticaret ve denizcilik durumunu, adada yetişen ürünleri ve ürünlerin durumunu detaylı bir şekilde ele almaktadır.

1886 yılında Abdullah İstiyons ve 1887 yılında Malderari görevli şehbenderler olarak atanmıştır. (Salname-i Devlet,1886:418; Salname-i Devlet,1887:385). Şehbender vekili olarak Magridiç Efendi'nin ismi de gazetenin sütunlarında yer almaktadır. Şehbenderlerin gönderdiği raporlar, adanın ithalat ve ihracatının durumunu ortaya çıkararak, ticaret hayatı hakkında önemli veriler sağlamaktadır.

Kefalonya'nın ana ürünleri, korint üzümü, şarap ve zeytinyağıdır. 1886 yılında, olumsuz hava koşullarına rağmen hasat yeterli ve belki de fazla olmuştur. Üzüm hasadı, genel bir bolluğa neden olmuş, ancak yabancı ülkelere az talep gelmiştir. Fransa'da şarapların satılmaması da tüccarların büyük ölçüde sıkıntı çekmesine sebep oldu. Bu durum, İspanya ve İtalya'nın kaliteli şaraplarının Fransa piyasasına ucuz fiyatlarla girmesinden kaynaklanmıştır. (DTOG,1888:162)

Adanın en önemli ihracat ürünlerinden olan kuru üzüm, geçen yılın eksikliğini hissettirmese de, üzümlerin hemen serilmesi zamanında yağmur yağdığı için kalite olarak o kadar iyi olmamıştır. (DTOG,1888:162)

İthaka ve Kefalonya adalarının ürünlerinin en önemli pazarları, Kuzey Almanya, Flemenk, Belçika ve İngiltere'dir. İngiltere'de korint üzümleri popüler olsa da Belçika ve Kuzey Almanya'da daha küçük taneli, daha yüksek şeker içerikli ve tatlı yapımına daha uygun olan Kefalonya üzümleri tercih edilmektedir. Bu üzümler, 270-280 İngiliz libresi ağırlığındaki varillere veya bazen 120-130 litrelik sandıklara konularak İngiliz kantarında 112 libreye karşılık gelen fiyatlarla satılmaktadır. (DTOG,1888:162)

1885 yılının Ağustos ayının sonunda ihracat yapılmaya başlanmış ve her 100 İngiliz libresi için 170 drahm ödenmiştir. Tahmini olarak (356 kıyyesi 756 kuruş), ancak fiyatlar sürekli değiştiğinden, ticari olarak zarar etmemek için tedbirli ve dikkatli hareket etmek gerekmektedir. Bu ihracata ilişkin ticari kar 1886 yılı baz alındığında neredeyse hiçtir. (DTOG,1888:162)

Fransa'nın filoksera zararından bu yana Fransa'ya birçok kuru üzüm ihraç edilmektedir. Söz konusu ürün için yapılan ihracat, yıllık 40.000 İngiliz tonunu aşmaktadır ve büyük bir kısmı içecekler için kullanılmaktadır. ticari açıdan bakıldığında Korint'in vilayeti gibi addedilen Filiatra, Gargagliano, Pirgos ve Kalamata'dan da üzüm ihracatı yapılmaktadır. (DTOG,1888:162)

Gazetenin 1886 yılına ilişkin yayınladığı şebender raporunun ikinci kısmı 163 nolu sayıda derç edilmiştir. (DTOG,1888:163). 1886 yılında Kefalonya adasından ihraç edilen yerli üzüm ve Mora Yarımadası'ndan getirilen üzüm arasındaki fiyat farkının varlığına dair bilgi de gazetede yer alan raporun ikinci kısmında yer almaktadır. Aynı yerde, Kefalonya adasına İngiltere, Fransa, Almanya, Avusturya ve Belçika gibi devletlerin geldiği ve bu devletlerin ihtiyaç duydukları üzüm mahsulünü adada buldukları belirtilmiştir.

Tablo 20:1886 senesinde Kefalonya adasından alınan üzümün cins ve miktarları.

Gönderilen yerler	Kefalonya mahsulü/ İngiliz Libresi	Mora mahsulü/ İngiliz libresi	Kıyye
Felemenk	7,482,382	-	2,665,598
Belçika	5,796,056	-	2,064,489
Almanya	1,717,154	397,558	753,366
İngiltere	1,175,690	797,474	702,937
Fransa	2,120,364	56,408	778,325
Avusturya	29,160	-	10,746
Çeşitli yerler	16,175	-	2,200

Kaynak: (DТОG,1888:163).

Yukarıdaki tablodan anlaşıldığı üzere, Almanya, İngiltere ve Fransa, Kefalonya adasında bulunan iki farklı üzüm mahsulünü satın almışlardır. Kefalonya adasında yetişen mahsulü en fazla tercih eden ülke Felemenk'tir. İngiltere, Mora mahsulünden en fazla satın alan ülkedir. İngiltere ve Felemenk'in, üzüm kullanım alanlarının oldukça geniş olduğu söylenebilir. Tabloda adı geçen ülkeler arasında en az üzüm ithal eden ülke Avusturya'dır. Devletlerin Kefalonya'dan ithal ettiği yerli mahsulün toplam miktarı 18,336,981 İngiliz libresi olarak belirtilmiştir. Mora mahsulünün toplam miktarı ise 1,251,440 İngiliz libresidir. Kefalonya adasından ihraç edilen üzümün toplamı 6,977,771 kıyyedir.

Tabloya göre, Kefalonya'dan ihraç edilen yerli mahsulün toplam miktarı 18,336,981 İngiliz libresidir ve ihraç edilen üzüm miktarı 6,977,771 kıyyedir. Felemenk'in Kefalonya mahsulünü en çok tercih eden ülke olduğu, İngiltere'nin ise Mora mahsulünü en fazla satın alan ülke olduğu görülmektedir. İngiltere ve Felemenk, üzüm kullanacağı alanların fazla olduğu için daha fazla üzüm satın almıştır. Avusturya ise listede en az üzüm ihraç eden ülkedir.

1886 yılında, üzümün tahmin edilenden daha fazla yetiştiği belirtilmektedir. Ancak ülkelerden gelen üzüm talebi az olduğundan, üreticiler kazançta zarar etmemişlerdir. Ağustos ayında gemilere yüklenen üzümlerin kâğıt para fiyatı, her 100 İngiliz libresi için 170 drahmi olarak belirtilmiştir. Üzüm ticaretinde fiyat değişiklikleri olduğu vurgulanmıştır.

Kefalonya adasında üzüm, zeytin ve şarap üretimi önemli bir yer tutmuştur. Ancak, adada üzüm üretimi diğer tarımsal ürünlere göre daha değerli kabul edilmiştir. Bunun sebebi, zeytin ve şarap üretiminin sınırlı olmasıdır.

Kefalonya adasında üretilen tarımsal ürünlerin, Yunanistan'ın tamamında olduğu gibi öncelikli olarak yerel ihtiyaçları karşılamak amacıyla üretildiği görülmektedir. Bu nedenle şarap, zeytin ve zeytin ürünlerinde halkın ihtiyacının karşılanması esas hedef olarak görülmekteydi. 1886 yılında, adada özenle yetiştirilen zeytin ağaçları sayesinde zeytinyağı kalitesi oldukça iyidir. Buna rağmen miktar açısından bir önceki yılın miktarını aşamamıştır. 1886'da adadan Rusya'ya az miktarda zeytinyağı ihraç edilmiştir. İhraç edilen zeytinyağı miktarı 4,500 varil olarak kaydedilmiştir. Zeytinyağının fiyatı ise 52 kıyye başına 48-50 frank aralığında değişiklik göstermiştir.

Öte yandan, adada bulunan bir fabrikada üretilen şarap miktarı artış göstermiştir. Fabrikadaki üretim artışı, Almanya'ya yapılan şarap ihracatını da artırmıştır. Bu durum, adada şarap üretiminde artış yaşanmasına sebep olmuştur.

Almanya gibi şarap ihracatı yapılan bir diğer yer Kuzey Amerika'dır. Kefalonya adasında üretilen şarap, diğer pek çok ülke tarafından tercih edilmektedir.

Kefalonya adasından ihraç edilen üzüm, zeytinyağı ve şarap mahsulleri, genellikle farklı coğrafyalara gönderilmektedir. Üzüm ve şarap mahsulleri, adanın batısındaki ülkeler tarafından talep edilmektedir. Zeytinyağı ise doğuda kalan Rusya tarafından ithal edilmektedir. Kefalonya adasının ihtiyaç duyduğu mahsuller ise farklı bölgelerden sevk edilmektedir. Yunanistan topraklarının genelinde tahıl kıtlığı yaşanmaktadır. Kefalonya adası ise en çok tahıl ihtiyacı duymaktadır. Tahıl ihtiyacı Rusya, Romanya ve Osmanlı Devleti'nden karşılanmaktadır.

1885-1886 yıllarında adanın tarımsal faaliyetleri durmuştur. Tarımdaki bu durgunluk doğal olarak ticareti olumsuz etkilemiştir. Tarım ve ticareti durgun hale getiren sebepler, Kefalonya yakınlarında olası bir savaş endişesi, yüksek kambiyo fiyatları ve gümrük vergilerindeki artıştır. Kefalonya'da gümrük vergisi %15 civarında artmıştır. Bu nedenle, Korfu adasında olduğu gibi, Kefalonya'da da en gerekli ihtiyaçlar için ithalat yapılmaktadır. 1885 ve 1886 yıllarında karşılaşılan etkenler, iç sorunlar kadar dış sorunlardan da kaynaklanmaktadır.

1886 yılında Kefalonya adasında tüketilen tahıl miktarı 350.000 İstanbul kilesi kadardır. Kefalonya'ya getirilen tahılların tüm masrafları müşteriye aittir.

Tablo 21 : Kefalonya Adasına ithal edilen tahılların çeşitleri ve fiyatları.

	En aşağı	En yüksek
Taygan'ın 60-62 librelik buğdayı	8,50 frank	9,70 frank
İzmit buğdayı	7 frank	8 frank
Yumuşak İzmit buğdayı	7 frank	7,80 frank
Çavdar	6 frank	7 frank
59-60 librelik kavala mısırı	5 frank	5,20 frank
Tuna mısırı	5,50 frank	5,80 frank

Kaynak: (DTOG, 1888:163).

Bu tablo, 1886 yılında Kefalonya'da tüketilmesi için ithalatı yapılan tahılın piyasasındaki fiyat aralıklarını göstermektedir. “En aşağı” sütununda, tahıl türleri için minimum fiyatlar yer almaktadır. “En yüksek” sütununda ise tahıl türleri için maksimum fiyatlar yer almaktadır.

Tabloya göre, Taygan'ın 60-62 librelik buğdayı en yüksek fiyat aralığına sahip tahıl türüdür. İzmit buğdayı, yumuşak İzmit buğdayı ve çavdar da buğday türleri arasında orta seviye fiyat aralıklarına sahiptir. En düşük fiyat aralığı ise Tuna mısırında görülmektedir. Tablodaki fiyat farklılıkları, muhtemelen tahılın kalitesine, üretim bölgesine, iklim koşullarına ve arz-talep dengesine bağlı olarak değişmektedir.

Kefalonya adasının deniz ticaretinde Lloyd Vapurları kullanılmaktaydı. Lloyd vapurları senelik 1 buçuk milyon nakit akçe kazandıran bu ticarete doğu ülkelerinden emtia taşımaktaydı. Ayrıca, adanın tahıl ihtiyacı da yelkenli gemiler ve Yunan vapurları sayesinde karşılanmaktadır. Korint üzümünün ihracatı da İngiliz, Alman, Avusturya devletlerinin vapurlarıyla gerçekleştirilmektedir. 1886 yılında Kefalonya limanına üzüm almak için gelen devletlerin vapurlarının tonilato miktarları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 22: Yunanistan'dan yabancı vapurlarla ihraç edilen korint üzüm miktarları (1886).

Belçika vapurlarıyla	2440 tonilato
Almanya vapurlarıyla	2373 tonilato
Felemenk vapurlarıyla	1677 tonilato
İngiliz vapurlarıyla	808 tonilato
Avusturya vapurlarıyla	150 tonilato
Yunan vapurlarıyla	28 tonilato

Kaynak: (DTOG,1888:163).

Verilere göre, en fazla üzüm ithal eden ülke Belçika'dır ve 2440 tonilato ile diğer ülkelerin oldukça önünde yer almaktadır. Almanya, Felemenk, İngiltere ve Avusturya da önemli miktarlarda üzüm ithal etmiştir. Yunanistan'ın kendisine ait vapurlarla sadece 28 tonilato üzüm ihracatı yaptığı görülmektedir.

Felemenk vapurları Kefalonya limanına 3. Sırada gelmiştir. Ancak 1886 senesinde Kefalonya üzümünü en çok satın alan devlet Felemenk'tir. Felemenk vapurlarının limana üçüncü sırada gelmesine rağmen, navlun fiyatlarındaki farklılıklar nedeniyle üzümü en uygun fiyata satın alabilmiş olmaları imkân dahilindedir. Şehbender raporunda 1886 senesindeki navlun fiyatları şu şekildedir; Navlun Londra'ya her bir tonilato için 12,6-15 şilin civarındayken, Felemenk'e 15-22,6 şilin Belçika'ya 15-20 şilin Hamburg'a 15-20 şilin, Marsilya'ya 12-16 şilin ve Roen'e 16-20 şilindir. Navlun fiyatları limanların ve ülkelerin coğrafi konumları, limanlarda mevcut olan nakliye araçları ve rekabet gibi faktörlere bağlı olarak farklılık göstermektedir.

1886 tarihli şehbenderlik raporu Kefalonya'daki ticari gemiler ve gemi sahipleri hakkında da bilgi verilmiştir. Buna göre, Kefalonya gemicilerinin Doğu memleketlerinde iyi bir konumda olduğu, ancak yelken gemilerinin sayısının azaldığı ve birçok gemi sahibinin kendi gemilerini sattığı için iş bulmanın zorlaştığı belirtilmiştir. Ancak artık, bazı zengin tüccar ve gemi sahiplerinin hububat ticareti için gemi inşa ettirdiği ve gemicilerin bu gemilerde istihdam edilmeye başlandığı ifade edilmiştir. Metinde ayrıca birinci sınıf yerli gemicilerinin adedi ve miço sayısı da verilmiştir. Buna göre adada birinci sınıf yerli gemiciler 1,437 kişidir. 489 kişi de miçodur.

Kefalonya adası sadece denizcilik sektörüne bağlı değildir ve diğer sektörlerde de faaliyet göstermektedir. Sanayinin önemli bir bölümü ekmekçilik sektörüne ayrılmıştır ve bu sektörde faaliyet gösteren 3 dakikhanede üretilen un, adanın tüm ekmek ihtiyacını karşılamaktadır. Ayrıca, adada pamuk dokuma, halı ve doğuda meşhur olan ve çok talep edilen meşrubat da imal edilmektedir.

1886 yılında Yunanistan hükümeti, nakit ihtiyacını karşılamak için bir borçlanma gerçekleştirmiştir. Ancak, bu borçlanma karşılığında “Milli Banka” tarafından zorla tedavül ettirilen kâğıt paralar, adada tahıl üretimi ve ticaretinde ciddi fiyat artışlarına neden olmuştur. Ayrıca, savaş endişeleri ve vergi artışları da adadaki tarım ve ticaret sektörlerini olumsuz yönde etkilemiştir. (DTOG,1888:162)

1886’da ortaya çıkan siyasi fırtınanın tesirinde kalan Kefalonya’da 1887’de durumun nispeten düzelme emareleri göstermeye başlamıştır. Ada halkı yeniden ziraate ağırlık vermeye başlamışlardır.

Gazetenin 191. Sayısında yayınlanan şebender raporuna göre, adada yetiştirilen Korint üzümü denilen kuru üzüm mahsulü oldukça kalitelidir. 1886 yılına oranla mahsul %10 az olsa da buna rağmen kaliteli mahsulün satış fiyatının yüksekliği kazanç açısından oluşabilecek zararı fazlasıyla karşılamıştır. Bu durum halkın ekonomik seviyesini yükselterek ticaretin canlanmasına da vesile olmuştur.

1887 yılına ait şebender raporunda kambiyo fiyatına ilişkin verilere de yer verilmiştir. Buna göre drahmi yaklaşık %25-30 derecesinde değer kazanmıştır. Buna ek olarak ithalat vergisine de % 15 zam yapılmıştır.

Kefalonya adasına 1887 senesinde ithal edilen tahıl miktarının toplam değeri 2,853,715 drahmidir. Tahıl Rusya, Romanya ve Osmanlı Devleti’nden ithal edilmektedir. Rusya, 1887 senesinde Kefalonya adasına 2,229,799 drahmilik tahıl göndermiştir. Romanya’dan 587,000 drahmi ve Osmanlı Devleti’nden 34,370 drahmi değerinde tahıl ithal edilmiştir. Kefalonya’ya üç ülke haricinde 1887 senesinde Avusturya 2,470 drahmilik tahıl ihraç etmiştir. Kefalonya’ya ihraç edilen tahıl miktarının üç ülkeye dağılımında en büyük payı Rusya almaktadır. Kefalonya adasının tahıl ithali Yunan vapur şirketi ya da Yunan yelkenli gemileriyle gerçekleşmiştir. 1887’den önce Kefalonya adasına ithal edilen tahıl miktarı 360-370 bin İstanbul kilesi kadardır.

Tablo 23: Adaya ithal edilen tahıl fiyatları (1887).

Taygan sert buğdayı her kilesi	9-9,50 drahmi
İsmail buğdayı her kilesi	8-8,50 drahmi
Yumuşak buğday	8-8,25 drahmi
Çavdar	6-7,20 drahmi

Mısır	5-5,60 drahmı
-------	---------------

Kaynak: (DТОG,1888:191).

Yukarıdaki tabloya göre tahıllar cinslerine göre fiyatlandırılmıştır. Tahıl fiyatlarında en yüksek pay taygan buğdaylarıdır.

Kefalonya adasıyla Osmanlı Devleti'nin arasındaki ticaret tahıldan ibaret değildir. Tahıl dışında Kefalonya'ya 6,552 drahmilik tuzlu balık, 2,770 drahmilik sebze, 2,970 drahmilik kereste ve fıçı tahtası ve 1,215 drahmilik ham ve işlenmiş deri Osmanlı Devleti tarafından ihraç edilmiştir.

1887 senesinde Kefalonya adasının ticaretinde Korint üzümü en önemli ihracat mahsulüdür. Üzüm, 1887 senesine kadar kurutulmak için serildiğinde yağın yağmurlar sebebiyle zarar görmekteydi. Ancak bu durum 1887 senesinde mahsule zarar verecek yağışlar görülmediğinden 1887 senesi mahsulü fiyat ve cins olarak önceki senelerle kıyaslandığında iyidir. Üzüm mahsulünün satış fiyatı bir önceki yıla nazaran değişiklik göstermiştir. Üzüm mahsulü, 1886 senesinde her İngiliz kantarı 16 şilin ile 16 şilin 6 peni arasında satılmıştır. 1887 senesinde ise üzüm 20 şilin ile 20 şilin 6 peni arasında satılmıştır. Kefalonya'da fiyat ve mahsul arasındaki farkı anlamak için 1886-1887 senelerinde yetişen mahsul miktarlarını meydana çıkarmak gereklidir. 1886 senesinde yetişen üzüm mahsulü 9,300 tonilatoya ulaşmışken, 1887 senesinde mahsul 8,500 tonilato kadardır. 1887 senesindeki %10'luk eksiklik buradan kaynaklanmaktadır. İhracat mahsulü 1887 senesinde az olmasına rağmen bundan elde edilen gelir fazladır. Kefalonya adasından mahsul 1887 senesinde en çok Felemenk, İngiltere, Belçika, Almanya, Fransa, Avusturya- Macaristan, Rusya ve Birleşik Devletlere gönderilmektedir. Aşağıda bazı limanlara ait nakliye ücretlerine ilişkin tablo mevcuttur.

Tablo 24: Kuru üzüm nakliye ücreti (1886)

Liverpool için her tonilato	17,7 şilin
Amsterdam için her tonilato	20 şilin
New York için her tonilato	20 şilin
Hamburg için her tonilato	22,6 şilin
Anvers için her tonilato	20 şilin

Kaynak: (DТОG,1888:191).

Tabloya göre nakliye ücreti mesafeye ve limanlara göre değişiklik göstermektedir. 1887 senesinde üzümün nakliye ücretinde en fazla 22,6 şilin görülmektedir. Üzümün nakliye ücretinde 1886 senesine göre çok fazla değişiklik görülmemiştir. Londra ve Marsilya için 1886 senesinde nakliye ücretleri en yüksek fiyatları olarak 15 şilin ve 16 şilindir.

Kefalonya adasında 1887 senesinde zeytinyağının miktarı senelik ortalama üretimden düşüktür. Kefalonya adasında zeytinyağı iç tüketime ancak yetecek kadardır. İç tüketim için

gerekli olan zeytinyağı miktarı 50,000 fıçı yani 2,600,000 kıyyedir. İç tüketim haricinde eldeki mahsul miktarına göre zeytinyağı ihraç edilmektedir. 1887 senesinde Rusya'ya, Romanya'ya ve Mısır'a zeytinyağı ihracı gerçekleşmiştir. Şarap mahsulü 1887 senesinde az olsa da hem iç tüketim için hem de ihracat için yeterli miktardadır. Misket üzümünden imal olunan şaraplar için ihraç edilecek yeni yerler bulunmuştur. Misketten üretilen şaraplar “Rombola” ve “Malovazi” adı verilen şaraplardır. İki cins şarabın ihracı için bulunan yeni yerler İngiltere ve Almanya'dır. Kefalonya'nın şarap mahsulü ortalama 1,200,000 İngiliz galonu yani 3,500,000 kıyyedir (DTOG,1888:191).

1888 senesinde Kefalonya adasının üzüm ticaretini etkileyecek bir durumla karşı karşıya kalınmıştır. Gazetenin 244. sayısında yer alan bu durum Fransa'nın “kuru üzüm şarapları”na dair aldığı önlemlerdir. Fransa'nın aldığı önlemler, bu ülkede başgösteren Filoksera hastalığı sonrası korint üzümü ziraatının fazlasıyla yaygınlaştığı Kefalonya'da bağcılarını olumsuz yönde etkileyerek üzmüştür. 1888 yılı başından itibaren yapılan üzüm satış değeri 22,308,358 İngiliz lirasına ulaşmışsa da yılın başında 170 drahmiye satılan kuru üzümün fiyatı 105 drahmiye kadar düşmüştür. Bu durum adada bağcılıkla meşgul olanları bu ziraatı bırakmaya sevk etmiştir. Zira bu fiyat yapılan ziraattan kazanç sağlanması bir kanara masrafların karşılanmasına bile yetmeyecektir.

1888 yılı şehbender raporunda belirtildiğine göre adanın çeşitli ülkelerden yaptığı ithalatın değeri 5,022,890 franktır. Bunun 94,130 frankı Osmanlı Devleti'nden yapılan ihracatın tutarıdır. Başka bir ifade ile Kefalonya'nın yaptığı ithalatta Osmanlı Devleti yaklaşık %1,87'lik bir paya sahiptir. Aynı yıl Kefalonya adasının ihracatı 3,089,924 frank değerindedir. Bunun 45,786 franklık kısmı adanın Osmanlı Devleti'ne yaptığı ihracatı kapsamaktadır. (DTOG,1888:244).

Dersaadet Ticaret Odası Gazetesi'nin 285. Sayısında Kefalonya şehbenderinin 1889 senesinin raporu yer almaktadır. Şehbenderin fikri 1889 yılında Kefalonyalıları ticarî yönden mutlu edecek herhangi bir olay yaşanmadığı yönündedir.

Kefalonya adasının en önemli ihraç mahsulü olan Korint üzümü 1888 senesinde 19,500,000 İngiliz libresi olan üzüm, 1889 senesinde 22,300,000 İngiliz libresine çıkmıştır. Buna göre 1889 senesinde Korint üzümü 2,800,000 İngiliz libresi daha fazladır. Mahsul ihtiyaçtan fazla olduğunda çoğunlukla fiyatı düşmektedir. 1889 yılı mahsulünün 1/3'lük kısmının satışı gerçekleştirilemeyerek elde kalmıştır.

Hava şartlarından ötürü gayet kaliteli olan şarap fiyatında %10'luk bir artış olduysa da hasılat bakımından %20'lik bir düşüş yaşanmıştır. Korint üzümünden oldukça ucuz ve konyaya benzer bir rakı elde edebilmek için yapılan denemelerde başarı elde edilmiştir. Bu başarı

sayesinde bir yıl sonra Kefalonya’da bulunan bir şarap fabrikasında bu rakının seri üretimine başlanmasına karar verilmiştir.

Adadaki zeytinyağı üretimi 1889’da sadece iç tüketime yetebilecek derecede gerçekleştirilmiştir. Kefalonya adasında yetiştirilen tahıl ise halkın ancak iki aylık ihtiyacını karşılayabilecek miktardadır. Bu nedenle Kefalonya’nın en büyük ithal kalemi yine tahıl olmuştur. Adanın tahıl ihtiyacını karşılamaya yetecek miktar ise 400,000 kile civarındadır. Adanın diğer ithalat kalemleri kahve, şeker, halat, maden, vapur kömüründen ibarettir. Kefalonya 1888 senesinde 15,326,489 kuruşluk ithalat gerçekleştirmiştir. 1889 senesinde ithalat değeri 15,487,447 kuruşa ulaşmıştır. 1888 ile 1889 seneleri arasında ithalat farkı ehemmiyetli seviyede değildir. Adanın ihracatı ise bir önceki yıla nazaran 685,846 kuruşluk azalma göstererek 12,705,111 kuruşta kalmıştır.

1889 yılında Kefalonya limanına 27,876 tonilato hacminde 530 gemi ve 28,703 tonilato hacminde 32 vapur giriş yapmış ve 27,427 tonilato hacminde 508 gemi ile 28,703 tonilato hacminde 42 vapur Kefalonya’dan ayrılmıştır (DTOG,1890:285).

Kefalonya adasının ticaret, sanayi ziraat ve limana geliş-gidiş yapan gemiler hakkında 1891 senesine ve 391. sayısına ait bir şehbender raporu mevcuttur. Korint üzümü, Kefalonya adasında yaşayan halkın zenginlik kaynağından birisi ve en değerlisidir. Üzüm, Kefalonya’da ortalama 9,600,000 kilogram yetişmekteydi. Yetişen üzüm miktarından elde edilen gelir 20,000,000 İngiliz lirası civarındadır. Adanın serveti olarak gösterilen Korint üzümü, 1891 senesinde ortalama yetişen miktarın üstündedir. Buna göre 1891 senesinde 1,356,000 kilogram üzüm yetişmiştir. Mahsulün neredeyse tamamının her litresi 180 drahmiye satılmıştır. Satılan üzüm adaya 4,250,000 drahmi civarında bir kazanç bırakmıştır. Elde bulunan üzüm mahsulü tükendiğinden 1891 senesinde talep çok olmuştur. 1891 senesinde Kefalonya adasından ihraç edilen Korint üzümünün gönderildiği ülkeler, üzümün miktarı vapur isimleri gösterilmiştir. Kefalonya adasının üzüm ihracatı şu şekildedir:

Tablo 25: Kefalonya’dan İhraç olunan Korint üzümü (1891).

Vapurların ismi	Milliyeti	Geldiği yer	İhraç olunan miktar (tonilato)
Elsa	Alman	Amsterdam	687
Arnold	Alman	Amsterdam	1,197
S.	Alman	Rotterdam	613
Brezilian	İngiliz	Amsterdam	176
P.	Felemenk	Amsterdam	464
Prens Henriët	Belçika	Anvers	766
Memphis	Avusturya	Trieste	18

L.	İngiliz	Amsterdam	577
M.	Alman	Hamburg	113
Tarifa	İngiliz	Liverpool	82
S.	Alman	Amsterdam	761
Gartdi	İngiliz	Rotterdam	434
Kastor	Felemenk	Amsterdam	650
M.	Felemenk	Amsterdam	369
Arnold	Alman	Amsterdam	489
Arşidüklük Rudolf	Belçika	Anvers	900

Kaynak: (DTOG,1892:391).

Yukarıdaki tabloya göre 1891 senesinde Kefalonya adasına farklı devletlere ait 16 vapur uğramıştır. Kefalonya’da ihracat en çok yabancı devletlerin vapurlarıyla gerçekleşmekteydi. Adadan en çok üzüm alan Amsterdam’dan gelen Arnold isimli vapur olmuştur. Tabloda iki kez adı geçen vapurun üzüm almak için iki kere adaya uğradığını söylemek mümkündür. Kefalonya adasından Almanya, İngiltere, Avusturya, Belçika ve Felemenk üzüm almıştır. Adaya uğrayan vapurların 6 tanesi Almanlara aittir. İngilizlere ait olan 4 farklı vapur bulunmaktadır. Geri kalan Felemenk, Belçika ve Avusturya vapurlarıdır. Belirtilen 16 vapurun 1891 senesinin sonuna kadar ihraç ettiği üzüm miktarı toplamda 8,290 tonilatodur. Haricinde Kefalonya’da tüketilen veya elde kalan 1,980 tonilato kadardır. Adanın 1,270 tonilatoluk kazancı bulunmaktadır.

Üzüm ihracatında, Rotterdam ve Amsterdam iskelelerine kadar navlun fiyatları 1891 senesinin tamamında 17 şilindir. İskelelere fiyat değişimi olmadan bütün sene aynı değerde üzüm ihracı gerçekleşmiştir. Yunanistan’da kâğıt paranın değişimi mecburi olduğundan asıl değeri ve görece değeri arasındaki fark bilinmemektedir.

Kefalonya Adasının şarap mahsulü ve zeytinyağı iç tüketime yetecek kadardır. Şarap, Kefalonya adasına kazanç sağlayabilecek mahsullerden birisi olsa da iç tüketimde kullanıldığı için gerçek kıymeti bilinmemektedir. Ancak tüccarlar sınırlı şarap mahsule sahip olursa da yabancı devletlere göndermek için alışveriş yapmaktadır. Adada şaraplar cinslerine göre fiyatlandırılmaktadır. Adi şaraplar 25-35 drahmi civarlarında değişiklik göstermektedir. Adanın en iyi şarap cinsleri Misket, Mavrodafni ve Rombola’dır. 1891 senesinde şarap mahsulünü en çok talep eden devlet Almanya’dır. Zeytinyağı, adanın talep edilen malları arasında olsa da iç tüketime ancak yetecek kadardır. Zeytinyağı mahsulü miktarca fazla olduğunda yabancı memleketlere gönderilmektedir. Yabancı ülkelere gönderilen zeytinyağı miktarı 10,000- 15,000 varil arasında değişiklik göstermektedir. Kefalonya’da yetiştirilen tahıl halkın ihtiyacına iki ya da üç ay yetecek kadardır. Kefalonya adasının ihtiyacını karşılayacak tahıl miktarı ise 350,000 kile civarlarındadır.

Kefalonya adasında, Korint üzümü ve zeytinyağı geniş ağlara sahip olarak ihracat ticaretinde ilk sırada yer almaktadır. Adada yetişen diğer mahsuller ikinci derece öneme sahiptir. 1891 senesinde adadan ihraç edilen mahsulün toplamı 50,595,964 drahmidir. Adanın ihtiyaç duyduğu mahsulleri Rusya, Romanya, Osmanlı Devleti, İngiltere, Avusturya-Macaristan, İtalya ve Fransa getirmektedir. Kefalonya adasına yapılan ithalat 5,401,420 drahmiye ulaşmıştır.

1891 senesinde Kefalonya adasına en çok giriş-çıkış yapan yabancı devletlerin vapurlarıdır. Yabancı devletlere ait gemiler arasında birincilik “nemse” vapurlarına aittir. İkinci sırayı teşkil eden İngiltere, Felemenk, İtalya, Belçika, Osmanlı vapurlarıdır. Kefalonya’nın limanı olan Argostili’ye gelen vapurların sayısı 15 tüccar gemisi ve 307 posta vapurundan oluşmaktadır.

Kefalonya şehbenderi görevli olduğu adayla, Osmanlı Devleti’nin ticaretini artıracak bir çareden bahsetmektedir. Buna göre Osmanlı Devleti ile Kefalonya arasında yolcu götürmek işi Osmanlı vapurlarına aittir. İdare-i Mahsusa ve Hidiviye vapurları Pire limanlarına yaptıkları düzenli seyahatleri Kefalonya’ya kadar uzatırlarsa iki tarafın da ticaretlerinin hatta sanayisinin artıracacağı ümit edilmektedir. Kefalonya’da yolcuların masraflarının artmasına sebep olacak bir durum bulunmaktadır. Lloyd vapurları yeni tarifesi gereğince doğu limanlarına uğramamaktadır. Kefalonya adasında yolcular seyahatlerini Pire ve Patras aracılığıyla gerçekleştirmek durumunda kalmaktadır. Bu durum Osmanlı vapurlarının Kefalonya adasına yolculuğunun uzatılmasının sebebi sayılabilir.

Kefalonya adasına tarımsal faaliyet ya da denizcilik alanları dışında gelir getiren bir kalem bulunmaktadır. Bu da Kefalonya adasından Osmanlı Devleti, Rusya ve Romanya’ya göç etmiş kişilerin ya da gemicilerin ailelerine nakit para göndermeleridir. Ada dışında yaşayan 20,000 kişi yaklaşık senelik 800,000 frankı geçen nakit para göndermektedirler. 1891 senesinde elde edilen nakit para senelik miktardan fazladır.

Kefalonya’nın liman idaresi, 1891 senesinde limanda dolaşan yerli gemilerin sayısını sunmaktadır. Adada dolasan yelkenli sayısı 138 iken vapur sayısı 23 adettir. Yelkenli gemiler toplamda 7,633 tonilatodan oluşmaktadır. Vapurların tonilato miktarı 11,460’tır (DTOG,1892:391).

Kefalonya Adası’nın 1892 senesine dair şehbender Mağridiç Efendi’nin raporuna gazetenin 459. sayısında yer verilmektedir. Buna göre 1892 senesinin ticaret işlemlerinden Kefalonya adası memnun değildir. Kefalonya adasının başlıca mahsullerinin alışverişindeki azalma memnuniyetsizliğin sebeplerindendir. Bunun yanında Yunanistan’da yaşanan ekonomik buhran ticaretin olumsuz etkilenmesinde önemli bir rol oynamaktadır.

Kefalonya adasının tarımsal ve ticari faaliyetleri Korint üzümü, zeytin, şarap mahsulü için yetişen her çeşit üzüm, tahıl ve sebze üzerine gerçekleşmektedir. Adada, 1892 senesinin haziran ve temmuz aylarında üzümlerin suyunu kurutan şiddetli sıcakla karşı karşıya kalınmıştır. Bu yüzden üzüm mahsulü adada fazla olmamıştır. Tüccar devletler, üzüm mahsulünün sıcak havalara maruz kalmamış ve özsuğu kurumamış olanını tercih etmektedir. Üzümün, gece yağın çigin, gündüz hemen buharlaşmayacak ve mahsule zarar vermeyecek şekilde yetişen cinsi tercih edilmektedir. Buna göre hava şartları üzümün yetişmesinde oldukça etkilidir. Ayrıca Yunanistan'ın çoğu yerinde olduğu gibi Kefalonya bağlarında meydana gelen "Mildiv" veya "Peronospora", "vinikol" adlı hastalıklar üzümün azalmasında etkili olmuştur. Bunların sonucunda 1892 senesinde Kefalonya'da üzüm mahsulünün miktarı 9,000 tonilatoya ulaşmıştır. Mahsul miktarı daha fazla olarak 1891 senesinde 10,300 tonilato kadardır. 1892 senesinin mahsulü önceki seneye kıyaslandığında daha azdır.

Üzüm mahsulünün, 1892 senesinde miktarı sınırlı olsa da satış fiyatı yüksektir. Üzümün her 100 İngiliz libresi 205 drağmi olarak belirlenmiştir. Mahsul miktarı arttıkça fiyatlarda yaklaşık %10-15 civarlarında azalmalar görülmektedir. 1892 senesinin sonlarında fiyatlar tekrar yükselmişse de mahsulün 3/2'lik kısmı satılmıştır. Satış fiyatlarındaki dalgalanma eldeki mahsul miktarına göre şekillenmektedir. Kefalonya'nın Korint üzümü satışı en çok Amsterdam, Rotterdam, Hamburg, Düsseldorf gibi yerlerde gerçekleşmektedir. Üzüm ihracatı 1892 senesinde 5,802 tonilatoya ulaşmıştır. Yeni mahsul 3,090 tonilatoluk kısmı mağazaya konulmadan satılmıştır.

Kefalonya adasının tarım sanayisinde Korint üzümünden sonra şarap ilk sırada gelmektedir. Kefalonya bağlarında elde edilen şarap miktarı 200,000 varil kadardır. Bu miktara denk olarak şarap miktarı 145,458 hektolitredir. Bağlardan kırmızı ve beyaz olmak üzere iki cins şarap imal edilmektedir. Bunlardan elde edilen 2/3'lük beyaz şarap ve 1/3'lük kırmızı şaraptır. Şarap fiyatları cinslerine göre değişiklik göstermektedir. Şaraplar arasında en lezzetli olarak kabul gören Misket Şarabıdır. Misket şarabın çoğu adanın iç tüketiminde, bir miktarı da Yunanistan cihetinde tüketilmektedir. Şarabın ihraç edildiği ülkeler ise Osmanlı Devleti, Rusya, Romanya, Kuzey Almanya'dır. Şarap gönderilen devletler arasında bulunan Kuzey Almanya piyasasında şarap diğer ülkelere nazaran daha kolay satılmaktadır. Şarabın 1892 senesinde satış miktarı önceki seneye göre birkaç yüz galon fazla bulunmuştur.

Adadaki zeytinyağı neredeyse iç tüketime yetersiz bulunmaktadır. Mahsul verimli olduğu zaman 25-35 bin kadar elde edilmektedir. Mahsulün Kefalonya adası tarafından kullanılan kısmı 2/3'üdür. Adada kılığı çekilen tahıl ve sebze için ithale mecbur kalınmıştır. 1892 senesinde tahıl ve sebze miktarları adada az olsa da önceki senelerde halkın ihtiyaçlarına

yetecek kadar yetişmektedir. Kefalonya’da tahılın azalmasına bağların üzümle doldurulması sebep olmuştur. Böylelikle adada tahıl ve sebze miktarları iki üç aylık ihtiyacı karşılamaya yetecek kadar bulunmaktadır. Ada halkının ihtiyacının karşılanması için gereken senelik 35,000 kilogram tahılı Osmanlı Devleti, Rusya ve Romanya sağlamaktadır.

Kefalonya adasının ithalat ticaretinde ilişkiler kurduğu devletler Osmanlı Devleti, Rusya, Romanya, İngiltere, Avusturya- Macaristan’dır. Devletlerle kurulan ilişkilerin temel sebebi adadaki tahıl eksikliğinden kaynaklanmaktadır. Adanın ihracat kalemi kuru Korint üzümü, zeytinyağı, şarap gibi mallardır.

Adanın limanındaki denizcilik faaliyetlerine bakıldığında limana en çok Avusturya- Macaristan sancağına sahip vapurlar uğramaktadır. Bunun haricinde üzüm almak için İngiliz, Felemenk, Alman, İtalyan, Belçika vapurları limana yanaşmaktadır. Kefalonya şehbender vekili önceki raporunda da ele almış olduğu gibi Osmanlı gemilerinin, Yunanistan limanları için özel imtiyazları bulunmasına rağmen Kefalonya adasına uğramamaktadır. Bu durum Osmanlı limanlarına gidecek yolcuları yabancı vapurlarına binmeye mecbur etmektedir. Şehbender vekilinin Osmanlı vapurlarının Kefalonya’ya uğramasını kolaylaştıracak fikri Kefalonya’ya Pire’den yolu kısaltacak Korint Kanalı’ndan geçilmesidir (DTOG,1892:459).

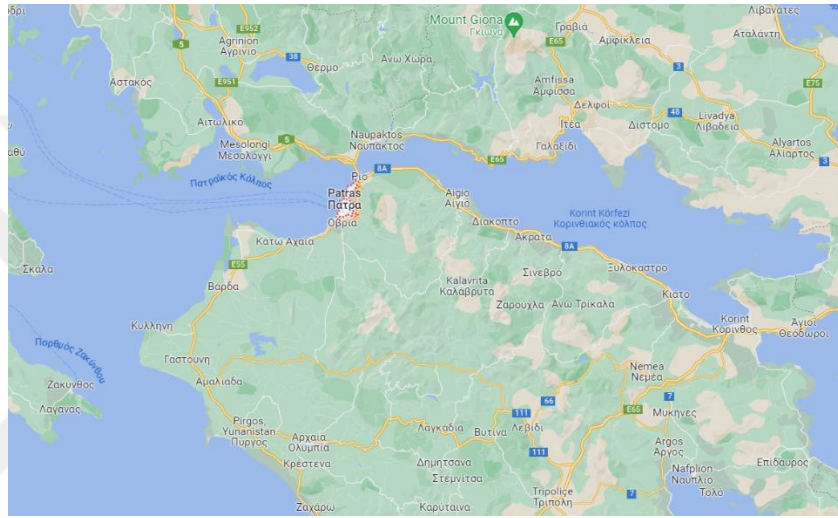
İyon Adalarından biri olan Kefalonya Adası, XIX. yüzyılın son dönemlerinde ticari işlemlerinin çoğunluğunu Korint üzümü üzerinden yürütmektedir. Kefalonya’nın coğrafi konumu üretim, tüketim noktasında hatta ürettiklerini satmak için pazar bulması noktasında önemlidir. 1886 senesinden 1892 senesine kadar genel olarak şehbender raporlarında üzüm mahsulünün ihracatı takip edilmektedir. İhraç mahsullerinden olan üzüm, zeytinyağı ve şarap Kefalonya adasının geliri için oldukça mühim kaynaklardır. Bu ürünlerin yetiştirilmesi ve üretilmesinde belirli aralıklarla zorluklarla karşılaşılrsa da ihracat her daim gerçekleşmiştir. Korint üzümü sayesinde Kefalonya Adasının, batısındaki devletlerle ticaretinin oldukça fazla olduğunu söylemek mümkündür. Adanın mahsullerinden özellikle üzüme olan talep azaldığında çareler aranmıştır. Adada şarap ve zeytinyağı kalitelidir. Buna bağlı olarak şarap ve zeytinyağının satışı mahsullerin miktarına bağlıdır. Genel olarak iç tüketimde kullanılmaktadır.

Adada en temel ihtiyaç olan tahıl az da olsa yetiştirilmekteydi. Tahılın büyük bir kısmının ithal edilmesi gerekmektedir. Adanın tahıl ihtiyacının büyük bir kısmı Rusya’dan karşılanmaktaydı. Tahıl ve çeşitli emtialar için Kefalonya adasının Osmanlı Devleti’yle olan ticareti Korfu adasına göre daha sınırlıdır.

3. Patras

Patras, Yunanistan'a ait Mora Yarımadası'nın kuzeybatısında yer alan bir liman kentidir. Kent, Osmanlı Devleti'nde olduğu dönemlerde Balyabadra olarak adlandırılmıştır (Kayapınar,2015: 68). Patras, Mora Yarımadası'nın büyük bir kenti ve Yunanistan için önemli bir giriş kapısı konumundadır (Kiel,1992:42). XV. yüzyıldan itibaren belirli aralıklarla Osmanlı Devleti hakimiyetine giren Patras, XIX. yüzyılın başında Yunanistan'ın bağımsızlık için başlattığı isyana katılan ilk şehirlerden olmuştur (Kiel, 1992:42). Kent ticaretle iç içe bir yaşam sürmekteydi. Bu durum, XIX. yüzyılın ikinci yarısında hizmet için yapılan liman işlemlerinin artmasından anlaşılmaktadır (Ünlü,2021:21).

Harita 3: Patras'ın konumu

Kaynak: Google Haritalar. Yunanistan/ Patras Erişim Adresi:

<https://www.google.com.tr/maps/place/Patras,+Yunanistan/> (Erişim

Tarihi:13.04.2023).

Patras, XIX. yüzyıl başlarından itibaren Yunanistan topraklarına dahil olmuştur. Her dönem ticaret merkezi olan kent, çeşitli ihracat ürünlerine sahiptir. Devletler Patras limanına sıkça uğramaktadır. Dersaadet Ticaret Odası Gazetesi, Patras'ın XIX. yüzyılın son dönemlerinin ticaretini meydana çıkaracaktır. Gazetenin içinde (1885-1900) Patras'a ve Patras ticaretine dair oldukça zengin bilgiler bulunmaktadır. Dersaadet Ticaret Odası Gazetesi'nde yayınlanan şehbender raporları bu kente dair ticari bilgileri sunacaktır. 1888 senesinden itibaren ulaşılan bilgileri Patras'ta şehbender (Minas) Aram Bağdadlıyan Efendi rapor olarak sunmaktadır. Aram Efendi 1885 senesinde geldiği Patras şehbenderliğine belirli aralıklarla devam etmiştir. Şehbenderin görevinin ilk dönemi 1885-1896, ikinci dönemi ise 1897-1901 seneleri arasına rastlamaktadır (Kayaoğlu,2013:249).

Dersaadet Ticaret Odası Gazetesi'nin Patras'la ilgili bölümlerinde ticarete bağlı olarak ziraat ve sanayi sektörlerine yer verilmektedir. Deniz ticareti, devletlerle olan ilişkiler, ithalat ve

ihracata yönelik edilen işlevler sayesinde XIX. yüzyılın son dönemlerinde Patras'ın ticari faaliyetleri meydana çıkarılacaktır.

Patras'ın ticari işlemlerine ilişkin şehbender raporu Dersaadet Ticaret Odası Gazetesi'nin 1888 tarihli ve 202. sayısında ele alınmaktadır. Şehbender Aram Efendi'ye göre 1887 senesinde gerçekleşen ticaret Patras'ı memnun etmiştir. Şehbender, bunun nedenini tüccar ve alım-satım işleriyle uğraşanların Korint üzümü ticaretinde zarar görmemesine bağlamaktadır. Bağcılar ise Korint üzümünün pahalılığından tüccarlar kadar memnun değildir. Patras tarım ve ticari faaliyetlerini üzüm sayesinde sağlamaktadır. Korint'te yetişen üzüm mahsulü 1887 senesinde 120,000 İngiliz tonilatosu kadardı. 1888 senesine gelindiğinde ise mahsul miktarı 127,500 tonilatoya ulaşmıştır. Bu süreçte Korint üzümünde %6,25 artış yaşanmıştır.

Üzümün yetişmesi hava koşullarına bağlı olmuştur. 1887 senesinin kış aylarında hava bağlara zarar vermeyecek şekilde geçtiği için haziran ayında mahsulün çok olacağına dair tahminlerde bulunmaktadır. Bu tahmin Temmuz- ağustos aylarında artan şiddetli sıcaklar dağlık ve elverişli bölgelerde üzümleri kurutana kadar geçerli olmuştur. Patras halkı, mahsulün 1886 senesinden az olduğunu savunarak durumdan memnun değildir. 1886 senesinde üzüm mahsulünün miktarı Mora ve adalarda toplam 271 milyon büyük Venedik libresi kadardır. 1887 senesinde yetişen mahsul 7 büyük Venedik libresi kadar eksiktir. Üzümün az olması bağ sahiplerini zarara uğratsa da satış miktarının yüksekliği zararı karşılamıştır.

Tablo 26: Patras'ta Korint üzümü cins ve fiyatlandırması.

Vertiza (iyi cins)	112 İngiliz lirası
Masrafin tamamı bayiye ait olarak	26 şilin
Vertiza (orta cins)	24 şilin
Patras (birinci cins)	23 şilin
Patras (ikinci cins)	20 şilin
Korint körfezi (birinci cins)	21-32 şilin
Korint körfezi (ikinci cins)	20-21 şilin
Pirgos, Kalamata, Filyatra, Modon, Koron (iyi cins)	18-19 şilin

Kaynak: (DTOG,1888:202).

Tablodan anlaşıldığı üzere 1887 senesinde Mora Yarımadasının kıyılarında yetişen üzümün fiyatı, cins ve yetiştirildiği yere göre belirlenmektedir. Üzüm çeşitlerinin arasında fiyat farkı fazla değildir. Ancak Korint körfezi mahsulünün birinci cinsinin en az ve en fazla olduğu satış fiyatları arasındaki fark açıkça görülmektedir.

Tüccar devletler, Patras limanına en mühim ticari mallardan biri olan Korint üzümü için gelmektedirler. 1886-1887 senesinde yapılan ihracat oranlarının ülkeler bazında karşılaştırılması şu şekildedir;

Tablo 27: 1886-1887 yıllarında üzüm mahsulünün gönderildiği ülkelerin karşılaştırmalı tablosu.

Ülkeler	1886	1887
İngiltere	51,951 İngiliz tonilatosu	58,426 İngiliz tonilatosu
Amerika	11,458 İngiliz tonilatosu	12,781 İngiliz tonilatosu
Kanada	1,650 İngiliz tonilatosu	1,184 İngiliz Tonilatosu
Fransa	35,826 İngiliz Tonilatosu	32,200 İngiliz tonilatosu
Kuzey Avrupa	12,530 İngiliz Tonilatosu	12,689 İngiliz Tonilatosu
Trieste	1,411 İngiliz Tonilatosu	2,080 İngiliz Tonilatosu
Avusturya	277 İngiliz Tonilatosu	1,129 İngiliz Tonilatosu
Rusya	201 İngiliz tonilatosu	131 İngiliz Tonilatosu

Kaynak: (DTOG,1888:202)

Tabloya göre Mora mahsulleri birçok devlet tarafından talep görmektedir. İngiltere'nin, satın aldığı mahsulün miktarı 1887'de bir önceki seneye göre artmıştır. Bu artış yaklaşık %12,46'ya denk gelmektedir. En çok üzüm ithal eden devletler arasında yer alan Fransa'nın 1887 senesinde üzüm ithalatı %10 daha azdır. 1886 senesinde paylaştıran üzümün miktarı toplamda 116,304 İngiliz tonilatodur. 1887'de miktar yaklaşık %3'e kadar artarak 120,620 İngiliz tonilatosa ulaşmıştır.

1888 senesi başında Yunanistan ve adalarda üzüm miktarı 3,500 tonilatodur. Bu miktarın 1,500 tonilatoluk kısmı vapurlara yüklenerek çeşitli limanlara gönderilirken, kalan bir kısmı Fransa'ya şarap üreticilerine tedarik edilmiştir. Yunanistan, ispirto ve şarap üreticilerinin ellerinde yeteri kadar mahsul olmadığı düşüncesiyle Fransa'ya üzüm göndermiştir. Fransa'ya mal götürenler roen ve bordo için sigorta ve navlun dahil her 100 kilograma 42-50 frank fiyat vermektedir. Marsilya için verilen fiyat fazla değişiklik göstermemekle birlikte 41-49 frank civarındadır.

İlgili şehbender raporunda verilen bir diğer ilgi Fransız hükümetinin Fransa ve Cezayir'de üzüm üretiminin artırılmasına yönelik aldığı karardır. Bu kararın uygulama sahasına konulması için ilk evvel Fransa'nın korint üzümü için geçerli olan ithalat vergisini arttıracığına ilişkin haberler Mora'daki bağcıları derin bir üzüntüye sevk etmiştir. Fransa'nın aldığı ithalat vergisi kararının uygulanmaması için Yunanistan'ın hızla girişimlerde bulunacağı da şehbenderin raporunda belirtilmiştir.

İthalat vergisinin artırılması kararından sonra Korint üzümünün Fransa'da değerinin düşmeyeceği öngörülmektedir. Bunun nedeni vurguncuların mahsulü yüksek fiyattan satmak

istedikleri, Fransa’da üretilen şarapların diğer ülkelere fazla satılması ve kuru meyvelerin taktirhanelerde elde edilmesi için Fransa’ya oldukça fazla mahsul ithal edilmesinden kaynaklanmaktadır. 1886 senesinde Fransa’ya ithal edilen Korint üzümünün kıymeti 17,486,684 franktır. 1887 senesinde Fransa’ya ithal edilen üzümün kıymeti 13,337,280 franktır. 1887 senesinde üzümün kıymeti az olsa da 850,596 franklık fazla bulunmaktadır. Buna göre mahsul az ithal edilmişse de kıymeti çoktur. Fransa hükümeti 1886 senesinde 3,377,948 franklık ve 1887 senesinde 1,667,339 franklık mahsul alsa da 1887 senesinde 1,710,906 franklık eksik bulunmaktadır.

Fransa’da ithalat vergisinin artması, Mora yarımadasında endişeye sebep olmaktadır. Fransa’nın üzüm vergisini artırmasına denk olarak üzüm de günden güne artmaktaydı. Bu durum mahsulün elde kalma korkusunu beraberinde getirmekteydi. Yunanistan, üzüm ithal edecek yeni yerlere ihtiyaç duymaktaydı. Bu ihtiyaca binaen Amerika hükümetinin ithalat vergisini tamamen kaldırma ihtimali Mora halkını mutlu edebilirdi.

Patras’ın şarap mahsulü 1887 senesinde iç tüketime yetecek kadardır. Yunanistan topraklarında filoksera hastalığı olmadığı için bağlar iyi durumdadır. Bağların verimli olmayışı hava koşullarına bağlıdır. 1887 senesinde sıcaklık şiddetinin fazla olması mahsulün azalmasına sebep olmuştur. Mahsul iç tüketimde kullanıldığı için azalması dış ticarete zarar verecek şekilde değildir. “ihaya” adında şarap şirketi tarafından Hamburg ve Rotterdam’a mahsul gönderilmektedir. Bu limanlara gönderilen şarabın kıymeti 1886 senesinde 280,000 frankken, 1887 senesinde 210,000 franka düşmüştür. Buna göre Hamburg ve Rotterdam’a gönderilen şarap %25 civarında azalmıştır.

Şehbender raporunda Patras’ın inşaat halinde bulunan limanı hakkında bilgiye yer verilmektedir. Patras limanı yapımında müteahhit ve Patras liman komisyonu ile Yunan hükümeti arasındaki anlaşmazlık işlemi bir süre durdursa da anlaşmazlık çözüldüğü için devam edilmesi beklenmektedir (DTOG,1888:202).

1888 senesine ait Patras şehbenderinden gelen rapor gazetenin 246. sayısında yayınlanmıştır. Raporda, Patras’ın en önemli ticari ürünlerinden olan Korint üzümü üstünde durulmaktadır. Gazetede, Patras’a dair raporun belirli yerleri aynen yayımlanmıştır. Gazete bunu yaparken okuyucuları arasında Osmanlı Devleti’nde kuru üzüm üreticiliği yapan kişilere yönelik faydalı bilgiler barındırdığı için şehbender raporunun ilgili kısmını aynen sütunlarına taşıdığını da belirtmiştir.

Korint üzümleri, 1887 senesinde 120,000 tonilatoyu geçmemektedir. Oysa 1888 senesinde üzüm, hava şartlarının da iyi olmasından dolayı 155,160 tonilatoya ulaşmıştır. Üzüm yaklaşık olarak 1888 senesinde %29 civarında artmıştır. 1888 senesinde üzüm mahsulü çok

olsa da talep oldukça azdır. Üzüme olan talebin azlığı buhrana sebep olmaktadır. Aynı zamanda 1889 mahsulü tahmin olunabildiği için geçmiş senelerden elde kalan malların mahsulün mevcut fiyatını düşürmesinden korkulmaktadır.

1888 senesinde çoğu devlet senelik üzüm ihtiyaçlarını tüketim piyasalarından karşılamıştır. Fransa hariç devletler senelik üzüm tedarikini sağladıktan sonra Yunanistan ve yedi adada elde kalan üzüm miktarı toplamda 9-10 bin tonilato civarındadır. Mevcut miktarın çoğu kısmı dış ticaretten çok Yunanistan'ın iç tüketiminde kullanılacak olan ikinci cins üzümlerdir. Yunanistan'ın elinde kalan üzüm miktarı iç tüketime fazladır. Kalitesi biraz düşük olan eldeki fazlalık Korint üzümünü bir kısmının oldukça düşük fiyatla Fransa'ya satılmasına ilişkin bir beklenti mevcuttu. Bununla birlikte 1887 senesinden elde kalan 5-6 bin tonilato Mora yarımadasındaki ticareti oldukça olumsuz etkileyecektir. Eldeki ürünü Yunan tüccarıyla yabancı tüccarı zor durumda bırakmaktaydı. Bu zorluk gayet vahim addolunuyor ve sorun ciddi bir mali mesele haline gelmektedir.

Yunanistan topraklarında üzüm mahsulünün fazla olmasından ve buhran haline dönüşmesinden bahsetmek gerekmektedir. Korint üzümü ticareti, Yunanistan'da 1877'den itibaren artış göstermektedir. Yunanistan'daki üzüm artışı Fransa bağlarında ortaya çıkan Filoksera bitki hastalığının mahsule zarar verdiği dönemlere denk gelmektedir. Fransa'da şarap işleriyle uğraşanlar üretimde zarar görmüş taze üzümler yerine kuru üzüm kullanmaktadırlar. Kuru üzümün şarap için kullanılabilmesi üreticileri memnun eden bir gelişmedir. Fransa, Korint üzümünü tercih edip piyasadaki üzümü yüksek fiyatlardan satın aldıkça Yunanlılar daha fazla üzüm yetiştirme hevesine kapılarak Mora yarımadasının hemen tamamını üzüm bağına çevirdiler. Fransa'dan talep arttıkça, Yunanistan'da zenginlik seviyesi o derece artmaktadır. Yunanistan topraklarında bağ sayısı artsa da üzüm mahsulü daima talep edilen miktardan eksiktir. Yunanistan topraklarında üzümün getirdiği zenginliğe, Fransa'daki artan bitki hastalığı sebep olmuştur. Ancak Yunanistan'da üzüm yetiştiriciliği bağıcılıktan çok daha fazla borsa muamelesi halini almıştır. Fransa açısından bozulan arz-talep dengesini fırsata çevirerek fiyatların yapay olarak yükselmesine sebebiyet veren vurguncular, Fransa'daki bitki hastalığının biteceğini hiç düşünmemişlerdi. Ancak Fransa, Amerika'dan tedarik ettiği ağaç fidanlarını topraklarında yetiştirmeye başladı. Üzüm vurguncuları, filokseranın sona ereceğini düşünmeden hırsla hareket ederek bağ yetiştirmeye devam etmişlerdir. Mora adasında yetiştirilen üzüm mahsullerinin miktarları 130 tonilatoya kadar ulaştığı halde fiyatı hem mahsul sahibini hem de tüccarı memnun etmiştir. Ancak 1888 senesinde Fransa'da şarap mahsulü ve Akdeniz sahillerinde üzüm mahsulü çok bereketliydi. Bunun yanında Korint üzümlerinin, Fransa'ya ithal edilmesini engelleyecek derecede yüksek gümrük vergisi uygulamasına

gidileceğine dair korku üzüm ticaretine hemen tesir etmiştir. Yunanistan, üzüm satmak için çeşitli yerler aramaktadır. Mevsim başında İngiltere ve Almanya'nın kuzeyine kâr bırakacak fiyatlar teklif edildi ve İngiltere ve Almanya'nın kuzeyine birkaç bin tonilatoluk mal sevkiyatı yapıldı. Ancak artık vurguncular eskisi gibi büyük meblağlarda kazanç sağlayamayacaklarını, fiyatları istedikleri gibi manipüle edemeyeceklerini büsbütün anladılar. Üzüm ticareti yapan kesimde büyük bir endişe ve üzüntü hasıl oldu.

1888 senesinde Yunanistan'da mahsulün çok olup talebin azaldığı noktada tedbir için üzümü ihraç edecek Yunanistan dahilinde de olsa yeni yerler bulmak ümit edilmektedir. Yunanistan topraklarında meydana gelen üzüm buhranını hafifletmek için çareler aranmaktadır. Üzüm mahsulünü işleyerek yani şarap ve konyak haline getirerek satışını sağlamak fikri doğmuştur. Böylelikle üzüm mahsulünün Avrupalı devletlere şarap olarak satılması mümkün hale gelecektir. Buhranı hafifletmek için üzümün şarap olarak üretilmesi tek çare olarak belirtilmektedir. Hatta bazı kişiler şarap üretiminin sadece buhranı hafifletmeyeceği bunun yanında bir kısım kestirelemeyecek kârın da elde edilebileceği tahmininde bulunmaktadır. Bu fikir ilk olarak Alman bir girişimci tarafından dile getirilmiştir. Mösyö Klaus (Gustav Clauss) birkaç yıl önce Patras'da "Achaia Alman Üzüm Şirketi" adıyla bir şirket kurmuştur. Halen gelişmekte olan şirketin mahsul ve ürünlerine Avrupa'dan pek çok müşteri gelmektedir. Mösyö Klaus üzüm ticareti ile iştigal edenler ve yetiştiricilerle yaptığı görüşmelerde kendilerine yaş korint üzümünün en adisini beyaz şarap yapımında kullanmalarını tavsiye etmiştir. Mösyö Klaus, şarap üretiminde iyi cins üzüme gerek olmadığı için "üçüncü el üzümü" denilen üzümünden şarap üretilmesini önermektedir. Bu suretle geride kalan üzümler daha kaliteli olacaktır. Üzümün bir kısmı zaten şarap üretiminde kullanılacağı için arz-talep dengesi de oluşturulmuş olacaktır. Ayrıca bir sendika kurulması da tavsiyeler arasındadır. Bu şekilde kullanım alanı kuru üzüm kadar sınırlı olmayan yaş üzümün şarap sarfiyatına tahsis edilerek hem üreticinin hem de tüccarın en uygun biçimde kazanç sağlamaları mümkün olabilecektir.

Daha sonra imal olunan şarap birkaç ay içinde diğer ülkelere sevk edilecek hale geleceğinden adi şaraplarla karıştırılmak üzere Marsilya'yla Sette'ye ve Vermouth imali için İtalya'ya gönderilebilir. Ya da bu şaraplar mahallinde gayet güzel konyağa dönüştürülebilir. İşte bu fikirlerin gerçeğe dönüştürülebilme ihtimali kuru üzümünden kaynaklanan sıkıntılara çare olur düşüncesi Patras'ta hakimdir. Bundan başka bu tasarının hayata geçirilmesi elzemdir. Zira Fransa'da ithalat vergisinin bir felakete neden olacağı, üzüm fiyatının gümrük vergisine gelecek zam oranında düşeceğine olan inanç oldukça yaygındır.

Birleşik Devletlerin ithalat resmini düşürme ihtimali Yunanistan'ı memnun etmiştir. Gazete'de yazılana göre ithalat vergisi indirimi olmuş bitmiş bir olay olarak görülmektedir.

Buna göre “*ihtikar hırsının getirdiği cinneti*” Amerika’ya mahsul fazlasının gönderilerek çözülebileceği zannedilmektedir. Yunan hükümeti, ülkeyi tehdit eden buhranın ne kadar önemli olduğunun gayet farkındadır. Bu nedenle Yunanistan’a ithal edilecek emtia hakkında karşılıklılık ilkesine dayanarak İngiltere’de ithalat vergisinden muafiyet veya mevcut verginin ciddi oranda düşürülmesini sağlamak için teşebbüste bulunmuştur. Ancak İngiltere hükümetinin, ülkenin son bütçesi sebebiyle ortaya çıkan zorlukları gerekçe göstererek Yunanistan’ın yaptığı teklifi reddetmek durumunda kalmıştır.

Mora kıtasında 1888 senesinde üzüm mahsulünün ihracatı 42,059,000 drahmi değerindedir. Mahsulün miktarı 109,679 tonilato kadardır. 1887 senesinde üzüm mahsulünün değeri 43,014,000 frank ve 101,790 tonilatodur. Buna göre 1888 senesi ihracatı 955,000 drahmi eksiktir. 1888 ihracatı fazla olsa da gelir miktarı azalmıştır.

Tablo 28: 1888 Haziran ayının başına kadar olan üzüm sevkiyat miktarı.

İngiltere	62,282 tonilato
Birleşik Devletler	12,836 tonilato
Kanada	1,630 tonilato
Fransa	38,772 tonilato
Kuzey Avrupa	24,586 tonilato
Trieste	2,347 tonilato
Avusturya	1,111 tonilato
Rusya	903 tonilato

Kaynak: (DÖG,1889:246).

Tabloya bakıldığında Fransa 1888 senesinin ilk yarısında ihtiyacı kadarını Yunanistan topraklarından karşılamıştır. Yunanistan topraklarında farklı devletlere üzüm ihracatı yapılırsa da 1888 senesinde elde yine üzüm kalmıştır. Tabloya göre devletlerin toplam üzüm tüketimi 144,467 tonilato olmuştur. Bunun yanında 1888 senesinin nakliye masraflarını ele almak gereklidir.

Tablo 29: Nakliye masrafları (1888).

D. (birinci cins)	64-75 frank
D. (ikinci cins)	49-54 frank
Patras (birinci cins)	39-49 frank
Patras aracılığıyla	29-41 frank
Korint körfezi (iyi cins)	36-46 frank
Pirgos (iyi cins)	24-29 frank
Kalamata, Koron ve Modon	26-42 frank
Kalamata, Koron ve Modon aracılığıyla	21-39 frank

Kaynak: (DÖG,1889:246).

Tabloya göre 1888 senesi Mora Yarımadası'nda en fazla nakliye masrafı 75 frank ve en az ise 21 frank olarak gösterilmektedir. Mahsul gemide teslim olunmak şartıyla gemiye yüklenmektedir. Mahsulün gemide yüklenmesinden sonra bütün sorumluluk alıcıya aittir.⁹ Gemide teslim olunmak üzere her bir miktar için 100 yeni kıyye ödenmektedir (DTOG,1889:246).

Patras'ın, 1888 senesinde batısındaki devletlerin Patras limanına giriş- çıkış miktarı değerlendirilmiştir. Diğer taraftan limana giriş- çıkış yapan ve ilişkiler kurduğu bir başka yer Osmanlı Devleti'dir. 1888 senesinde Patras ile Osmanlı Devleti arasında çeşitli mallar üzerine işlem gerçekleşmiştir. Patras limanına Osmanlı sancağına sahip 2,397 tonilatoluk 139 tayfalı 21 vapur girmiştir. Patras limanına toplamda gelen gemi 49 adettir. Osmanlı gemileriyle getirilen malların başında kereste gelmektedir. Aynı sene Patras'a İzmir'den Kaptan Jaubert¹⁰ Dukasiya¹¹ adında bir adet Fransız gemisiyle 794 tonilato kadar Korint üzümü götürmüştür. Patras limanına çeşitli devletlerin sancağıyla gelen vapur ve gemiler bulunmaktadır. Bunların sayısı ise 15 adedi vapur olmak üzere toplamda 19 gemi gelmiştir. Gemiler 14,352 tonilato ve 367 tayfadan ibarettir. Gemilerin limana getirdikleri emtialar demir, arpa ve pamuktur. (DTOG,1889:222). Osmanlı Devleti'nin Patras'a ithalatı 807,703 franktır. Patras'tan Osmanlı limanlarına gerçekleşen ihracatın değeri 29,574 franktır (DTOG,1889:244).

1889 senesinin Patras ticaretine ilişkin şebhenderlik raporu bilgiler Dersaadet Ticaret Odası Gazetesi'nin 293. Sayısında yer verilmektedir. Patras'ta Korint üzümünün miktarı 1888 senesine göre daha düşüktür. 1888 senesinde yaklaşık 160,000 tonilato olan Korint üzümü 1889 senesinde 143,000 tonilatoya ancak erişmiştir. Mahsulün 1889 senesinde az yetişmesindeki en büyük etken hava şartlarından kaynaklanmaktadır. Yaz aylarında artan sıcaklık üzümlerin aşırı kurummasına sebep olmaktadır.

Bağları yok eden filoksera hastalığı Yunanistan'da bulunmamaktadır. Yunanistan bağlarının uzun süre boyunca filokseranın hasarlarından korunması ve fazla mahsul alınmasının altında uygulanan bir işlem vardır. Bu yabancı memleketlerden Yunanistan'a her çeşit fidanın ithalinin yasaklanmış olmasıdır. Yunanistan'da filoksera bulunmamakla beraber 1889 senesinde bağlarda "Oidium" adı verilen külleme hastalığı tahribatı bulunmaktadır. Hastalığın çözümü için gerekli olan kükürt oldukça masraflıdır.

⁹ <https://ktodtm.com.tr/ihracatta-teslim-sekilleri-nelerdir/> (Konya Ticaret Odası Dış Ticaret Merkezi (Erişim tarihi 18.04.2023).

¹⁰ "ژوبر" (DTOG,1889:222).

¹¹ "دوقاسيا" (DTOG,1889:222).

Patras'tan diğer ülkelere 1889 senesinde Korint üzümü ihracatı devam etmiştir. 1889 senesinin üzüm ihracatında önceki senelere göre değişiklikler bulunmaktadır. 1888 ile 1889 senesinin kıyaslaması verilmiştir.

Tablo 30: Patras'tan sevk edilen üzüm miktarı (1888-1889).

	1888	1889
İngiltere	51,856 tonilato	49,923 tonilato
Kuzey Avrupa	18,749 tonilato	8,938 tonilato
Fransa	18,412 tonilato	38,391 tonilato
Amerika Birleşik Devletleri	12,513 tonilato	7,683 tonilato
Kanada	1,615 tonilato	1,184 tonilato
Avusturya	2,225 tonilato	1,315 tonilato
Avustralya	1,111 tonilato	873 tonilato
Rusya	547 tonilato	132 tonilato

Kaynak: (DTOG,1890:293).

Tabloya bakıldığında 1889 senesinde Patras limanından üzüm ihraç eden devletler arasında Avustralya'da yer almıştır. İngiltere, 1888'e göre 1889 senesinde %3 civarında daha az üzüm ithal etmiştir. Fransa 20 bin frank farkla 1889 senesinde fazla üzüm ithal etmiştir. Tabloda gösterilen 1888 senesi için toplam ihraç miktarı 107,028 tonilato ve 1889 senesi ise 108,441 tonilatodur.

1888 senesinin sonunda mağazada kalan mahsul miktarı 52,000 tonilatodur. Bu miktar 1889 senesinde daha az olarak 35,350 tonilatodan ibarettir. Bunun sebebinin 1889 senesinde üzüm miktarının az olmasından kaynaklandığını söylemek mümkündür. Üzüm mahsulü gemide teslim edilmek şartıyla senesi için her 112 İngiliz libresi yani 50,79 kilogramı aşağıdaki fiyatlarla satılmıştır:

Tablo 31: Patras'ta üzümün satış fiyatı (1889).

D. (iyi cins)	33,60 frank
D. (Adi cins)	28,80 frank
Patras (iyi cins)	24 frank
Patras (adi cins)	20,40 frank
Korint körfezi (birinci cins)	21,60 frank
Korint körfezi (adi cins)	20,40 frank
Pirgos	16,80 frank
Filyatra, Kalamata	15,60 frank

Kaynak: (DTOG,1890:293).

Üzüm mahsulleri cinslerine göre fiyatlandırılmıştır. Mahsullerin iyi cins ve adi cinsleri arasında çok büyük fiyat farkları bulunmamaktadır. 1889 senesinin sonuna gelindiğinde fiyatlarda %20 kadar bir indirim yapıldığı gazetede bildirilmektedir.

Fransa Hükümeti'nin, Fransa ve Cezayir bağlarının menfaatlerini korumak için ithalat vergisini artırma fikri Patras piyasasında durgunluğa sebep olmuştur. Ancak Korint üzümünün tarifede Amerika üzümleri arasına dahil olmadığına ilişkin resmi haber piyasayı tekrar hareketlendirmiştir.

Patras'ta üzüm ticareti haricinde palamut ticareti yapılmaktadır. Palamut mahsulü 1889'da 4,675 tonilato kadardır. Palamutun her bir tonilatosu gemide teslim edilmek şartıyla fiyatı 300-325 franktır. Mahsulün çoğu Trieste'ye geri kalan da İngiltere'ye gönderilmektedir. 1889 senesinde Palamut, Etolya'ya¹² 1,875 tonilato, Achaea ve Elis'e¹³ 875 tonilato, Lakonya'ya 1,925 tonilato kadar sevk olunmuştur.

Patras'ın şarap mahsulü 1889 senesinin sıcakları yüzünden yeteri kadar iyi değildir. Şaraplar, 1872 senesinden itibaren Amsterdam, Rotterdam, Hamburg gibi yerlere Patras'ta bulunan şarap şirketinden gönderilmektedir. 1889 senesinde şarap şirketinin kazancı 385,000 franktır. Bir önceki yıla göre şirketin kazancı 32,000 frank artmıştır. Şarap şirketi iç tüketim için 1884 senesinden itibaren konyak imal etmektedir. Şirket, imal edilen ve takdir gören konyakları yabancı memleketlere de göndermektedir.

Gazetede rapora ilişkin yorum belirtilmektedir. Buna göre her mahsulden çok olarak meydana çıkan Korint üzümünden şarap ve konyak imali artmaktadır. Korint üzümlerinden imal olunan şarapların kalite ve dayanıklılık açısından başarılı olduğu tecrübe edilmiştir. Yunanlılar şarabı satmak için mesai harcamaktadırlar.

Zeytin mahsulü 1888 senesinde 5,888 tonilato iken 1889 senesinde 4,500 tonilatoya düşmüştür. Zeytin elde bulunan miktara göre ve gemide teslim olunmak şartıyla tonilatosu 725-800 frank arasında değişen fiyatlarla Rusya tüccarı tarafından satın alınmaktadır.

Tütün mahsulü 1889 senesinde 5,000,000 kıyyedir. 1888 senesine göre tütün miktarı 500,000 kıyye artmıştır. Patras'ın tütünü çoğunlukla doğuda Osmanlı Devleti ve Mısır'a; batıda İtalya'ya satılmaktadır.

1889 senesinde Mora kıtasına tahıl Sırbistan, Rusya, Romanya ve Osmanlı Devleti'nden getirilmektedir. Üç devlet haricinde Sırbistan'dan dahi tahıl getirilmektedir. Mora kıtasına getirilen tahılın kıyyesi 1,272 kilogramdır. Rusya, Romanya Osmanlı Devleti ve Sırbistan'dan Patras limanına buğday, arpa, mısır ve yulaf getirilmektedir. Buğdayın fiyatı 32-38 santim, arpanın fiyatı az olarak 20-24 santim, mısır 19-25 santim ve yulaf ise 20-24 santimdir. Mora kıtasının tahıl ürünlerine ihtiyaç duyması sebebiyle fiyatı ne kadar yüksek olursa olsun temel ihtiyacı karşılamak durumundadır (DTOG,1890:293).

¹² Yunanistan anakarasının orta kısmı.

¹³ Mora'nın kuzeybatısında yer almaktadır.

1889 senesinde Patras limanına giriş-çıkış yapan Osmanlı ve yabancı gemi ve vapur sayıları şebender raporuna yansımıştır. Patras limanına 1889 senesinin ilk yarısında uğrayan 10 kıta gemi ve biri vapur olmak üzere 11 adet vasıta bulunmaktadır. Patras'a uğrayan gemilerin 9'u İstanbul'a götürmek üzere demir, vapur kömürü ve bazı emtialar yüklemektedir. Geri kalan 1 tanesi İzmir ve Sisam adasına hareket etmektedir. 1889 senesinin tamamında limana getirilen malın miktarı 493,592 tonilatodur. 1889 senesinde Patras limanına gelen Osmanlı sancağına sahip 3 adet vapur ve 7 adet yelken gemisi bulunmaktadır. Bunlar tahta, demir yolu malzemesi, fiçı tahtası ile gelmiştir (DTOG,1890:272). 1889 senesi içinde Patras limanına gelen Osmanlı sancaklı gemiler 802,998 franklık emtiaya sahiptir. Limana getirilen emtiaların en önemlileri tuzlu balık, tereyağı, çeşitli sebzeler kuru yemiş gibi mahsullerdir (DTOG:1893:283). 1889 senesinin diğer memleketlere ihraç ettiği malların değeri 16,301,894 franktır. İthal edilen malların miktar değeri ise 23,200,471 franktır (DTOG,1890:293).

Patras'ın, 1890 senesine ait şebender raporu gazetenin 343. sayısında yer almaktadır. Patras'ta 1890 senesinde ihraç edilen üzüm değeri 18,965,745 franktır. 1890 senesinde elde edilen üzüm miktarı ise 146 milyon tonilatodur. Korint üzümünün durumunu anlayabilmek için Patras'ta 10 senelik miktarları ve ihracat miktarları ele alınmalıdır. Buna göre 1881 senesinden 1890 senesine kadar senelik elde edilen üzüm miktarı ve ihraç edilen mahsulün kazancı aşağıdaki gibidir:

Tablo 32: Patras'ın ithalat değeri ve miktarı (1881-1890).

Sene	Frank (üzüm olarak)	Frank	Tonilato
1881	18,104,046	19,369,270	125,000
1882	17,797,548	18,887,780	108,000
1883	14,283,800	15,512,508	120,000
1884	14,581,910	15,897,282	130,000
1885	18,192,716	19,192,716	115,000
1886	17,476,686	18,654,348	130,000
1887	18,473,302	19,413,892	126,000
1888	16,066,020	16,807,782	160,000
1889	15,092,710	16,301,894	147,000
1890	18,069,885	18,965,745	146,000

Kaynak: (DTOG, 1891:343).

Tablodan anlaşıldığı üzere üzüm 1881-1890 senelerinde 100,000 tonilatunun altına düşmemiştir. 1890 senesinde ne kadar fazla mahsul elde edildiyse satış o kadar azdır. Üzüm 10 senelik süreçte zaman zaman azaldığı görülsede artma eğilimindedir. 1881 senesinde mahsul az ancak satış miktarı fazladır. 1888 senesinde diğer senelere göre fazla mahsul bulunmaktadır.

Ancak aynı sene satış miktarı az olduğu için kazanç o derece düşmüştür. 1882 senesinde üzüm miktarında oldukça fazla bir azalma görülmektedir. 1889 ve 1890 senelerinde üzüm miktarı 1888 senesine göre düşük miktardadır. 1890 senesi ihracatında 1889 senesi ihracatından 2,700,000 frank civarında bir artış kaydedilmiştir. Aslında 1890 sonuna kadar çeşitli ülkelere gönderilen korint üzümleri miktarı 1889'a oranla 6,000 tonilato eksiktir. Bu durum kazanç artışının nedeninin tonilato bazında ihracatın artışından ziyade korint üzümlerinin daha yüksek fiyattan satılmış olmasından kaynaklanmaktadır.

1889 ve 1890 senelerinde devletlere gönderilen üzüm miktarları ise şöyledir:

Tablo 33: Patras'tan sevk edilen üzüm miktarı ve ülkeler (1889-1890).

Ülkeler	1889	1890
İngiltere	49,292 tonilato	56,846 tonilato
Belçika, Felemenk, Almanya	8,938 tonilato	11,992 tonilato
Fransa	37,226 tonilato	16,372 tonilato
Amerika	8,450 tonilato	11,650 tonilato
Kanada	1,184 tonilato	1,057 tonilato
Avustralya	873 tonilato	1,559 tonilato
Avusturya	1,230 tonilato	2,755 tonilato
Rusya	132 tonilato	372 tonilato

Kaynak: (DТОG,1891:343).

Tabloya göre 1890 senesinde Patras'tan en çok üzüm ithal eden devlet İngiltere olmuştur. İngiltere'nin 1890 senesinde üzüm ihracatı %15 derecesinde artmıştır. Tablodaki ülkeler arasında en dikkat çeken Fransa'dır. 1890 senesinde yaklaşık olarak %20 civarında üzüm daha az ihraç gerçekleşmiştir. 1889 senesinde toplamda 107,325 üzüm ihraç edilmiştir. 1890 senesinde 102,621 tonilato üzüm ihraç edilmiştir. Raporda Mayıs 1891 senesine kadar gerçekleşen ihracat miktarı da ele alınmaktadır:

Tablo 34: Patras'tan İhraç edilen üzüm miktarı (1891).

Memleketler	1890	1889	Yüzdelik
İngiltere'ye	64,907	51,358	27 Fazla
Birleşik Devletler	13,191	13,202	-
Kanada'ya	1,290	1,324	2 $\frac{1}{2}$ noksan
Fransa'ya	30,315	59,333	49 noksan
Kuzey Almanya'ya	16,575	11,940	40 fazla
Avusturya- Macaristan'a	3,174	1,775	80 fazla
Avustralya'ya	1,557	873	79 fazla
Rusya'ya	444	132	238 fazla

Kaynak: (DТОG,1891:343).

1889 senesinde ihracatın toplam miktarı 139,937 tonilatoyken 1890 senesinde 131,455 tonilatodur. 1891'in Mayıs ayı başında Yunanistan'da toplam 14,500 tonilato üzüm bulunmaktadır. Bu miktar toplam hasılatın %10'u civarlarındadır. 1889 senesi mayıs başlarında ise elde bulunan mal miktarı 7,000 tonilatodur. Bu da hasılatın %5 civarlarındadır.

1890 senesinde İngiltere'nin vergide indirimine gitmesi (her kantarda 7 şilinin 2 şiline) korint üzümü tüketiminin artmasının sebebidir. Üzüm tüketimi yaklaşık %20'den 25 civarlarına yükselmiştir. Meyve fiyatı perakende satıcıları tarafından desteklenirse tüketimin daha da artması beklenmektedir. Bir önceki yıl Anadolu ve İspanya taraflarında üzümlerin yetişememesi tüketicilerin talebini artırmaktadır. Amerika, kuru meyvelerle başka çeşit üzümler haricinde Korint üzümünden alınan ithalat vergisini kaldırmıştır. Bu Amerika'ya olan üzüm ihracatını artıracak tedbir olarak görülmektedir. Amerika'nın 1890 senesi ithalatında dahi %10-15 civarında artış bulunmaktadır. Korint üzümleri İsviçre'de damıtma işlemleri ve şarap imalinde kullanılmaktadır. Tüketimi ülke içinde yetişen elma ve armuta bağlıdır. 1890 senesinde İsviçre'ye gönderilen üzüm miktarı önceki senelere göre artış göstermiştir.

Fransa bağlarındaki mevcut filoksera hastalığı Yunan çiftçileri bağ yetiştirmeye teşvik etmiştir. Üzüm hasılatındaki fevkalade artış, Fransa'daki bu buhran döneminde Mora'da ne kadar kaliteli bağ yetiştirildiğini meydana çıkarmıştı. Ancak Fransa'nın üzüm tüketiminin oldukça fazla azalmasına kuru üzüm şarapları hakkında aldığı tedbirler sebep olmuştur. Fransa'da kuru üzüm şarabına eklenen vergi hektolitreye başına 4 frank kadardır. 1890 senesinde verginin artması ve korint üzümleri fiyatlarının yüksekliği fabrikaların az miktarda şarap üretimine hatta bazı fabrikaların kapanmasına sebep olmuştur. Üzümün Fransa'ya olan ihracatının %50 civarında azalması İngiltere'yle olan üzüm rekabetini de etkilemiştir.

Patras'ta Fransız tarifelerinin düzeltilmesi için beklenmektedir. Kuru üzüm şarapları için 4 frank vergi yerine ham maddenin 100 kilogramından 15 frank alınması umulmaktadır. Bu vergi miktarının Fransa'da ortalama civarlarda olacağı düşünülmektedir. Bununla birlikte İngiltere'nin, Amerika'nın, Rusya ve diğer kıtaların tüketiminin artması sebebiyle Patras'ta üzümün fazla yetişmesinden endişe duyulmamaktadır.

1890 senesinde Patras'ta yetişmiş olan üzüm gemide teslim olunmak üzere İngiliz kantarının her birinde (tahminen $50\frac{3}{4}$ kilogram) farklı cinslere göre fiyatlandırılmaktadır. Bu fiyatlandırmaya göre; Vostiça (Vostizza Patras üzümü) 22-28 şilin, Korint körfezi 20-24 şilin, Patras 18-22 şilin, Adi Patras 15-17 şiline satılmaktadır. Üzüm en yüksek 28 şilin en az olarak 15 şiline satılmaktadır. Gazetede fiyatların beklentinin tersine mevsim başlarından itibaren

arttığını ve Nisan 1890 senesinden itibaren fiyatlarda azalma olduğu gözlemlendiği belirtilmektedir. Patras'tan alınan haberler yeni mahsul gayet kaliteli ve bol olacağına dairdir.

Patras'ta şarap üretimi bir önceki yazın sıcak ve kurak geçmesinden ötürü kaliteli olamamıştır. Patras'ta ihracat ile uğraşmakta olan “Ahaya” (Achaia) adındaki anonim Alman şirkettir. Şirketin 1890 senesindeki ihracat miktarı 4,200 hektolitredir. Şirket, 1889 senesinde kapasite artırımına giderek 1,200,000 franklık daimî şarap depoları ve diğer yapılar için harcama yapmıştır.

Korint üzümüyle imal olunan şarap cinsçe iyi ve uzun müddet bozulmamaktadır. Şarap mahsulü sirkeye dönüşmediğinden yabancı memleketlere gönderilmektedir. Şaraplar yeni olduğu zaman içinde olan bir koku zaman geçtikçe şarabı güzelleştirmektedir. Bu nedenle üretilen şaraplar hemen satışa sunulmamaktadır.

Yunanistan'da şarap fazla olduğundan diğer ülkelerden şarap ithalatı oldukça cüzdür. Şarap dışında özellikle Fransa şaraplarından ithalat vergisini kaldırıldıktan sonra şampanya ithalatında artış görülmektedir. Yunanistan'da henüz Patras'ta Korint ve Atina'da ise yerli şampanya üretimi henüz gelişmemiştir.

Palamut, 1889 senesine göre daha azdır. Mahsul miktarı daha önceleri 15,000 tonilatodan fazladır. Ancak 1889 senesinde elde edilen mahsul miktarı 3,090 tonilato kadardır. Palamut, gemide teslim edilmek şartıyla ortalama 20 İngiliz lirasına yani 1,015 kilogramı 500 franka satılmıştır. Palamut, deri işlemleri için Avusturya ve İngiltere'ye gönderilmektedir.

Patras'ta zeytin ve zeytin mahsulleri daha çok iç tüketimde kullanılmaktadır. Zeytin mahsulleri bazı kere Kalamata'dan Patras yoluyla yabancı devletlere bir miktar gönderilmektedir. Ancak Patras'ın mahsulünden ihraç hiç gerçekleşmemektedir.

Tütün mahsulünün yetiştiği mahaller Etolya-Akarnanya, Argolida¹⁴, Korint ve Fityofoki (Phthiotis) bölgelerinde yetişmektedir. Patras'la sınırı olan yerlerde tütün yetişmemektedir. 1890 senesinde yeterince tütün yetişmemiştir. Tütünün fiyatı 100 kilogramın her biri için 39-285 frank arasında değişmektedir. Tütün miktarı 1889 senesinde 6,140,000 kilogramken 1890 senesinde 3,000,000 kıyye yani 3,850,000 kilogram tahmin edilmektedir.

Tütünün çoğu iç tüketimde kullanılmıştır. Tütünün fazlalığı Mısır ve Osmanlı Devleti haricinde İtalya, Anver ve Rotterdam'a gönderilmektedir. Tütün ihracatının sadece doğu limanlarıyla sınırlı kalmadığını söylemek mümkündür. Yunanistan'da ise yalnız yabancılar sigara kullanmaktadırlar. (DTOG,1891:343).

¹⁴ Mora yarımadasının doğusunda kalan bir bölge, Argolis.

1890 senesinin şebender raporuna ilişkin haberin devamı 344. sayıda yer almaktadır. Patras'ta deri ticaretinden de gelir elde edilmektedir. Gelir sağlanan hayvanlar koyun, kuzu, oğlak, tavşan gibi çeşitli hayvanların derileridir. 1890 senesinde koyun ve kuzu derisinden elde edilen miktar 285,000 adettir. Koyun ve kuzu derisinin ortalama fiyatı 1,75 franktır. Oğlak derisi 135,000 adet ve ortalama fiyatı 2,25 franktır. Deri miktarı az olan 19,000 adetle tavşandır. Tavşan derisinin ortalama fiyatı 0,40 franktır. Tilki derisi 6,000 ve Zerdava ise 3,000 adettir. Fiyatlandırma tilki de daha düşük olarak 3,90 franktır. Zerdeva cinsinin derisi 9,35 franktır. Haricinde 49 adet çakal ve tilki derisi 1890 senesinde kazanç getirmiştir.

Deri cinslerinde Oğlak derisi yüksek fiyatlı ve kâr getiren ürünlerden biridir. Deri gelirinin 100,000'in üzerinde olduğu hayvanlar koyun, kuzu ve oğlak derilerinden oluşmaktadır. Geri kalan hayvan derilerinde miktar oldukça azdır. Deri sayıları ve ortalama fiyatları birbirinden farklıdır. Derilerin gönderildiği mahallerden genellikle çoğu Trieste ve bir kısmı da Osmanlı Devleti'ne gönderilmiştir. Patras'a ait gümrük idaresi tarafından verilen bilgilere göre ithalat değerleri meydana çıkarılmaktadır.

Tablo 35: Patras'ın ithalatı (1880-1890).

1880	15,146,440 frank
1881	21,979,925 frank
1882	16,560,000 frank
1883	24,659,869 frank
1884	25,409,020 frank
1885	21,249,408 frank
1886	22,582,752 frank
1887	22,491,551 frank
1888	23,822,680 frank
1889	23,190,471 frank
1890	15,549,490 frank

Kaynak: (DTOG,1891:344).

Tabloya göre 1890 senesinde ithalat değerlerinde azalma fazladır. 1888 ve 1889 senelerinde değerlerde fazla değişiklik görülmemektedir. 1884 senesi ise en fazla ithalat yapılan dönemdir. 1889 senesinin ithalatına oranla %33 ve 1888 senesine göre %50 civarında olduğu belirtilse de bunun doğruluğundan şüphe edilmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Bu yanlış hesaplama 1890 senesinde Mösyö Trikopi kabinesinin düşmesi sonrası memurların görevlerinden alınması ve bu esnada rüsumat idaresinde yaşanan bir kısım karışıklık sebep olarak gösterilmektedir. Tüccarlar 1890 senesi ithalatının 1889 senesine oranla %20-25'ten aşağı olmadığını bildirmektedir. Bu durum satın alma işlemleri ile uğraşanların durumundan

dolayı tüccarın 1890 senesinde çok fazla siparişte bulunmaması, gelen malların çoğunu uygun bir zamanda piyasaya sürmek için gümrük antrepolarında bırakması, transit yoluyla diğer devletlere gönderilmesi ile yorumlanmaktadır.

Patras'ın ithalat ticaretini çoğu kuru üzüm satış, ihracat ve yetiştirme noktasında çiftçinin kazançları etkilemektedir. Patras önceleri Yunanistan'a gelen pamuklu dokumaların merkezi olsa da daha sonra ağır belediye vergilerinin eklenmesiyle bu özelliğini kaybetmiştir. Yabancı ülkelerden mallar artık Patras yerine Pire e Korfu'ya ihraç edilmektedir. Patras limanının pamuk dokuma ticareti şehir ile şehre yakın yerlerinde tüketim içindir. 1890 senesinde yün ve pamuklu dokuma ve ipliği önceki senelere göre azdır. Pire'de adi pamuklu dokuma ve özellikle Kalamata'da ipek dokuma yapılmaktadır. Ancak Patras ahalisi yabancı memleketlerden getirilen ipekli dokumalarına yönelmektedir. Fransa, Avusturya ve Belçika'dan önceki seneler kadar çok ithal olunmamaktadır. Bu devletlerden gelen mallar yerine İngiltere ve Almanya'dan getirilen ucuz ve farkı olmayan dokuma ürünleri kullanılmaktadır. Dokuma ürünlerinin ithalatı 1890 senesinde 2,407,146 frank kadardır.

Patras'ta ithalatla en çok ihtiyaç duyulan tahılın haricinde maden, kereste, gaz gibi emtia ithal edilmekteydi. Tahıl azlığının en temel sebebi Patras ve genel olarak Mora'da üzüm yetiştirmeye tahsis edilen tarım arazisinin genişliği idi. Patras'a tahıl getiren devletler Rusya, Romanya ve Osmanlı Devleti'dir. Avusturya Patras'a tahıldan ziyade un sevk etmekteydi. 1890 senesinde adaya yaklaşık 4,472,430 milyon tahıl sevk edilmiştir.

Patras'a ithal edilen madenlerin değeri 2,911,420 franktır. Bu madenler daha çok demir yolu yapımında kullanılmaktadır. Almanya'dan 2,792,488 franklık ve bir miktarda Belçika'dan ithal malzeme getirilmektedir. Demiryolunda kullanılacak malzemeler Anwers ve Rotterdam yoluyla Patras'a getirilmektedir. Demir ithalatı Belçika'dan yapılmaktadır. Haricinde Belçika'dan demir tel, putrel¹⁵, demirden köprü alınmaktadır. Patras'a olan çivi ithalatı burada açılmış olan fabrikanın üretimime geçmesiyle gittikçe azalmaktadır. 1890 senesinde demirele bağlantılı emtianın ithalat değeri toplamda 200,248 franktır.

Yunanistan'ın birçok yerine Avusturya ve İtalya'nın kuzeyinden kereste ithal edilmektedir. Kereste ithali, Patras'a 1890'da 945,501 frank gerçekleşmiştir. Patras'ta kereste ihtiyacını karşılayacak ağaç yetiştirilmeye başlansa da yetiştirme uzun zaman aldığından kereste ithal edilen ürünler arasında yer almaktadır.

New York'tan Patras'a maden kömürü ithal edilmektedir. Patras limanına getirilen maden kömürü fabrika ve vapurlarda kullanılmaktadır. Kömür ithali senelik 6,500 tonilato

¹⁵ "Putrel": Demiryolunda kullanılan taşıyıcı. Bkz. Türk Dil Kurumu Sözlükleri. Erişim Adresi: <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 15.04:2023).

civarlarındadır. Yunan hükümeti gazı tekel olarak almaktadır. Amerika'dan Yunanistan topraklarına getirilmekte olan gazın 1890 senesinde satış değeri 1,111,230 franktır. Bunlar haricinde cam, halat, ip ve üzüm ihracı için gerekli olan çuval ithal edilmektedir. Patras'a Belçika'dan ithal edilmekte olan camın senelik miktarı 4,000 sandık civarındadır. 1890 senesinde ithalat kıymeti 80,733 frank olarak tahmin edilmektedir.

Eski çuvalların ithalinin gerekçesi Fransa'ya gönderilen üzümlerin paketlenmesinde kullanılmasıdır. Çuvallar Anvers'den ithal edilmekte ve ileride bu malzemenin ticaretinin artacağı düşünülmektedir. Halat ve ip Patras'a İngiltere, İtalya ve Fransa'dan ithal edilmektedir. 1890 senesinde ithalat değeri 96,522 franktır. Bunların yanında 1890 senesinde Trieste ve İngiltere'den getirilen 524,724 franklık kantar emtiası bulunmaktadır. Bunların yanında ithali yasak olan mallar bulunmaktadır. Bu mallar sigara kâğıdı ve oyun kâğıdıdır.

Raporun devamında Patras limanına uğrayan gemi ve vapurların miktarı yer almaktadır. 1890 senesinde Patras limanına uğrayan 39,040 tayfalı ve 715,491 tonilatoluk 3,983 vapur bulunmaktadır. Limana gelen vapurların toplamda 890 tonilatoluk ve 52 tayfalı 8 adedi Osmanlı sancağına sahiptir. 1890 senesinde Almanya'dan Patras limanına uğrayan doğrudan doğruya 2 adet vapur bulunmaktadır. Bu vapurlar korint üzümü taşımaktadırlar. Limana İngiltere ve Avusturya vapurlarının uğrama sıklığı artış kaydetmektedir.

Yunanistan'da ticareti sağlayan ve işlemekte olan gemi kumpanyaları bulunmaktadır. Akdeniz'in bazı noktalarında hatları bulunan gemi kumpanyalarından İtalyan Floriyo ve Rubatino ve Avusturya menşeli Lloyd kumpanyaları Patras limanı ile bazı limanlar arasındaki ticareti sağlamaktadır. Gemi kumpanya vapurları Patras-Brindizi ve Patras-Trieste arasında işlemektedir.

Patras limanı için navlun değişmektedir. Korint üzümü navlun ücreti Londra ve Liverpool'a ücret 15-27 $\frac{1}{3}$ şilin, New York'a 20-27 $\frac{1}{3}$ şilin, Rotterdam, Amsterdam, Anwers ve Hamburg'a doğrudan doğruya olarak ücret 17 şilin 6 pensten 25 şilin, Londra yolu 25-30 şilin, Marsilya'ya 13-18 frank, Nant, Bordo, Roen'e 20-25 frank, E. ve Melborne 40 m³ hacminde olan fiçı 45 şilindir. Bunun yanında liman, fener, sağlık vs. vergisi değişmemiştir.

Yunanistan'daki kâğıt para tedavülünün zorunluluğuna değinilmektedir. Bu değişim ithalat ve ihracatı etkilemektedir. Yabancı devletlere karşı tahvillerin fiyatı dalgalanmaktadır. 1890 yabancı devletlerin tahvilleri fiyatı oldukça yüksek bulunmaktadır. Patras'ta Osmanlı lirası 30 drahmi ve İngiliz lirası 33, 100 franklık ise 130 drahmiye tedavül etmektedir.

Raporda Patras limanı, demiryolu yapımı ve sanayiye dair bilgilere de yer verilmektedir. Liman yapımının devam edildiği bildirilmektedir. Demiryolu yapımına mesai harcanmaktadır.

Kumpanyaların ticarete etkili olduğu ve başka kumpanyaların da burada birer hat teşkil edeceklerine dair beklentiler mevcuttur. Patras'taki sanayinin gelişimi de Osmanlı şehbenderinin raporuna yansımıştır. Buna göre Patras'ta; 4 buharla işler bağhane, 7 su ile işler bağhane, 3 buharla işler un değirmeni, 1 buharla işler pamuk ipliği fabrikası, 1 pamuk dokuma fabrikası, 4 buharla işler bıçaklı, 2 şarap fabrikası, 1 gaz limonatası fabrikası, 1 meşrubat fabrikası, 1 dökümhane bulunmaktadır (DTOG,1891:344).

Dersaadet Ticaret Odası Gazetesi'nin R. 1 Eylül 1306 /13 Eylül 1890 tarihli ve 298 sayısında Patras şehbenderinin 1890 senesi Aralık- temmuz aylarının denizcilik faaliyetlerine yönelik bilgiler mevcuttur. 1890 Aralık- temmuz aylarında Patras limanına uğrayan ikisi İngiliz, ikisi Alman, biri Rum, biri İsveçli olmak üzere 5,240 tonilatoluk 125 tayfalı 6 gemi vardır. Gemilerden ikisi boş olmak üzere geri kalan çeşitli mallarla dolu bulunmaktadır. Limana 600 tonilatoluk 37 tayfalı 6 adet Osmanlı gemisi kereste ve buğday taşımaktadırlar. Patras limanından bu gemiler boş hareket etmiştir (DTOG,1890:298).

Patras'a ait 1891 senesine ilişkin bir şehbender raporu gazetenin 374. sayısında ele alınmaktadır. 1891 temmuz-1892 ocak aylarında Patras limanına tahıl, şarap, kuru üzüm ve mermerle yüklü 4 adet Osmanlı gemisi giriş yapmıştır. Osmanlı gemileri boş olarak limandan ayrılmıştır. Aynı tarih aralığında Patras'a Osmanlı limanlarından çeşitli mallar ile 16 adet çeşitli devletlerin sancağına sahip deniz vasıtası girmiş ve bunlardan 14 adedi Osmanlı limanlarına ve 2 adedi Mısır'a hareket etmiştir (DTOG,1892:374).

Patras'ın ticareti faaliyetlerine dair Avusturya- Macaristan konsolosunun bir beyanına gazetenin 399. sayısında yer verilmektedir. Buna göre Patras şehri 1890 senesinde 4,635,610 franklık işlemler gerçekleştirmiştir. Bu değer 1891 senesinde 5,000,000 franka ulaşmıştır. Patras limanına Triesteden şeker, kereste ve ham madde getirilmektedir (DTOG,1892:399).

Gazetenin 409. sayısında Patras'a ait 1891 senesinin ticari faaliyetleri yer almaktadır. 1891 senesi ticaretinde ithalat değeri 14,829,071 franktır. Bu değer 1890 senesinin ticaret işlemlerine yakındır. Tahvillerin artması, azalması, altının kıymeti gibi ticarete görülen zorluklar dikkate alındığında 1890 ve 1891 seneleri arasındaki farkın azlığı memnunluk verici bir durum olarak algılanmaktadır. Patras'ta ihracat kıymetinin geneli 20,061,748 franktır. Bunun korint üzümüne ayrılan kısmı 18,954,455 franktır. Buna göre Patras'ta ihracatta ticari faaliyetlerin büyük bir kısmı korint üzümlerine ilişkindir.

İhracatı yapılan 117,926,000 kilogramın 23,744,000 kilogramı korint üzümüdür. Fransa'ya 1890 senesinde gönderilen üzüm miktarı 16,372,000 kilogramdan oluşmaktadır. 1892 senesinde şubat ayında Fransa'da kuru üzümlere konulacak vergilerden dolayı oldukça

fazla toplanan mahsul gönderilmiştir. Korint üzümünün ithalatı Fransa’da artırılan gümrük vergisi sebebiyle azalma eğilimi göstermiştir (DTOG,1892:409).

Gazetenin 448. sayısında 1892 senesine ait ticaret ve sanayinin genel durumunu belirten bir rapor sunulmaktadır. Korint üzümü Patras’ın ticaret merkezi olmasında etkili olmaktadır. Şehrin zenginleşmesinde ve ticarete ilk sırada yer alması korint üzümleri sayesinde olmaktadır. Patras şehrinin refah ve mamurluğun artması mahsulün fazla olmasına bağlıdır.

Patras’ta korint üzümü 1875 senesinden önce 75,000,000 kilogramı geçmemektedir. 1888 senesinde 160,000,000 kilograma ulaşmıştır. 1891 senesine gelindiğinde ise miktar 163,000,000 kilogramdır. Bağlar her sene yeniden yetiştirildiği için mahsulün sürekli artacağı düşünülmektedir. Bu artışın ilerde kenti daha da geliştireceği düşünülmektedir.

Bağların artacağı düşüncesi aksine 1892 senesinde Patras’ta ve esasen Mora yarımadasının çoğu yerindeki üzümü bağlarında Peronospora¹⁶ hastalığı bulunmaktadır. Bu hastalık 1891 senesinde 160,000 kilograma kadar ulaşmış olan üzüm mahsulünün 1892 senesinde 40,000 kilogram civarında azalmasına neden olmuştur ki bu da bir önceki sene mahsulünün %25’ine denktir. Üzümde olan hastalık fidana zarar vermeyip mahsule zarar vermektedir. Üzümde karşılaşılan bu durum mali durumu da zarara uğratacaktır.

Yunanistan’da ekonomik buhran meydana çıkmamış olsaydı bitki hastalığından Mora ticareti fazla zarar görmeyecektir. Altın kıymetinin artması ve kambiyo fiyatının artması ve azalması, iflaslarının yaşanması işlemlerin durmasına sebep olmuştur.

Gazetede aynı sayıda verilen gümrük istatistiklerine göre Patras limanı aracılığıyla gerçekleşen ithalat kıymetleri belirtilmektedir. Bu miktarlar 1883 senesinden 1891 senesine kadar değişiklik göstermektedir. 1883 senesinde ithalatın kıymeti 24,659,869 frank, 1885 senesinde 21,249,408 frank, 1887 senesinde 22,491,555 frank, 1889 senesinde 25,190,471 frank ve 1891 senesinde 15,829,071 franka ulaşmıştır. Belirtilen beş senenin ithalat kıymetine göre en fazla 1889 senesinde gerçekleşse de bu seneden itibaren düşüş yaşanmıştır. 1892 senesinde gerçekleşen ithalatın kıymeti en az olarak 14,896,387 frank olarak görülmektedir. 1892 senesi, bir önceki seneye göre yaklaşık 933,000 frank yani %6 civarında eksiktir. 1892 senesinde mahsul miktarının ve ithalat miktarının sınırlı olması hastalık ve buhranla ilişkilendirilmektedir. Ancak mahsulü sınırlı olarak gösterirken ikinci üç ayda buhranın aniden artması o tarihlere kadar malların ve mahsullerin toplanmış olması da dikkate alınmalıdır.

¹⁶ “Peronospora”: bağlara zarar veren bir çeşit mantar hastalığı. Bkz. Türk Dil Kurumu Sözlükleri. Erişim Adresi: <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim tarihi 16.04.23).

1883 senesinde 14,283,800 frankı üzümünden olmak üzere toplam 15,512,308 frank; 1885 senesinde 18,192,716 frankı üzümünden olmak üzere toplam 19,316,050 frank; 1887 senesinde 18,373,302 frankı üzümünden olmak üzere toplam 19,473,302 frank; 1889 senesinde 15,092,170 frankı üzümünden olmak üzere toplam 16,301,894 frank; 1891 senesinde 18,954,445 frankı üzümünden olmak üzere toplam 20,061,748 frank ve son olarak 1892 senesinde 15,371,907 frankı üzümünden olmak üzere toplam 16,249,654 franklık değere ulaşmıştır.

Patras'ta 1883'ten 1892 senesine kadar belirli aralıklarla verilen işbu rakamlardan da anlaşılacağı üzere ihracat değerinin en fazla olduğu yıl 1891'dir.

Gazetede de belirttiği gibi 1891 ve 1892 senelerinin incelenmesi sonucunda 1892 senesi ticaret işleminde ithalat bir sene öncesine kadar 3,812,000 frank ve %19 civarında eksiktir. Bahse konu eksikliğin nedeni Korint üzümünün az yetişmesinden kaynaklanmıştır. 1891 senesinin mahsulü ancak 115,000,000 kilogramdır. Daha önceki senelerde mahsul miktarı ise 1885'te 120,000,000 kilogram, 1887 senesinde 128,000,000 kilogram, 1889 senesinde 147,000,000 kilogram ve 1891 senesinde ise 163,000,000 kilogramdır. 1885, 1887, 1889, 1891 senelerine göre en düşük miktar 1892 senesindedir. Bağa bulaşan hastalıklar 1892 senesinde mahsule zarar vermiştir. Yeni yapılan bağ dikimleriyle mahsulün artması beklenirken tam tersi olmuş ve 1885 senesinin mahsul miktarlarına düşülmüştür. Hastalık fidanı bozmuyorsa da mahsullere zarar vererek miktarların azalmasına sebep olmuştur. Son zamanlarda hastalığa karşı tedbirler alınmakta ve kibritle alakalı madde kullanılmaktadır. Bununla birlikte fidan bir “vaporizatör” aracılığıyla dolanmaktadır. Ancak mahsul için kullanılan maddenin etkisi bilinmemektedir.

Hava ve hastalık sebebiyle 1892 senesi mahsulü memnun etmemektedir. Bu memnuniyetsizlik sonucu bağ sahipleri ve tüccarların başvuruları üzerine Yunan hükümeti bir tedbir almıştır. Buna göre hükümet, 28 Ağustos öncesinde mahsul yüklemelerini yasaklamıştır. Mahsulleri bir an önce gemiye yüklemek için üzümlerin erken kurutulmaya çalışılmasında kullanılan yöntemler mahsulün cinsini bozmaktadır. Hükümetin aldığı bu kararın güzel sonuç vereceği düşünülmektedir. Mevsim başlarında ihracat pek memnun edici değildir. Mahsulün az olması nedeniyle üzümü ederinden fazla satmaya çalışan üreticilerin bu tavrı Avrupa'nın diğer taraflarından kaliteli üzüm tedarik etme yoluna başvurulmasına neden olmuştur. Bu sebeplerden dolayı mevsim başlarında fiyatın dengesiz oluşuyla birlikte kambiyo fiyatındaki artış üzümünden elde edilecek kârın azalmasına sebep olmuştur.

Palamut mahsulünün miktarı, geçmiş yıllara oranla artış kaydetmiştir. 1890 senesinde mahsul 6,800,000 kilogram ve 1891 senesinde 7,600,000 kilogramdır. 1892 senesine gelindiğinde mahsul miktarı 8,000,000'a kadar ulaşmıştır. Palamut mahsulünün Yunanistan'ın

farklı noktalarında yetiştirme oranına bakıldığında *Acarmania*¹⁷’da 1890 senesinde 3,700 tonilato iken 1891 senesinde 550 tonilato artarak 4,250 tonilatoya ulaşmıştır. Palamut mahsulünün miktarı 1892 senesine gelindiğinde 150 tonilato daha artmış ve 4,440 tonilatoya ulaşmıştır.

Yunanistan’ın bir başka noktası olan *ahaya*¹⁸ da 1890 senesinde 700 tonilato kadar palamut mahsulü bulunmaktadır. 1891 senesinde bu miktar artarak 950 tonilatoya ulaşmaktadır. 1892’de ise 1,000 tonilato kadardır. Ahaya bölgesinde çok sınırlı da olsa bir artış görülmektedir. *Manyi*¹⁹’de ise elde edilen mahsul 1890’da 2,400 tonilatodur. Bu miktar 1891 ve 1892 senelerinde 100’er tonilato artarak önce 2,500 tonilato ve daha sonra 2,600 tonilatoya ulaşmaktadır. Verilen 3 sene boyunca üç bölgede de artış yaşanmaktadır. En fazla artış *Acarmania* bölgesindedir. En az ise *Manyi* bölgesidir. Üç sene boyunca toplam elde edilen palamut miktarı 1890 senesinde 6,800 tonilato, 1891 senesinde 7,600 tonilato ve 1892 senesinde 8,000 tonilatoya ulaşmıştır.

İhracat alanında kuzu, keçi, tilki, kurt, tavşan gibi hayvanların derileri gelir kaynaklarından biridir. 1892 senesinde ihraç olunan kuzu derisi değeri 800,000 franktır. Bu derinin her biri 2,60 franktır. Keçi derisi sayısı 250,000 ve her biri ise 2,20 franktan ibarettir. Miktarı fazla olsa da kıymeti az olan tavşan derisidir. 1892 senesinde 100,000 adet ihraç edilse de değeri 0,40 franktır. Diğer hayvan derileri az ihraç edilse de kazançları mühimdir. Kurt derisi 300 adet ihraç olursa da 5 franktan işlem görmüştür 1890 senesindeki miktarlara göre bazı hayvan derilerinin fiyatları ve miktarları artmıştır.

1892 senesinde Patras’ta şarap iyi ve miktarca fazladır. Üreticilerin elde ettikleri kazanç, ihracatın artması için şaraphane açılmasını teşvik edecek kadar fazladır. Bu teşvik neticesinde Patras’ta bir şaraphane açılmıştır. Şarabın yanında Konyak imali Patras’ta gelişim kaydeden bir sektördür. Bu gelişim konyak imalı için kullanılan üzümlerin iyi cins olması ve konyak fiyatının makul seviyede tutulmasından kaynaklanmaktadır. Zeytinyağı mahsulü ortalama değerdedir. Ancak miktarı iç tüketim için bile yeterli değildir. 1891 senesinde mahsul fiyatı 1,30-2,65 franktır. 1892 senesinde ise 2,20-2,45 frank arasında değişiklik göstermektedir.

Gazetede 1892 senesinde mal yükleyen veya ihraç eden gemilerin miktarlarına yer verilmektedir.

İngiltere’ye ait 1892 senesinde 153,652 tonilatoluk 150 gemi Patras limanına uğramıştır. Bu bir önceki yıla nazaran 20 gemi fazladır. Almanya ise 18,178 tonilatoluk 21 gemi Patra’a uğramıştır. Almanya için gemi sayısı bir önceki yıla aynı kalmıştır. İsveç-Norveç bandralı

¹⁷ İyon denizinin kıyısı ve Korint körfezinin giriş kısmıdır.

¹⁸ Mora yarımadasının kuzeybatısında bulunmaktadır. Patras bu bölge içerisinde yer almaktadır.

¹⁹ Magnezya /Magnesia : Teselya bölgesi.

15'er gemi iki yılda da Patras'a uğramıştır. Flemenk bandralı gemi sayısı 1891'de 3 iken bu rakam bir sonraki yıl 5'e yükselmiştir. Danimarka ve Avusturya bandralı gemiler ise 1'er ve 2'şer gemi ile Patras limanında görünmüştür. 1892'de hiçbir Osmanlı gemisi Patras limanına yanaşmamıştır. Bu verilerden anlaşılabacağı üzere Patras'ta en fazla ticarî faaliyette bulunan ülke İngiltere'dir (DTOG,1892:448).

Patras'a ait 1892 senesi temmuz ve 1893 ocak ayları için şehbender raporu gazetenin 430. sayısında bilgiler verilmektedir. Osmanlı Devleti'nden Patras limanına 1892 senesinin temmuz ayından ocak ayına kadar uğrayan 5 adet gemi bulunmaktadır. Limana gelen gemiler 437 tonilatodur. Gemilerden 1 tanesi Beyrut ve geri kalanı İstanbul'a mal götürmek üzere limandan mal yüklemişlerdir. Ayrıca Patras limanından İstanbul ve İzmir için gerekli olan mallar 6,809 tonilatoluk 6 adet yabancı gemi ile götürülmüştür (DTOG,1893:430).

Patras şehbenderi Aram Efendi'nin 1893 senesinin ilk 6 ayına dair bir rapor sunmaktadır. Rapor gazetenin 453. Sayısında yayımlanmaktadır. Patras ve Osmanlı limanları arasında nakliyat 1893 senesinin ilk 6 ayında 5,826 tonilatodur. Çeşitli ülke bandralı olan 5 vapur ile 517 tonilato hacminde Osmanlı bandralı 6 yelkenli gemi Patras'la Osmanlı limanları arasında hareket etmiştir. (DTOG,1893:453).

Patras'a ilişkin 1893 senesinin ikinci yarısı için hazırlanmış 6 aylık şehbender raporu gazetenin 485. sayısında bulunmaktadır. Temmuz 1893'e kadara Patras limanına gelen Osmanlı sancağına sahip gemi adedi 3'tür. Gemilerden ikisi kuru üzüm mahsulü ve biri ise kereste taşımaktadır. Senenin ikinci yarısında Patras'tan Osmanlı limanlarının çeşitli limanlarına 9,016 tonilatoluk ve 198 tayfaya sahip 8'i vapur çeşitli devletlerin sancağına sahip 10 adet gemi hareket etmiştir (DTOG,1894:485).

Gazetenin 464. Sayısında Patras'a dair ziraat ve ticaretin durumuna ilişkin veriler bulunduran bir şehbender raporu bulunmaktadır. Rapor, kuru üzüm ticareti ve mahsulün azalma sebeplerini irdelemektedir.

Patras'ta kuru üzüm piyasasında bir üzücü hal bulunmaktadır. Mahsulün miktarca fazla olduğu noktada talep azdır. Kuru üzüm için meydana gelen bu durum buhran olarak değil bir musibet olarak değerlendirilmektedir. Bu musibet, Fransa'da filoksera imha edildikten sonra Fransa'da eskisi gibi üzüm yetiştiriciliğinin geliştirilmesinden kaynaklanmıştır. Eskiden sadece iç tüketim için üzüm üretilirken Fransa'da ortaya çıkan hastalık neticesinde üreticilerin bütün Patras ovasıyla Mora yarımadasının üzüm bağlarıyla kapladığı belirtilmiştir. Şimdiki halde filoksera hastalığından Fransa kurtulduğu için eskisi gibi Yunanistan'dan üzüm alma gereksinimi duymamaktadır. Doğal olarak bu bağların büyük kısmının yavaş yavaş bağcılar tarafından söküleceği şüphe götürmez bir gerçektir.

Mahsulü talep eden çok sayıda müşteri bulunmamaktadır. Bu sene mahsulünün tahmini miktarı 180,000 tonilato civarındadır. Tahmini miktar bir önceki sene mahsulü göz önünde bulundurularak hesaplanmıştır. Bu derece fazla mahsul miktarıyla şarabı kimin imal edeceği ise bilinmemektedir. 1893 senesinin 15 mayısına kadar ihracat miktarı 93,000 tonilato kadardır. Bu miktar 1892 senesi miktarına göre 3,000 tonilato daha azdır. Diğer taraftan tüketici piyasalarının ıslahı bir önceki seneye nazaran külliyetli zarara neden olmuştur. 1893 senesinde mahsulün satış fiyatı geçen senenin mayıs ayına göre yarısı ve hatta 1/3'ü kadar cereyan etmektedir. Üretici teklif olunan kriz şartını uygun bulsa bile mağazalarda oldukça fazla mahsul bulunmakta ve bunları elden çıkarmak kolay değildir. Patras'ta 10 senelik bir süreç boyunca Fransa üzüm piyasasını düzenleyerek 50-55 milyon tonilato kadar üzüm almaktaydı. Üzüm 1893 senesinde üreticiler tarafından mahsulün fazlalığından ötürü depolanacağı yer konusu bile başlı başına bir sorun teşkil etmektedir. Almanya ve Felemenk'in daha çok üzüm talep ettikleri doğru olsa bile bunun adı ticaret değil vurgunculuktur.

1893 senesinde üretici mahsul miktarlarına harcadığı para kazanç olarak dönmediğinden zarardadır. Hal böyleyken Yunanistan'daki yoksulluğun artacağı apaçık ortadadır. Bağcılara sermayedarın para vermemesi de bağcıların bağları gelecek seneden itibaren terk edeceği şüphesini olası kılmaktadır (DTOG,1893:464).

Dersaadet Ticaret Odası Gazetesi'nin 501. Sayısında Patras şehbenderi Aram Efendi'nin 1893 raporuna yer verilmektedir. Rapora göre Patras'ta gerçekleşen ithalatın toplamı 13,747,492 frank ve Osmanlı Devleti'nin payına düşen 1,225,933 franktır. Buna karşın ihracat ise 20,882,818 franka ulaşmış olup Osmanlı Devleti'ne yapılan ihracat 29,789 franktır. Patras'tan Osmanlı Devleti'ne bu dönemde özellikle tütün, zeytinyağı gibi emtia ihraç edilmiştir.

Şehbender raporunun üzüm bahsinde oldukça ayrıntılı bilgi bulunmaktadır. Buna göre 1893 senesi mahsulü fazlaydı. 1893 senesine kadar misli görülmemiş bir kazanç göstermiştir. Toplanan üzümün miktarı 180,000,000'a ulaşmıştı. Bu hakikaten daha önce karşılaşılmamış derecede bir bolluktu. Zira son on yıl içinde yıl başına üretilen üzüm miktarı asgari olarak 113 milyon ve azami olarak 163 milyon kilograma ulaşmıştı.

Yunanistan'da istisna olarak ve diğer memleketlerde satılmak üzere ihraç olunmuş eski mal tahmini 35 milyondur. Bu miktarın eklenmesiyle üzüm mahsulünün toplamı 215 milyon gibi bir miktara ulaşmaktadır. 1892 senesinde cinsi iyi olan üzümlerin fiyatı 36 frank adi üzüm ise 21 franktır. 1893 senesinde bu fiyatlar iyi cinsten 12,50 frank adi üzümde 7,80 franktır. Satış fiyatlarının azalması herkesçe istenmesini kolaylaştırmaktadır.

Mahsul artmaya devam ederse çiftçiler makine yardımı ile uygulanmayan bir tarımda başarılı olamayacakları gibi toplanma masraflarını kapatmakta da başarılı olamayacaklardır. Korint üzümü için ihracat fiyatları düşünce yeni pazar alanları açılmıştır. Fiyatın en düşük olduğu Rusya'ya mahsul ihracı yapılmaya başlanmaktadır. Üzümün ihracı Rusya'ya daha önceleri az olsa da fiyatın düşmesi sebebiyle artmaya başlamıştır. Önceki senelerde Rusya'ya gönderilen üzüm miktarı 300 tonilatoyken, 8,000 tonilato civarlarına çıkmıştır. Rusya'ya gönderilen üzüm ilerleyen dönemlerin ihracı ve mahsul için ümit göstergesidir. Rusya haricinde Belçika, Felemenk, Almanya, İngiltere gibi devletlerle olan ihracat miktarlarında artma görülmektedir. Yabancı devletlerle 1894 senesi mayıs ayı sonuna kadar korint üzümünün (bin kilogram hesabıyla) ihracatı 1893 senesine oranla karşılaştırılmıştır:

Tablo 36: Patras'ta Korint üzümünün ihracatı (1892-1893).

	1892	1893
Londra	33,833 kilogram	42,661 kilogram
Liverpool	22,031 kilogram	22,336 kilogram
İngiltere'nin diğer limanları	1,913 kilogram	3,418 kilogram
Amerika Birleşik Devletleri	14,555 kilogram	23,477 kilogram
Kanada	592 kilogram	1,081 kilogram
Bordo	1,080 kilogram	-
Nant	8 kilogram	-
Roen	3,175 kilogram	1,133 kilogram
Marsilya ve San	14,134 kilogram	5,243 kilogram
Almanya	4,236 kilogram	8,522 kilogram
Belçika	1,916 kilogram	1,736 kilogram
Felemenk	7,847 kilogram	17,627 kilogram
Avusturya	3,405 kilogram	4,859 kilogram
Rusya	248 kilogram	7,701 kilogram
Avustralya	1,475 kilogram	841 kilogram
Diğer memleketler	158 kilogram	532 kilogram

Kaynak: (DTOG,1894:501).

Yukarıdaki tabloya göre üzümlere olan talebin devletlere göre değişikliği üzüm fiyatlarından kaynaklanmaktadır. İngiltere, üzüm alımını artırırken Fransa limanlarının üzüm alımı azalmıştır. Fransa'ya olan üzüm ihracı azalmışsa da Rusya'da artmaktadır. Yukarıda belirtilen limanlara toplam 112,981 kilograma kadar mal götürülmüştür. Bu miktar 1893 senesinde 141,167 kilograma yükselmiştir. 1893 senesinde 180,000 tonilato kadar mahsul varsa Yunanistan'da elde mevcut bulunan mahsul yaklaşık 40,000,000 kilogramdan oluşmaktadır.

Ancak şimdiki halde her pazarda kaliteli mal mevcut olduğu için ne bu miktarın ne de büyük kısmının 1895'in başına kadar yabancı ülkelere ihraç edilmesi mümkün görünmemektedir.

Amerika'ya gönderilen üzüm için 1893'e kadar gümrük vergisi alınmamakyaen artık durumun değışeacağı aşıkardır. Zira Amerika'da ithalatı yapılan üzüm kıymetinin %30'undan gümrük vergisi alınması yönünde karar alınmaya çalışılmaktadır. Bu tedbirin alınma sebebi Kaliforniya'da bağcılarının hakkının korunmak istenmesinden kaynaklanmaktadır. Üzüm vergisi için belirtilen fiyat her 50 kilogramdan 9,30 franktır. Kararın 1895 senesi temmuzunda kesinleşeceği beklentisi mevcuttur. Fransa'da ise kuru üzümlerin şarap olarak kullanılmasına yönelik şiddetli tedbirlerin alınması yönünde düşünce hasıl olmuştur. İsveç ve Norveç Korint üzümlerinden fazla miktarda vergi aldığı için tüccarlar Yunan Hükümeti'nden İsveç ve Norveç hükümetinden verginin düşürölmesi için aracılık etmesini istemektedir.

Diğer yandan üzümün fiyat düşüklüğünden Yunan sanayisi yararlanmaktadır. Öyle ki yerli damıtma fabrikalarında tüketilmek üzere oldukça fazla mal biriktirilmişdir. Toplanan malın 15 milyon olduğu tahmin edilmektedir. Tahmini miktarın mahsulün tamamının $8\frac{1}{2}$ 'sine denk olduğu görölmektedir. Bu hesaplamalar Korint üzümünün ileride bir soruna sebep olmayacağı şarap ve rakı imallerinde daima kullanılabilir olduğunu kanıtlar nitelikte bulunmuştur. Peronospora ve B. Hastalıkları üzüm bağlarına zarar vermeye devam etmektedir. Ancak resmi bilgilere göre hastalıklar bağların zararına sebep olmamıştır.

1893 senesinde şarap korint üzümünün bol olmasından dolayı kalitelidir. Akdeniz sahillerinde şarapla uğraşan çok sayıda yer olmasaydı bu şarabın ihracatının çok daha fazla olması mümkündü. Buna rağmen Yunan şaraplarının iyi kalitede olması diğer ölkelerin şaraplarıyla rekabet gücünü artıran bir faktördür.

Zeytinyağı Mora'da ve Yunanistan'ın sair yerlerinde oldukça kalitelidir. Mahsulün satıldığı yerler Rusya, Almanya, İngiltere ve Fransa'dır. Zeytinyağının satış fiyatı hektolitreye başına 50 franktır. Zeytinin Mora'da fazla olması üzümün talep edilir olmasına yaramaktadır. Çünkü zeytin dalları üzüm yetişirken gölge görevi gördüğünden üzümün cinsinin güzel olmasında etkilidir.

Palamut mahsulü hiçbir zaman 1892 senesindeki miktarın yarısına bile ulaşamamıştır. Debbağlıkta kullanılan palamut daima Almanya ve İngiltere ve Avusturya'ya gönderilmektedir.

Deri üretimi ise şu şekildedir; kuzu derisi 480,000 keçi ve koyun derisi 230,000 tavşan derisi 35,000 tilki derisi 12,000 çakal ve kurt 1,500 zerdava 5,000.

Raporda Patras'ta ticareti artıracak işlerden bir tanesi olan Patras limanının yapımından söz edilmektedir. Limanın tamamlanması 1893 senesinde gerçekleşmiştir. 1894 senesinde ise liman komisyonuna teslim edilecektir. Ancak liman halen gerekli araçlardan yoksundur.

Patras limanının özellikle korint üzümünün fazla ihraç edildiği zaman ihtiyacı karşılayacak kapasitede olmadığı bilinmektedir. Limanın kuzeyinde bulunan dış limanın kuzey ve kuzeydoğu rüzgarlarına maruz kalması sürekli bir şikayet konusudur.

Korint kanalının resmi açılışı 6 Ağustos 1893 tarihinde yapılmıştır. Savaş ve ticaret gemilerinin küçük olanları kanaldan sorunsuz bir şekilde geçmektedir. Kanal için düşünülen kazancın açıldıktan sonra henüz elde edilemediği belirtilmektedir. Akdeniz'in doğusuna giden düzenli hatlara sahip olan Mesajeri Maritim, Lloyd gibi kumpanyaların hiçbirisi kanaldan henüz vapurlarını geçirmemektedir. Kanaldan sadece Yunan sahillerine işlemekte olan bazı yabancı gemiler ve küçük vapurlar geçmektedir.

Demiryolu ise memnun etmektedir. Mora trenleri yeni bir şube inşa etmişler ve yolcu nakline başlamıştır.

Patras'ın içinde bir tramvay hattının inşasına yönelik Patras belediyesinin yaptığı müracaat ise henüz destek görmemektedir (DTOG, 1894:501).

Patras'ın ticari faaliyetlerine yönelik 1894 senesinin ikinci 6 aylık süreci Osmanlı şehbenderi tarafından rapor haline getirilip Osmanlı Hariciyesine gönderilmiştir. Bu altı aylık raporun tercümesi Gazetenin 532. sayısında yer almaktadır. 1894 senesinin ikinci 6 ayından itibaren 126 tayfalı 4'ü İngiliz, 1'i Alman sancağına sahip 5 vapur Patras limanına giriş yapmıştır. Patras limanlarından çeşitli mallarla hareket etmekte olan 7'si Avusturya sancağına sahip diğeri Yunan sancağını taşıyan 13 tayfalı 201 tonilatoluk gemi ile Osmanlı limanlarına gitmez üzere 2 gemi Patras limanından ayrılmıştır (DTOG,1895:532).

1895 senesi Ocak ve temmuz aylarına ait 6 aylık şehbender raporunda ise Patras'tan İstanbul limanına doğru 84 tayfalı 4,029 tonilatoluk 4 gemi hareket etmiştir. Gemilerden 3 tanesi boş, geri kalan 1,42 tonilatoluktur 1 gemi ise Korint üzümü taşımaktadır (DTOG,1895:567).

Gazetenin Mart 1897 tarihli ve 637 sayısında Patras'ta buluna şehbender tarafından gönderilen bir rapor özeti bulunmaktadır. Gazete haberinde rapora ilişkin olarak Osmanlı Devleti'nden Patras'a gönderilen malların azaldığı bildirilmektedir. Bu azalmanın sebebi Yunanistan'daki ekonomik buhrana bağlanmaktadır. Şehbender Efendi bu ticaretin azalmasının bir diğer sebebi olarak Rusya'nın tahılının Patras tarafından tercih edilmesine işaret etmiştir. Bu tercihin gerekçesi ise Rusya tahılının daha temiz ve daha ucuz olmasıdır.

Patras'ta kereste ithalatında görülen eksik ise Katrin ve Dedeagaç kerestelerinin Acarnani kerestelerinden daha pahalı satılmakta olmasından kaynaklandığı belirtilmektedir (DTOG,1897:637). Dersaadet Ticaret Odası Gazetesi'nde 1897 senesinden itibaren Patras'a ilişkin bu tezin sınırı olan 1900 yılına kadar başka bir şehbender raporu yer almamaktadır. 1897 savaşı elbette ki bu kesintinin bir nedenidir.

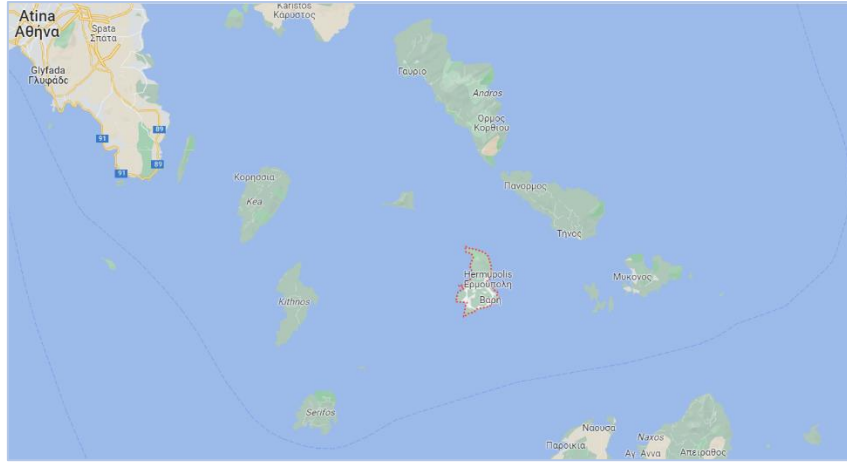
Patras, Mora Yarımadasının önemli bir limanıdır. Ekonomik geçim daha çok deniz ticaretine bağlıdır. Mora yarımadasının ihtiyaçları çoğunlukla Patras limanı vasıtasıyla karşılanmaktadır. Patras'ın ticari emtiaları olan Korint üzümünün yetişmesi kalite ve miktar açısından seneden seneye değişiklik göstermektedir. Patras'ta daha çok üzüm yetiştiriciliği ve ihracatına ağırlık verilmektedir. Bunun dışında Patras'ta üretilmekte olan zeytin, zeytinyağı ve şarap mahsulleri ise üzüme göre ikinci plana itilmiş vaziyettedir. Halkın ihtiyaçlarını karşılamak Yunanistan'ın her yerinde olduğu gibi Patras topraklarında da önceliklidir.

Devletler Korint körfezi taraflarına gelerek ham madde olarak üzümü ülkelerine götürmektedirler. Korint üzümünden elde edilen şarap ayrıca satılmaktadır. Ancak XIX. yüzyılın sonlarına gelindiğinde üzüm talebi azalmıştır. Patras'ta meydana gelen hastalıklar, buhran, hava şartları ticareti azaltmıştır. Patras'ta meydana gelen bu şartlar ekonomik olarak Yunanistan'ı etkilemiştir. En son olarak 1897 senesindeki savaşla tamamen ticari denge bozulmuştur.

4. Şira Adası

Şira ya da Siros adası ege denizinde yer almaktadır. Adalar denizinde Andros ve Tinos adalarının batısında yer almaktadır. Şira adasının yüzölçümü 87 km'dir (Kayapınar,2020:199). Şira, Akdeniz adalarının birçoğu gibi çeşitli devletlerin hakimiyeti altına girmiştir. XVIII. yüzyılın başlarında adaya gelen Tournefort adanın en iyi ekilmiş yer olduğunu ve şarap, incir, pamuk, zeytinin yetiştiğini belirtmektedir (Tournefort,2015:219).

Harita 4: Şira/Syros konumu

Kaynak: Google Haritalar. Yunanistan/Syros (Erişim adresi):

<https://www.google.com.tr/maps/place/Siros,+Syros/> (Erişim tarihi 17.04.23).

şıra adasının şehbenderi Peşini Efendi'dir. Dersaadet Ticaret Odası Gazetesi R. 6 Mayıs 1305/ M. 18 Mayıs 1889 tarihli ve 229. sayısında yer alan şıra şehbenderinin raporu Osmanlı Devleti ile Yunan adaları arasındaki ticarete etki edecek yeni bir kanunun kabul ve tasdik edildiğine ilişkindir. 1889'a değin Yunanistan'a ithal edilen kũçük ve bũyũk baş hayvanlardan her bir adeti vergiye tãbi olması, Osmanlı Devleti'nden gelen boynuzlu hayvanların hafif olması nedeniyle ticarĩ aından zarar getirmektedir. Bu nedenle Rusya'dan hayvan ithali daha fazla tercih edilmektedir. Bu konudaki zararın bertaraf edilebilmesi iain uygulanmakta olan verginin hayvan adedine gũre değil, ağırlığına gũre belirlenmesini ȳngȳren yeni kanunun hũkũmlerine gũre;

ȳkũzler ve ineklerden alınacak vergi her kıyye iain 17, ağırlığı 50 kıyyeyi geaimyen danalardan her kıyye iain 35 santim olmak ȳzere belirlenmiştir. Bunun yanı sıra hayvanın vergiye dãhil olan ağırlıklarından kemik, tırnak, deri, boynuz ve yenilmesi mũmkũn olmayan kısımlar iain belirli bir oranda darası dũřũlecektir. Bunun iain henũz belirli bir oran yoksa da daranın canlı hayvan ağırlığının tahminen % 43'ũ oranında olacağı zannedilmektedir. Bu kanunun kabulũyle birlikte Osmanlı Devleti'nden daha fazla hayvan ithal edileceğine řũphe yoktur. Bu nedenle işbu kararın Osmanlı Devleti'ndeki hayvan yetiştiricilerine ihbar edilmesi şehbender tarafından bir gũrev olarak addedilmiştir.

Bu rapora gũre, Yunanistan'a ithal olunan hayvanlar senelik 2,500,000 frank değerine ulaşan 100,000 adet civarındadır. Tahminen bu hayvanatın %32'si Osmanlı Devleti'nden gȳnderilmektedir.

Osmanlı Devleti'nin bazı vilayetlerindeki hayvan hastalıklarından ȳtũrũ Yunanistan hũkũmeti Osmanlı Devlet'inden hayvan ithalatını durdurmuş bazı durumlarda ise tamamen yasaklamıştır. Ancak şıra ve Korfu gibi adalarda Yunanistan hũkũmetinin mũsaadesiyle

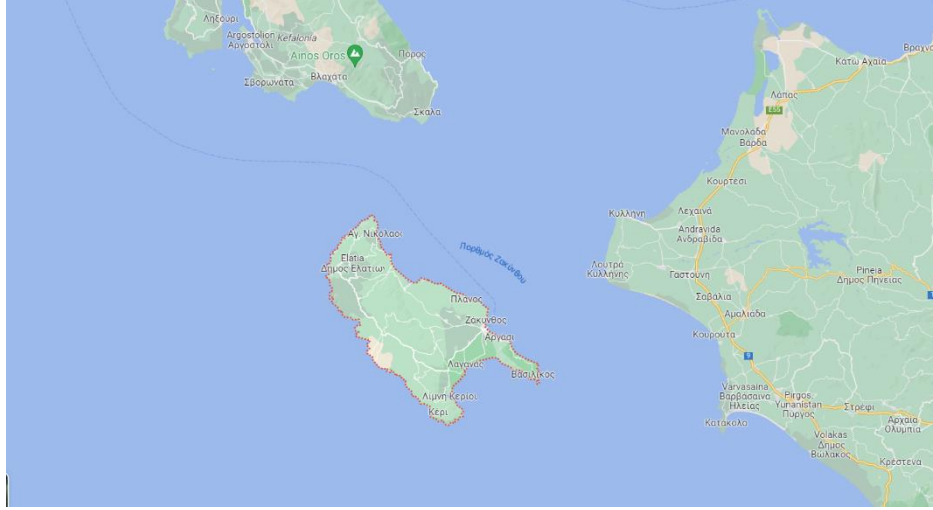
birlikte Osmanlı Devleti'nden hayvan ithalatına müsaade edilmekteydi. İthal edilen hayvanlar Şıra ve Korfu adalarında bir süre karantinada tutulduktan sonra Yunanistan içine kabul edilmektedir. Şıra adası bulunduğu coğrafya nedeniyle Rumi 15 Mart tarihinden itibaren yürürlüğe konulan işbu yeni kanunla Osmanlı Devleti'nden ihraç edilen hayvanlar için bir merkez vazifesi görmeye başlayacaktır. Bu kanunla şimdiye kadar ağırlığı üzerinden vergi alınmakta olan kereste ve yakacıklardan da her bir metreküpü 10 frank üzerinden vergilendirilecektir. Osmanlı tüccarı bu kanun maddesinden fazlasıyla fayda sağlayacaktır. Yeni kanundan önce tahin helvasının her bir kıyyesinden 40 santim pekmezin her kıyyesinden 20 santim alınmaktayken kanundan sonra helvadan 80 pekmezden 25 santim vergi alınacaktır. Raporda belirttiği üzere özetle yeni kanun Osmanlı ticareti için uygun bulunmaktadır (DTOG,1889:229).

Şıra adasının Osmanlı Devleti'ne yakın olması ticareti etkilemektedir. Şıra konumu gereği pek çok devletin uğrak noktalarından biridir. 1892 senesinde Osmanlı Devleti limanlarından Şıra'ya 176,566 toniloluk 272 adet yabancı bandralı vapur ve 17,311 toniloluk 301 gemi gelmiştir. Bununla birlikte Şıra'dan Osmanlı limanlarına doğru hareket eden 14,931 tonilato hacminde 274 gemi ve 311,071 toniloluk 403 vapur mevcuttur. Şıra adasından Osmanlı Devleti'ne ihraç edilen emtia tereyağı, limon, sünger, un, meyve, zeytinyağı, zeytinden mürekkep olup değeri 399,500 drahmidir. Osmanlı Devleti'nden Şıra adasına gönderilenler ise 1,065,500 drahmi değerinde tahıl, hayvan, peynir, palamut, sabun, ufak tefek çeşitli emtialardan oluşmaktadır. Şıra adasına Osmanlı Devleti'nden gönderilen ürün miktarı daha çoktur. (DTOG,1893:430).

5. Zenta Adası

Zenta, İyon denizinde bulunan adalardan biridir. Ada, Kefalonya'nın güneyinde, Mora yarımadasının ise hemen batısında yer almaktadır. Ada, 39 km. uzunluğuna sahiptir (Öztunç,2007:6). Tarih boyunca birçok devlet hakimiyetine girmiş olan Zenta 1864'te diğer İyon adaları (Korfu, Kefalonya, İthaki, Çuka, Ayamavra, Pakso) gibi Yunanistan topraklarına katılmıştır.

Harita 5: Zenta Adası konumu.

Kaynak: Google Haritalar. Yunanistan/ Zenta. Erişim Adresi:

<https://www.google.com/maps/place/Zakintos/> (Erişim tarihi: 17.04.2023).

Zenta adasının ticari faaliyetlerini, denizcilik alanındaki durumunu, tarımsal üretimlerini Osmanlı Devleti'nin adaya gönderdiği şehbenderlerin raporlarından takip edebilmek mümkündür. Zenta adasının XIX. yüzyılın son dönemleri Zenta adasında görevli şehbender vekili Moreni Efendi'den öğrenilmektedir. Dersaadet Ticaret Odası Gazetesi'nin yayınladığı Zenta raporları, 1883 senesinden itibaren belirli aralıklarla gazetede yer almaktadır. Gazetede, tez kapsamında 1894 senesine kadar Zenta adasının ekonomik faaliyetlerine yer verilmektedir.

Zenta limanına 1888 senesinde çeşitli devletlerin gemi ve vapurları uğramıştır. 1888 senesinde adaya uğrayan vapur ve gemilerin sayısı toplamı 106 adettir. Zenta adasına Yunan, İngiliz ve Avusturya sancağına sahip 30 adet gemi uğramıştır. Adaya farklı devletlerin sancağıyla gelen vapurlar 1888 senesinin ilk yarısında gelmişlerdir. Lloyd vapurları ve İngiliz vapurlarının hacmi 29,273 tonilatodur.

Adaya uğrayan gemilerden 15 tanesi Osmanlı Devleti'ne aittir. Osmanlı Devleti'ne ait olan gemilerin 11 tanesi 1,423 tonilatodan ve 74 tayfadan oluşmaktadır. Zenta limanına uğrayan 11 Osmanlı gemisinin iki tanesi çeşitli yüklerle Marsilya'ya, iki tanesi Patras ve Kefalonya adasına hareket etmiştir. Limana gelen 11 gemiden geri kalan 7 tanesi safra²⁰ ile geldikleri limanlara dönmüşlerdir. Osmanlı Devleti'nden Zenta adasına 1888 senesi içinde toplamda 266,690 franklık mal götürölmüşür. Zenta adasına götürölen mallar buğday, şeker, yulaf, kuru meyve, kuru balık, tereyağı, peynir, rom, kömür ve çeşitli emtiadan oluşmaktadır. Zenta adasına ithal olunan malların başında buğday, yulaf, mısır gibi tahıl ürünleri gelmektedir. Zenta'dan

²⁰ Gemi altındaki ambara konulan ağırlık (Kamus-ı Türki,2015:646).

Osmanlı limanlarına ihraç edilen emtianın değeri 160,055 franktır. Zenta limanından 1888 senesinin ilk yarısında Kandiye, Kavala, İzmir, Sakız ve İskenderiye'ye gitmek üzere 30 adet gemi ayrılmıştır. Zenta adasından ayrılan gemiler limanlara kiremit, tuğla, zeytinyağı, maden suyu, morina balığı, sabun, badem gibi çeşitli çok çeşitli emtiayı nakletmiştir. 1888 senesinde adaya vapurlar haricinde yelkenli gemiler de uğramıştır. Zenta adasına en çok uğrayan Osmanlı gemileridir (DTOG,1889:211; DTOG,1889:229; DTOG,1889:231).

Zenta adasının Osmanlı Devleti'yle olan ticari ilişkilerini 1883'ten itibaren Dersaadet Ticaret Odası Gazetesi'nden takip edebilmek mümkündür. 1883 senesinde Zenta'dan Osmanlı Devleti'ne tuğla, un, kuru incir, zeytin, zeytinyağı, badem ezmesi vs. çok çeşitli emtia gelmişse de bunlar arasında en önemli kalemleri 2241 drahmilik kuru incir, 3769 drahmilik sabun ve 2500 drahmilik zeytin çekirdeği yağı oluşturmaktadır. Osmanlı Devleti'nden ise adaya 60,489 drahmilik buğday, 4015 drahmilik tuzlu balık, 3260 drahmilik yulaf gönderilmiştir (DTOG, 1885:3).

1889 senesinin Zenta'nın dış ticaretinde Osmanlı Devleti'nin yeri oldukça mühimdir. 1889 senesinde Zenta adasına Osmanlı Devleti tarafından gönderilen mahsullerin değeri 251,451 drahmidir. Gazetede yayınlanan şehbender vekilinin raporuna nazaran Zenta limanına 1889'un ilk üç ayında 8,950 franklık mal ithal edilmiştir. İhracat ise 28,930 franktan ibarettir (DTOG,1890:292). Osmanlı Devleti'nden adaya 1889 mart ve mayıs aralığında 141,381 drahmilik keten tohumu, buğday, zeytin çekirdeği, morina balığı, tahin helvası ve peynir gönderilmiştir. Haziran ve ağustos aylarında gönderilen emtianın değeri 25,324 drahmi, Eylül ve Kasım aylarında gönderilen emtia ise 75,787 drahmidir. Geri kalan aylarda ise 8,959 drahmilik mal ulaştırılmıştır. İthalat, 1889 senesinin başlarına nazaran sene sonlarına doğru artmıştır. Zenta'ya başlıca buğday, yulaf, keten tohumu, havyar, tereyağı gibi mahsuller gönderilmiştir. Zenta adasına haziran ve ağustos aylarında 90,000 kıyye zeytin ve 54,000 kıyye keten tohumu ithal edilmiştir (DTOG,1889:243; DTOG,1889:254; DTOG, 1889:271; DTOG,1890:282). 1889 senesinin ilk yarısında Zenta limanına Osmanlı limanlarından mal getiren 160 adet gemi ve vapur bulunmaktadır (DTOG,1889:251).

1889 senesinde Zenta limanından Osmanlı Devleti limanlarına gönderilen malların tamamının değeri 188,553 drahmidir. Zenta'dan Osmanlı Devleti'ne gönderilen emtia 1889 senesinin ikinci yarısında artış kaydetmiştir. Rumi takvime göre Mart ve haziran aylarında Osmanlı limanlarına 44,313 drahmilik mal gönderilmiştir. Haziran ve ağustos aylarında ihraç edilen malların miktarı oldukça düşmüştür. İki aylık süreçte Osmanlı limanlarına sadece 9,240 drahmilik mal gönderilmiştir. Eylül ve kasım aylarında ihracat hızla artmıştır. Osmanlı limanlarına gelen malın değeri 67,695 drahmidir. Senenin son üç ayında da çok fazla değişiklik

olmayarak 67,305 drahmilik ihracat gerçekleşmiştir. Zenta Adasından 1889 senesinde Osmanlı limanlarına tuğla, sabun, soda, Kıbrıs tuzu, boş çuval, zeytin çekirdeği, balıkyağı, sardalya, un gönderilmiştir (DТОG,1889:243; DТОG,1889:254; DТОG, 1889:271; DТОG,1890:282).

Zenta adası ile Osmanlı Devleti arasındaki ticarî ilişkiler hasat zamanlarıyla doğru orantılı artış ve azalış kaydetmektedir. Zenta ile Osmanlı Devleti limanları arasında vuku bulan ticarete Zentya'nın Osmanlı Devleti'nden yaptığı ithalat ihracat değerinden daha fazladır.

Zenta adasının dış ticaretinde etkin olan diğer devletler İngiltere, Almanya, Fransa, Amerika, Felemenk, Avusturya ve Macaristan'dır. 1890 senesinde Zenta adasından en çok yetişen mahsul üzümdür. 1890 senesinde ihraç edilen üzümlerin toplam miktarı 7,800,000 kıyyedir. Mağazacılara, üzümlerin her kıyyesi 40 santime satılmıştır. Zeytinyağı, Zenta adasında üretilen mahsullerden birisidir. Adada üretilen mahsul yaklaşık 2,400,000 kıyyedir. Üretilen zeytinyağı genellikle iç tüketimde kullanıldığı gibi Yunanistan'ın sair vilayetlerine de gönderilmektedir. Ada halkının ihtiyacı karşılandıktan sonra zeytinyağının bir kısmı ihracata ayrılmaktadır. Zeytinyağı ihraç edilen ülkeler Almanya, Rusya, İtalya, Osmanlı Devleti ile Avusturya ve Macaristan'dır. Zeytinyağı mağazacılara her bir kıyyesi ortalama 96 lipta olarak satılmıştır. Adada en az üretimi olan mahsul şaraptır. Şarap sadece iç tüketim için üretilmektedir. Şarap mahsulünün miktarı 2,400,000 kıyyedir. Zenta adasından yabancı ülkelere Mora yarımadasının üzümleri de sevk olunmaktadır. Mora yarımadası mahsulü 2,056,667 drahmi kıymetinde ve 3,690,492 kıyyedir. Zenta ihracatına Mora yarımadasının üzümleri dahi eklendiğinde toplam 10,858,380 kıyye miktarında ve 5,775,213 drahmi değerindedir (DТОG,1890:333).

1890 senesinde Zenta Adasından Osmanlı Devleti limanlarına 365,311 drahmilik mal gönderilmiştir. Osmanlı Devleti de Zenta limanlarına 311,579 drahmilik mal sevk etmiştir. 1890 senesinde gönderilen malların frank olarak değeri 11,821'dir (DТОG,1891:361). Zenta'ya tahıl da ithal edilen emtiyadandır. İthalat malları arasında tahıl haricinde zift, siyah ve kırmızı havyar, boş varil bulunmaktadır. Zenta limanlarından sabun haricinde ihraç edilen Kıbrıs barutu, tuğla, boru, manifatura bulunmaktadır (DТОG,1890:333 DТОG,1891:373). Zenta'dan Osmanlı limanlarına gönderilen mallar 1889 senesine göre artmış ve Osmanlı limanlarından ithal edilen mallar ise azalmıştır.

Zenta mahsullerinden olan Korint üzümleri 1891 senesinde 8,000,000 kıyyeye ulaşmıştır. Korint üzümlerinin mağazalarda satış miktarı ortalama 51 lipta civarlarındadır. Zenta adasına Mora yarımadasından üzümler getirilerek ihraç edilmektedir. Mora'dan getirilen üzümlerin mağazada satış miktarı ortalama 55 liptadan oluşmaktadır. Şarap, 1891 senesinde bir önceki seneye göre 100,000 kıyye artarak 2,600,000 kıyyeye ulaşmıştır. Şarap cinsine göre farklılık

arz eden fiyatlara satılmaktadır. Şarabın çoğu dahili tüketim için ayrılmaktadır. Adada ticaretle birlikte gelişen sadece bir sektör bulunmaktadır. Bu sektör sabun imal edilen sanayi sektörüdür. Sabun çoğunlukla iç tüketime yönelik üretilmektedir. İmal edilen sabunun ancak cüzi bir kısmı ihraç edilebilmektedir. Sabunun satış fiyatı cinsine göre değişmektedir. Gümrük dahil olduğu halde 6-8 lipa arasında değişen sabun fiyatı bulunmaktadır (DTOG,1892:386).

Osmanlı Devleti tarafından 1891 senesinin ilk yarısında Zenta'ya 50,493 franklık mal sevk edilmiştir. Osmanlı limanlarına Zenta'dan ihraç edilen malın değeri 49,424 franktır (DTOG,1891:345). Zenta limanına 1891 senesinin ilk yarısı 16 adet Osmanlı gemisi uğramıştır. Gemiler 1,292 tonilatoluktur (DTOG,1891:360). Osmanlı limanlarından 1891 senesinin ikinci yarısında Zenta'ya 94,412 tonilatoluk 60 adet vapur ve yelken gemisi uğramıştır. Limana uğrayanların 654 tonilatoluk 7 adet gemi Osmanlı sancağına sahiptir. Zenta limanından 49,653 tonilatoluk 35 vapur ve gemi Osmanlı limanlarına doğru hareket etmiştir. Osmanlı limanlarına Zenta'dan gelen gemiler 233 tonilatoluk olup 3 adettir (DTOG,1892:381).

Tablo 37: Osmanlı limanlarından Zenta'ya 1891 senesinde taşınan malların ismi, değeri ve fiyatı.

Emtia	Kıyye	Drahmi /değer
Zift	1,938	507
Buğday	925,163	294,536
Ağaç kavunu	167,700	140,000
Kırmızı havyar	5,312	11,464
Peynir	1,570	3,220
Kuru meyve	3,600	4,526
Mobilya	312	1,000
Natron ²¹	216,560	18,854
Zeytin	442,090	13,276
Tuzlu balık	12,441	35,540
Hırdavat	100	500
Boş çuval	-	9,430

Kaynak : (DTOG,1892:383).

Zenta adasının en temel ihtiyaçlarından biri buğdaydır. Yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere Osmanlı limanlarından Zenta'ya en çok taşınan mal buğdaydır. Diğer en çok ihracatı yapılan emtia ağaç kavunudur. Mobilya ve hırdavat en az ithal edilen mallardandır. Tabloya göre Osmanlı limanlarına toplamda 1,776,591 kıyyelik 537,734 drahmi değerinde mal gönderilmiştir.

²¹ Tuzlu bir kimyevi madde. (Kamus-ı Türki,2015:1132).

Tablo 38: Zenta limanından Osmanlı limanlarına 1891 senesinde ihraç edilen malların cetveli.

Emtia	Kıyye	Drahmi/değer
Zeytinyağı	7,140	7,140
Kitap	31	80
Morina balığı	294,098	301,066
Kıbrıs barutu	3,201	4,150
Korint üzümü	452	235
Sardalya	2,340	5,434
Sabun	48,484	38,985
Boş çuval	479	689
Soda	499	200
Şarap	156	260
Tuğla ve kiremit	-	9,282
Çeşitli emtialar	9,194	5,183

Kaynak: (DTOG,1892:386).

Tablodan anlaşıldığı üzere Osmanlı limanlarına Morina balığı ve sabun gönderilmiştir. Adanın en çok ticari değer taşıyan üç mahsulü Korint üzümü, zeytinyağı ve şaraptır. Adadan en çok ihracatı yapılan Korint üzümü olmasına rağmen bu üzüm Osmanlı limanlarına çok az gönderilmektedir. Zenta’da üretilen şarap dahilinde tüketildiğinden Osmanlı limanlarına ancak 156 kıyye kadar ihraç edilmiştir. Morina balığı ve sabun hariç geri kalan mallar 10,000 kıyyenin altındadır. Kitap oldukça cüzi miktarda ihraç edilmektedir. Osmanlı limanlarına getirilen malların toplamı 367,843 kıyye ve 374,576 drahmiden oluşmaktadır.

Zenta limanı ile Osmanlı limanları arasında emtia taşıyan vapurların adedi 54’tür. Vapurların 53’ü Avusturya-Macaristan sancağına ve bir tanesi İngiliz sancağına sahiptir. Avusturya- Macaristan vapurları 52,403 tonilatodur. İngiliz sancağına sahip olan vapur 1,215 tonilatodur. Toplamda 53,618 tonilatoluk vapur adaya uğramıştır. Yelken gemilerinin toplamı 53 adettir. Osmanlı sancaklı 18 yelken gemisi ve Yunan sancaklı 54 yelken gemisi limana gelmiştir. Avusturya Macaristan ve İtalya’dan ikişer yelken gemisi adaya mal nakletmiştir. Zenta adasından Osmanlı limanlarına gitmek üzere 53 vapur hareket etmiştir. Vapurların 52 tanesi 52,056 tonilatoluk Avusturya- Macaristan sancağına sahip vapur ve 1 tanesi 838 tonilatoluk İngiliz vapurudur. Limandan hareket eden yelkenli gemiler 24 adettir. Gemiler Osmanlı, Avusturya- Macaristan, Yunan, Norveç ve İsveç sancağına sahiptir. Yelken gemilerinin toplamı 2,147 tonilatodur.

1891 senesinde Zenta ile Osmanlı Devleti arasında ticari ilişkiler yukarıda verilen iki tabloda görülmektedir. Osmanlı Devleti’nin limanlarına gönderilen bazı ürünler sınırlıdır.

Ürünlerin sınırlı olmasındaki sebep üretimin az olmasından kaynaklanmaktadır. Zenta'ya diğer devletlerin gönderdiği malların cinsleri ve miktarları şu şekildedir;

Tablo 39: Zenta limanlarına getirilen malların tahmini miktarı (1891).

Emtia	Kıyye	Drahmi/değer
Tahıl	6,138,330	2,599,745
Tuzlu balık	1,005,732	1,081,660
Manifatura	154,830	1,041,180
Odun	2,431,104	566,920
Şeker	138,372	230,635
Kahve	43,978	208,063
Kükürt	339,456	96,192
Maden kömürü	822,900	48,002
Soda	293,046	73,260
Kâğıt	36,972	62,929
Pirinç	99,138	82,647
Hırdavat	9,516	41,338
Kibrit	29,016	17,409

kaynak: (DTOG,1892:386).

Tabloya bakıldığında Zenta'ya en çok tahıl, odun, tuzlu balık gönderilmektedir. Tahıl adaya gönderilen malların en başında yer almaktadır. Odunun kıyye miktarı tahıldan sonra en yüksek olarak adaya ikinci sırada gönderilmektedir. Zenta adasının en az ithal ettiği emtia hırdavattır. Devletler Zenta adasına 11,773,520 kıyye ve 6,643,099 drahmilik mal göndermiştir.

Zenta adasından üzüm, zeytinyağı ağaç kavunu ve çeşitli ürünler ihraç edilmekteydi. Zenta adasından hem yerli hem de Mora yarımadasının üzümleri gönderilmekteydi. 1891 senesinde yerli Korint üzümü 6,499,818 kıyye ve 3,358,251 drahmi değerinde ihraç edilmiştir. Mora'nın üzümü 2,155,998 kıyye ve 1,185,827 drahmi değerindedir. Mora mahsulü az olsa da değeri yüksektir. Zenta adasından ihraç edilen zeytinyağı 122,054 kıyye ve 135,403 drahmi değerindedir. Ağaç kavunu 167,000 kıyye ve 140,000 drahmi değerindedir. Zeytinyağı ve ağaç kavunu gibi ürünler Zenta'da Korint üzümünden sağlanan kazançla kıyaslanamaz. Geri kalan çeşitli ürünler 45,678 kıyye ve 19,200 drahmi değerinde ülkelere ihraç edilmiştir. Mora üzümü ve yerli üzüm, zeytinyağı, ağaç kavunu toplamda 8,999,548 kıyye ve 4,838,681 drahmi değerindedir. Korint üzümünün ihracat ve değeri artırmaktadır.

Tablo 40: Zenta adasıyla alışveriş yapan devletlerin isimleri ve emtiaların toplam değeri

	İthalat /drahmi-kıymet	İhracat/ drahmi-kıymet
Rusya	2,604,980	16,367
İngiltere	1,946,739	3,440,577

Avusturya- Macaristan	1,203,470	241,658
İtalya	387,315	15,134
Fransa	323,727	20,776
Romanya	152,700	18,914
Belçika	12,927	186,936
Almanya	7,908	131,807
Amerika	4,213	
Felemenk		766,495

Kaynak: (DTOG,1892:386).

Tabloya göre Rusya, en çok ithalat yapılan devlettir. İhracat değeri en az olan ilk devlet İtalya, ikinci devlet Rusya'dır. İngiltere, ithalatta ikinci sırada ihracatta ise ilk sırada yer almaktadır. Avusturya Zenta adasına ithalat açısından 3. sırada yer almaktadır. En az ithalat yapılan devlet Amerika'dır. 1891 senesinde ithalatta toplam 6,643,099 drahmi değerinde ve ihracatta 4,838,681 drahmi değerinde işlem gerçekleşmiştir.

1891 senesinde Zenta'ya toplamda 709 vapur ve 1,397 yelken gemisi giriş-çıkış yapmıştır. Limanda en çok Yunan bandralı gemiler bulunmuştur. Yunan bandralı gemilerin toplam tonilatosu 256,185 olup 506 vapurdan ibarettir. İkinci sırada ise Avusturya-Macaristan vapurları yer almaktadır. Zenta'da 105,508 tonilatoluk Avusturya- Macaristan sancaklı 108 adet vapur giriş-çıkış yapmıştır. İngilizler 27 adet, Almanya 6 adet, Norveç 4 adet, Belçika 2 adet, İsveç ve Danimarka 1'er adet vapurla Zenta'da ticaret yapmışlardır. Yelken gemilerinde Yunan sancaklı 1,349 gemi bulunmaktadır. İkinci sırada İtalya 31 adet yelken gemisiyle malları taşımıştır. Norveç 1 yelken gemisi ile işlem gerçekleştirmiştir (DTOG,1891:386).

1892 senesinde Yunanistan'da bağlara zarar veren peronospora Zenta'da da görülmüştür. Bitki hastalığı Zenta'da üzüm mahsullerinin azalmasına sebep olmuştur. Bahse konu yılda Zenta'da 4,290,000 kıyye üzüm yetiştirilmiştir. Üzüm mağazada her bir kıyyesi 52 liptaya satılmıştır. Mora yarımadasından transit yoluyla Zenta'ya getirilen Korint üzümü 1,478,022 kıyyedir. Mora mahsulünün gemide ortalama 52 liptaya satıldığı belirtilmiştir. Zeytin mahsulü, hava şartlarına bağlı nedenlerden dolayı azalmıştır. 1892 senesinde havaların sıcak olması ve mayıs ayında yağın yağmurlar zeytinin kalitesini düşürmüştür. Zeytin ağaçlarında bir hastalık meydana gelmiştir. Hastalık sonucunda adadan 411,800 kıyye kadar mahsul alınmıştır. Zeytin mağazada 135 liptaya satılmıştır. Zeytinin az olması doğal olarak zeytinyağının da az olmasına sebep olmuştur. Fabrikalarda kullanılan zeytin çekirdeği yağı mağazada 92 liptaya satılmaktadır. Zenta'da zeytinin az olması sabunda kullanılan zeytin çekirdeği yağının fiyatlarını artırmıştır. Zenta adasında sanayi sabundan ibaret olmuştur. İmal edilen sabunlar Yunanistan, Osmanlı Devleti ve çeşitli yerlere gönderilmiştir. Sabun ihracat

vergisi dahil olarak 80-90 lipta fiyatla satılmaktadır. 1892 senesinde elde edilen şarap miktarı 2,574,000 kıyyedir. Peronospora hastalığı şarabın miktarını olumsuz etkilemiştir. Şarap miktarı cinslerine göre iç tüketimde ve diğer ülkelerde farklı fiyatlarla satılmaktadır (DTOG,1893:444).

1892 senesinde Zenta limanına farklı kıtalardan devletler uğramaktadır. Devletler, Zenta limanına mal bırakıp, limandan mal yüklemektedir. Limana uğrayan devlet, gemi sayıları, yüklenen malların miktarı her sene değişmektedir. 1892 senesinde Zenta limanından mal ithal eden Rusya, İngiltere, Avusturya- Macaristan, İtalya, Romanya gibi ülkelerdir.

Tablo 41: Zenta adasından ülkelere ithal edilen malların miktarı.

Rusya	830,517 drahmi
İngiltere	1,579,756 drahmi
Avusturya- Macaristan	1,216,539 drahmi
İtalya	434,229 drahmi
Romanya	149,100 drahmi
Fransa	192,792 drahmi
Almanya	3,600 drahmi
Belçika	33,699 drahmi

Kaynak: (DTOG,1893:444).

Zenta adasından 1892 senesinde en fazla İngiltere mal ithal etmiştir. Adadan mal ithal eden Avusturya- Macaristan ikinci sırada yer almaktadır. Zenta'dan en az malı Almanya ithal etmiştir. Zenta'dan, ülkeler toplamda 4,440,170 drahmilik mal almışlardır.

Zenta adasında yetişen mahsuller çeşitli devletlerce talep görmektedir. 1892 senesinde Zenta'dan İngiltere, Avusturya- Macaristan, İtalya, Romanya, Fransa gibi ülkelere mal ihraç edilmektedir.

Tablo 42: Zenta'ya 1892 senesinde ihraç edilen malların toplam miktarı.

İngiltere	2,308,521 drahmi
Avusturya- Macaristan	225,907 drahmi
İtalya	44,937 drahmi
Romanya	38,518 drahmi
Fransa	14,085 drahmi
Almanya	771,645 drahmi
Felemenk	273,400 drahmi

Kaynak: (DTOG,1893:444).

İngiltere, 1892 senesinde Zenta'dan en çok mal ihraç eden devlettir. Adadan en çok mal ihraç eden ikinci devlet Almanya'dır. Üçüncü sırada Avusturya- Macaristan en çok mal ihraç eden devlet konumundadır. 1892 senesinde Zenta adasından ihraç edilen malların toplam değeri 3,408,015 drahmidir.

Tablolara bakıldığında İngiltere'nin Zenta ile en fazla ticaret yapan ülke olduğunu söyleyebilmek mümkündür. Zira İngiltere hem ihracat hem de ithalatta ilk sıradadır. Avusturya-Macaristan ithalatta ikinci sıradayken ihracatta üçüncü sırada yer almaktadır. Zenta ticaretinde en az mal ithal edip en fazla mal ihraç eden devletlerden biri olan Almanya'dır. Zenta'ya Almanya'nın ihracat ve ithalat miktarlarının ters oranda olması dikkat çekmektedir. Almanya'nın adadan talep ettiği mallar zeytinyağı ve şaraptan ibarettir.

1892 senesinde Zenta limanlarına Osmanlı sancağına sahip gemiler de uğramıştır. Osmanlı bandralı 1,406 tonilatoluk 27 yelken gemisi gelmiştir. Limana gelen 27 geminin 18 tanesi Natron, kömür, ağaç, kükürt, Korint üzüm, boş fıçı, yulaf gibi emtia taşımıştır. Yelken gemileri kiremit, tuğla, sabun, şeker, kahve, pirinç, boş fıçı gibi ürünlerle limandan ayrılmıştır (DTOG,1893:444).

Zenta'da üzüm 1893 senesi başında her 1,000 ingiliz libresi 120-130 drahmiye satıldıysa da sene sonlarına doğru satış değeri 20 drahmiye kadar düşmüştür. Zeytin mahsulünün miktarı 3,100,000 kıyyeye ulaşmıştır. Zeytin mağazada 52 kıyyelik varillerde satılmaktadır. Mağazada satılan varillerin her biri 48 drahmidir. Zenta'da şarap 1893 senesinde 2,650,000 kıyye imal edilmiştir. Adadaki sabun üretimi 600,000 kıyyedir. (DTOG,1894:506). 1893 senesinin ilk yarısında Osmanlı limanlarına 64,730 drahmilik kuru morina, sabun, yağ, tuzlu balık gibi ürünler gönderilmiştir. 1893 senesinin mayıs ve ağustos aylarında adaya 7 adet Osmanlı sancaklı gemi gelmiştir. Gemiler 34 tayfalı ve 309 tonilatoluktur. Limana buğday, yulaf kömür, zeytin gönderilmiştir. Zenta'dan gemilere kiremit ve ağaç kavunu yüklenmiştir (DTOG,1893:460). 1893 senesinde toplamda Zenta limanına 925 tonilatoluk 12 adet Osmanlı gemisi gelmiştir. Limana uğrayan gemilerin tamamı 55,797 tonilatoluk 54 vapurdan oluşmaktadır. Zenta'ya 3,921 tonilatoluk 36 gemi gelmiştir. 1893 senesinde 53,465 tonilatoluk 53 vapur ve 1,088 tonilatoluk 12 yelken gemisi limandan ayrılmıştır.

Zenta'nın Korint üzümü 1894 senesinde 8,853,000 kıyyedir. Üzüm 1894 senesinden önceki kadar talep görmemektedir. Şarap ve zeytinyağı dahilinde tüketilmeye yetmektedir. Adı zeytinyağı ile adada sabun imal edilmektedir. Adı yağdan üretilen sabun 85 liptaya satılmaktadır. Zenta limanına, Osmanlı limanlarından 80,895 tonilatoluk 81 vapur gelmiştir. Limana vapur haricinde 5,258 tonilatoluk 29 gemi uğramıştır. Osmanlı limanlarından adaya toplamda 222,596 franklık mal gelmiştir. Zenta limanlarından Osmanlı limanlarına 73,600 tonilatoluk 74 vapur ve 488 tonilatoluk 8 gemi hareket etmiştir. Zenta'dan Osmanlı limanlarına 61,445 frank mal taşınmıştır. (DTOG,1895: 542). Zenta'nın ticareti 1894 senesinde üzümlerin az talep edilmesinden dolayı azalmıştır.

1896 senesinde Osmanlı limanlarından Zenta'ya 51 tane gemi yük ile gelmiştir. Zenta'ya gelen 51 gemi 35,684 tonilato hacmindedir. Limana 2,867 tonilatuluk 1 gemi boş olarak gelmiştir. Adaya gelen gemiler Osmanlı, Yunan, Avusturya ve İngiltere sancağını taşımaktadırlar. Zenta'ya; Parga, İskenderiye, Preveze, Avlonya, İskenderun, Mersin, Kandiye, Dersaadet, Sakız, Selanik ve İzmir'den kuzu, sığır, tereyağı, şarap, un, natron ve maden getirmişlerdir. Zenta adasına toplamda 38,551 tonilatuluk gemi girmiştir. Gemilerin 900 tonilatuluk yelken gemisinden oluşan kısmı 1886 senesinin haziran- ağustos aylarında gelmiştir (DTOG, 1897:657). Zenta adasından Osmanlı limanlarına 30 adet yüklü gemi gitmiştir. Osmanlı limanlarına giden gemiler 22,695 tonilatodur. Limana 1 adet boş gemi gelmiştir. Geminin hacmi 245 tonilatodur. Limandan ayrılanlar ise Osmanlı limanlarına kiremit, tuğla, zeytinyağı, peynir, kuru üzüm, sabun, sünger yükleriyle gitmişlerdi (DTOG,1897:617).

1896 senesinde kuru üzüm mahsulü adada 6,396,000 tonilatodur. Üzümün, her 1,000 İngiliz libresi 150 drahmiye satılmıştır. Zeytinyağının mahsulü 2,059,980 tonilato ve satış değeri varil başına 50 drahmidir. Zenta'daki şarabın üretimi 3,266,000 kıyyedir. Adada 69,656 franklık sabun ve 109,136 franklık çeşitli emtialar bulunmaktadır. İhracat değeri toplamda 1,469,196 franktır. Buna Osmanlı Devleti'ne gönderilen 192,283 franklık kuru üzüm, zeytinyağı ve sabun da dâhildir (DTOG,1897:657).

Zenta'da, Yunanistan'ın diğer topraklarında olduğu gibi kuru üzüm ticaretine önem verilmektedir. Ülke için en çok kâr sağlayan kuru üzüm ticaretinin devletler tarafından talep edilir olması önemlidir. Zenta'dan üzüm ihracını azaltacak bazı durumlar gerçekleşmiştir. Üzüm alıcısı olan Fransa'nın kendi toprak mahsulleri ve ticari mallarını korumak için aldığı tedbirler Zenta'dan aldığı üzüm miktarını azaltmıştır. Akdeniz'deki ürün çeşitliliği, bitkiye zarar verecek hastalıklar, hava şartları Zenta'da ihracatı azaltacak türden gelişmelerdir. Devletlerin uğrak noktası olan Zenta'nın farklı ticari emtiası olsa da üzüm, şarap, zeytin ve zeytinyağı öne çıkmaktadır. Adada şarap ve zeytinyağının durumu ticarete o kadar etkili olmamıştır. Devletler tarafından talep edilse de dahilde tüketilmek için sınırlı olarak üretilmektedir. 1883'ten itibaren adada mahsuller artsa da ticari alanda yeteri kadar değer görmemeye başlamıştır. 1890'lı yılların sonuna gelindiğinde talep miktarı iyice azalmıştır.

Zenta'yla ticaret yapan devletlerden bir tanesi Osmanlı Devleti'dir. Osmanlı limanlarının Zenta limanlarına uğramasındaki en büyük sebep tahılların taşınmasıdır. Zenta'nın topraklarında az miktarda tahıl yetişmektedir.

Değerlendirme

Dersaadet Ticaret Odası Gazetesi'nin Yunanistan limanlarına ait yayımladığı şehbender raporları 1883-1897 senelerini kapsamıştır. Gazetede ele alınan raporlara göre Yunanistan'ın ticari faaliyetleri 5 farklı liman üzerinden yapılmıştır. Yunanistan'da halkın ihtiyacının karşılanmasına öncelik verilmiştir. Yunanistan anakarasını çevreleyen limanlar devletlerin uğrak noktası olmuştur. Adalar ve liman kentleri 14 senelik süreçte Yunanistan'a oldukça fazla kâr sağlamıştır. Adaların bulundukları coğrafya, ticaretin şekillenmesinde etkili olmuştur. Bölgeden bölgeye yetiştirilen mahsuller değişiklik arz etmektedir. Yunanistan limanları, yerli ve yabancı gemilerin doğu limanlarına geçişinde durak noktası, aynı zamanda ticari mal alabilecekleri ikmal alanlarıdır. Yunanistan'a ait liman kentlerinde daima hareketlilik hâkim olmuştur.

Yunanistan limanlarında gerçekleşen ticaret Akdeniz'le sınırlı kalmayıp kıtalararası ticarete de konu olmuştur. Üzüm, Yunanistan'da yetişen en önemli ticari emtiadan birisi olmuştur. Yunanistan kentleri ve diğer ülkeler arasında ticaret ağının genişlemesinde üzüm mahsulü etkili olmuştur. Bu mahsul, XIX. yüzyılın ikinci yarısında Yunanistan'ı zenginleştirmiştir. Liman kentlerinde XX. yüzyıla yaklaşılrken üzümün getirdiği zenginlik son bulmaya başlamıştır.

Yunanistan limanları ile devletler arasındaki ticarete genel olarak gıda üzerine işlem yapılmıştır. Yunanistan topraklarının, devletlerden en çok talep ettiği tahıldır. Yunanistan topraklarına Akdeniz ve Karadeniz limanlarından taşınacak tahıl ve hayvanlar için rekabet eden devletler Rusya, Osmanlı Devleti ve Romanya olmuştur. Korfu, Kefalonya, Zenta, Patras limanlarına en çok Rusya tarafından tahıl ithal edilmiştir. Rus malları Yunanistan limanlarında çok talep görmüştür. Rusya limanlarında ise Yunanistan malları daha sınırlı olmuştur. Yunan tüccarlar, Rusya'ya daha az uğramıştır. Rusya, Yunanistan'dan zeytinyağı ve şarap talep etmektedir. Ancak Yunanistan'da zeytinyağı ve şarabın çoğu iç tüketim için kullanılmaktadır.

XIX. yüzyılın sonlarında Yunanistan liman kentleriyle Osmanlı Devleti ticari ilişkiler kurmaktadır. Yunanistan'la Osmanlı Devleti arasındaki coğrafi yakınlık ilişkilerin kurulmasında etkilidir. Özellikle Korfu limanı, Osmanlı Devleti'nin Adriyatik kıyılarındaki limanlarıyla ticaret yapmaktadır. Yunanistan topraklarına Osmanlı limanlarından tahıl ve hayvan getirilmektedir. Yunanistan ile Osmanlı limanları arasında çoğunlukla yelkenli gemiler ticarete etkili olmuşlardır. XIX. yüzyılın son dönemlerinde iki ülke arasındaki ticaret artırılmaya çalışılmıştır. Korfu'da ticaretin artırılmaya çalışılması transit bir yolun yapımıyla sağlanmak istenmiştir. Kefalonya'ya Osmanlı limanlarından yolcu gemilerinin uğraması için çabalanmıştır. Osmanlı limanlarından, Yunanistan limanlarına taşınan mal daima fazla

olmuştur. 1880'li senelerin başında iki taraf arasındaki ticari faaliyetler fazladır. 1900'lü senelerde ticari ilişkiler iki ülke arasındaki siyasi ilişkilerin gerginliği nedeniyle azalmıştır.

Yunanistan limanlarından, XIX. yüzyılın sonlarına doğru üzüm mahsulünü en çok İngiltere ihraç etmiştir. İngiltere, 1860'lı senelerde Yedi Ada'yı Yunanistan'a bırakmıştır. Korfu, Kefalonya, Patras ve Zenta limanlarında en çok İngiliz gemileri görülmüştür. İngiltere'den önce Yunanistan limanlarında en çok üzüm talep eden devlet Fransa idi. Fransa'da üzüm ve şaraplar için alınan vergi tedbirleri Yunanistan'ın ithalatını azaltmıştır. İngiltere, Yunanistan limanlarından birinci sırada üzüm ihraç eden devlet olmuştur.

Yunanistan'ın dahilde sanayiye artırmak için kararlar almıştır. Sanayinin artması ticaretin gelişmesini beraberinde getirecektir. Yunanistan'ın liman kentlerindeki sanayi faaliyetler sabun ve şarap üretimi yapan fabrikalarla sınırlıdır.

XX. yüzyıla yaklaşırken ticaretin azalmasına sebep olacak bazı sorunlarla karşılaşmıştır. Bu sorunlar Yunanistan'ın ticaretini sekteye uğrattığı gibi ekonomisini de sarsacaktır. Yunanistan'ın liman kentlerinde meydana gelen bitki hastalıkları ticareti olumsuz etkilemiştir. Yunanistan'ın, Osmanlı Devleti'yle arasındaki siyasi çatışmanın sebep olduğu gerginlik ticareti olumsuz etkilemiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

DERSAADET TİCARET ODASI GAZETESİ'NE GÖRE YUNANİSTAN'IN DEVLETLERLE YAPTIĞI TİCARET ANLAŞMALARI

Uluslararası ticarete ekonomik ve ticari anlaşmalar ticaretin belirli bir hukuk çerçevesinde işleyişini sağlamanın yanında devletlere kendi çıkarlarını korumak için de bir fırsat sunmaktaydı (Büyük Lügat Ansiklopedisi, 1992:285). Anlaşmalar yoluyla kurulan ticari ilişkiler sayesinde de devletlerarasında ilişkiler şekillenmekteydi.

Yunanistan, uluslararası ticarete yerini alan devletlerden biriydi. Ticareti daha güvenli hale getirmek için devletlerle anlaşmalar ile kendi topraklarındaki ürünlerin, ülke çıkarlarına uygun şekilde ticari işlemlerden geçmesini sağlamaktaydı. XIX. yüzyılın sonlarında üzüm, şarap, tütün gibi ürünler Yunanistan'ın uluslararası ticaretinde önemli bir yer edinmiştir. Bahsi geçen ürünler ile ilgili bağlantı kurduğu devletler: Fransa, Mısır, İtalya, Belçika, Rusya, Osmanlı Devleti, İsviçre, İngiltere'dir.

1. Yunanistan – Fransa

Yunanistan'la Fransa arasında XIX. yüzyılın ikinci yarısından itibaren üzüm ticareti yapılmaktaydı. Üzüm ticareti, iki ülke arasında ticari ilişkilerin artmasında etkili olmuş, bağlara zarar veren filoksera hastalığı sebebiyle Fransa üzüm için yönünü doğu limanlarına çevirmiştir.

Dersaadet Ticaret Odası Gazetesi'nin 1887 tarihli ve 154. Sayısında Yunanistan ile Fransa arasındaki ticaret anlaşmasına dair görüşmelerin durumu ele alınmaktadır. Buna göre; Fransa ile Yunanistan arasında ticaret antlaşmasına dair kararlar için Atina'da görüşmeler gerçekleştirilmektedir. Fransa ayan meclisi tarafından kabul edilmeyen bir anlaşmadan bahsedilmiştir. Görüşmenin bu sözleşmenin düzenlenmesine dair gerçekleştirileceği ele alınmıştır. Ancak düzenlemenin gerçekleşmediği takdirde iki taraf arasında en çok gözetilen milletler için uygulanan karşılıklılık kanununa göre hareket edilmesi işlemleri görüşülecektir. Taraflar arasında karşılıklılık kanunu tesis edilmeye çalışılmaktadır. Antlaşmanın imzalanmasının birkaç ay süreceği öngörülmüştür. Ayrıca bu sözleşmenin geçici olacağı bildirilmektedir (DTOG,1887:154).

Gazetenin 161. sayısında Yunanistan ve Fransa arasında yapılacak ticaret anlaşmasına yer verilirken (DTOG,1888:161) gazetenin 204. sayısında Yunanistan'ın Fransa ile olan ticaret anlaşmasının durumu yer almaktadır. Anlaşmayı Yunanistan kabul etse de Fransa ayan meclisi reddetmiştir. Bu yüzden iki devlet arasında yapılacak anlaşmanın tekrar Fransa parlamentosuna

sunulacağı Paris'ten bildirilmiştir. Buna bağlı olarak Fransa parlamentosunun anlaşmayı kabul edeceği beklenmektedir. Bunun nedeni Yunan üzümlerinden ayan meclisi tarafından talep edilen fazla verginin elde edilemeyeceği gösterilmektedir (DTOG, 1888:204).

Dersaadet Ticaret Odası Gazetesi'nin 1888 tarihli ve 208. sayısında görünürde imzalanmış olan ticaret sözleşmesinin Fransa Mebusan Meclisi tarafından reddedildiği bildirilmiştir. Sözleşmenin reddinden sonra (efrencî) 9 Aralık günü Fransa'nın Beziers vilayetinde iki bin kişiden oluşan bir topluluğun protesto gerçekleştirdiği bildirilmiştir. Protesto Fransa- Yunanistan ticaret sözleşmesi aleyhine gerçekleşmiştir. Protestocuların isteği ise kuru üzümünden alınacak vergi miktarının her 100 yeni kıyyesinden 30 frank alınması gerekliliğidir (DTOG,1888:208).

Gazetenin 209. sayısında ticaret anlaşmasının tarafları arasında yapılan görüşmelerin nedenleri bulunmaktadır. 1882 senesinde Fransa-İspanya arasında yapılan ticaret antlaşmasına göre kuru üzümler 6 franktan işlem görecektir. Fransa, Yunanistan'ın 6 franklık üzüm vergisinden yararlanabilmesi için anlaşmaya madde ekletmiştir.

Yunanistan'ın, 1883 senesinde Fransa'dan 16,000,000 franklık, 1884 senesinde 11,900,000 franklık ithalat gerçekleştirmiştir. Bu bağlamda 1882 senesinden sonra Fransa'dan yapılan ithalat miktarlarının azalmaya başladığı görülmektedir. Fransa'yla olan ithalatın azalmasını takip eden dönemde Yunanistan, 1884 yılında Almanya ile ticaret antlaşması gerçekleştirmiştir. Almanya, Yunanistan ile yapılan ticaret antlaşmasında vergi indirimleri imtiyazı elde etmiştir. Almanya'nın elde ettiği en büyük indirim %75 ile şarap ithalatından elde ettiği indirimdir. Bundan başka Yunanistan'ın ithalat vergisinde indirim uyguladığı diğer ürünler dantel, kadife, peluş, uzun şapka, koku ürünleridir. Almanya, Yunanistan ile imzaladığı anlaşmanın getirdiği indirimler sayesinde sanayi ve ticaret alanında etkin hale gelmiştir. Almanya gibi Fransa'da bu alanlardan yararlanmak istediği için Yunanistan'la bir ticaret antlaşması imzalamak istemiştir.

Fransa meclis ayanının 1882 senesinde imzalanan anlaşmayı 5 Nisan 1887'de gerçekleştirdiği toplantıda reddettiği ancak alınan bu karardan memnun olunmadığı bildirilmiştir. Bunun sebebi ise çeşitli devletler arasında sadece Fransa mahsullerinden genel tarifeye uygun gümrük vergisi alınması değil İngiltere ve Avusturya- Macaristan, İsviçre hükümetleri ile Yunanistan'ın ticaret antlaşması imzalaması olarak gösterilmiştir. Yunanistan'ın diğer devletlerle olan anlaşmaları yüzünden Fransa'yla olan ticaretinin azalmaya başladığı görülmüştür. Yunanistan'ın, Almanya ile 1884 senesinde anlaşma yaptıkları dönemden sonra Fransa'dan ithal ettiği mallar 1885 senesinde 10,800,000 franka düşmüştür. Fransa'dan ithal

edilen malların miktarı 1886 senesinde Yunan ordusunun elbise ihtiyacından dolayı biraz artmıştır.

Fransa hükümeti, Yunanistan ve İspanya'ya daha sonra tekrar yeni sözleşme aracılığıyla en çok gözetilen millet uygulamasını teklif etmiştir. Bu yeni sözleşmede kuru üzümler için özel madde bulunmuş ve genel tarifeye uygun olarak her 100 yeni kıyye 6 frank olarak belirlenmiştir. Yunanistan'ın ise kuru üzüm için alınan karar karşısında Fransa'ya dantel ve gazlardan yararlanması için vergilerden %50'lik indirim uygulayacağı bildirilmiştir.

Fransa ile Yunanistan arasında yapılan ticaret antlaşması feshedilecek olursa tarafların bir sene önceden bildirmeleri gerekliliği bulunmuştur. Bu durumda iki tarafa da ticaret anlaşmaları için süre sınırlaması ve zorunluluk olmadan reddedebilme hakkı tanınmıştır. Bunun sonucunda Fransa parlamentosu azası ve kurulan komisyon tarafından anlaşmanın reddedilse de Aralık 1887 senesinde genel toplantıda görüşülmüştür. Fransa ayan meclisi tarafından reddedilen ilk sözleşmeyi Fransa mebusan meclisi kabul etmiştir. Sonradan gerçekleşen sözleşmenin de mebusan meclisi tarafından müzakeresiz kabul edileceği beklenmektedir. Ancak sözleşme 257 kişi tarafından onaylanırken 268 kişi tarafından reddedilmiştir.

Gazetenin aynı sayısında Fransa'nın mebusan meclisinin sözleşmeyi kabul etmemesinin sebepleri gösterilmektedir. Yunanistan, Fransa'ya hemen hepsi sanayide kullanılan ham madde ve gıda maddeleri olmak üzere 25 milyon franklık mal ihracında bulunmaktadır. Anlaşmaya karşı olan komisyon azasının ifadesine göre; Yunanistan'ın mahsulleri ile Fransa piyasasını istila etme ihtimali sözleşmenin reddedilmesinin sebebi olarak gösterilmiştir. Gerçek sebep Fransa'nın 1878'de senelik 10 milyon yeni kıyye kuru üzüm ithal edip, bu miktarın 1888'de 72 milyon yeni kıyyeye kadar artmış olmasıdır. Fransa'ya getirilen kuru üzümler tamamı şarap yapımında kullanılmaktadır.

Fransa'da 1888 senesinde elde edilen şarap 40 milyon hektolitreye kadardır. Fransa'da elde edilen milli mahsulün korunması gerekliliği ve Yunanistan'la imzalanacak olan sözleşmenin reddedilmesi üzerine Fransa ile ticaret anlaşmaları gerçekleştiren İspanya, Portekiz, İngiltere, Avusturya- Macaristan mahsullerinin Fransa'da serbest olmalarının önemi sorgulanmıştır.

Mukavelenamenin imzalanmasına Fransa mebusan meclisinde bazı partiler menfaatleri için itiraz etmişlerdir. İtiraz edenlerden birinin "Avaux" vilayeti temsilcisi olan T. Olduğu görülmüştür. Antlaşmanın Fransız bağcılarının menfaatlerine zararlı olduğu için itiraz etmiştir. Vilayet temsilcisi T. itirazını "*Yunanistan Fransa'ya senelik 19,000,000 franklık kuru üzüm ve 2 milyon 700 franklık şarap irsal ve ihraç ederek Fransız bağcılarını 2 cihetçe rekabet ediyor.*" şeklinde beyan ederek dile getirmiştir.

Bahsi geçen T.'nin Yunanistan'ın Fransa'yla rekabet ettiği iddiası değerlendirildiğinde Fransız bağcılarına zarar vereceği hususu bağlamında gösterilen kanıt güçlü bulunmuştur. Ancak itiraz incelendiğinde önemi hemen azaldığı belirtilmiştir. Zira Yunanistan Fransa'ya 76,000 hektolitreye şarap gönderirken gerçekte Fransa'da 40,000,000 hektolitreye şarap elde edilmektedir. Dolayısıyla Yunanistan'ın gönderdiği şarap miktarı söz konusu itirazı geçersiz kılacaktır.

Fransa'ya, Yunanistan'dan getirilen üzümlerle İspanya ve Osmanlı Devleti'nden getirilen üzümler kıyaslanmıştır. Fransa'ya, Yunanistan'dan çok miktarda üzüm gönderilmektedir. İspanya ile Osmanlı Devleti'nden 20'şer milyon frank kıymetinde kuru üzüm gönderilmektedir. Yunanistan'ın gönderdiği miktarın 1/3'ü bile etmediği belirtilmiştir. Buna göre; Yunanistan'dan, Fransa'ya getirilecek üzümlerin ithalat vergisi artırılırsa kuru üzüm getiren tüccar Fransa ile ticaret anlaşması imzalanmış oldukları tarafla mahsullerinden alınan gümrük vergisini artırma tehlikesi bulunan diğer memleketlere başvuracakları belirtilmiştir.

Fransa'da, Yunanistan kuru üzümleri ile imal edilen şarap miktarının durumu hesaplanmıştır. 1887 senesinde Fransa'da kuru üzümünden imal edilen şarap miktarı 2 milyon 700 hektolitredir. Yapılan bir hesaplama göre Yunan kuru üzümleri ile 850,000 hektolitreye şarap imal olunmuş olduğu düşünülürse Yunanistan'dan ithal olunan 76,000 hektolitreye şarap eklendiğinde miktar Fransa'da elde edilen yetersiz kalmaktadır.

Fransa mebusan meclisi tarafından talep edilen ve ayan meclisi tarafından kabul olunan bir kanun maddesine dikkat çekilmiştir. Bu da kanun layihasında suni şarap imal edenler ve satış yapanların fiçılar üzerine “suni şarap” etiketini yazmalarına dair olmuştur. Bu doğal şaraplar ile suni şarapları ayırmak üzere bir tedbir olmuştur. Kanunda yer alan maddenin rekabetinin durumu ve Fransız bağcılarının yüklenen zarar ve ziyan sorgulanmıştır. Bunun yanı sıra Yunan üzümlerinin Fransa'ya getirilmesinin engellenmesi ya da diğer memleketlerden gelen ithalatın artmasının bağcılara etkisi de sorgulanmıştır. Fransız bağcılarının menfaati için ithal edilen her türlü malın gelişinin yasaklanması durumunda nelerin olacağına dair şu sözler sarfedilmiştir: “Kuzey ciheti hintadan vergi alınmasını talep etti. Şimdi de güney ciheti kuru üzümler ile şaraplardan vergi alınmasını talep ediyor. Eğer bu böyle devam edecek olursa her biri kendisi için bir hususi imtiyaz talep edeceğinden bu halde himayede eşitlik sebebiyle diğerine muhalif imtiyazlar verilmiş olur.” denilmiştir.

Fransa ve Yunanistan arasındaki rekabetin yanı sıra ticaret anlaşmasına yönelik Fransa'nın anlaşmayı reddederek 11 milyonluk ihracatı kaybettiği belirtilmiştir. Yunanistan tarafında ise Fransa ile Yunanistan anlaşması üzerine Yunan mebusan meclisinin toplantısında Yunan Başbakanı Trikopi'ye soru sorulduğu ele alınmıştır. Trikopi'nin, Fransa ile Yunanistan

arasında imzalanması söz konusu olan anlaşmanın reddi ile Fransa ayan ve mebusan meclislerinin himaye usulüne yanaştıklarına dair görüş bildirmiştir. Bunun yanı sıra Trikopi'nin, Fransa'ya yönelik olarak Yunanistan'ın minnettar olması gerektiğini belirtmiştir. Ayrıca Fransa ayan ve mebusan meclislerinde kullanılan dil ile Fransa ve Yunan menfaatlerinin birleştiği düşüncesinde olarak Fransa'nın Yunanistan'a bağlılığı için teşekkür ettiği ele alınmıştır. Son olarak ise Trikopi Fransa kuru üzümlerden elde edilen gümrük vergisini artırmadıkça, Yunanistan'ın Fransız malları hakkında farklı tarifeler uygulamayacağı beyan edilmiştir (DTOG,1888:209).

Gazetenin 305. Sayısında Fransa ile Yunanistan arasında geçici bir anlaşmanın imzalandığı belirtilmektedir. Anlaşmaya göre Yunanistan'da Fransa malları hakkında gümrük vergisince bazı indirimler yapılacaktır. Şaraplar vergisiz ithal edilecektir. Fransa ise bunun karşılığında 1892 senesinin şubat başına kadar Yunanistan mallarından sözleşmeli tarife gereğince vergi alınacaktır (DTOG,1890:305). Fransa mebusan meclisinin Yunanistan hükümetiyle ticaret antlaşmasının kabul edildiği belirtilmektedir (DTOG,1891:317).

Gazetenin 1892 tarihli ve 368. sayısında Yunanistan ile Fransa arasındaki ticaret anlaşması ele alınmaktadır. Buna göre; Yunanistan dış işleri bakanı ile De Montholon arasında görüşme yapıldığı bildirilmiştir. Taraflar arasında görüşülen esaslara göre Şubat 1892'den önce bir ticaret anlaşması ya da ticari ödeme şekli için anlaşma mümkün görünmemektedir. Menfaati olan taraflar 1893 ocak ayında sona erecek ödeme şeklinin uzaması için görüşmeler yapmaktadır (DTOG,1892:368).

Dersaadet Ticaret Odası Gazetesi'nin 370. Sayısında Fransa'nın gümrük tarifelerine dair bir haber yer almaktadır. Bu haberde Yunanistan'ın gümrük tarifesinden de söz edilmektedir. Buna göre Fransa ile Yunanistan birlikte hareket etmektedir. Bir taraftan asgari tarife uygulanmaya çalışılmakta ise diğer taraftan en çok gözetilen millet muamelesi uygulanmaktadır (DTOG,1892:370).

Gazetenin 411. Sayısında "*Fransa'nın Ticaret Muahedeleri*" başlığında büyük devletlerle imzalanan ticaret anlaşmalarına dair Fransa Hariciye Nezaretinin, mebusan meclisine verdiği sarı kitaptan bazı bölümler alınmıştır. Sarı kitap, Avrupa hükümetlerinden Osmanlı Devleti, İspanya, İsviçre, Yunanistan, Romanya ve Sırbistan hakkında bilgiler vermektedir. Sarı kitap Yunanistan'da Fransa mallarına Rumi 31 Ocak 1892 tarihine kadar en çok gözetilen millet tarifesi uygulanacağı bildirilmektedir.

Yunanistan, Fransa'ya vergilerin toplamından %25 indirim teklif etmektedir. Yunan hükümeti kuru üzüm ve şaraplarının düşük vergiye sahip olmasını istemekte ve Fransa buna

aykırı tavır sergilemektedir. Fransa ile Yunanistan arasındaki vergi usulünün düzenlenebileceği umulmamaktadır (DTOG,1892:411).

Yunanistan'ın en önemli ihracat mahsullerinden olan kuru üzüm ihracatındaki buhran sebebiyle her 100 kilogramdan 40-50 frank alınmasına dair teklif verilmektedir. Fransa parlamentosu tarafından teklif kabul edilirse yakında değişikliklerin yapılacağı ümidi artmaktadır (DTOG,1894:472).

Yunanistan'ın, Fransa'yla olan üzüm ticaretinin azalma sebeplerini ele almak gereklidir. Yunanistan 1893 senesinden önce Fransa'ya oldukça fazla üzüm satmaktadır. Fransa topraklarındaki filokseraya karşı tedbir aldıktan sonra Yunanistan'dan üzüm ithalatı azalmaktadır. Üzüm ihracatının azalması fiyatların azalmasını beraberinde getirmektedir. Diğer gazetelerde de üzüm mahsulünün ihracatı konusu üzerinde durulduğu belirtilmektedir. Buna bağlı olarak üzüm ihracatının azalmasına dair satıştan elde edilen miktarın ziraat masraflarını yeteri kadar karşılamadığı yazılmaktadır. Mösyö Trikopî üzüme dair mevcut durumun ekonomiyi etkilediği ve düşük fiyat sorununa çözüm bulmak için tedbirler alacağı bir düzenlemeyi meclise sunacaktır (DTOG,1894:374).

2. Yunanistan- Mısır

Yunanistan, XIX. yüzyıl sonlarında Mısır ile ticari ilişkiler kurmuştur. Bu ticari ilişkilerin kurulmasında Yunanistan'da yetişen tütünün etkili olduğu bilinmektedir. Dersaadet Ticaret Odası Gazetesi'nde Yunanistan ile Mısır arasındaki ticari ilişkiler hatta buna bağlı olarak Osmanlı Devleti'nin Mısır'la olan tütün ticareti ile ilgili malumatlar yer almaktadır. Yunanistan tütünleri Mısır'da tercih edildiği belirtilmektedir. Bu tütünlerin Mısır tarafından tercih edilmesi sebebi ise hem ucuz hem de cins olarak güzel olmasından kaynaklandığı bildirilmektedir (DTOG, 1888:165). Bilhassa Drama tütünlerinin kıymet ve nefasetçe diğer tütünlerden üstün olduğu bilinmektedir.²²

Dersaadet Ticaret Odası Gazetesi'nin 7. ve 9. sayılarında gazete abonelerinden birinin mektubuna yer verilmiştir. Gazetenin 9. Sayısında mektubun devamında Yunanistan'la Mısır arasında yapılan ticaret anlaşmasına değinilmiştir. Gazetede Yunanistan ile Mısır arasındaki ticaret anlaşmasının İnhisar İdarelerinin kurulmasından birkaç ay sonra imzalandığı belirtilmektedir. Yunanistan ile Mısır arasında yapılan anlaşma gereğince Mısır hıdivliği, 5 kuruş vergi ödemek şartıyla Yunan tütünlerinin ithaline müsaade etmektedir.

²² (Ayrıntılı Bilgi için bkz; Filiz Dıġıroġlu, "Selanik Ekonomisinde Unutulmuş Bir Alan: Tütün Üretimi, Ticareti ve Reji (1883- 1912)", Osmanlı Araştırmaları / The Journal of Ottoman Studies, XLIII (2014), ss. 227-272)

Yunanistan'dan 5 kuruş vergiyle gelen vergi artırılarak daha sonra 10 kuruşa ulaşmaktadır. Bu miktar için gazetede Yunanistan'ın tütün göndermeye başladığı dönemden itibaren Osmanlı Devleti'yle aynı işlem uygulandığını vurgulamaktadır. Mısır, Yunanistan ile bir ticaret anlaşması yapmak istemektedir. Bunun sebebi Yunan tütünlerinin kaçak suretiyle Mısır'a girişini durdurmaştır. Kapitülasyon kararlarına uygun olarak işlemlere göre Yunan sancağına sahip bir gemi ya da Yunan tebaasından birinin hanesinde Yunan konsolos memuru hazır olmadıkça tütünü kaçırarak kişi malı güvenli bir yere bırakmak için zaman bulup daima sorumluluktan kurtulduğundan dolayı memurlar Mısır Yunanistan tütünlerinin kaçak suretiyle Mısır'a ithaline engel olmak istemektedirler. Yunanistan'la Mısır arasında yapılan ticaret anlaşmaları ise Osmanlı Devleti'nin Mısır'a olan tütün ticaretini sekteye uğrattığını bildirmiştir. (DTOG,1888:9).

Dersaadet Ticaret Odası Gazetesi 1888 tarihli ve 164. Sayısında Yunanistan ile Mısır ticaret anlaşmasına ait bilgiye rastlanmıştır. Buna göre; 1888 senesindeki Mısır ile Yunanistan arasında yeni ticaret anlaşmasının görüşmeleri sonuçlanmak üzeredir. Bu anlaşma sonrasında Yunanistan'a ait mahsullerin Mısır'a girişi kolaylaşacaktır. Yunanistan'ın tütün yetiştirdiği yerler satışlar artacaktır. Buna bağlı olarak satış fiyatları da artacaktır (DTOG, 1888:164).

Mısır'a, Yunan tütünlerinin girişine dair hükümetler arasında imzalanan bir anlaşmadan dolayı yerli tütün ziraat ve ticareti zarara uğramaktadır. Mısır'da yerli tütünün uğradığı zarar için Samsun'da tütün ticaret ve ziraatıyla uğraşanlar Dersaadet Ticaret Odasına bir telgraf sunmuşlardır. Dersaadet Ticaret Odasına tütünle uğraşanların gönderdiği telgrafta imzası bulunan tüccar, sözleşmesi gereğince izni olan kaba tütünlerin yerli tütünlerle rekabet ettiği belirtilmektedir. Tütünlerin girişine izin verilmesi ziraat ve ticarete zarar vermektedir. Telgrafta zarardan bahsedilerek özel makamlar gözetiminde girişimlerde bulunulması ve ihracat vergisinin düşürülmesi gerekmektedir. Sözleşme nedeniyle durumun zorluğunun bertaraf ettirilmesi arzu olunmaktadır. Oda bu telgrafhanenin bir kısım gerekçeli rapor ile Ticaret Nezaret Celilesine takdim eylenmektedir (DTOG,1894:194).

Gazetenin 1890 tarihli ve 326. Sayısında Mısır Hıdivliği ile Yunanistan arasındaki ticaret anlaşması ve sonuçlarına değinilmektedir. Hıdivlik ile Yunanistan arasında tütün sözleşmelerinin süresi son bulmaktadır. Bunun için Mısır Hıdivliği Mart 1890 itibarıyla Mısır'a Yunanistan tütününün ithalini yasakladığı belirtilmektedir (DTOG,1890:326).

Mısır hıdivliği ile Yunanistan Hükümeti arasında imzalanmış olan ticaret anlaşmasının süresinin bitmesi sebebiyle Mısır hükümeti maliye komitesi tarafından alınan bir karar alınmıştır. Karara göre; Yunanistan limanlarından Mısır'a ya da Mısır'dan Yunan limanlarına gönderilen mallardan alınan verginin 1891 senesinin sonuna kadar uygulanacağına karar

verilmiştir. 1892 ocak ayına kadar mevcut durum değişmeyeceğinden belirtilen tarihe kadar Yunanistan ile Mısır Hıdivliği arasında yeni bir sözleşme hükümleri ile ilgili görüşmeler uygulanabileceği belirtilmiştir (DTOG,1891:327).

Atina'dan alınan bir gazete haberine göre Yunanistan tarafından Mısır hükümetine bildirilen bir durum ele alınmaktadır. Yunan Hükümeti ile Mısır Hıdivliği arasında ticaret sözleşmesi görüşmelerine Yunan Hükümeti'nin devam etmeyeceği bildirilmektedir. Yunanistan'ın Mısır ile ticari ilişkilerinde esas alınacak husus ise önceden Osmanlı Devleti'yle imzalanmış olan anlaşmalardır. İki hükümetin ticareti Osmanlı Devleti'nin eski işlemlerine göre hareket edilecektir. Yunan Hükümeti'nin bu fikirle hareket etmesinde Mısır hükümetinin bir ay öncesinde Mısır'ın Yunanistan tütünlerini ithalini ortadan kaldırması sebep olmaktadır (DTOG,1891:330). Yunanistan Hükümeti'yle Mısır Hıdivliği arasında ticaret anlaşması için tekrar görüşmeye başlanacağı İskenderiye'den bildirilmiştir. Ancak Mısır'ın Yunanistan tütünlerinden alınacak ithalat vergisinin uygun olamayacağı da bildirilen yazıda bulunmaktadır (DTOG,1891:338).

Gazetenin 1895 tarihli ve 550. Sayısında Yunanistan'dan Mısır'a getirilen tütün miktarını gösterir bir cetvele yer verilmektedir. Belirli sene aralıklarıyla 1881-1894'te Yunanistan'ın Mısır'a gönderdiği tütün miktarının değişimi şu şekildedir:

Tablo: Mısır'a gönderilen tütün (1881-1894).

Sene	İhracatın miktarı (kıyye)	Mısır'a gönderilenler
1881	2,101,241	727,449
1888	2,160,446	1,222,215
1889	2,363,750	1,156,994
1890	2,619,964	1,650,478
1891	1,666,373	310,121
1892	2,015,721	100
1893	2,078,109	782
1894	1,857,281	12,884

Kaynak: DTOG, 1895:550).

Tabloya göre Yunanistan'dan Mısır'a gönderilen tütün miktarlarında sürekli değişiklikler görülmektedir. Mısır'a gönderilen tütünün 1890 senesinde en fazla 1892 senesinde ise en az olduğu yıllar olmuştur. 1891 senesinde Yunanistan'la olan tütün ihracatının yasaklanması bunun bir sebebi olarak gösterilebilir. Bunun yanı sıra Haziran 1895'te Yunanistan'dan Mısır'a gönderilecek tütünlerin artacağına dair mebusan meclisinden kararlar alınmaktadır. Mısır'da Yunan tütünlerinin kıyyesinin 1-150 frank olduğu belirtilmiştir (DTOG,1895:550).

Gazetenin 1895 tarihli ve 555. sayısında Yunanistan'ın Mısır'a gönderdiği tütünün Osmanlı Devleti'ne etkisi ele alınmaktadır. Buna göre Osmanlı tütünlerinden 2 kuruş reftiye²³ vergisi alınırken Yunanistan'dan anlaşma ile 1 kuruş civarında reftiye vergisi elde edilmiştir. Verginin düşük olması Osmanlı tütünlerinin değerini azaltmaktadır. Gazete Osmanlı tütünlerinin üstünlüğünü ve hiçbir tütünün Osmanlı tütünüyle rekabet edemeyeceğini vurgulamaktadır. Mısır halkının Yunanistan tütünlerini tercih etmesindeki tek sebep mahsulün ucuzluğu olduğu belirtilmiştir. Osmanlı tütünlerinin Mısır'da tekrar değer görmesi için verginin düşürülmesi gerekmektedir. Bunun için girişimlerde bulunmaktadır. Osmanlı rejisi tütünlerinin indirimli fiyatı için Maliye Nezaretinin onaylamasına gerekmektedir. Ancak bu konuda Maliye Nezaretine yazılanlar da keyfi davranıldığı gazetede belirtilmektedir (DTOG,1895:555).

Gazetenin 1897 tarihli ve 668. Sayısında Mısır'da bulunan Yunan konsolosu Sakolids'in Mısır ve Yunanistan arasındaki ticaret işlemlerine dair rapor yer almaktadır. Raporun en mühim yeri tütüne dair olan kısımdır. Yunanistan ile Mısır arasındaki ticaret anlaşmasının sona ermesiyle Yunanistan'dan Mısır'a hiç tütün ithali gerçekleşmediğine yer verilmiştir.

Yunanistan ile Mısır arasında sonradan yapılan ticaret anlaşması iki hükümetin tütün ticaretinin tekrar başlamasında etkili olmuştur. 1895 senesinde Mısır'a gönderilen tütün miktarının kıymeti 12,028 Mısır lirası kadardır. 1896 senesinde ise 38,885 Mısır lirasına kadar ulaşmıştır. Mısır ile Yunanistan arasında yapılan anlaşma iki tarafın ticaretini artırırken Osmanlı tütünlerinin Mısır'a gönderilen miktarlarını azaltmaktadır. Bu daha sonra Yunanistan'ın Mısır'a ihraç ettiği tütünün 1895 senesinde kıymeti 58,008 Mısır liraya ve 1896 senesinde 88,853 liraya ulaşırken, Osmanlı tütünlerinin kıymetinin 1895'te 470,142 liralıken 1896 senesinde 443,438 liraya düşmesinden anlaşılmaktadır. Buna göre Yunanistan tütününün Mısır'da tüketimi artmaktadır.

Gazeteye göre konsolos Sakolids, Yunanistan'da tütünle uğraşanlar Kavala, Yenice gibi tütün yetiştirilen yerlerden tütün işinde başarılı kişiler getirilirse Osmanlı tütünleriyle rekabet edilebileceğini belirtmektedir. Mısır'da Yunanistan ve Osmanlı tütünlerinin karıştırılarak sigara yapımında kullanılması Sakolids tarafından olumlu karşılanmakla birlikte tütün yetiştirenler için kazanç olarak görülmüştür. Sigaranın satışı ise 1896 senesinde ihraç edilen sigara miktarı 185,780,513 adettir. Bu alanda yeterli kazanç sağlanırsa bir şirket kurulması düşüncesinin varlığı ve böylelikle ticaretin artmasının sağlanacağı düşünülmektedir (DTOG, 1897:668).

²³ İhraç olunan mallardan alınan vergidir (Kamus-ı Türki,2015:523).

Mısır topraklarında tütün için Yunanistan ve Osmanlı Devleti önemli rol oynamaktadır. Tütün ticaretinin Yunanistan'dan doğu limanına gönderilmesi Osmanlı Devleti'yle olan rekabette etkili olmuştur. Gazetenin 1892 tarihli ve 342. sayısında Osmanlı Devleti ile Mısır hıdivliği ve Yunanistan arasında ticari işlemleri artırmak için önemli şehirlerde Yunan ticaret odaları açılması için Yunanlı tüccarlarla görüşülmesi için adım atıldığı belirtilmektedir. Yunan konsoloshaneleri müfettişinin bu amaçla hareket edeceği bildirilmiştir (DÖG,1892:342). Yunanistan'ın ve Osmanlı Devleti'nin Mısır üzerinden bir tek tütün için değil ticari anlamda karşı karşıya kalmasının önüne geçilmeye çalışıldığını da gazete sütunlarından öğrenmekteyiz.

3. Yunanistan- İtalya

İtalya, Yunanistan ile ticari ilişki kuran devletlerden birisidir. Yunanistan'a olan coğrafi yakınlığı sebebiyle ticari ilişkiler kurulsa da sınırlı kalmıştır. İtalya ile ticaretin artırılması için çabalanmaktadır. Yunanistan ile İtalya'nın ticari ilişkiler kurmasına sebep olan ticari ürün tütün olmuştur.

Yunan tütününü, Roma'ya 30,000 kilogram kadar gönderilmiştir. Yunan tütünlerinin İtalya'ya gönderilmesi demek tütün ihracı için yeni bir yer bulunduğu anlamına gelmektedir (DÖG,1888:189). İtalya, Yunanistan için tütün ihraç edilecek bir merkezi haline gelmektedir. İtalya'ya tütün Yunanistan'ın Patras limanlarından gönderilmektedir. İtalya'ya tütün gönderilmesi ürünün yetiştirme miktarına bağlı olmuş ve Yunan tütünlerinin İtalya'ya ihracı için çaba sarf edilmiştir.

İtalya ile Yunanistan arasında yapılmış olan ticaret anlaşması Yunanistan hükümeti tarafından 1887 yılında kaldırılmıştır. Yunanistan tarafından yeni bir anlaşmanın imzalanması gerekliliği İtalya'ya bildirilmiştir (DÖG, 1887:155). İtalya Hükümeti, Atina kabinesinden iki tarafında kabul ettiği anlaşmanın kaldırılmasına dair nota almıştır. Yunanistan'ın yeni bir anlaşma imzalamak istemesinin nedeni genel tarifenin uygulanmasını önlemektir. Bunun için Yunanistan tarafından 12 ay içinde bir ticaret sözleşmesi imzalanması için girişimlerde bulunulmuştur (DÖG,1888:180).

4. Yunanistan- Belçika

Belçika Yunanistan'ın Korfu, Kefalonya, Zenta ve Patras limanlarından üzüm ihraç etmiştir. Yunanistan'la Belçika arasında Korint üzümlerine dair ticaret anlaşması yapılmıştır. Dersaadet Ticaret Odası Gazetesi'nin R. 27 Mayıs 1311/ M. 8 Haziran 1895 tarihli ve 545 sayısında “*Belçika’da Korint Üzümleri*” başlığı altında Yunanistan ile Belçika'nın bir ticaret anlaşması imzaladığı görülmüştür.

Yunanistan’la Belçika arasında ticaret anlaşması Haziran 1895 senesinde yapılmıştır. Anlaşmaya göre Korint üzümlerinden her bir 100 kilogramdan alınan 25 frank, 20 franka düşürülecektir. Gümrük vergisi için ise taktirhanelerde ya da şarap imalinde kullanılacak üzümlerden vergi alınmayacaktır. Sadece sanayi erbapları iç tüketim vergisi ödeyecektir (DTOG,1895:545).

Dersaadet Ticaret Odası Gazetesi’nin R. 29 Temmuz 1311/ M. 10 Ağustos 1895 tarihli ve 554 sayısında “*Belçika ve Yunanistan arasında Ticaret Muahedesi*” başlığı altında bir haber yer almıştır. Yunanistan ile Belçika arasındaki ticaret antlaşması 13 Mayıs 1895 tarihinde düzenlenmiştir. Anlaşma 25 Temmuz 1895 senesinde uygulanmaya başlanmıştır. Ticaret Anlaşmasında belirtilen fiyatlar şu şekilde yer almıştır:

- Adî cam (önceden her 100 kıyyeden 25 drahmi vergi alınmaktaydı. Mukaveleli tarifeye göre 10 drahmiye indirilmiştir.)
- Dökme boru, demir, petrol (önceden her 100 kıyyesinden 8 drahmi vergi alınmaktaydı. Mukaveleli tarifeye göre 4 drahmiye indirilmiştir).
- İnşaat ve köprü, demiryolu köprüsü için işlenmiş büyük parça demir (mukaveleli tarifeye göre her 100 kilogramdan 25 drahmi).
- Nişasta (her 100 kilogramından alınan 20 drahmi yerine 8 drahmi alınmaktadır).
- Her 5 milimetrekare 12-13 arış bulunan yün mensucatından (her 100 kıyyesinden alınan mukaveleli 200 drahmi vergi 90 drahmiye düşürülmüştür).

5. Yunanistan- İngiltere ve Avusturya

Yunanistan, İngiltere ile üzüm ticareti yapmıştır. İngiltere ile Yunanistan arasında ticaret sözleşmesi imzalanmıştır. Sözleşmeye göre Korint üzümlerinin ithalat vergisi oldukça düşmüştür. İngiltere ve Yunanistan arasında İthalat vergisinin tamamen kaldırılması için görüşmeler düzenlenmiştir. Görüşmenin güzel sonuçlar doğuracağı düşünülmüştür (DTOG,1890:301). Korint üzümü ticaretine etki edecektir. İngiltere, Yunanistan’la olan görüşmeler sonucunda Yunanistan limanlarına daha çok uğrayacağı aşıkardır.

İngiltere gibi Yunanistan’la ticaret anlaşması yapan diğer bir devlet Avusturya-Macaristan’dır. Dersaadet Ticaret Odası Gazetesi’nde Yunanistan’la Avusturya- Macaristan arasında yapılan geçici ticaret antlaşmasının tercümesine yer verilmiştir Geçici ticaret antlaşmalarının maddeleri yabancı bir gazeteden aktarılmıştır (DTOG,1887:127). Maddeler şu şekildedir:

-Birinci madde: Sözleşmeyi imzalayan tarafa ait tebaa, gemi ve mallara, diğerinin memleketinde en çok gözetilen milletlerle aynı hakka sahip olacaktır. Ticaret haricinde avcılık

ya da sahil seyahatlerinde bu hak geçerli olmayacaktır. Avcılık ve seyahat işlemleri tarafların kanunlarına uygun olarak yapılacaktır.

-İkinci madde: iki taraf anlaşmanın geçerli olduğu süre boyunca en çok gözetilen milletler gibi işlem görecektir. Anlaşmanın geçerliliği boyunca tarafların memleketlerine transit, tüketim için ya da tekrar diğer ülkelere gitmek üzere gelen vasıtalar eksik ya da fazla vergi almayacaktır. Bu işlemler ithalat ve ihracat işlemleri için geçerli olacaktır.

Anlaşma maddelerine göre iki ülke arasında ticaret artacaktır. Yunanistan ve Avusturya-Macaristan devletleri karşılıklı olarak imtiyazlara sahip olmuştur. Taraflar arasında gerçekleşen ticarete transit vergisinden muaf olunacaktır (DTOG,1887:127).

Anlaşmaya imzacı devletlerin topraklarında bulunan kişiler hakkında madde eklenmiştir.

-Üçüncü madde: taraflardan birinin tebaası diğerinin memleketinde askerlik hizmetleri emlak vergisi ya da zorunlu durumlarda verginin tamamından muaf olunacaktır (DTOG,1887:127).

-Dördüncü madde: Anlaşma bir sene önce bilgi verilmek şartıyla feshedilebilir.

-Beşinci madde: Anlaşmaya dair hukuki işlemler gerçekleştikten sonra Atina'da onaylanması için hareket edilecektir.

Yunanistan ile Avusturya Macaristan arasında yapılan 5 maddelik anlaşmaya göre ticari işlemlere ağırlık verilmiştir. Ancak tarafların halklarına da belirli hususlarda haklar tanınmıştır. Anlaşma gereğince devletler istedikleri zaman anlaşmayı geçersiz kılabilecekti.

6. Yunanistan- Rusya

Yunanistan'ın, ticari mahsullerinden olan zeytinyağı Rusya'ya gönderilen ürünlerden biridir. Yunanistan'da zeytinyağı sınırlı olarak üretilmiştir. Rusya, ürün miktarı artınca Yunanistan'dan zeytinyağı talebinde bulunmuştur. Yunanistan'da ekonomik buhran sonrası fiyatların düşmesi sebebiyle Rusya üzümünün yeni ihraç merkezi olmuştur. Yunanistan üzümünün Rusya'da daha fazla işlem görülmesi için uygulamalar da bulunulmuştur.

İki ülke arasında ticaret işlemlerinin artırılması için düzenlemeler yapılmıştır. Rusya'nın Yunanistan'dan talep ettiği zeytin ve zeytinyağı ürünleri için görüşmeler düzenlenmiştir. İki ülke arasında yapılan görüşmeler zeytin ve zeytinyağı vergilerinde fiyat indirimi yapılması hakkındadır (DTOG, 1895:191). Atina'dan ticaret anlaşmasının imzalanması için Petersburg maslahatgüzarına izin verilmiştir. Atina'dan 6 Haziran 1895 tarihinde bildirildiğine göre Yunanistan ile Rusya arasında yapılan kuru üzüm ticaretinden 10 sene kadar bir vergi talebi olmayacaktır. (DTOG,1895:546). Atina'dan, izni verilen ticaret

antlaşması Petersburg’da imzalanmıştır. Ticaret antlaşmasının maddeleri Yunanistan’a gönderilen hayvanlar ve kereste gibi ticari ürünler üzerine gerçekleşmiştir. Yunanistan ile Rusya arasında imzalanan ticaret antlaşması maddelerini şu şekilde sıralayabiliriz (DTOG,1895:547):

- Rusya’dan Yunanistan’a getirilen kara sagir hayvanlarına indirim tarifesinin uygulanacaktır.
- Kerestenin vergi muafiyeti antlaşma süresince geçerli olacaktır.
- Sibiryacı, havyar, meşe kerestesi ve fıçı çemberine %50 civarında indirim yapılması.

Rusya ile Yunanistan’ın karşılıklı gönderdikleri malların fiyatlandırma şekline göre de maddeler bulunmaktadır

- Yunanistan’a ithal edilen tahıl vergisi kâğıt yerine altın olarak ödenecektir. Rusya antlaşma sonrasında Yunan kuru üzümleri için vergi eklemeyeceğini garanti etmektedir.

Rusya’ya ihraç edilen zeytin ve zeytinyacı indirimini için fiyat indirim teklifleri ticaret antlaşmasında yer almıştır. Buna göre zeytin ve zeytinyacı bunların yanında kuru incirden alınan vergi %50 indirimli olacaktır. Daha çok tüketilecek mallar üzerine alınmış olan kararlar antlaşmada bulunmaktadır. Antlaşmada yer alan gazların durumu hakkında kararlar alınmıştır. Yunanistan’a ithal edilen Rus gazlarının miktarı, cinsleri ve fiyatına değinilmiştir. Yunanistan’a, Rus gazı tekel olarak götürülmektedir. Yunanistan’a Rusya’dan ithal edilen gazın tekeli kaldırılırsa iki devlet yeni bir antlaşma için toplanacaktır. Devletler böyle bir durumda gazın ithalat vergisini kararlaştıracaklarına yer yerilmiştir (DTOG,1895:547).

7. Yunanistan- Osmanlı

Dersaadet Ticaret Odası Gazetesi’nde Yunanistan ile Osmanlı Devleti arasında ticaret anlaşması 1897 savaşı sonrasında sonraki süreci değerlendirmektedir. Yunanistan’la Osmanlı Devleti’nin 1897 savaşına bu vesileyle değinmek gerekmektedir. Buna göre gazetenin 1897 tarihli ve 664. Sayısında büyük devletlerin elçileri aracılığıyla Osmanlı Devleti ve Yunanistan hükümeti arasında kesin antlaşma için görüşme düzenlenmiştir. Osmanlı Devleti’nin yararına olacak şekilde kararlaştırılan bir ön barış (*Mukaddemat-ı Sulhiye*) yazısının Eylül 1897’de imzalandığı belirtilmektedir. Gazetelerin resmi ilanlarından Yunanistan ile Osmanlı Devleti arasında imzalanan anlaşmanın durumunun kötü sonuçlandığı açıklanmıştır (DTOG,1897:664). Yunanistan ile Osmanlı Devleti arasında kesin antlaşma için Osmanlı Devleti tarafından Tefik Paşa ve Hasan Fehmi Paşa hazretleri ile Yunan delegeleri Prens Mavrokordato ve İstafano

görevlendirilmiştir (DTOG, 1897:675). Osmanlı Devleti ile Yunanistan arasındaki Konsoloslar sözleşmesi için görüşme başkanlığını Hasan Fehmi Paşa, Bab-ı Ali Hukuk müşavirlerinden Hakkı ve Gabriel Efendiler memur edilirken, Yunan tarafında ise sefir Mavrokordato ve İstafani ve birkaç kişiyle Hariciye Nezaretinin müsteşarlık odasında imza için toplanılmıştır (DTOG,1898:698).

1897 savaşıdan sonra Yunanistan’la Osmanlı Devleti arasında ticarete ilişkin gazetenin 676. sayısında bir haber yer almaktadır. Savaş sırasında Osmanlı Devleti’nin Yunanistan’a zahire ihracı yasaklanmışsa da savaş sonrasında ihracat sürekli kesintiye uğramıştır. Ancak Yunanistan ile Osmanlı arasındaki zahire ihracının serbest bırakılması meclis tarafından kabul edilerek gereğinin yapıldığı sadaret tezkiresi yazısıyla bakanlıklara ve tüccarlar tarafından ticaret odasına tebliğ edilmiştir (DTOG,1897:676).

Gazetenin 1898 tarihli ve 689. sayısında Osmanlı Devleti ile Yunanistan arasındaki ticaret anlaşmasından bahsedilmektedir. Yunanistan ile ticaret anlaşması yapılmadan önce Romanya ve Sırbistan ticaret anlaşmalarından kısaca söz edilmektedir. Buna göre Romanya ile ticaret anlaşması imzalanması gerekliliği ve diğer bazı devletlerle de ticaretin getirdiği lüzumundan dolayı anlaşma görüşmeleri başlanması ticaret erbaplarını memnun edeceği belirtilmiştir. Sırbistan ise ticaret anlaşmasının imzalanması için kararları hazırlamaya görevli memurların bulunduğu komisyonun görüşmesinin tamamlanması ve sözleşmenin görüşmesi için Sırbistan hükümeti tarafından delegelerin görevlendirilip gelmesi beklendiğine değinilmiştir.

Osmanlı Devleti Yunanistan’la imzalayacağı ticaret sözleşmesinde uygun kararlar alınması için çabalamaktadır. Bunun için Rûsumat Emaneti, ziraat, orman, maden nezaretlerinden, Yunanistan’da bulunan Devlet-i Aliyye şebhenderlerinden ve Dersaadet ticaret Ziraat ve Sanayi Odasıyla Osmanlı ve yabancı memleketlerde kurulmuş olan ticaret odalarından bilgiler sorulmakta ve incelenmektedir. Sermaye artışı için görüşmeye görevlendirilen memurun bilgi ve yeterliliği inkâr edilemez. Ancak görüşmeler için hiçbir şekilde bir noktanın öneminin diğerinden fazla olmaması gerektiği her hususun eşit derecede önem art ettiği beyan edilmiştir.

Tüccarlar ve sanayi erbapları yürürlükte olan gümrük işlemleriyle ticaret usullerinden hiçbir karara dayalı olmayarak şikâyet etmeyi alışkanlık haline getirmişlerdir. Halbuki bu tüccarlarla sanayi erbapları önceden isteklerini memurlara bildirerek buradan gelir elde etmektedirler. Bu işlemin beyan yoluyla yapılsa daha uygun olacağı belirtilmiştir.

Osmanlı Devleti’nin gerekli konularda görüşlerinden yana olan maddelerde hazineden çoğu kez fedakarlıkta bulunulduğu herkes tarafından kabul görmektedir. Osmanlı Devleti’nin

daveti üzerine ticaret, ziraat, sanayide çıkarlarına uygun maddeler için bilgiler verilmesi, isteklerinin durdurulmasına yönelik hareket edilmesi ve yardımda bulunulması bir görev niteliğindedir.

Dersaadet ticaret, Ziraat sanayi odasıyla Osmanlı Devleti yabancı memleketlerde bulunan ticaret odalarının sözleşmenin imzalanması için yapılacak görüşmelerin kolaylığı noktasında bilgiler vermesi gerekmektedir. Buna yönelik olarak odaların geri durmayacağı rüsumat emaneti ile ziraat, orman ve maden nezaretleri ve Yunanistan'da bulunan şehbenderlerin vereceği bilgilerle ticaret anlaşmasına uygun kararların verilmesine memurlardan oluşan bu komisyon sayesinde ve görüşmelerle kolaylık sağlanacaktır. Ticaret, ziraat ve sanayi alanlarında bilgili kişilerin göstereceği yardımlara resmi olarak güvenilmelidir. Çünkü ilerisi için pek çok fayda sağlayacağı düşünülmektedir. Komisyonunda olan memurların talepleri yeterince desteklemediğinden görüşmede görevli tüccarların önemli konularda dikkatli davranacağı düşünülmektedir (DTOG,1898:689).

Gazetenin 1898 tarihli ve 698 sayısında Yunanistan ile Osmanlı arasında barış anlaşmasında sünger avcılığına dair bir haber yer almaktadır. Sünger avcılığına dair hususi sözleşme düzenlemesine karar verilmiştir. Yunanistan gelişimine zarar vermemek adına avcılık için en uygun zamanı bulamamasından ötürü alimlerin oluşturduğu komisyon tarih belirlemektedir. Buna göre avcılık doğal tarih için 18 Mart ile mayıs başı olarak bildirilmektedir. Sünger avcılığının görüşmedeki esasları için tarihlere dikkat çekilmesi gerekmektedir (DTOG, 1898:689).

Osmanlı Devleti'yle Yunanistan arasında ticaret anlaşması gazetenin 763. sayısında yer almaktadır. İmzalanacak sözleşmede görevli olan memur divan-ı muhasebat reisi Hasan Fehmi Paşa başkanlığında olarak Osmanlı hukuk müşaviri Hakkı Bey ve Gabriel Efendi ve gümrük cemiyeti ikinci reisi Rıza Beyefendi Hariciye Nezareti Ticaret Genel Müdürü Nikolaki Efendi ile Dersaadet Ticaret, Ziraat, Sanayi Odası üyelerinden Mustafa Bey'in bulunduğu bir komisyon Rumi 5 Ağustos 1899 senesinde toplanmıştır. Toplantı Hariciye Nezareti dairesinde gerçekleştirilmiştir (DTOG, 1899:763). Ticaret anlaşması için kurulan komisyonun kararına göre düzenlenen mazbata Dersaadet Yunan elçisi aracılığıyla Atina'ya gönderilmiştir. Gazeteler tarafından yazılmış olan mazbatanın gönderildiği haberinin doğru olmadığı alınan bilgilere göre anlaşılmaktadır. Gerçekte ise Yunanistan delegeleriyle görüşmeye görevlendirilen komisyon, görevini tamamladıysa da düzenlediği yazının resmi surette Yunanistan hükümetine verilmesi için henüz tasdik işlemleri sona ermemiştir (DTOG,1899:767). Yunanistan ve Osmanlı Devleti arasında imzalanan ticaret ve Denizcilik işlemleri sözleşmesinin 6 ay uzatılacağı bildirilmektedir Yunan sancağını taşıyan gemiler

hakkında uygulanacak işlemlerin de uzatılması için talimat verildiği haber alınmaktadır (DТОG,1899: 781).

Gazetenin 1900 tarihinde ve 786 sayısında ticaret sözleşmelerinde Yunanistan- Osmanlı ticaret anlaşması ele alınmaktadır. Yunanistan'la Osmanlı Devleti arasında barış anlaşması gereğince 2 sene içinde bir ticaret anlaşması imzalanacağı görüşülmüştür. İki tarafın ticareti için anlaşma yapılana kadar savaştan önceki gümrük işlemlerinin kullanılması gerektiği herkesçe bilinmektedir. İki senenin süresi dolmakta olduğu halde anlaşma görüşmelerine başlanılmadığı Yunan sefiri Prens Mavrokordato anlaşmanın imzalanmasına kadar 2 tarafın ticaretinin bağlı olduğu gümrük usullerinin kullanılması için Bab-ı Ali'ye müracaat etmiştir. Gümrük usulleri Osmanlı Devleti'nin çıkarlarına uygun olmadığı ve yapılacak ticaret anlaşmalarının geciktirilmesinin de mümkün görünmediği, kesin bir ticaret anlaşması imzalanmazsa da gümrük usullerinin değişmesinin yapılan işe uygun olmayacağını Bab-ı Ali bildirmektedir. Buna bağlı olarak 6 ay daha süre verilerek bir görüşmelerin tamamlanacağını onaylayarak elçi yoluyla Prens Mavrokordato'ya bilgiler gönderilmiştir (DТОG, 1900:786).

Gazetenin 1900 tarihli ve 803. Sayısında ticaret anlaşmasına dair mühim bir gelişme yer almaktadır. Atina gazetelerinden öğrenildiğine göre Yunanistan ile Osmanlı Devleti arasında mevcut bulunan ticaret anlaşmasının Ocak 1901 senesine kadar uzatılması Yunan hükümeti tarafından talep edilmiştir (DТОG,1900:803).

8. Yunanistan- İsviçre

Gazetenin 237. İsviçre konfederasyonu meclisi (efrencî) 11 Haziran tarihindeki toplantısında 10 Haziran 1887 senesinde Yunanistan ile İsviçre arasında bir ticaret anlaşması imzalanmıştır. Geçici olarak imzalanan anlaşma ayan ve mebusan meclislerinde onaylanmak üzeredir. Kararın şarap imal edilmek üzere ithal olunan kuru üzümlerin ithalat vergisi hakkında olduğu belirtilmiştir (DТОG,1888:237).

Yunanistan'dan İsviçre'ye gönderilen kuru üzümler için duhuliye vergisi İsviçre genel tarifesine göre her 100 yeni kıyyede 25 frankken anlaşma sonrasında 3 frank kadar olduğu gösterilmiştir. Ancak tersine Yunanistan kuru üzümlerinin Fransa'ya ithali sırasında gümrük vergisini mebusan meclisine takdim eden Marki'nin raporunda her 100 yeni kıyyenin 6 franktan 20 franka yükseltmek üzere olduğu yazılmaktadır. Yunanistan kuru üzümlerine İsviçre'de duhuliye vergisi verildikten sonra Fransa piyasalarına İsviçre üzerinden gönderildiğine ihtimal verilmektedir. Bu noktada yabancı devletlerin Fransa'ya kuru üzüm ithalinin karşısında fikirler uygulamaya konulursa İsviçre gümrükleri bu durumdan faydalanacaktır (DТОG,1889:238).

Değerlendirme

Yunanistan'ın, çeşitli devletlerle yaptığı ticaret anlaşmaları 1885-1900 seneleri aralığında Dersaadet Ticaret Odası Gazetesi'nin sütunlarına yansımıştır. Bu ticaret anlaşmaları Fransa, Mısır, Osmanlı, İtalya, Rusya, İngiltere, Avusturya-Macaristan, Belçika gibi devletlerle gerçekleşmiştir. Yunanistan'ın, farklı senelerde ve devletlerle yaptığı anlaşmalar ihraç edilen mallara yöneliktir. Yunanistan'dan ihraç edilen mallar talep edilen ülkelere göre gönderilmiş, mallara ihtiyaç duyan ülke ile anlaşmalar yapılmıştır. Ülkelerin ihtiyaç duydukları mallara göre anlaşma yapılmıştır. Daha çok üzüm olmakla birlikte tütün, şarap, zeytin ve zeytinyağı için ülkelerle anlaşmalar yapılmıştır. Bunların yanında Yunanistan'a ithal edilen hayvan ve tahıllara da değinilmektedir. Devletlerle yapılan anlaşmalarla ticarete iyi ilişkiler kurulmaya ve alınan kararlar ile görüşmeler sayesinde ticaretin devamlılığı sağlanmaya çalışılmıştır. Devletlerle yapılan anlaşmalarda karşılıklılık esas kılınmakla birlikte gözetilen ülke uygulaması da etkili olmuştur.

Yunanistan'la yapılan anlaşmaların sadece ticaret alanında değil sanayi ve ziraat alanında da fayda sağlayacağını söylemek mümkündür.

SONUÇ

Yunanistan, bağımsızlık sürecinden itibaren iktisadi ve ticari alanda zorluklar yaşamış ve XIX. yüzyıl boyunca bu alanlarda dışa bağımlı bir devlet hükmünü almıştır. Büyük devletlerden maddi destekler alınmış bununla da Yunanistan'ın askeri ve bayındırlık alanları güçlendirilmek amaçlanmıştır. Ülkeye, sağlanan dış yardımların yanı sıra ülke içinde de ekonomik dengeyi ayakta tutacak çareler aranmıştır. Yunanistan ekonomisini artırmak için ticaret en etkili yol olarak görülmüştür. Ülke, coğrafi konumu ve yetiştirilen ürünlerin çeşitliliği bakımından ticarete elverişli olmuş ve Yunanistan'da bu durum kullanılarak iktisadi zorlukların üstesinden gelinmeye çalışılmıştır. Yunanistan'ın ticarete elverişli limanlara sahip olması bu sektöre dair gelişmeleri takip etmeyi beraberinde getirmiştir.

Yunanistan, XIX. yüzyıl sonlarında gelir-gider dengesini kurmaya aynı zamanda da büyük devletlere olan borçlarını kapatmaya uğraşmıştır. Yunanistan'ın ticari faaliyetlere önem vermesi tam olarak bu noktada önem kazanmıştır. Yunanistan'ın ticaretten elde ettiği kazanç büyük devletlerin borçlarının kapatılması için önemli olmuştur. Yunanistan'ın ise kazanç getiren ticari ürünü üzüm olmuştur.

XIX. yüzyıl sonlarında bazı ülkelerde meydana gelen bitki hastalıkları özellikle Yunanistan'da üzümün artmasına sebep olmuştur. Yunanistan, yüzyıl sonunda Akdeniz'in en talep edilir ürününü yetiştirirken aynı ürün ülkede buhran çıkmasına da sebep olmuştur. XIX. yüzyılın sonlarında Yunanistan, Akdeniz'de üzüm ticaretinin ilk sırasında yer almıştır. Yunanistan'a maddi destek veren ülkelerle bu toprakların en mühim tarımsal ürününü talep eden devletler aynıydı. Yunanistan için bu durum bir döngüye sebep olmaktadır.

Ülkede yetiştirilen üzümün miktarının artması sonucu elde kalmaması için pazar bulunması önemlidir. Ticari ürünlerin talebi azaldıkça Yunanistan başka ülkelere göndermek üzere Pazar arayışlarına çıkmaktadır. Yunanistan diğer ülkelerin üzüm ihtiyacını karşılarken, başka ülkelere talep olunan madde tahıl ürünleridir. Yunanistan üzümü batılı ülkelere ihraç ederken doğudaki limanlardan tahıl ithalat sağlanmaktadır. Öncelik her daim kendi halkının ihtiyacını karşılamaktır. Yunanistan ticari ürünleri için devletlerle ticaret anlaşmaları yapmakta ve bu ticari alanda ülke ve mallar için ayrıcalıklar sağlanmaktadır. Yunanistan ticarete en çok gözlediği mahsul olan üzüm için devletlerle anlaşmalar sağlamıştır.

Borçlar ve faizlerinin artması, üzüme olan talebin devletler tarafından azalması, giderlerin artması gibi durumlar Yunanistan'ın XIX. yüzyılın son dönemlerinde ciddi ekonomik sıkıntılar çekmesine sebep olmuştur. Yunanistan, XIX. yüzyıl için bağımsız bir devlet unvanı alsa da maddi anlamda bağımsız bir ülke olamamıştır. Ekonomik olarak büyük devletlerin tahakkümü altında hareket etmek zorunda kalmıştır. Ülkenin bu durumlarla karşı karşıya

kalması yanında Helenleştirme düşüncesiyle toprak genişletmek isteği Yunanistan'ın daha çok maddi yük altına girmesine sebep olmuştur.

Yunanistan ticaretinde zeytin, zeytinyağı, üzüm, şarap rağbet görmekteyse de aralarında en çok kazanç getiren üzüm olmuştur. Yunanistan XIX. yüzyılın ikinci döneminden itibaren ticaretini üzüme yönlendirmiştir. 1885-1900 seneleri Yunanistan'ın üzümden sağladığı zenginliğin sona ermeye başladığı ve ekonomik zorlukların baş gösterdiği dönemlere denk gelmektedir. Yunanistan, üzümün zenginliğini sürerken ileriye dönük tarım ve ticareti düşünmeden hareket etmiştir. XX. yüzyıla girmeden önce 1892-1893 ve 1897 tarihleri ülke ekonomisi için oldukça önemli olmuştur. 1892-1893 senelerinde Yunanistan'ın bağlarına bulaşan hastalıklar üzüm miktarlarının azalmasına sebep olmuştur. Bunun yanı sıra Akdeniz'in diğer ülkelerinde üzüm ve şarabın artması ve buna bağlı olarak Yunanistan'dan üzüm talebinin azalmasına sebep olmuştur. Yunanistan'dan üzüm talep eden devletlerin yönünü başka yerlere çevirmesi ticareti sekteye uğratmıştır. 1897 senesinde ise Osmanlı ile yapılan savaşta masraflar ve tazminat ödemesi Yunanistan ekonomisi için darbeye sebep olmuştur. Yunanistan'ın tarım, ticaret ve iktisatta karşı karşıya kaldığı güçlük yüzünden büyük devletlerin ülke üzerinde etkisi artmıştır.

XIX. yüzyılın sonlarında Yunanistan tarım ve ticaret sektörlerinden başka sanayi alanlarında da etkin olmaya çalışmaktadır. Ülke içinde sanayi sektörünün gelişmesi için teşvikler yapılmıştır. Ülkede bunun için çeşitli fabrikalar kurulmuşsa da öncelik üzüm mahsulünden yapılan şarap fabrikalarının olmuştur.

Yunanistan'ın 1885-1900 tarihleri aralığında tarım, ticaret, sanayi, denizcilik işlemlerine ait bilgiler Dersaadet Ticaret Odası Gazetesi'nden elde edilmiştir. DTOG'de Yunanistan'ın XIX. yüzyılın son 15 senesindeki ticaret ve iktisadi değişimlerini bütüncül olarak görmek önemlidir.

KAYNAKÇA

Dersaadet Ticaret Odası Gazetesi (1885-1900).

BOA.A.DVN.MKL., 20/31.

BOA.İ.DH..1033/81395.

BOA. DH. MKT:223-32.

BOA.A.DVNSŞHB.d.1.1.

BOA.İ.MTZ.(05).24/1172.

BOA.HR.TH..100/99.

Abulafia D. (2012), *Büyük Deniz: Akdeniz’de insanlık tarihi* (Gül Ç. Güven çev.), İstanbul: Alfa yayınları.

Akyay B. (2010), *Başlangıçtan Girit İsyanı’na Kadar Osmanlı- Yunan İlişkileri (1830-1866)* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Akpınar M. (2001), *Osmanlı Devleti’nde Şehbenderlik Müessesesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Araz N., Kılıçoğlu S., Devrim H. (ed.). (1992). *Meydan Larousse Büyük Lugat ve Ansiklopedi*, İstanbul: Meydan Yayınevi.

Armaoğlu F. (1997), *XIX. yüzyıl Siyasi Tarih (1789-1914)*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

Aybay R. (2009), *Tarih ve Hukuk Açısından Konsolosluk*, İstanbul: Türkiye İş bankası Kültür Yayınları.

Bayrak M. (1999), *1821 Mora isyanı ve Yunanistan’ın Bağımsızlığı* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Bostan İ. (2002), Korfı, *TDV İslam Ansiklopedisi* (Cilt 26, ss. 201-202). İstanbul: TDV İslam Araştırma Merkezi.

Clogg R. (2018), *Yunanistan’ın Kısa Tarihi* (D. Şendil Çev.) İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi.

Çavdar T. (2008), *Lonca’dan Oda’ya Nadir Eserler Kataloğu*, İstanbul: İyışler Matbaası.

Erken E. (2010), *Osmanlı’da Ekonomi Basını: Dersaadet Ticaret Odası Gazetesi Örneği (1885-1886) (1-26. Sayıların Transkripsiyonu)* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü.

Devlet salnamesi

Düstur

- Erol Y. Z. (2014), *Osmanlı Devleti'nde Şehbenderlik ve Paris-Londra Örnekleri* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gülsoy U. ve Nazır B. (2009), *Türkiye'de Ticaretin Öncü Kuruluşu Dersaadet Ticaret Odası (1882-1923)*, İstanbul: İTO Yayınları.
- Jelavich B. (2016), *Balkan tarihi 1: 18. Ve 19. Yüzyıllar*. (H. Koç ve G. Tunalı Çev.) İstanbul: Küre Yayınları.
- Jelavich B. (2017), *Balkan Tarihi 2: 20. Yüzyıl* (Z. Savan Çev.) İstanbul: Küre Yayınları.
- Kayaoğlu T. (2013), *Osmanlı Hâriciyesinde Gayr-i Müslimler (1852-1925)*, Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Kayapınar A. (2015), Balyabadra, *Cihannüma Tarih ve Coğrafya Araştırmaları Dergisi 1-1*, (s.s 67-93), İzmir: İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi.
- Kenan S. (ed). (2010)., *Nizam-ı Kadim'den Nizam-ı Cedid'e III. Selim ve dönemi*, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi (İSAM).
- Kiel M. (1992), Patras, *TDV İslam Ansiklopedisi* (Cilt 5, ss. 42-43). İstanbul: TDV İslam Araştırma Merkezi.
- Kütükoğlu M. (1983), Osmanlı İktisat Tarihi Bakımından Konsolos Raporlarının Ehemmiyeti ve Kıymeti, *Güney- Doğu Avrupa Araştırmaları Dergisi 10-11*, İstanbul: Edebiyat Fakültesi Basımevi
- Millas H. (2020), *Yunan Ulusunun Doğuşu*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Nezihi H. (1932), *50 Yıllık Oda Hayatı (1882-1932)*, İstanbul: Sanayii Nefise Matbaası.
- Ortaylı İ. (2017), *İmparatorluğun En Uzun Yüzyılı*, İstanbul: Timaş Yayınları.
- Ortaylı İ. (1986), Tanzimat Döneminde Yunanistan ve Osmanlı İmparatorluğu, *Üçüncü Askeri Tarih Semineri: Türk- Yunan İlişkileri*, Ankara: Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yayınları.
- Örenç Ali F., Yedi Ada Cumhuriyeti, *TDV İslam Ansiklopedisi*, (Cilt 43., ss. 384-387). İstanbul: TDV İslam Araştırma Merkezi.
- Özcan A. (2007), Pasarofça Antlaşması, *TDV İslam Ansiklopedisi* (Cilt 34., ss. 177-181). İstanbul: TDV İslam Araştırma Merkezi.
- Özkaya Y. (1986), 1821 Yunan (Eflak- Buğdan) İsyanları ve Avrupalıların İsyan Karşısındaki Tutumları, *Üçüncü Askeri Tarih Semineri: Türk- Yunan İlişkileri*, Ankara: Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yayınları.
- Pakalın M. Z. (1993), *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü 1*, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

Sami Ş. (2015), *Kâmûs-ı Türki (Latin Harfleriyle)* (H. Cengiz ed.), İstanbul: İdeal Kültür Yayıncılık.

Toprak Z. (1990), Osmanlı'da 'Ecnebi' Ticaret Odaları. *Finans Dünyası*.

Topuz H. (1973), *100 soruda Türk Basın Tarihi*, İstanbul: Gerçek Yayınevi.

Türk Hukuk Lügâtı, 1991, Ankara : Başbakanlık Basımevi.

Uçarol R. (2015), *Siyasi Tarih (1789-2014)*, İstanbul: Der Yayınları.

Ünlü T. S (2021), Doğu Akdeniz liman kentlerinde kıyı: Volos, Patras ve Mersin üzerinden bir değerlendirme, *İzmir Akdeniz Akademisi Dergisi* (s.s 6-36), İzmir.

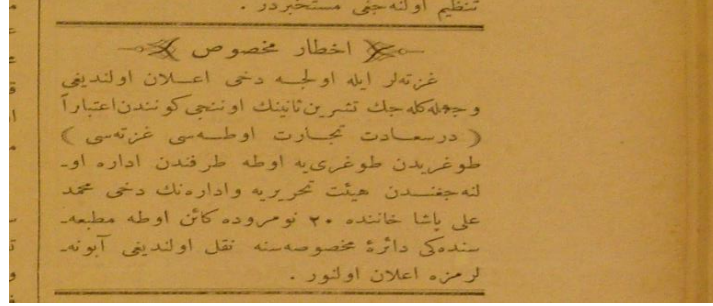
Zeytinoğlu E. ve Pur N. (1982), *İstanbul Ticaret Odası'nın 100 yılı: 1882-1982*, Hüsnitabat Matbaası.

EK 1: Dersaadet Ticaret Odası Gazetesi, 5 Ocak 1885 (24 Kanunievvel 1300) ilk yayımlanan sayı ve sayfası.

[illegible]

EK 3: Dersaadet Ticaret Odası Gazetesi'nin 12 Kasım 1887 (31 Teşrinisani 1303) tarihinde ve 150 sayısında “İhtâr-ı Mahsus” haberinde yer alan gazetenin idaresinin değiştiğine dair.

154

ÖZGEÇMİŞ

Adı ve Soyadı : Nilay SARİMEHMETOĞLU

Doğum Tarihi ve Yeri :

E-posta :

Eğitim Durumu

Mezun Olduğu Lise : Giresun Lisesi

Lisans Diploması : Akdeniz Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü

